

62/22.7.2013

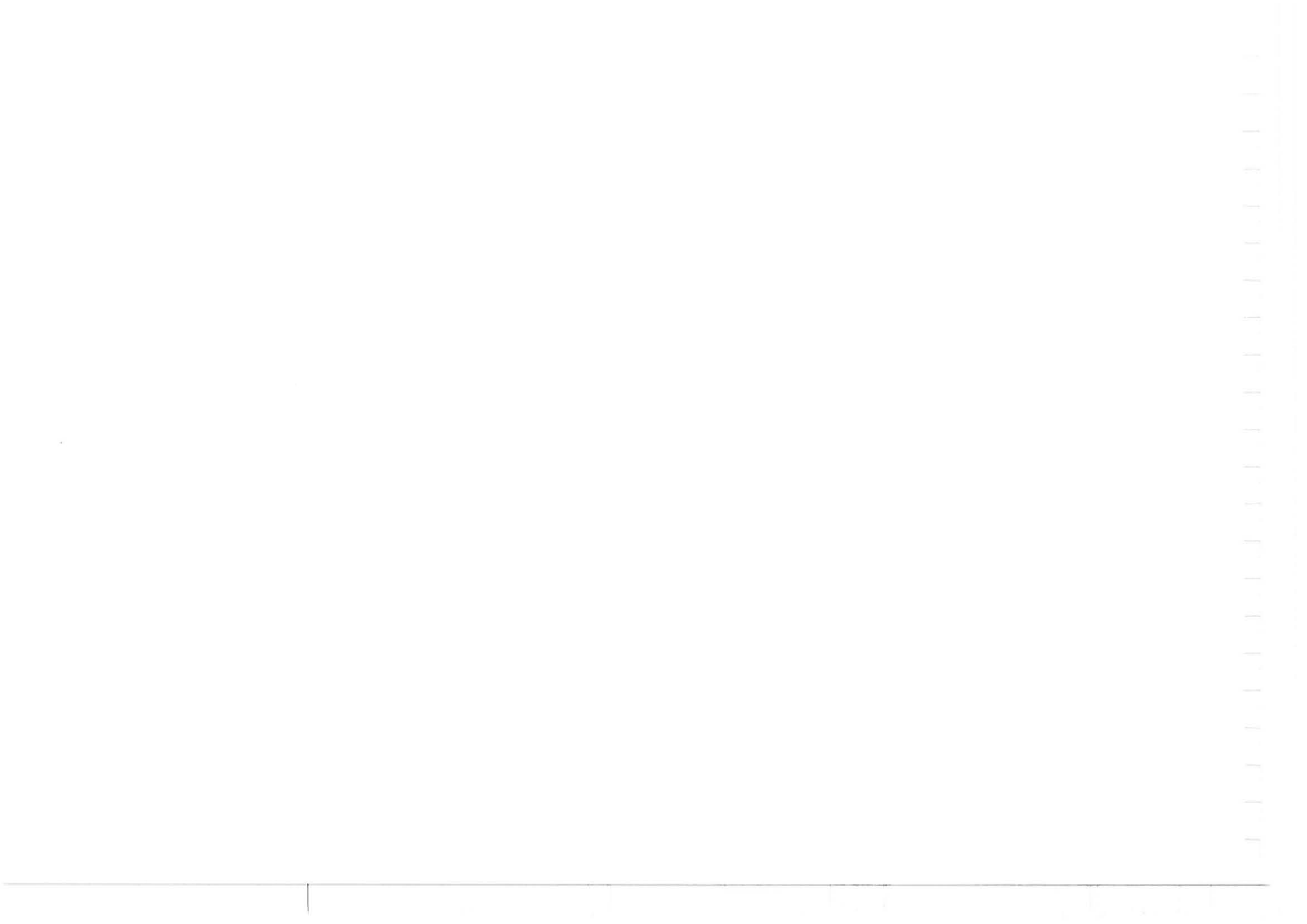

OULUN YLIOPISTON ARKKITEHTUURIN OSASTON KORTTELI
RAKENNUSHISTORIASELVITYS

OULUSSA 27.5.2013 ARKKITEHTITOIMISTO JORMA TEPPO OY

Kannen kuva: Valokuva torinrannasta 1890-luvun puolivälistä, taustalla Arkkitehtuurin osaston korttelin rakennuksia.

1 Johdanto.....	5
1.1 Toimeksianto ja työryhmä.....	5
1.2 Lyhyesti korttelin historiasta.....	5
1.3 Lähdeaineisto ja työn suoritus.....	6
1.4 Rakennushistoriaselvitystä täydentävät selvitykset.....	6
2 Korttelin sijainti ja yleisesittely.....	7
2.1 Ympäröivä kaupunkirakenne ja katutilat.....	7
2.2 Kohde piirustuksin ja valokuvin.....	8
3 Asemakaavahistoriaa.....	16
3.1 Asemakaavat.....	16
3.2 Havainnekuvat korttelin rakentumisesta.....	20
4 Rakennukset.....	27
4.1 Svendelinien kauppakartano (nyk. päärakennus).....	27
4.2 Liikuntasali (nyk. kirjastorakennus).....	57
4.3 Konttorirakennus (nyk. piirustussalirakennus).....	65
4.4 Asuinrakennus (nyk. "Korsu").....	75
4.5 Asuinrakennus (nyk. "Kasino").....	86
4.6 Piharakennus (nyk. Tutkijoiden talo).....	98
4.7 Uudisrakennus "Apaja".....	104
5 Suojelu ja arkeologia.....	118
5.1 Rakennussuojelulain asetus valtion omistamien rakennusten suojelusta.....	118
5.2 Asemakaava.....	118
5.3 Yleiskaava.....	118
5.4 Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt.....	119
5.5 Muut julkaisut.....	119
5.6 Arkeologia.....	120
6 Suunnittelijaesittelyt.....	121
6.1 Insinööri Hugo Neuman (1847-1906).....	121
6.2 Arkkitehti John Lybeck (1853-1925).....	123
6.3 Arkkitehti W. A. Tötterström (1860-1933).....	124
6.4 Rakennusmestari K. A. Wiklund (1870-1915).....	125
6.5 Auer & Sandås Arkkitehdit Oy.....	126
7 Yhteenveto.....	127
Kuvaluettelo.....	131
Lähteet ja kirjallisuus.....	134
Liitteet.....	136

1 JOHDANTO

1.1 Toimeksianto ja työryhmä

Suomen Yliopistokiinteistöt Oy:n toimeksiannosta laaditussa rakennushistoriaselvityksessä tarkastellaan Oulun torinrannassa sijaitsevan Oulun yliopiston arkkitehtuurin osaston käytössä olevaa korttelikokonaisuutta. Kohde sijaitsee Oulun kaupungin 1. kaupunginosassa (Pokkinen) korttelissa 2 tontilla 1. Arkkitehtuurin osaston käyttöösoite on Rantakatu 3, 90100 Oulu. Kortteli sijaitsee torinrannassa, joka kuuluu valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön *Oulun rantakorttelien julkinen kaupunkitila* (RKY 2009).

Rakennushistoriaselvityksessä käydään läpi korttelin rakennushistoriaa, käyttöhistoriaa sekä korttelin asemakaavahistoriaa. Rakennuksien julkisivujen ja sisätilojen muutoksia on esitetty kaaviokuvin. Selvitystä on havainnollistettu runsain valokuvin ja piirustuksin.

Korttelin ja sen rakennusten vaiheita on selvitetty alkaen vuodesta 1882. Iltamyöhällä 2. päivänä marraskuuta vuonna 1882 alkunsa saanut kaupunkipalo tuhosi muun muassa selvitystyön kohteena olevan korttelin kokonaisuudessaan.

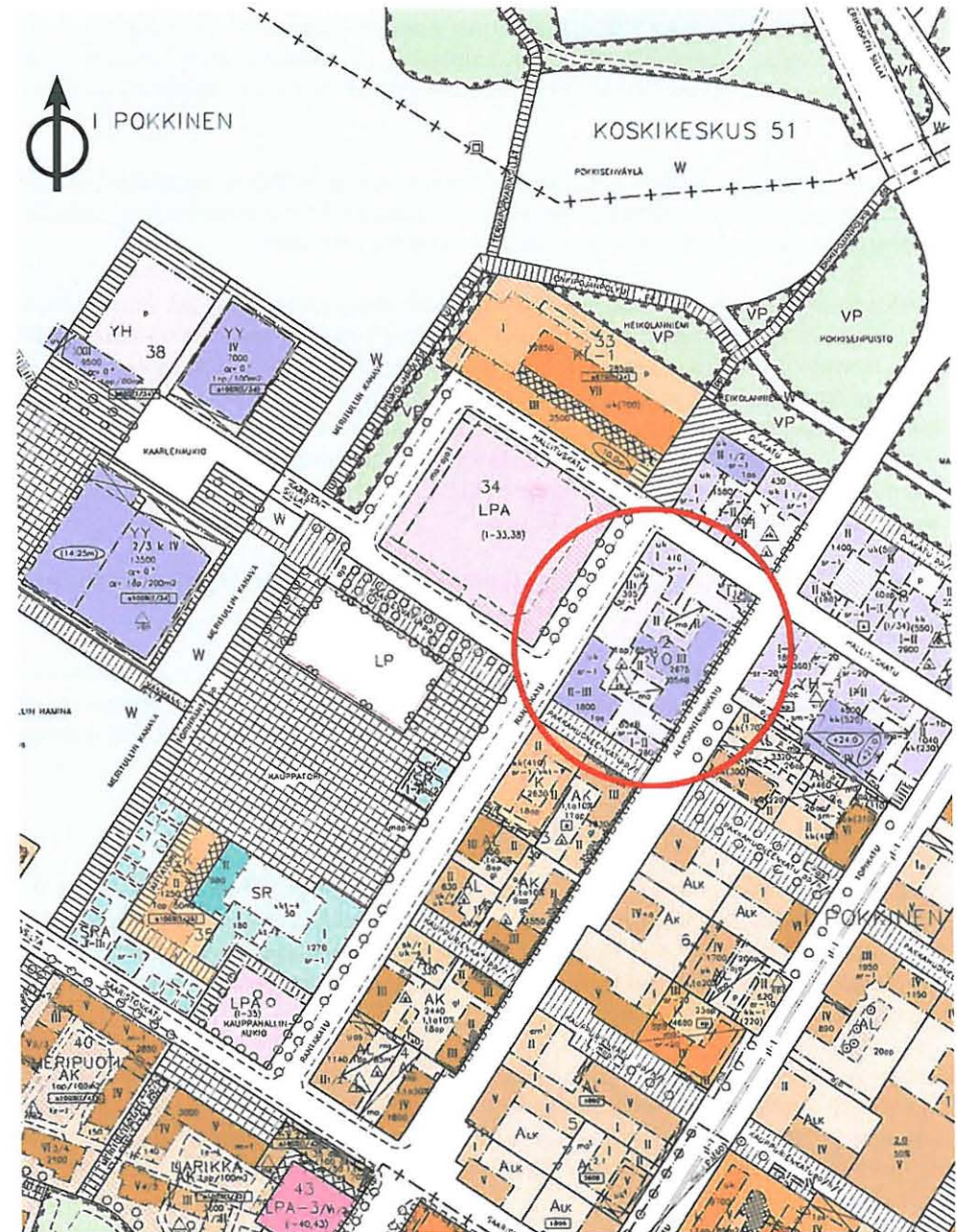
Rakennushistoriaselvitys pyrkii tarjoamaan konkreettista tietoa korttelikokonaisuudesta ja sen yksittäisistä rakennuksista. Selvitystyö on laadittu korttelia koskevan päätöksenteon tueksi mm. kohteen arvojen ja ominaispiirteiden määrittelyyn, suojelutarpeiden tarkastamiseen, korjausrakentamisen ja mahdollisen täydennysrakentamisen suunnitteluun ja sopeuttamiseen korttelissa.

Selvitystyöstä ovat vastanneet arkkitehdit Jorma Teppo ja Tommi Koukari arkkitehti-toimisto Jorma Teppo Oy:stä.

1.2 Lyhyesti korttelin historiasta

Kortteli sijaitsee Oulun vanhimman kaupunkialueen Pokkitörmän välittömässä läheisyydessä. Jo ennen Oulun kaupungin perustamista vuonna 1605 Oulujokisuistoon leviittäytyneen kauppapaikan makasiinit ja aitat täyttivät alueen. Korttelin maa-alue oli tuolloin kiinni meren rantaviivassa. Ajan myötä kun rantaviiva siirtyi ulommaksi ja kaupunkia alettiin rakentamaan rakennusmääräysten ja laadittujen asemakaavojen mukaisesti säännöllisiin kortteleihin, tuli kortteliin myös asuinrakennuksia.

Asemakaavoituksen edetessä kortteli muodostui neljästä yhtä suuresta tontista. Vuon-

1. Kohteen sijainti.

den 1882 kaupunkipalon jälkeen laadittiin asemakaava, jossa kaupungin korttelit jaettiin keskeltä leveähköllä itä-länsisuuntaisella puistovyöhykkeellä. Tämän lisäksi korttelien tontteja jakoi myös pohjois-eteläsuuntainen puistovyöhykettä kapeampi palokuja.

Korttelin likietuinen sijainti Pakkahuoneentorin (myöhemmin Kauppatorin) laidalla on luontevasti liittynyt korttelin osaksi kaupankäyntiä. Korttelin tontit ovat pääsääntöisesti olleet erilaisten yrittäjien ja kauppiaiden omistuksissa.

Merkittävä ja kauaskantoinen muutos korttelin historiassa tapahtui, kun korttelin tontti nro 31 siirtyi valtion omistukseen vuonna 1886. Hieman tämän jälkeen valtio lunasti myös viereisen tontin nro 32, joka liitettiin aikaisemmin hankitun tontin yhteyteen. Nämä kaksi tonttia muodostivat kokonaisuuden, joka on ollut lukuisien eri koululaitosten tyyssija. Pitkäaikaisin niistä on ollut korttelin nykyinen käyttäjä - Oulun yliopisto - joka aloitti toimintansa näillä kahdella tontilla sijanneissa rakennuksissa vuonna 1959. Hieman myöhemmin vuonna 1965 valtio hankki omistukseensa myös korttelin kaksi muuta tonttia nro:t 30 ja 33.

Korttelin tonttien omistajamuutoksien myötä korttelin tontit yhdistettiin vuonna 1998 yhdeksi tontiksi nro 1.

Viimeisin kortteliin toteutettu rakennus on vuonna 2002 valmistunut uudisrakennus nk. Apaja, joka täydensi korttelissa nykyisin toimivan Oulun yliopiston teknisen tiedekunnan arkkitehtuurin osaston käytössä olleita opetustiloja (osaston nimi oli vuoteen 1975 asti arkkitehtiosasto).

1.3 Lähdeaineisto ja työn suoritus

Rakennuksien alkuperäiset rakennuslupapiirustukset löytyvät pääsääntöisesti Oulun kaupunginarkistosta. Korttelin päärakennuksen sekä liikuntasalirakennuksen rakennuslupapiirustukset ovat löytyneet Kansallisarkistosta. Luvanvaraisten muutos- ja korjaustöiden lupa-asiakirjat löytyvät Oulun kaupunginarkistosta sekä Oulun kaupungin rakennusvalvonnan arkistosta.

Suomen Yliopistokiinteistöt Oy:n hallinnassa olevasta arkistosta löytyy tietoa uudemista sisä- ja ulkopuolen korjaus- ja huoltotöistä, jotka eivät ole vaatineet rakennuslupamenettelyä. Asemakaavakartat ja muu kartta-aineisto on saatu käyttöön Oulun kaupungin yhdyskunta- ja ympäristöpalveluiden karttapisteestä ja asemakaavoituksesta.

Arvokasta täydentävää tietoa on löytynyt mm. Oulun maakunta-arkistosta ja Oulun

kaupungin pääkirjaston maakuntakokoelmasta sekä arkkitehtuurin osaston arkistoista.

Valokuva-aineisto on koottu yhteen Pohjois-Pohjanmaan museon, Oulun yliopiston ja sanomalehti Kalevan arkistoista.

Inventointikäynnit ja rakennuksien valokuvaus on suoritettu syyskuun 2012 ja tammi-kuun 2013 välisenä aikana.

1.4 Rakennushistoriaselvitystä täydentävät selvitykset

Tähän selvitystyöhön ei ole kohteen laajuus huomioon ottaen sisällytetty rakennusten yksityiskohtaisia rakenne- ja rakennusosainventointeja, väriselvityksiä eikä tarkempia kuntotutkimuksia/-selvityksiä. Edellä mainitut selvitykset ja tutkimukset tulee laatia tarvittavassa laajuudessa ennen rakennuksiin kohdistuvia korjaus- ja muutostöitä.

2 KORTTELIN SIJAINTI JA YLEISESITTELY

2.1 Ympäröivä kaupunkirakenne ja katutilat

Kortteli sijaitsee Oulun ydinkeskustassa torinrannassa veden äärellä. Oulujoen suistoalue ympäröivine viheralueineen levittäytyy torinrannan edustalle. Kaupungin puolelta torinrantaa rajaa Rantakadun rakennusrivistö, jonka vanhimmat rakennukset on rakennettu Oulun vuoden 1882 palon jälkeen. Rakennusrivistöä täydentävät 1990-luvulla toteutetut liike- ja asuinrakennukset. Rakennuskorkeus Rantakadulla vaihtelee yleisesti kahdesta kolmeen.

Etelässä torinrantaa rajaavan näkymän muodostaa 1990-luvun lopulla rakentuneen Meritullin asuinalueen viisikerroksiset asuinrakennukset. Meritullin edustalla pienempää mittakaavaa edustavat 1900-luvun alussa rakennettu Oulun kauppahalli laajennuksineen sekä vanhat osin 1700-luvulta olevat aittarakennukset, jotka on siirretty Aittatorin ympäristöön pääsääntöisesti 1990-luvun lopulla.

Alueen pohjoisreunaa rajaa seitsemänkerroksinen hotellirakennus, joka toteutettiin kahdessa vaiheessa 1970-luvun aikana. Rakennus muodostaa rakennusvolyymiltaan ja mittakaavaltaan vastapainon Meritullin asuinrakennuksille.

Meren puoleista näkymää hallitsee 1960-luvun alussa järjestetyn Oulun monumentaalikeskuksen suunnittelukilpailun tuloksena Vänmanninsaareen syntyneet teatteri- ja kirjastorakennukset. Rakennukset edustavat aikansa modernia suoraviivaista arkkitehtuuria. Merellinen näkymä täydentyy 2000-luvun alussa Kiikelinosaan toteutetulla rantarakentamisella ja vierasvenesatamalla. Vänmanninsaarelta, kirjasto- ja teatterirakennusten takaa avautuu laaja näkymä Oulun edustan saaristoon.

Torinrantaan on mahdollista saapua kevyenliikenteenreittejä pitkin jokaisesta ilmansuunnasta. Vänmanninsaaren kautta johtaa kevyenliikenteen väylä Pikisaaresta. Etelän suunnasta nousee kevyenliikenteen väylä torille merenrantaa pitkin jatkuen edelleen pohjoiseen Linnansaareen. Kaupungin keskustasta torinrantaan pääsee poikittaiskatuja pitkin mm. autoilta rauhoitettua Kauppurienkattua, joka on nykyisin osa Oulun Rotuaaria.

Aleksanterinkatu toimii vilkkaana kokoojaketuna pohjoisen ja eteläisen keskusta-alueen välillä. Rantakatu on liikennemäärältään selvästi rauhallisempi tonttikatu, vaikka normaali torinrantaan suuntautuva liikennöinti tapahtuu sen kautta. Rantakadun ja Torikadun välillä Pakkahuoneenkadusta on muodostettu kävelypainotteinen katu ja Hallituskatu toimii normaalina liikennekatuna. Torinrannan liikenne- ja autopaikotusjärjestelyt tulevat muuttumaan tulevaisuudessa radikaalisti, kun nyt työn alla oleva Kivisydämeksi nimetty kallioparkki valmistuu vuoteen 2015 mennessä.

2. Ilmaviistokuva torinrannasta 1930-luvun lopulta. Kuvassa näkyy nykyisen arkkitehtuurin osaston korttelin edustalle torinrantaan toteutettu linja-autoasema.

3. Avointa torinrantaa Linnansaarelta päin kuvattuna ilmeisesti 1950-luvulta.

4. Ilmaviistokuva torinrannasta 1980-luvun lopulta.

2.2 Kohde piirustuksin ja valokuvin

Tässä kappaleessa on esitetty arkkitehtuurin osaston korttelissa sijaitsevien rakennusten perustiedot sekä panoraamavalokuvia korttelialueesta.

I kaupunginosan (Pokkinen) kortteli 2, tontti 1, Rantakatu 3, 90100 Oulu

Päärakennus

rakennuslupa 10.7.1883
rakennuttaja: J.F. Svendelin
suunnittelija: ins. Hugo Neuman
laajuus: 1800 kem² (asemakaava)
suojelu: sr-1

Kirjasto

rakennuslupa 12.6.1895
rakennuttaja: valtio
suunnittelija: lääninarkkitehti W.A. Tötterström
laajuus: 280 kem² (asemakaava)
suojelu: sr-4

”Korsu”

rakennuslupa 7.5.1883
rakennuttaja: J.F. Svendelin
suunnittelija: lääninarkkitehti John Lybeck
laajuus: 410 kem² (asemakaava)
suojelu: sr-1

”Kasino”

rakennuslupa 6.7.1883
rakennuttaja: J.F. Svendelin
suunnittelija: lääninarkkitehti John Lybeck
laajuus: 395 kem² (asemakaava)
suojelu: sr-1

Piharakennus (Tutkijoiden talo)

rakennuslupa 6.7.1883
rakennuttaja: J.F. Svendelin
suunnittelija: lääninarkkitehti John Lybeck
laajuus:
suojelu: ei suojelumerkintää

Piirustussalirakennus (ent. konttorirakennus)

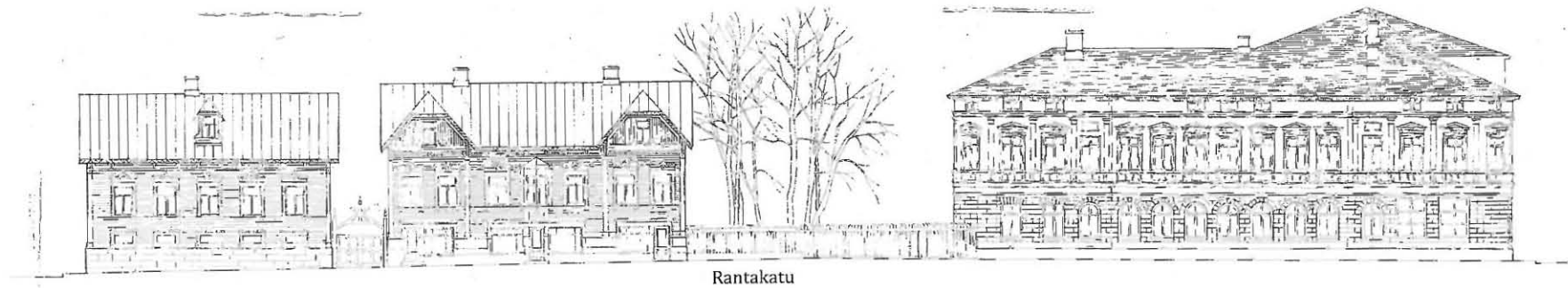
rakennuslupa 20.12.1893
rakennuttaja: Otto Ravander
suunnittelija: rakennusmestari K.A. Wiklund
laajuus: 140 kem² (asemakaava)
suojelu: sr-4

”Apaja”

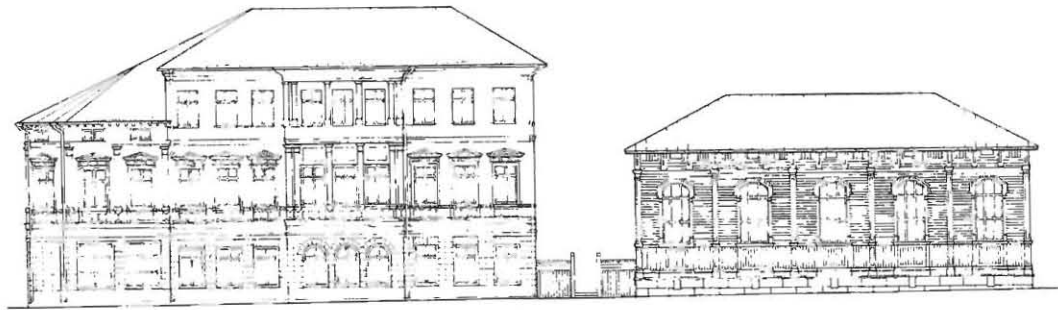
rakennuslupa 4.6.2001
rakennuttaja: Senaatti-kiinteistöt
suunnittelija: Auer & Sandås Arkkitehdit Oy
laajuus: 1861 kem²

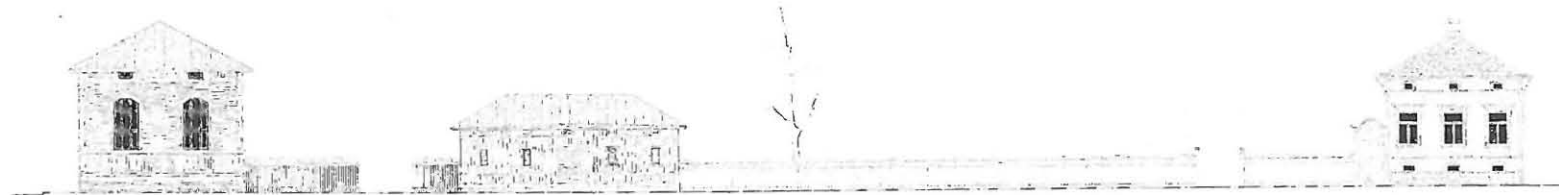
5. Kortteli on sijainnut monipuolisesti vilkkaan torialueen laidalla yli vuosisadan.

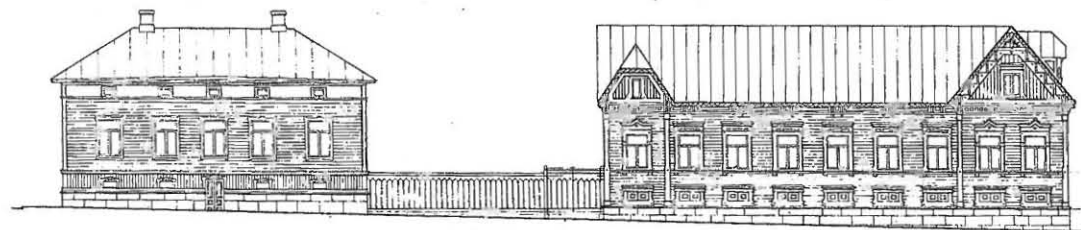
Rantakatu

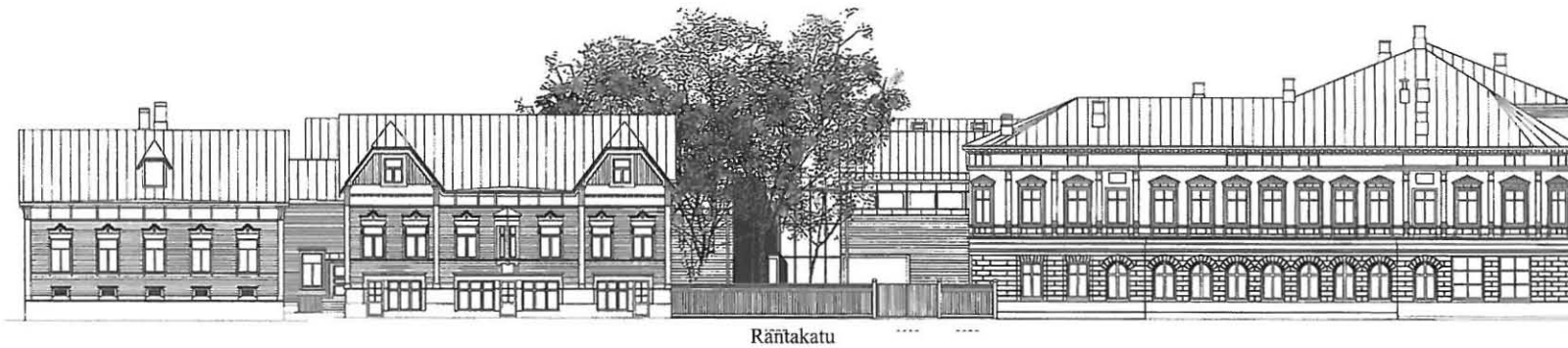
Pakkahuoneenkatu

Aleksanterinkatu

Hallituskatu

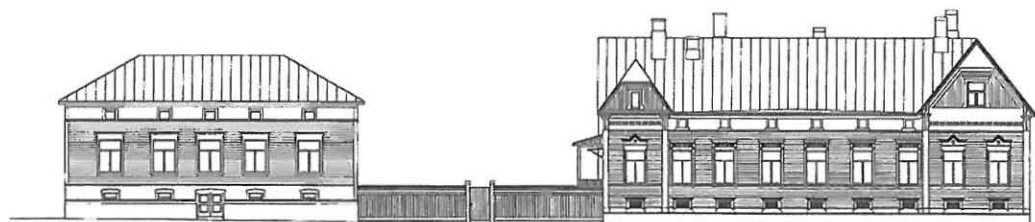
Rönttökatu

Pakkahuoneenkatu

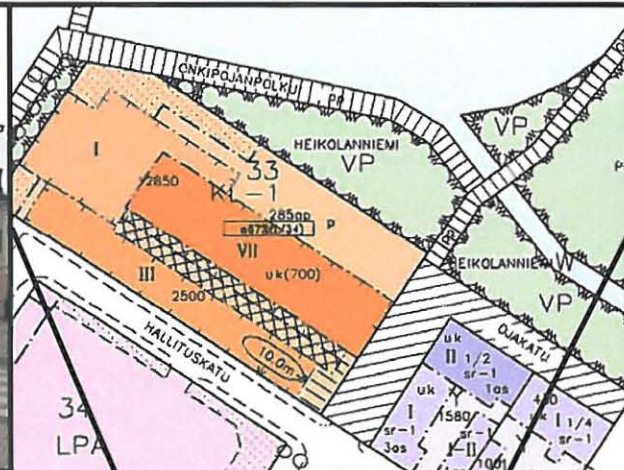
Aleksanterinkatu

Hallituskatu

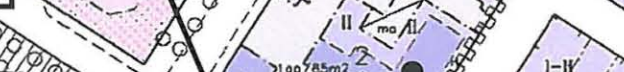
Arkkitehtuurin osaston päärakennus - Rantakatu 3
 Alunperin asuin- ja liikeyrakennus, rakennuslupa 10.7.1883.
 Insinööri Hugo Neuman.

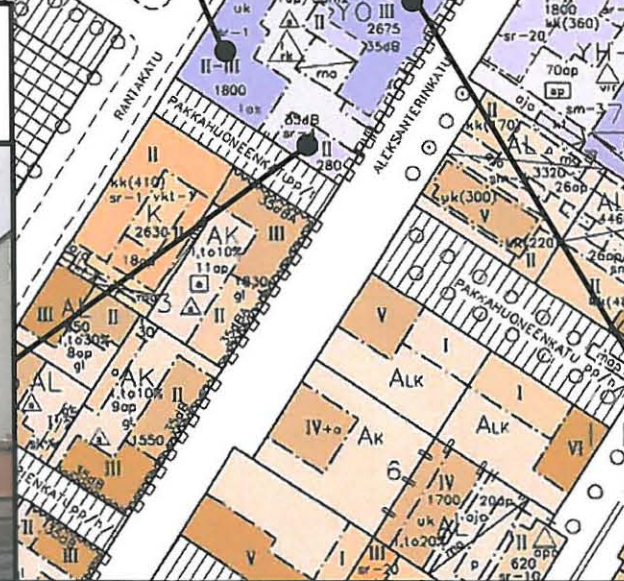
Arkkitehtuurin osaston piirustussalirakennus - Aleksanterinkatu 4
 Alunperin konttorirakennus, rakennuslupa 20.12.1893.
 Rakennusmestari K. A. Wiklund.

Arkkitehtuurin osaston kirjasto - Aleksanterinkatu 6
 Alunperin liikuntasali, rakennuslupa 12.6.1895
 Lääninarkkitehti W. A. Tötterström.

Arkkitehtuurin osaston uudisrakennus "Apaja" - Aleksanterinkatu 6
 Rakennuslupa 4.6.2001.
 Auer & Sandås Arkkitehdit Oy.

8. Rakennusten perustiedot.

Korjausrakentamisen laboratorio "Korsu" - Rantakatu 3
Alunperin asuinrakennus, rakennuslupa 7.5.1883.
Lääninarkkitehti John Lybeck.

Työhuonerakennus - Rantakatu 3
Alunperin kylmä piharakennus, rakennuslupa 6.7.1883.
Lääninarkkitehti John Lybeck.

Yhdyskuntasuunnittelun laboratorio "Kasino" - Rantakatu 3
Alunperin asuinrakennus, rakennuslupa 6.7.1883.
Lääninarkkitehti John Lybeck.
(Julkisivumuutokset lääninarkkitehti Victor J. Sucksdorff 1909).

9. Rakennusten perustiedot.

10. Panoraamavalokuva lokakuulta 2012 Rantakadun ja Pakkahuoneenkadun kulmuksesta, kuvassa keskellä arkkitehtuurin osaston päärakennus.

11. Panoraamavalokuva lokakuulta 2012 Pakkahuoneenkadun ja Aleksanterinkadun kulmuksesta, kuvassa keskellä arkkitehtuurin osaston kirjastorakennus.

12. Panoraamavalokuva lokakuulta 2012 Aleksanterinkadun ja Hallituskadun kulmauksesta, kuvassa keskellä arkkitehtuurin osaston piirustussalirakennus.

13. Panoraamavalokuva lokakuulta 2012 Hallituskadun ja Rantakadun kulmauksesta, kuvassa keskellä arkkitehtuurin osaston korjausrakentamisen laboratorion rakennus "Korsu" ja seuraavana "Kasino"-rakennus.

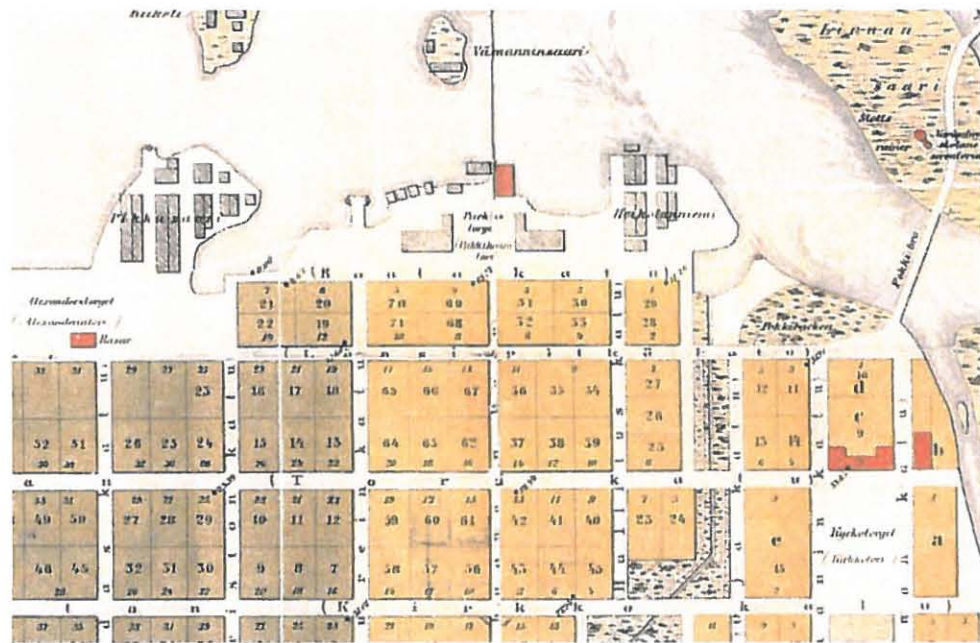
14. Panoraamavalokuva lokakuulta 2012 korttelin sisäpihalta, äärimmäisenä vasemmalla kirjastorakennus ja äärimmäisenä oikealla arkkitehtuurin osaston uudisrakennus "Apaja".

15. Panoraamavalokuva lokakuulta 2012 korttelin sisäpihalta, äärimmäisenä vasemmalla arkkitehtuurin osaston yhdyskuntasuunnittelun laboratorion rakennus "Kasino" ja oikealla arkkitehtuurin osaston päärakennus.

16. Asemakaava vuodelta 1825.

17. Kaupunkikartta vuodelta 1876.

3 ASEMAKAAVAHISTORIAA

3.1 Asemakaavat

1825 - Asemakaava, J.A. Ehrenström ja C. L. Engel

Oulun vuoden 1822 suurpalon jälkeen kaupungin asemakaava päätettiin uusien. Asemakaavan laativat J.A. Ehrenström ja C.L. Engel. Katualueita levennettiin paloturvallisuutta ajatellen. Rakennukset tuli läänin rakennusjärjestyksen mukaisesti rakentaa yksikerroksisina.¹ Ruutukaavassa oli varattu tilaa kaupungin läpi virtaavalle Kaupunginojalle, joka virtasi luonnollisessa uomassaan puistoalueiden ympäröimänä. Kaavassa esitettiin laajenevalle kaupunkialueelle säännöllinen ruutuasemakaava pitkälle tulevaisuuteen. Asemakaava loi perustan nykyiselle keskusta-alueen ruutuasemakaavalle. Kaavan vahvisti keisari Aleksanteri I vuonna 1825.

Asemakaava esittää suunnitellut kaavalliset ratkaisut, joihin kuului myös ranta-alueiden käsittely. Laaditun asemakaavan taustalta on erotettavissa silloinen rantaviiva sekä silloiset aitta- ja makasiinirakennukset.²

Rantakadun korttelit ovat mukana ruutukaavoitetulla kaupunkialueella. Arkkitehtuurin osaston kortteli on jo hahmottumassa. Tosin se on kartan mukaan täynnä aittoja. Ruutukaavoitetun alueen sisälle jääneet aitta- ja makasiinirakennukset määrättiin purettaviksi. Kaupunginojan suistoon oli esitetty pienveneitä varten laaja satama-allas, joka olisi noussut rannasta aina Torikadulle asti.³

1876 - Kaupunkikartta, Claes Kjerrström

Vuonna 1856 voimaan tullut Kaupunkien yleinen rakennusjärjestys sääteli suomalaisten kaupunkien rakennustapaa. Kaupunkikuvasta alkoi pikkuhiljaa muodostua yhtenäinen. Kaupunkien keskustoissa suosittiin useampikerroksisten kivitalojen rakentamista. Oulun keskustaan nousi ensimmäiset kiverrostalet kuitenkin vasta vuosisadan loppupuolella. Samoihin aikoihin sijoittuu myös kunnallistekniikan rakentaminen Ouluun.

Kaupunkikeskusta oli laajentunut kuten aikaisemminkin, olemassa olevan katuverkoston katuja pidentämällä. Kartassa keskusta-alue oli jaettu kaupunginosiin kahdella eri tavalla. Katuosoitteet määriteltiin tuolloin vain pitkittäiskaduille ja ne eivät vastaa ny-

1 Niskala, Okkonen s. 48

2 Niskala, Okkonen s. 50

3 Niskala, Okkonen s. 50

kyistä katunumerointia. Nykyisen torinrannan alueella kaduilla oli jo nykyiset nimet lukuun ottamatta Aleksanterinkatua, jota kutsutiin Länsipitkäksi.

Noin puolet nykyisestä torialueesta oli edelleen veden peitossa. Rantakadun edustalle pakkahuoneen viereen oli muodostettu Pakkahuoneen tori, jota rajasi pakkahuone ja ryhmiin järjestetyt aitta- ja makasiinirakennukset. Heikolanniemi nykyisen hotellin alueella oli myös aitta- ja makasiiniryhmä. Kaupungin suulle oli muodostettu venevalkama. Torinrannan alueella ei oltu vielä tehty laajempia maantäyttötöitä, mutta Heikolanniemen ja Ankkurikarin välinen uoma oli täytetty.

Arkkitehtuurin osaston kortteli on jaettu neljään tonttiin: 30, 31, 32 ja 33.

1882 - Asemakaava

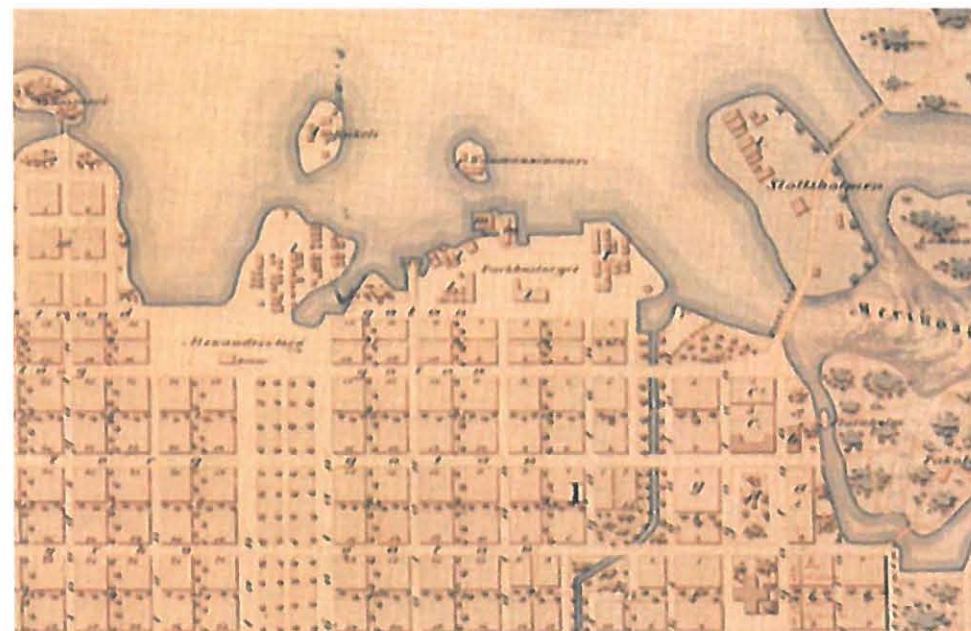
Tämä asemakaava laadittiin vuonna 1880 ja vahvistettiin Pietarissa juuri ennen Oulun loppuvuoden 1882 kaupunkipaloa. Kaavassa kaupunkikeskusta oli jaettu useamman korttelin muodostamiin lohkoihin leveillä suojavyöhykkeillä. Korttelit olivat neliönmuotoisia ja ne jaettiin yleisesti neljään eri tonttiin. Tontit rajattiin viherkaistoin ja levein palokujin toisistaan.⁴ Tämä paloturvallisuutta korostava kaava ei toteutunut kuin muutamassa kaupunkikorttelissa, mm. Heinäpään alueella ja vuoden 1882 kaupunkipalossa tuhoutuneissa kortteleissa. Palo tuhosi useita kortteleita Hallituskadun ja Pakkahuoneenkadun ympäristössä aina Isokadulta rantaan asti.

Heikolanniemen ja pakkahuoneen välinen poukama on täytetty laajaksi kentäksi torialueen osaksi. Pakkahuoneen eteläpuolella rantaviiva oli vielä jokseenkin käsittelemätöntä.

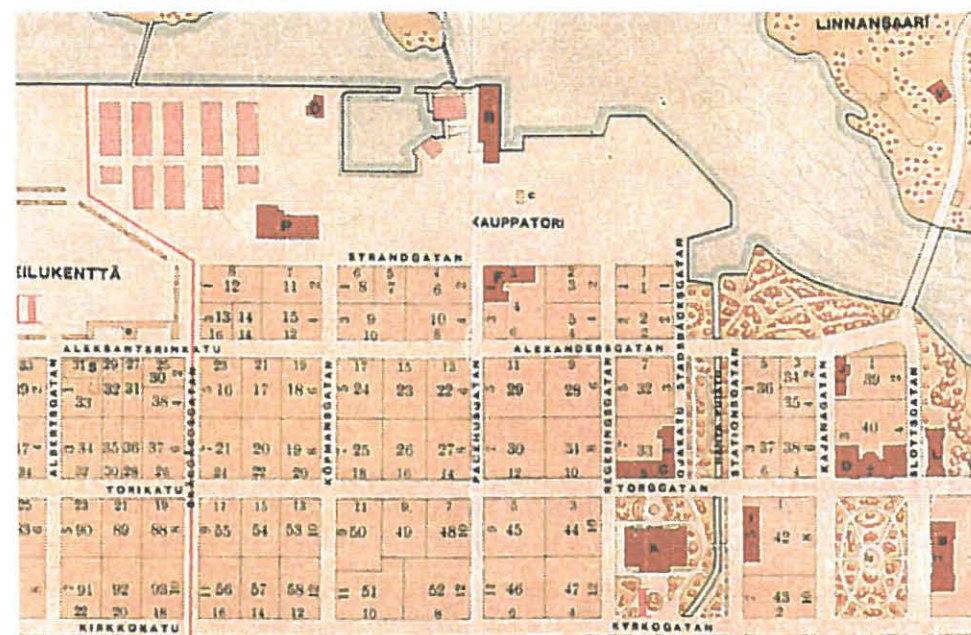
Arkkitehtuurin osaston korttelin tonttijako on säilynyt, mutta tontit on erotettu toisistaan viherkaistoin ja kapeilla palokujilla. Viherkaistan koivurivistö on korttelissa vieläkin hahmotettavissa.

1908 - Asemakartta, Bertel Jung

Tämä asemakartta oli ensimmäinen, joka laadittiin Oulun kaupungin toimesta. Edellinen vuoden 1882 asemakaava oli osoittautunut vaikeasti toteutettavaksi. Niinpä ryhdyttiin valmistelemaan uutta paremmin toimivaa asemakaavaa. Kaavoitustyöhön kutsuttiin apuun asemakaavoihin perehtynyt arkkitehti Bertel Jung. Tämä asemakartta laadittiin kaupungin rakennuskonttorissa samana vuonna vahvistetun asemakaavan pohjalta. Uusi asemakaava palasi aikaisempaa pienempään tonttijakoon ja leveistä puistovyöhykkeistä luovuttiin tarpeettomina. Kaavassa kaupunkia laajennettiin vuon-

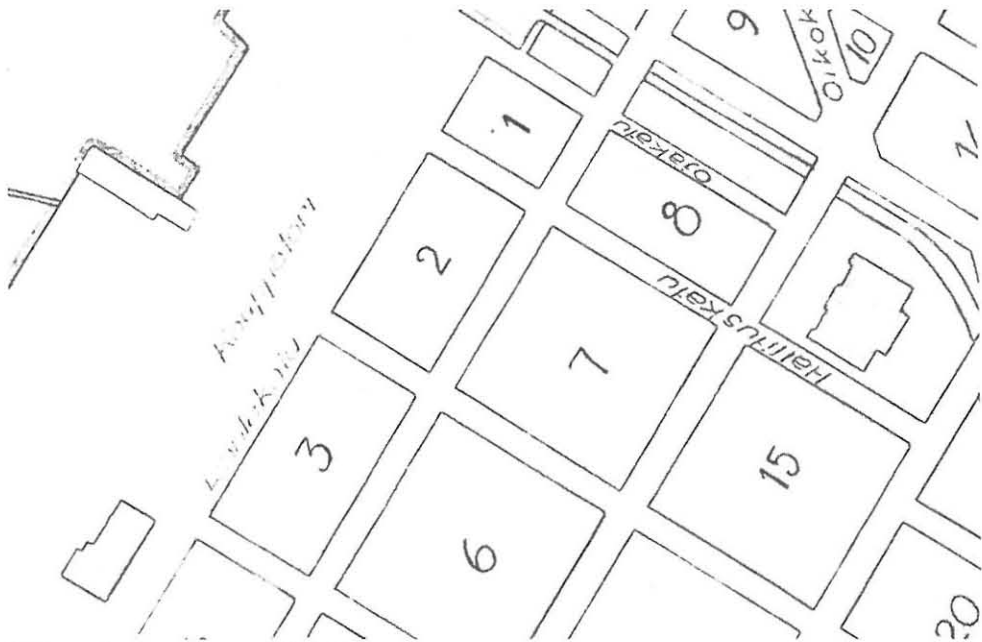

18. Asemakaava vuodelta 1882.

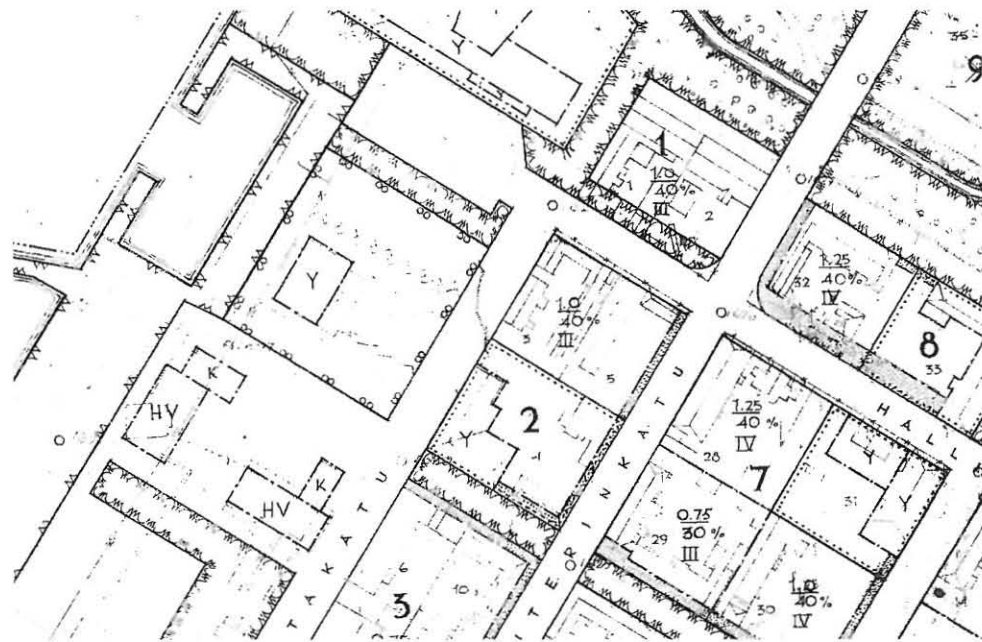

19. Asemakartta vuodelta 1908.

⁴ Niskala, Okkonen s. 58

20. Asemakaavamuutos vuodelta 1939.

21. Asemakaavamuutos vuodelta 1947.

na 1886 valmistuneen rautatien taakse sekä lounaaseen kohti Nuottasaarta. Kaavasta löytyi aukiosommitelmia, vaihtelevan kokoisia kortteleita ja vanhoihin katuihin näiden diagonaalisia katuja. Lisäksi kaavassa paranneltiin kulkuyhteyksiä kaupungin eri osien kesken ja sallittiin keskustan kortteleissa paluu ennen 1882 kaavaa vallinneeseen vanhaan tonttikokoon.⁵

Torinrannan alueella oli tehty paljon maatäyttötöitä. Myös rantaviivaa oli muokattu laajalti ja mm. kauppahallin edustalle oli toteutettu satamalaitureita. Kauppahalli oli toteutettu vuonna 1901. Kauppatoriksi nimetty torialue oli laaja ja avoin.

Arkkitehtuurin osaston korttelissa on nyt kolme tonttia nro:t 3, 4 ja 5. Entinen Svendelinin kaupakartano on esitetty värillisenä tontilla 4. Rakennus on merkitty kirjaimella F - Suomalainen realilyseo (karttaselitys). Katuosoitteet on annettu jokaiselle korttelia ympäröivälle kadulle.

ak 19 - 18.12.1939

Tällä asemakaavamuutoksella numeroitiin kaupungin korttelit ja useita katuja nimettiin uudelleen. Arkkitehtuurin osaston kortteli sai nyt numeron 2.

ak 37 - 5.12.1947 - Asemakaava, Otto-I. Meurman ja Aarne Ervi

Tämän Oulun keskeisten osien asemakaavan muutoksen laativat arkkitehdit Otto-I. Meurman ja Aarne Ervi. Kaavassa oli keskusta-alue otettu uudelleen kokonaisuutena käsittelyyn ja se pyrittiin jäsentämään toimivaksi, tehokkaaksi ja loogiseksi kokonaisuudeksi. Kaavamuutoksella haluttiin ratkaista mm. keskusta-alueen liikenneverkko ja kortteleiden käytössä olevat rakennusoikeudet.⁶ Kolmisen vuotta aikaisemmin kaupungista oli tuhoutunut kokonaisia kortteleita sodan pommituksissa ja nämä alueet tuli nyt uudelleen rakentaa. Torinrannan alue ei kuitenkaan ollut kärsinyt sodan pommitusten tuhoista suuremmin. Tämän kaavamuutoksen pääteemoista vain osa toteutui. Torinranta arkkitehtuurin osaston korttelineen sisältyi kaavamuutosalueeseen kokonaisuudessaan.

Korttelissa on kolme tontti nro:t 3, 4 ja 5. Tontti nro 4 on varattu yleisten rakennusten korttelialueeksi. Tontin rakennuksissa toimi tuolloin Oulun suomalainen keskikoulu. Tonteilla nro:t 3 ja 5 sijaitsee asuinrakennukset piharakennuksineen ja näiden tonttien kaavamerkinnot ovat: kerrosalan suhde tontin pinta-alaan 1.0, tontin pinta-alasta saa rakentaa 40 % ja kerroskorkeudeksi on määritelty III. Korttelin kaikki puurakennukset on suunniteltu poistuviksi; tonttien ja katualueiden rajaa on siirretty Hallituskadulla

5 Niskala, Okkonen s. 64

6 Niskala, Okkonen s. 88

sisäänpäin ja Aleksanterinkadun ja Pakkahuoneenkadun puolella tonttien reuna-alueet katualueiden vieressä on osoitettu alueiksi, jotka tulee asemakaavaselostuksen mukaisesti "istuttaa puistomaisesti".

ak 415 - 28.2.1966 - Asemakaava, Marjatta ja Martti Jaatinen

Arkkitehtien Marjatta ja Martti Jaatisten laatima asemakaavamuutos koski laajaa kaupunkialuetta, johon kuului osia useista kaupunginosista. Mantereesta muutosalueeseen kuului Sepänkadun, Aleksanterinkadun ja Merikosken siltojen rajaama alue. Edustan saarista alueeseen kuului läntiset osat Linnansaaresta ja Raatinsaaresta sekä Pikisaari kokonaisuudessaan.

Kaavamuutos oli seurausta kolmisen vuotta aikaisemmin järjestetystä Jaatisten arkkitehtipariskunnan voittamasta Oulun monumentaalikeskuksen suunnittelukilpailusta, jolla etsittiin ratkaisua hallinto- ja kulttuurikeskuksen toteuttamiselle Oulujoen suiston muodostaman vesi- ja viheralueen äärelle. Kilpailutehtävään kuului myös monumentaalikeskukseen liittyvien lähialueiden kaaviomainen asemakaavallinen selvitys.⁷

Kilpailuvoiton seurauksena Jaatiset saivat tehtäväkseen laatia alueen asemakaavamuutoksen sekä myöhemmin myös teatteri- ja kirjastorakennusten toteutus suunnitelmat. Asemakaava merkitsi uutta, täydellistä suunnanmuutosta torinrannan kehityksessä. Kaava vei torinrannan aluetta kohti uutta, modernia kaupunkisuunnittelua. Tästä asemakaavalla vahvistetusta Jaatisten kokonaisu suunnitelmasta toteutui vain osia.

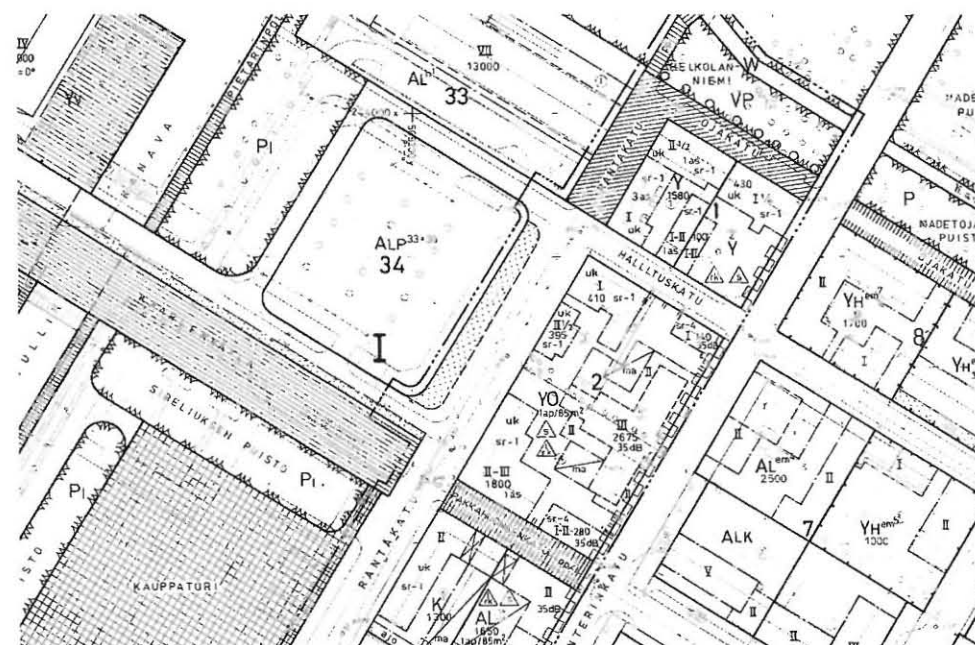
Arkkitehtuurin osaston kortteli on osa suurempaa suunnitelmakokonaisuutta. Korttelin rakennukset on merkitty poistuviksi ja kortteli on merkitty liikerakennusten korttelialueeksi AL. Uudisrakennusten kerroskorkeudeksi on merkitty VII ja kahden rakennusmassan kerrosalaksi 3500 per rakennus. Rakennusten kattokaltevuudeksi on osoitettu nolla astetta (alfa=0). Lisäksi kortteliin on osoitettu maanalainen tila autopysäköintipaikkoja varten (ma/p). Rantakadun varsi - joka on kaavassa muutettu Sibeliuksen puistoksi - on kokonaisuudessaan esitetty rakennettavaksi vastaavin rakennusoikeuksin ja massoin.

ak 1162 - 10.3.1989

Kaavamuutos koski I kaupunginosan kortteleita 1-4 sekä läheisiä puisto-, vesi- ja katualueita. Kaavamuutos kumosi vuonna 1966 vahvistetun asemakaavamuutoksen näissä kortteleissa. Suuri osa kortteleiden olemassa olevista rakennuksista saivat suojelumerkinnän (sr-1 tai sr-4). Täydennysrakentaminen oli sovitettu ympäristöönsä ja kerroskorkeudet putosivat yleisesti 2 1/2:een. Korttelialueiden kaavamerkintöjä oli-

22. Asemakaavamuutos vuodelta 1966.

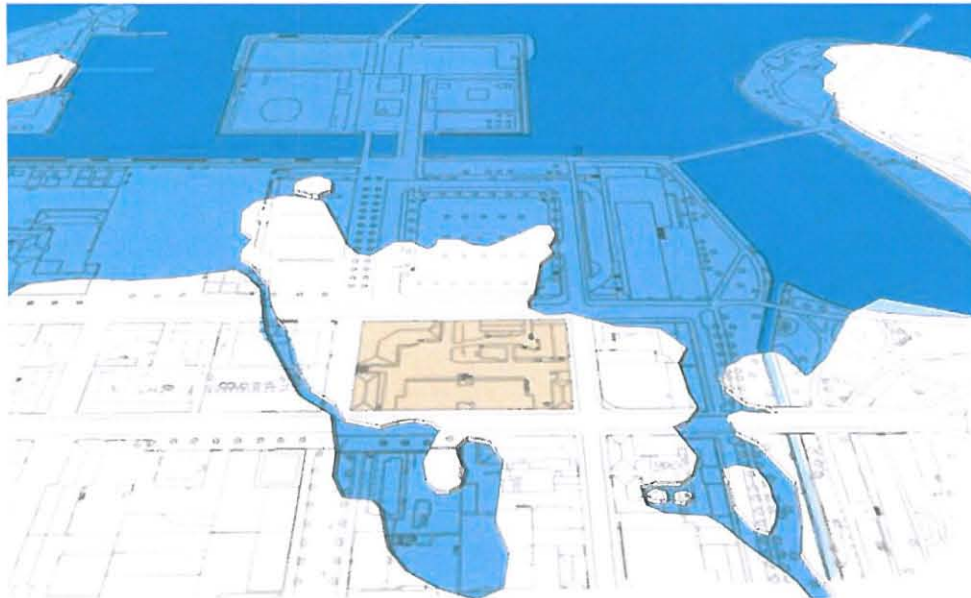

23. Asemakaavamuutos vuodelta 1989.

⁷ Oulun Monumentaalikeskuksen suunnittelukilpailun ohjelma, s. 3

24. Claes Claessonin laatima Oulun kaupungin asemakaavaaluonnos vuodelta 1649. Korttelin alue sijaitsi jo tuolloin aidatun kaupunkialueen sisäpuolella. Alueella sijaitsi ranta-aittoja ja makasiineja.

25. Kuvassa kaupungin nykyinen kantakartta on asetettu vuoden 1649 asemakaavaaluonnoksen päälle. Arkkitehtuurin osaston korttelin maa-alue oli jo tuolloin kuivaa ranta-aluetta.

vat nyt AL (asuin-, liike- ja toimistorakennukset), K (liike- ja toimistorakennukset), Y (yleiset rakennukset) sekä YO (opetustoimintaa palvelevat rakennukset). Lisäksi osa katualueista suljettiin autoliikenteeltä. Kaavamuutoksessa suosittiin maanalaisia pairoitusalueita.

Arkkitehtiosaston käytössä oleva kortteli on merkitty opetustoimintaa palvelevien rakennusten korttelialueeksi (YO). Piharakennukset on kaavan mukaan mahdollista purkaa. Rakennusten olemassa olevat kerrosalat ja -korkeudet on vahvistettu. Kaavassa on myös mahdollistettu uudisrakennuksen toteuttaminen korttelin rakentamattomalle alueelle. Sille on merkitty kerrosalaa 2675 ja kerroskorkeudeksi II-III. Uudisrakennukselle on myös osoitettu ohjeellinen rakennusala ja maanalaisen tilojen alueet. Kolmiomerkinnöin on tarkennettu korttelialueen pääasialliset julkisivumateriaalit ja niiden sopeutuminen suojeltaviin rakennuksiin.

Vuonna 1998 korttelin tontit nro:t 3,4 ja 5 yhdistettiin yhdeksi tontiksi nro 1. Uuden tontin käyttötarkoitus oli sama kuin ennenkin (YO) ja pinta-ala 5006 m². Uusi tontti merkittiin kiinteistörekisteriin 20.3.1998.

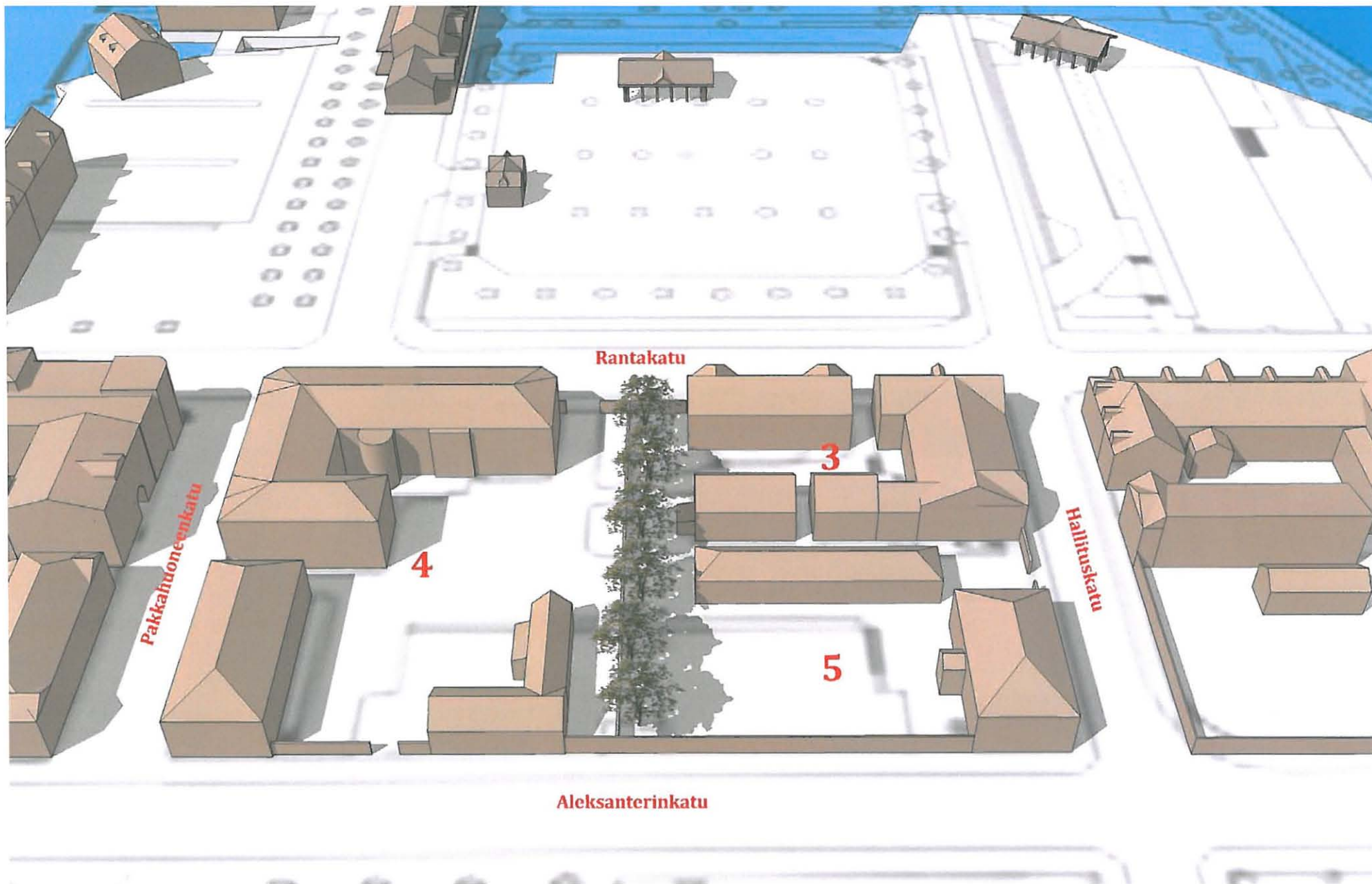
3.2 Havainnekuvat korttelin rakentumisesta

Seuraavilla sivuilla on esitetty nykyisen arkkitehtuurin osaston korttelin ja sen lähiympäristön rakennuskanta massamallein viitenä eri ajankohtana vuosien 1880-2011 välisenä aikana.

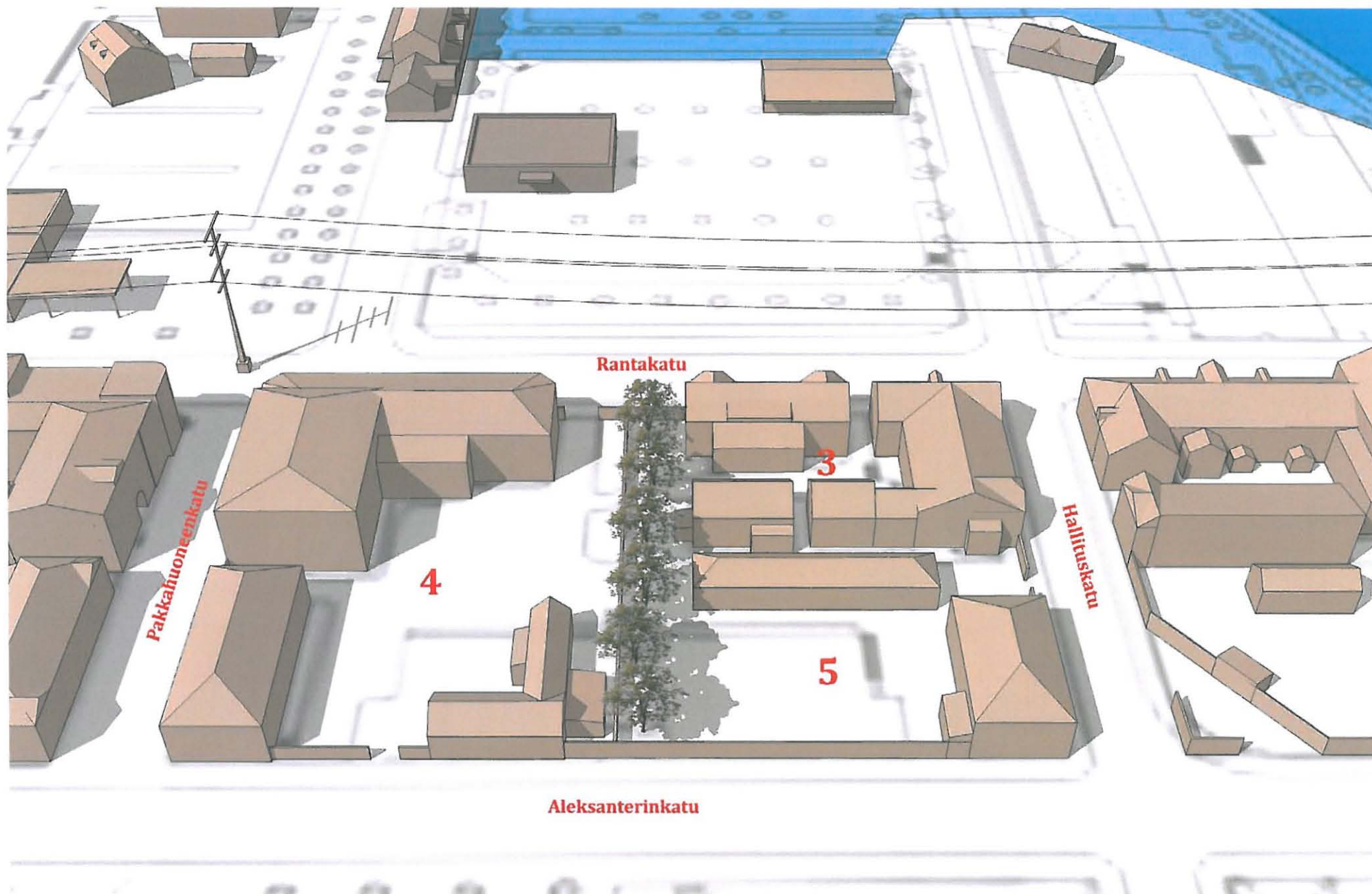
Tieto rakennuksista on koottu useasta eri lähteestä mm. rakennuslupa-asiakirjoista, Palovakuutusyhtiö Tarmon palovakuutusasiakirjoista ja kaupunkikartoista.

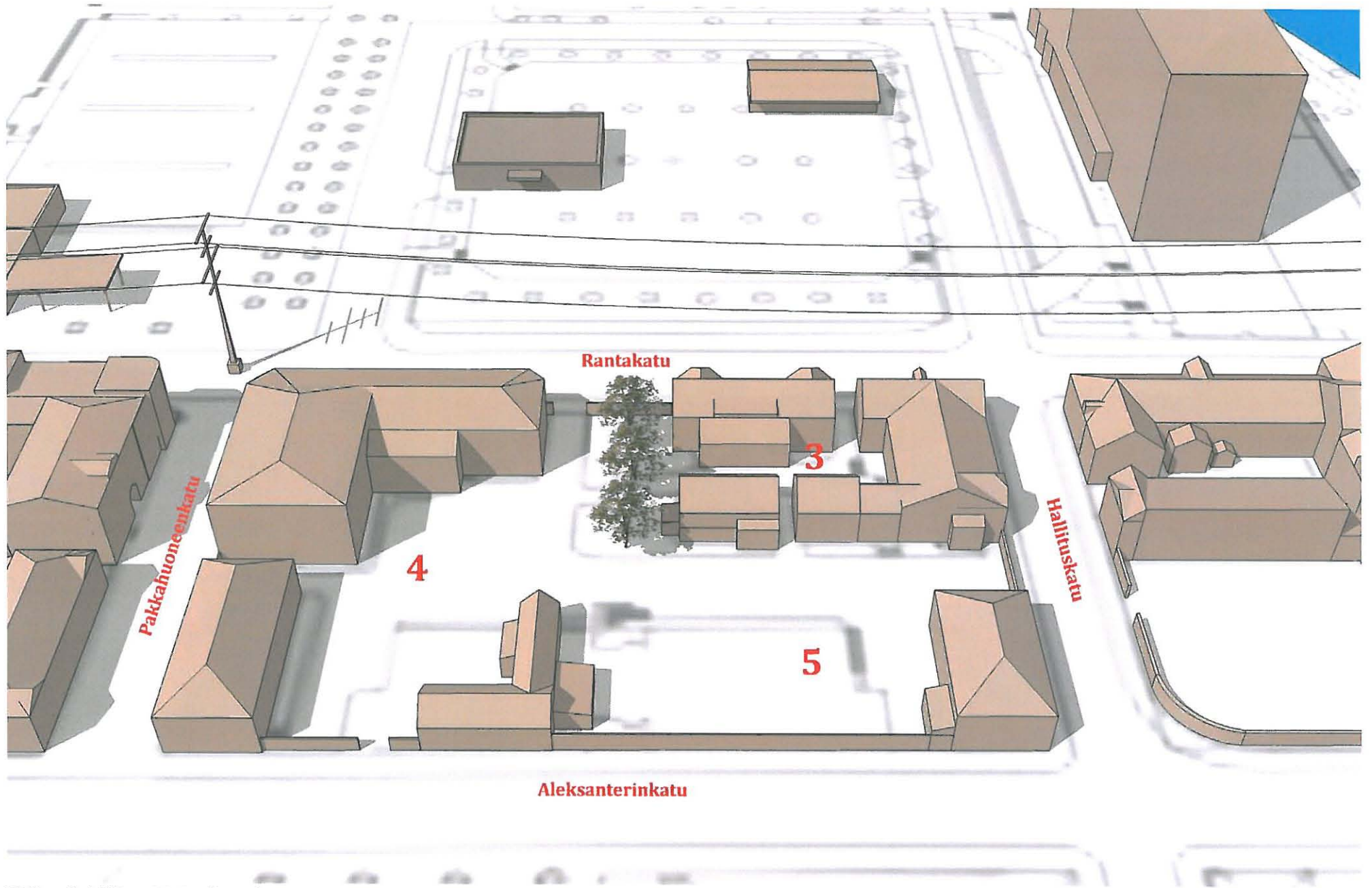
26. Korttelin ja lähiympäristön rakennuskanta vuonna 1882. Kuvassa punaisella merkityt rakennukset paloivat loppuvuoden 1882 kaupunkipalossa. Kuvaan on myös merkitty tonttinumerot.

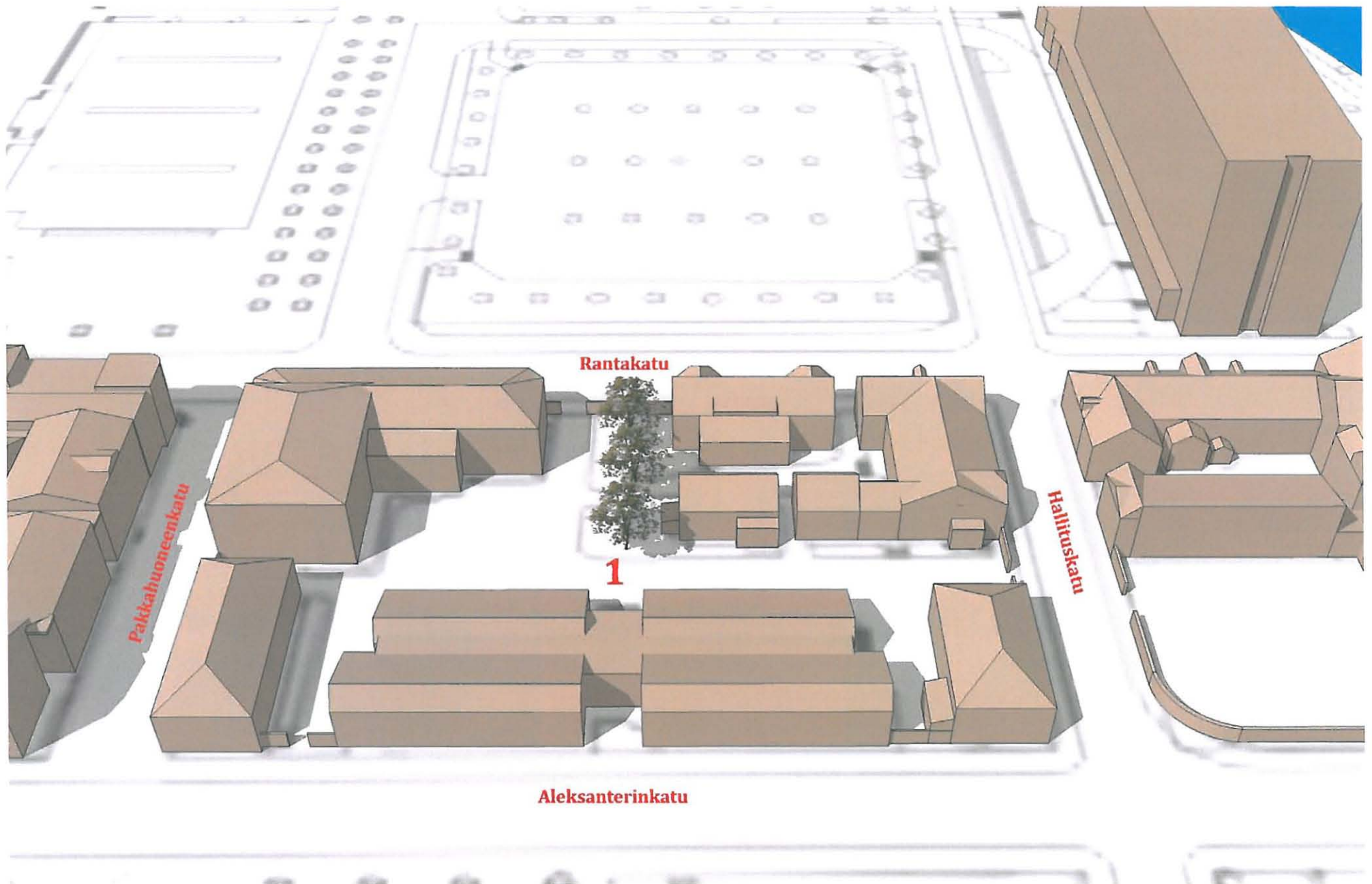
27. Korttelin ja lähiympäristön rakennuskanta vuonna 1908. Kuvaan on myös merkitty tonttinumerot.

28. Korttelin ja lähiympäristön rakennuskanta vuonna 1947.

29. Korttelin ja lähiympäristön rakennuskanta vuonna 1978.

30. Korttelin ja lähiympäristön rakennuskanta vuonna 2012. Kuvaan on myös merkitty tonttinumero.

31. Nykyisen arkkitehtuurin osaston kortteli rakennuksineen alkoi muodostua tämän Oulun kaupungissa 2. päivänä marraskuuta 1882 riehuneen tulipalon jälkeen. Kaikki korttelissa olleet rakennukset tuhoutuivat palossa. Kuvassa etualalla Pakkahuonentorilla sijainneita aitta- ja makasiinirakennuksia. Niiden takana heti oikealla on esitetty keltainen ja valkoinen kulmarakenus, jonka omistivat Svendelinin. Näiden rakennusten paikalle nousi pari vuotta myöhemmin Svendelinien kauppakartano, joka nykyisin tunnetaan Oulun yliopiston arkkitehtuurin osaston päärakennuksena.

4 RAKENNUKSET

4.1 Svendelinien kauppakartano (nyk. päärakennus)

4.1.1 Tontin omistus- ja käyttöhistoriaa

Svendelininit

Svendelinien taival Oulussa alkaa, kun kokkolalainen J. G. Svendelin (1812-1859) saapuu Ouluun 1840-luvun lopulla. Hän sai kauppiaan oikeudet Oulussa 1849.⁸ Svendelinin perustamasta Kauppahuone J. G. Svendelinistä kasvoi oululaisittain menestynyt ja monialainen yritys, jonka toimiloihin kuului mm. laivarahtaus.⁹ Svendelin hankki 1850-luvulla Rantakadun varrella torialueen välittömässä läheisyydessä olleen tontin omistukseensa. Svendelin kuitenkin kuoli jo vuonna 1859 varsin nuorena, vain 47 vuoden ikäisenä. Omaisuus ja ilmeisesti myös liiketoiminnat siirtyivät Svendelinin leskelle Dorothealle. Hän hallitsi muun omaisuuden lisäksi tonttia rakennuksineen ja rakennutti tulevana vuosina tontille parikin lisärakennusta. Dorothea kuoli vuonna 1877, jonka jälkeen tontti oli Svendelinien kuolinpesän nimissä.

Kauppiaa-isän menehdyttyä 18-vuotias Englannissa kaupantekoa opiskellut Johan Fredrik Svendelin palasi kotikaupunkiinsa 1860-luvun alussa ja otti vastuun isänsä kauppaliikkeestä. Johan nuorempi oli syntynyt Oulussa 1.11.1843. Lapsuuden ja nuoruuden hän asui ja opiskeli Oulussa. Tämän jälkeen hän täydensi kaupan ammattiotintoja eri oppilaitoksissa kuten Hampurissa Saksassa, Fecamp'ssa Ranskassa sekä Lontoossa Englannissa.¹⁰ Kauppaliike kasvoi Johanin johdolla huomattaviin mittoihin. Kaupankäynnin lisäksi toimintaa oli kauppalaivastossa ja sahateollisuudessa. Johan oli mukana useassa luottamustoimessa: kaupungin rahastonhoitajana, kauppa-seuran rahastonhoitajana, Suomen Yhdyspankin ja myöhemmin Pohjoismaiden pankin johtokunnan jäsenenä sekä kaupunginvaltuusmiehenä. Lisäksi hän toimi Suomen merivakuutusyhtiön, Fennia-palovakuutusyhtiön sekä usean höyrylaivan asiamiehenä Oulussa. Vuodesta 1880 lähtien hän toimi myös Oulun Espanjan vara-konsulina.¹¹

Svendelin luovutti 1880-luvun alussa vähittäiskauppatoiminnan eteenpäin ja keskittyi hoitamaan tukkukauppaa.¹²

Johan F. Svendelin kuoli kuitenkin äkillisesti 6.7.1885 vajaan 42 vuoden ikäisenä sai-

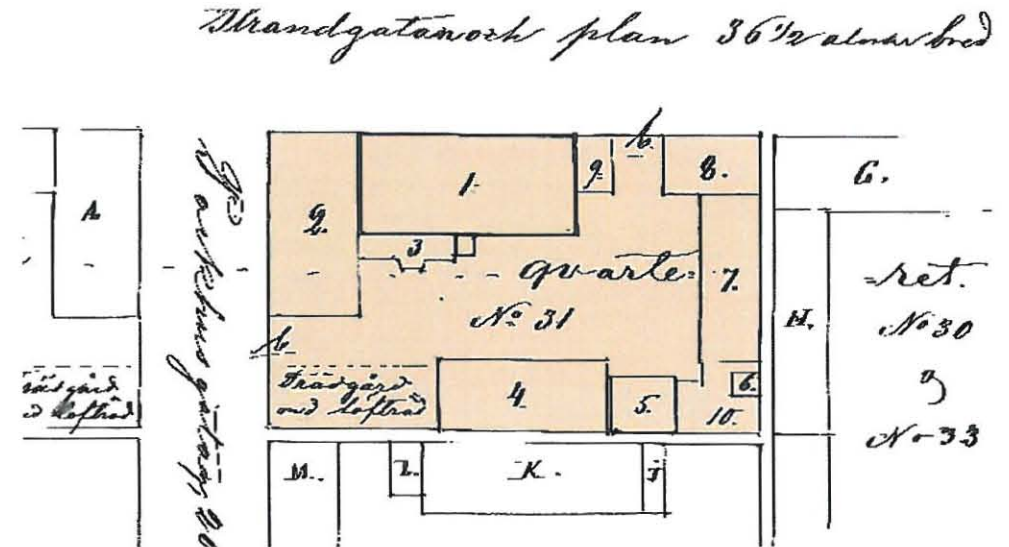
8 Oulu-lehti 20.6.1972

9 Snellman P. W.

10 Uleåborgs Tidning no 28 9.7.1885

11 Kaiku no 54, 8.7.1885

12 Oulun lehti nro 54 8.7.1885

32. Tontin nro 31 palovakuutuskartta vuodelta 1880. Piirustuksen mukaiset rakennukset tuhoutuivat vuoden 1882 kaupunkipalossa.

Sanomia Oulun kaupungista ja läänistä.

Uupshinta: Kilpailun luvut: 1 p. 10 p. 2 p. 20 p. 3 p. 30 p. 4 p. 40 p. 5 p. 50 p.	Uupshinta: Kilpailun luvut: 1 p. 10 p. 2 p. 20 p. 3 p. 30 p. 4 p. 40 p. 5 p. 50 p.	Päätoimittaja: B. Nordlund.	Uupshinta: Kilpailun luvut: 1 p. 10 p. 2 p. 20 p. 3 p. 30 p. 4 p. 40 p. 5 p. 50 p.	Uupshinta: Kilpailun luvut: 1 p. 10 p. 2 p. 20 p. 3 p. 30 p. 4 p. 40 p. 5 p. 50 p.
--	--	--------------------------------	--	--

Uupshinta:
Kilpailun luvut:
1 p. 10 p.
2 p. 20 p.
3 p. 30 p.
4 p. 40 p.
5 p. 50 p.

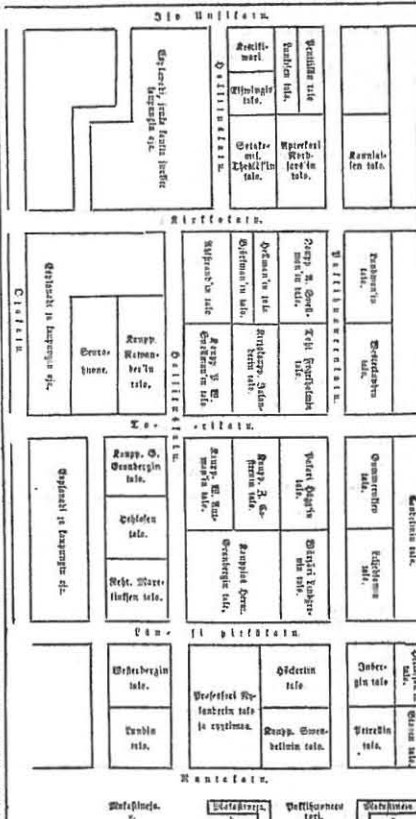
Uupshinta:
Kilpailun luvut:
1 p. 10 p.
2 p. 20 p.
3 p. 30 p.
4 p. 40 p.
5 p. 50 p.

Uupshinta:
Kilpailun luvut:
1 p. 10 p.
2 p. 20 p.
3 p. 30 p.
4 p. 40 p.
5 p. 50 p.

Uupshinta:
Kilpailun luvut:
1 p. 10 p.
2 p. 20 p.
3 p. 30 p.
4 p. 40 p.
5 p. 50 p.

Uupshinta:
Kilpailun luvut:
1 p. 10 p.
2 p. 20 p.
3 p. 30 p.
4 p. 40 p.
5 p. 50 p.

Uupshinta:
Kilpailun luvut:
1 p. 10 p.
2 p. 20 p.
3 p. 30 p.
4 p. 40 p.
5 p. 50 p.

Uupshinta:
Kilpailun luvut:
1 p. 10 p.
2 p. 20 p.
3 p. 30 p.
4 p. 40 p.
5 p. 50 p.

Uupshinta:
Kilpailun luvut:
1 p. 10 p.
2 p. 20 p.
3 p. 30 p.
4 p. 40 p.
5 p. 50 p.

Uupshinta:
Kilpailun luvut:
1 p. 10 p.
2 p. 20 p.
3 p. 30 p.
4 p. 40 p.
5 p. 50 p.

Uupshinta:
Kilpailun luvut:
1 p. 10 p.
2 p. 20 p.
3 p. 30 p.
4 p. 40 p.
5 p. 50 p.

Uupshinta:
Kilpailun luvut:
1 p. 10 p.
2 p. 20 p.
3 p. 30 p.
4 p. 40 p.
5 p. 50 p.

Uupshinta:
Kilpailun luvut:
1 p. 10 p.
2 p. 20 p.
3 p. 30 p.
4 p. 40 p.
5 p. 50 p.

Uupshinta:
Kilpailun luvut:
1 p. 10 p.
2 p. 20 p.
3 p. 30 p.
4 p. 40 p.
5 p. 50 p.

Uupshinta:
Kilpailun luvut:
1 p. 10 p.
2 p. 20 p.
3 p. 30 p.
4 p. 40 p.
5 p. 50 p.

raskohtaukseen kotonaan. Svendelinia jäivät kaipaamaan vaimo Maria os. Björkqvist (1846-1908) ja viisi lasta Georg, Johan Gustaf, Bruno, Gerda ja Naima.¹³

Johan F. Svendelinin kuoleman jälkeen hänen kuolinpesä kuin myös hänen isänsä J. G. Svendelinin kuolinpesä asetettiin konkurssiin. Kuolinpesille jäänyttä irtainta omaisuutta ja kauppatavaraa oli niin paljon, että aikalaislehtien mukaan niitä myytiin huutokaupassa useiden vuosien ajan.

Myös kuolinpesien omistamat kiinteistöt menivät myyntiin huutokaupalla. Svendeliniellä oli kaupakartanossa kiinni valtion antamaa rakennuslainaa yhteensä 65 000 markkaa.¹⁴ Oulun Lehdessä oli 23.4.1886 ilmoitus tulevasta huutokaupasta (kuva 35). Huutokaupan jälkeen samaisessa lehdessä oli ilmoitus huutokaupan tuloksista:

*"Tämän kuun 7. päivänä toimitetusta huutokaupasta osti pormestari A. Hasselblatt kivitalon no 31 kaupungin 1:stä neliosässä 65 700 markalla - talon no 30 samasta neliosästä osti J. F. Svendelinin lapsen 23 000 markalla. Erään huvilan Toppilan salmen rannalla osti Hra K. Kivijärvi 4200 markalla. Kaikki nämä kiinteistöt kuuluivat Johan F. ja J. G. Svendelinin konkurssipesiin."*¹⁵

Oulun läänin lääninrakennuskonttorin laatima luettelo¹⁶ vuodelta 1892 listaa silloiset valtion omistuksessa olleet rakennukset Oulun läänissä. Asiakirjassa mainitaan, että vuonna 1886 valtion omistukseen siirtynyt entinen "Svendeliska stenhuset" sisustettiin kouluksi vuonna 1888 arkkitehti J. Basilierin johdolla. Näiden kahden aikalais-tiedon perusteella voitaneen olettaa kohtalaisen varmasti, että koulurakennus siirtyi Suomen valtiolle vuonna 1886 ja edellä mainitun huutokaupan kautta. Pormestari Robert Alarik Hasselblatt olisi näin ollen huutanut rakennuksen suoraan valtiolle.

Kaupakartano valtion omistuksessa

Huutokaupan jälkeen toukokuun 12. päivänä 1886 oli Oulun Lehdessä uutinen, jonka mukaan senaatti olisi esittävässä, että uusi Oulun suomalaisen lyseon koulurakennus sijoitetaan aikaisemmin lääninhallitukselle varatulle tonttipaikalle ja Svendelinin kivirakennuksen ottamista lääninhallituksen käyttöön. Senaatti suunnitteli siis alkuaan Svendelinin kivikartanoa lääninhallituksen käyttöön. Samaisessa lehtiartikkelissa keuhuttiin, kuinka kyseinen varattu tontti Kirkkotorin koillispuolella olisi mitä sopivin paikka uudelle koulurakennukselle.

- 13 Kaiku no 54, 8.7.1885
- 14 Kaiku 25.7.1889
- 15 Oulun lehti no 29 10.4.1886
- 16 Oulun läänin lääninrakennuskonttorin luettelo valtion omistamista rakennuksista, Oulun maakunta-arkisto

Esiin nostettu Svendelinien kivikartanon mahdollinen uusi käyttäjä ei kuitenkaan rakennukseen muuttanut. Lääninhallitukselle rakennettiin uusi kiinteistö Kirkkotorin laitaan vuosina 1887-90 lääninarkkitehti Jacob Ahrenbergin yhdessä lääninarkkitehti L. I. Lindqvistin kanssa laatimien suunnitelmien mukaan.¹⁷

Kauppakartanon kauppapuodeissa jatkui toiminta normaalisti omistussuhteiden muutoksista huolimatta. Oululaisissa sanomalehdissä oli säännöllisesti myynti-ilmoituksia kauppiailta, joiden liiketilat sijaitsivat ”Svendelinin kivitalossa”.

Uleåborgs Tidning -lehdessä oli 7.2.1887 ilmoitus, jossa kerrotaan, että käsityöläiskoulu (handarbetsskola) on muuttanut Svendelinien kivitaloon Pakkihuoneentorin laidalle. Ilmoituksen oli allekirjoittaneet Elin Messman ja Hulda Brunström.¹⁸ Koulu järjesti myös näyttelyitä koulun tiloissa.¹⁹ Sisäänkäynti koulun käyttämiin tiloihin oli sisäpihan puolelta, ei siis kadun puolelta kuten rakennuksen liiketiloihin. Käsityöläiskoulu toimi osassa rakennuksen tiloja ilmeisesti kesään 1888 asti, koska syksyllä rakennuksessa toimintansa aloitti Oulun suomalainen lyseo.

20.10.1887 Uleåborgs Tidning -lehdessä oli uutinen, että Svendelinien kivitalo sisustetaan mahdollisesti Oulun suomalaiselle tyttökoululle. Samassa yhteydessä oli myös esitetty, että tätä varten kaupungin tulisi kuitenkin lunastaa viereinen rakentamaton tontti koulun käyttöön.

Vuodenvaihteen jälkeen 17.1.1888 Uleåborgs Tidning -lehdessä oli ilmoitus, että senaatti ehdottaa kaupungille Svendelinin kivitalon vieressä Kapteeni J. Tornbergille kuuluvan tontin lunastamista. Tornbergin kerrottiin pitävän tontilla hintaa 12 000 markkaa. Senaatti vahvisti hankintapäätöksen syyskuussa 1888.²⁰ Lopulta hallitus (nämnden) pakkolunasti tontin kapteeni John Thornbergilta 8000 markalla.²¹

Senaattori Yrjö Koskinen kävi maaliskuussa 1888 kaupungissa selvittämässä suomalaisen lyseon sijoituskysymystä. Käynnin lopputuloksena Koskinen ehdotti, että koska suomalainen lyseo on kasvanut oppilasmäärältään suuremmaksi kuin Ruotsalainen lyseo, tulisi sen muuttaa Ruotsalaisen lyseon tiloihin. Ruotsalainen lyseo tulisi puolestaan vuokrata toistaiseksi Svendelinin kivitalo.²²

Asian tiimoilta käytiin pientä henkien taistoa. Lehdissä kerrottiin, että molempien koulujen edustajat olisivat olleet yhteydessä Senaattiin omaa asiaa ajaakseen. Touko-

17 Esko Järventauksen artikkeli (Studia Historica Tomus I) s. 295

18 Uleåborgs Tidning 7.2.1887

19 Uleåborgs Tidning 24.5.1887

20 Oulun Ilmoituslehti 8.9.1888

21 Uleåborgs Tidning 25.1.1889

22 27.3.1888 Uleåborgs Tidning

34. Vasemmalla J. G. Svendelin (1812-1859) ja oikealla J. F. Svendelin (1.11.1843-6.7.1885)

ä kerran paikkalunastam-
wana.
X. F.
muistutus. Kyllähän
nse kiittää, roittimatta toi-
ia; sen vuoksi jätämme ker-
ettäjän omaan asialle tässä
telipiteet.

Kaikenlaista.

maton näyttelyminen.
la fitten päätti neiti Ma-
län yhänsen englantilainen
tär, ruveta näyttelijä-
kivat hänen perheensä jä-
häntä luopumaan aikoi-
shaan tarjosi eräs hänen
la oli hyvin ameriäse teh-
le lättänsä, jos hän luo-
tsestään. Nuori neito ei
itä pyytöjä korvitasalaan,
näyttelijänä ja — wihel-
s. Seuraavana päivänä
arkkansa tyttö ja sano: „Nyt
t taiteilijajoukoni ja olen
lemaan sulle waimoksi”.
jast wäätänsä in laulsi:

Sullisella huutokaupalla, joka
toimitetaan tätälä-
sesjä huutokauppamariessa keskiviik-
kona 7 p. tulemaa huhtikuuta kello 11
e. p. p. myydään kauppahuone J. G.
Svendelinin ja kauppias- wainaja J.
F. Swendelinin tontturisipesien hy-
wästä.

- 1:si talo N:o 31 tämän kaupungin
1:osa korttelissa (N:o 5 — 18:sta
korttelissa ja 1:osa kaup. osassa),
uuden asemapiirroksen mukaan)
johon on rakennettu kahinleretan-
nen kiwiipytinki sekä malastineja
ja riittävät ulkohuoneet.
- 2:si talo N:o 30 samassa korttelissa
(N:o 3 18:sta korttelissa uuden
asemapiir. mukaan) johon on ra-
kettu 2:si yksikerroksista asuinra-
kennusta ynnä riittävät ulko-
huoneet puusta.
- 3:si Belto ja keto „Dritkari” 2 typpi.
27 kap. alaa ynnä kaksi raken-
nusta.
- 4:si Billarakennus puutarhoineen,
ralettu arentimaalle Topplan-
rakennus.

Tuli tuhautettu

Herran Kapteeni J. D. Stora,
myydään neljälläkymmenellä m
kalla tušina.
Todisteita. Sanomalehti „C
lum Lehti” joulukuun 16 ja
päiviltä 1885 mainitsee, että
räässä tulipalossa, joka muuda:
päivää ennen oli alkanut rair
amaan Dulussa, oli Benzoi
in'ensammutus granaattit t
neet hyvin tehokkaan vaikutuf
— Herran Ratteini J. D. Stc
Dulussa, Benzoinin granaatt
— Herran Ratteini meillo c

35. Oulun lehti 24.3.1886. Ilmoitus julkisesta huutokaupasta, jossa Svendelinien konkurssipesien omaisutta realisoitiin.

osvoimainen
iva Meijerilaitoksen,
lwalla, lifemmin fir-
ella: "4:li hevosoivoi-
lmoituslehden font-

okula
pöytäroita
B. STORELLA.

ivaa
ästä)
en Oluttehtaalla.

Syrrätään ensimmäisestä päivästä
kefäkuuta jali, 3 kamaria, köö-
ti, lämmin eteköinen sekä tarpeelliset
ulkokoneet, Vänsi Pikkätatu N:o 22.
F. U. Wiander.

2 pienempää puotia sisus-
tuksinensa Svendelinin ki-
vitalossa huokeilla eh-
doilla. Lähempiä tietoja
antaa Konst. Hildén.

2 asuinhuonetta, kööki ja tarpeelliset ulko-
koneet, Palkkihuoneen luku N:o 26.
F. G. ...

Ilmoituksia.
Raikenlaista lästitystä was-
taan-ottaa
Eliise Eising. Hallitustatu N:o 18.

kuin 10 prosenttia par-
N. f. pyöreäsydäm
näiläiset lafit, waan-
taana pidettävät, f
wähemmän kuin An

Herm. Grand
Toritatu N:o 6. Tele-
sulkee yleisön suosioon w
muotitawaraktonsa.
Herm. Gra

36. Oulun Ilmoituslehdessä oli 26.1.1887 ilmoitus, että Svendelininen kivitalosta vuokrataan kaksi pienempää puotia sisustuksineen. Ilmoituksen antaja oli Oulun lääninsihteerin Konstantin Hildén. Rakennus oli jo tuolloin valtion omistuksessa.

ä mmöhemmät, jolloin tut-
ia. Roufangerilla ei silloin
kättää asianajajaa. Jos syn-
ään vielä eivät itse saavu
alkaneet oikeuden tulkinto elo-
mä.

mielipide on se, että Rou-
fangerin maanpaloajuuksen
näköön. Käsittejä tapauksista
nger saanut tuomionia ennen
aja, ja kun hän kerran on
tuomittu, niin hän ei enää
kivelpoinen edusmieskamarin

Roufangeria vastaan nojau-
saamiin pykälisiin rangaistus-

if. Oritys, joka tarkoittaa
i muuttaa hallitusmuotoa tahi
kansalaisia aseihin hallitusta
rangaistaan maanpaloajuu-
sin ilmoitettuja paikasja.

f. Toimeenpaneminen ja yri-
avat kavinahiltoa.

f. Salaliitto on se, jolla tar-
u ja 27 28-as mainittua

37. Oulun ilmoituslehdessä 27.7.1889 mainostettiin huutokauppaa, jossa oli tarkoitus huutaa koulurakennuksen kunnostamisesta ylijäänyttä rakennustavaraa.

(U. T. 1 k. 20 r.)
Vapaaehtoisella huutokau-
palla, joka toimitetaan en-
tisellä Svendelinin tontilla Pak-
kihuoneentorin laidassa Tuors-
taina 1 p:nä ensitulevaa Elo-
kuuta kello 11:sta e. pp., myy-
dään krunnun hyväksi kaikel-
laisia suomalaista lyseota kun-
toon panna järeille jääneitä
työaineita, kuparin ja raudan
jäännöksiä, ovia, akkunake-
hiä, 2 köökinhällää, 4 puoti-
tiskiä, polttopuiksi kelpaavia
puita y. m. Oulun kaupungin
huutokaupparakamarissa 25 p:nä
Heinäkuuta 1889.

Osc. Carlsson.

jolle kaikissa maailmannäyttelyissä
on annettu korkein palkinto, sai
**ainoan ensimmäi-
sen palkinnon**
Kölnissä (Eau de Cologne val-
mistuspaikassa) vuonna 1875
**ja ainoan ensimmäisen
palkinnon**
New-Orleansissa 1885.
FERD. MÜLHENS
(lääkäri ennen Maria Farina) Gloc-
kegasse N 4711 Kölnissä. Asia-
mies Suomen varten
Mauritz Gestrin
Helsingissä.

Chr. Cv. Gardin
kirjakauppa:

Uusia Breviärijoja,
Uusia Testamentteja kauniissa kausse
Nomenlaisia Postiiltoita,
Halvoja kirjankuoria.

asta tulkeita Roomin wi

kuussa 17.5.1888 tuli Senaatista kuitenkin määräys, että Svendelinin kivitalosta hankitaan tilat Suomalaiselle lyseolle. Samalla Senaatti myönsi 17 000 markkaa kiinteistön korjaustöihin.²³ Korjaustöihin oli ryhdytty saman tien ja elokuun 1. päivänä 1889 jo huutokaupattiin remonttistöistä ylijääneitä rakennustarvikkeita valtion lukuun Svendelinin talon pihamaalla.²⁴

Kortteliin siirtyvää valtion koululaitosta varten oli hankittu kaksi tonttia. Viimeksi hankittu tontti oli rakentamaton, mutta väljä tontti mahdollisti oppilaille välitunnit, virkistyshetket ja myös liikunta- ja voimisteluo-
petuksen. Tontille rakennettiin vajaan kymmenen vuoden kuluttua voimistelurakennus, josta voi lukea lisää kappaleesta 4.2 sivulta 57.

Rakennuksessa toimineita koululaitoksia

Oulun suomalainen klassillinen lyseo (1888-1890)

Majesteettillinen käsky 21.8.1882 oli määrännyt, että valtiollinen seitsenluokkainen lyseo on asetettava Turkuun ja Ouluun sekä neljäloukkainen Poriin, joissa kaikissa suomen kieli toimisi opetuskielenä. Koulujen oli määrä aloittaa opetus 1.9.1883. Oulussa järjestely merkitsi, että suomenkieliset reaalikoulut on lakkautettava ja niiden henkilökunnan siirryttävä uuden valtiollisen koulun palvelukseen.²⁵

Kahdeksanluokkaiseksi määrätty Suomalainen valtionlyseo aloitti Oulussa suunnitelman mukaisesti 1.9.1883. Koulua varten oli alettu etsiä tonttia uutta koulurakennusta varten, mutta aluksi se joutui toimimaan väliaikaistiloissa. Useiden vuosien etsimisen jälkeen Lyötynsuon laidasta löytyi kaupungin sopivaksi katsoma rakennuspaikka. Valtion koulurahasto oli kuitenkin tällä välin supistunut monien maassa rakennettujen ja ennemmin rakennettavaksi päätettyjen koulujen vuoksi eikä uusiin rakennuspuuhiin ryhtyminen ollut enää mahdollista. Monen vaiheen ja vaihtoehdon jälkeen lyseo päätettiin sijoittaa valtion hiljattain hankkimaan Svendelinin kivitaloon. Lyseo muutti Rantakadun varteen syksyllä 1888.²⁶

Talossa oli seitsemän luokkahuonetta, rukoussali, sekä neljä pienempää huonetta opettajien käytettäväksi ja opetusvälineiden säilytystä varten. Koulun ensimmäinen rehtori oli Konrad William Dahlström. Alkuun luokkahuoneet olivat oppilaslukuun nähden tilavat. Oppilaiden määrän kuitenkin kasvaessa seuraavina vuosina kävi kiinteistö koululle pieneksi. Oman koulurakennuksen suunnittelu aloitettiin. Kaupunginvaltuusto

23 Päivän Uutiset 26.5.1888

24 Oulun Ilmoituslehti 27.7.1889

25 Forsman A.

26 Oulun lyseon 50-vuotisjuhlaulkaisu s. 19

esitti edelleen samaa rakennuspaikkaa Lyötynsuolta, joka oli kuitenkin vastemielinen paikka koulun edustajille. Tilakysymys ratkesi, kun 29.5.1890 senaatti ilmoitti, että ”Keisarillisen Senaatin tiedoksi on tullut, että Oulun suomalaista lyseota, joka nyt mita suurimmalla vaikeudella on saatu mahtumaan valtion omistamaan ent. Svendelinin taloon, jota vastoin paikkakunnan ruotsalainen lyseo, jonka oppilasluku keskimäärin tuskin on 10:tä suurempi luokkaa kohti, voipi hyvin saada tilaa mainitussa huoneistossa, niin molempien näiden opistojen tulisi viipymättä vaihtaa asuntoja.”²⁷ Niinpä kesällä 1890 suomalainen ja ruotsalainen lyseo vaihtoivat luokkahuoneita keskenään. Koulujen kalusteet siirrettiin elokuussa 1890. Kantoapuun oli määrätty sotamiehiä.²⁸

Oulun ruotsalainen klassillinen lyseo (1890-1899)

Ruotsalainen klassillinen lyseo aloitti opetuksen syksyllä 1890. Koulun ruotsinkielinen nimi oli Svenska lyceet i Uleåborg. Koulun nimi vaihtui Oulun ruotsalaiseksi reaalilyseoksi vuodesta 1899.

Oulun ruotsalainen reaalilyseo (1899-1904)

Reaalilyseot olivat vastapaino latinan kielen ja klassisten aineiden opetukseen keskityneille klassillisille lukioille. Kouluissa opetettiin uusia vieraita kieliä ja enemmän reaalialaineita. Koulu määrättiin muuttamaan asteittain suomenkieliseksi reaalilyseoksi lukuvuodesta 1904 lähtien.

Oulun reaalilyseo (1904-1914)

Keisarillinen asetus 24.4.1904 määräsi, että lukuvuonna 1904 - 05 lyseon ensimmäisen luokan opetuskieleksi astuu suomen kieli.²⁹ Koulun nimi muuttui Oulun toiseksi Suomalaiseksi lyseoksi vuonna 1914.

Oulun toinen suomalainen lyseo (1914-1915)

Senaatin asetuksella 27.3.1915 Oulun toinen suomalainen lyseo määrättiin muuttamaan Oulun suomalaiseksi keskikouluksi. Koulun nimimuutoksen syyksi esitettiin opetusohjelman muutoksia.

Oulun suomalainen keskikoulu (1914-1955), Oulun maanviljelys- ja teollisuusjaostoinen lyseo (1918-1922) ja Oulun teollisuuskoulu (1922)

27 Oulun lyseon 50-vuotisjuhla-julkaisu s. 19

28 Pohjalainen 29.8.1890

29 Mareljus G. et al. s. 54

Oulun suomalaisen keskikoulun kanssa samassa rakennuksessa toimi muutamia vuosia Oulun maanviljelys- ja teollisuusjaostoinen lyseo. Tämän koulun toiminta mahdollistui syksyllä 1918 annetulla senaatin päätöksellä, jonka mukaan Ouluun voitiin perustaa ”keskikoulun jatkoksi yksityiset, valtion kannattamat, nimeä Oulun maanviljelys- ja teollisuusjaostoinen lyseo kantavat jatkoluokat”.³⁰ Koulun perustaminen oli ollut mm. Oulun Teollisuusyhdistyksen ja Oulun läänin Talousseuran yhteinen tavoite. Koulu valmisti oppilaita yliopistoon ja antoi varsinkin käytännön elämän tarpeita vastaavia opintoja maanviljelyksen ja tekniikan alalla. Koulun tähtäin oli, että ne jotka aikovat nimenomaan agronomeiksi, metsänhoitajiksi, insinööreiksi, arkkitehdeiksi tai matemaattisten aineiden taikka luonnonhistorian tutkimuksen alalle, valitsisivat tämän koulun.³¹ Koulu sai valtion tukea rahallisesti.

Loppuvuodesta 1922 rakennuksen vastavalmistuneeseen kolmanteen kerrokseen muutti ainakin osa Oulun Teollisuuskoulusta. Koulun visiitti uusissa luokkatiloissa jäi ilmeisesti kovin lyhyeksi ja pian keskikoulu otti kerroksen tilat käyttönsä.³²

Oulun suomalaisen keskikoulun nimi muuttui Merikosken yhteislyseoksi vuonna 1955.

Merikosken yhteislyseo (1955-1958)

Koulun toiminta oli hajautunut useampaan paikkaan tilanpuutteen takia. Yhteislyseolle ryhdyttiin rakentamaan omaa koulurakennusta Teuvo Pakkalan kadulle Raksilaan tammikuussa 1957. Koulurakennus valmistui kesäkuussa 1958 ja opetus uusissa tiloissa alkoi heti syksyllä.

Oulun tyttölyseo (1959-1960)

Isokadun varressa sijainneen Oulun tyttölyseon koulutalon peruskorjauksen ja lisärakennuksen rakennustöiden takia osa koulun opetuksesta siirtyi syksyllä 1959 Merikosken yhteislyseolta vapaaksi jääneisiin tiloihin.³³

Opetustiloille oli kuitenkin suunniteltu jo muuta käyttöä. Tyttölyseo luovutti jo samana syksynä rakennuksen kaksi alinta kerrosta vastaperustetun Oulun yliopiston käyttöön. Seuraavana syksynä, kun Tyttölyseon koulurakennuksien rakennus- ja korjaustyöt oli saatu valmiiksi, siirtyi myös ylin kolmas kerros yliopistolle.³⁴

30 Oulun suomalaisen keskikoulun vuosikertomus 1917-18 s. 17

31 Oulun maatalous- ja teollisuusjaostoinen lyseon vuosikertomus lukuvuodesta 1920-21

32 Kertomus Oulun lääninrakennuskonttorin toiminnasta 1921-1922

33 Oulun tyttölyseo 1958-1959 vuosikertomus, Oulu 1959

34 Oulun yliopiston toimintakertomus 1959-1960

Oulun yliopisto 1959 -

Vasta perustettu Oulun yliopisto aloitti akateemisen opetuksen koulurakennuksessa syksyllä 1959.

Oulun yliopiston perustamisesta ja alkutaipaleesta on kirjoitettu useita kattavia historioitteja. Tämän selvityksen liitteenä nro 3 on Oulun yliopiston va. rehtorin professori Pentti Kaiteran yliopiston avajaisissa lokakuussa 1959 pitämä esitelmä, joka valottaa yliopiston perustamiseen johtaneita taustoja.

Opiskelijoiden sisäänkirjautuminen tapahtui 1.-10.9.1959 ja opetus alkoi 28.9.1959. Yliopiston juhlalliset avajaiset pidettiin 3.10.1959.³⁵ Oulun yliopistossa aloitti kaksi tiedekuntaa: filosofinen ja teknillinen. Lisäksi yliopiston yhteyteen liitettiin jo vuonna 1953 perustettu opettajakorkeakoulu. Pian aloitti vielä kolmas tiedekunta eli lääketieteellinen tiedekunta.

Yliopiston kanslia, maantieteen ja matematiikan laitokset sekä arkkitehti- ja rakennusinsinööriolosastot sijoituivat Aleksanterinkatu 6:n koulutiloihin. Eläintieteen ja kasvitieteen laitoksia varten vuokrattiin Veljekset Åström Oy:n konttorirakennuksen ylin kerros Kasarmintie 7:stä. Fysiikan ja kemian laitoksia varten rakennettiin laboratorio Kontinkankaalle tehdasvalmisteisena puutalorakennuksena. Opettajainvalmistuslaitos jäi entisiin vuokrahuoneisiinsa Teatteritalossa käyttäen lisäksi kaupungin kansakouluja harjoituskouluina.³⁶

Yliopiston kanslia muutti jo parin vuoden kuluttua pois torinrannasta Kirkkokatu 11:een ja koko päärakennus jäi arkkitehtiosaston käyttöön. Yliopisto oli jo aikaisemmin vuokrannut samassa korttelissa sijaitsevia puurakennuksia käyttöönsä.

Yliopisto sai vuonna 1965 haltuunsa torinrannassa kaikki korttelin neljä tonttia rakennuksineen. Ympäri kaupunkia sijainneet yliopiston käytössä olleet tilat kävivät kuitenkin ahtaiksi. Esimerkiksi lukuvuonna 1965-66 yliopistolla oli toimintaa eri puolilla kaupunkia yhteensä 25:ssa paikassa. Opiskelijoita oli noin 2300.³⁷ Monen vaiheen jälkeen yliopistolle ryhdyttiin suunnittelemaan omaa campusaluetta. Yliopiston paikaksi valikoitui Kuivasjärven etelänpuoleinen alue, joka sai nimen Linnanmaa. Rakentaminen Linnanmaalla alkoi joulukuussa 1971. Lukuvuoden 1973-1974 alusta pääsivät ensimmäiset opiskelijat, opettajat ja tutkijat muuttamaan uusiin tiloihin. Ensimmäi-

35 Kaleva 4.8.1959

36 Oulun yliopiston toimintakertomus 1959-1960

37 Oulun yliopiston toimintakertomus 1966-1967

set muuttajat olivat Kemian laitos ja kosmisen säteilyn havaintoasema.³⁸ Myöhemmin 1980-luvun alkupuolella torinrannassa sijainneiden opetustilojen ainoaksi käyttäjäksi jäi arkkitehtiosasto. Osastolla oli nyt käytössään väljät opetustilat. Arkkitehtuurin osasto on toiminut samoissa tiloissa tähän päivään asti. Opetustiloja laajennettiin 2000-luvun alussa uudisrakennuksella nk. Apajalla, joka toteutettiin Aleksanterikadun varteen.

4.1.2 Rakentaminen

Alkuperäinen rakennuslupa myönnettiin Kauppaliike J. G. Svendelinin hakemuksesta 10.7.1883 Oulun Maistraatissa. Rakennuslupahakemuksen kohteena oli kaksikerroksinen kivirakennus, joka sisälsi alemmassa kerroksessa yhteensä 17 huonetta, joissa oli takat. Yläkerrassa oli yhteensä 15 huonetta, joiden joukossa mm. keittiö, kylpyhuone ja konttori. Lisäksi rakennuksessa oli käytäviä, porrashuoneita ja vaatehuoneita. Piirustukset oli laatinut insinööri Hugo Neuman Turussa vuonna 1882.

Tontilla oli sijainnut kivi- ja puurakenteisia asuinrakennuksia ennen vuoden 1882 kaupunkipaltoa. Uusi rakennus suunniteltiin niin, että aikaisempien rakennuksien perustuksia ja sokkeleita sekä mahdollisesti myös osittain seinärakenteita voitiin käyttää hyväksi (ks. kuva 38).

Rakennus saatettiin nopealla aikataululla valmiiksi ilmeisesti jo vuoden 1884 kevääseen mennessä. Kun viereisestä Petrellin kivikartanosta oli tuolloin toteutettu vasta perustukset, paikallislehdessä puhuttiin Svendeliinin kivikartanosta ikään kuin jo valmiina rakennuksena.³⁹

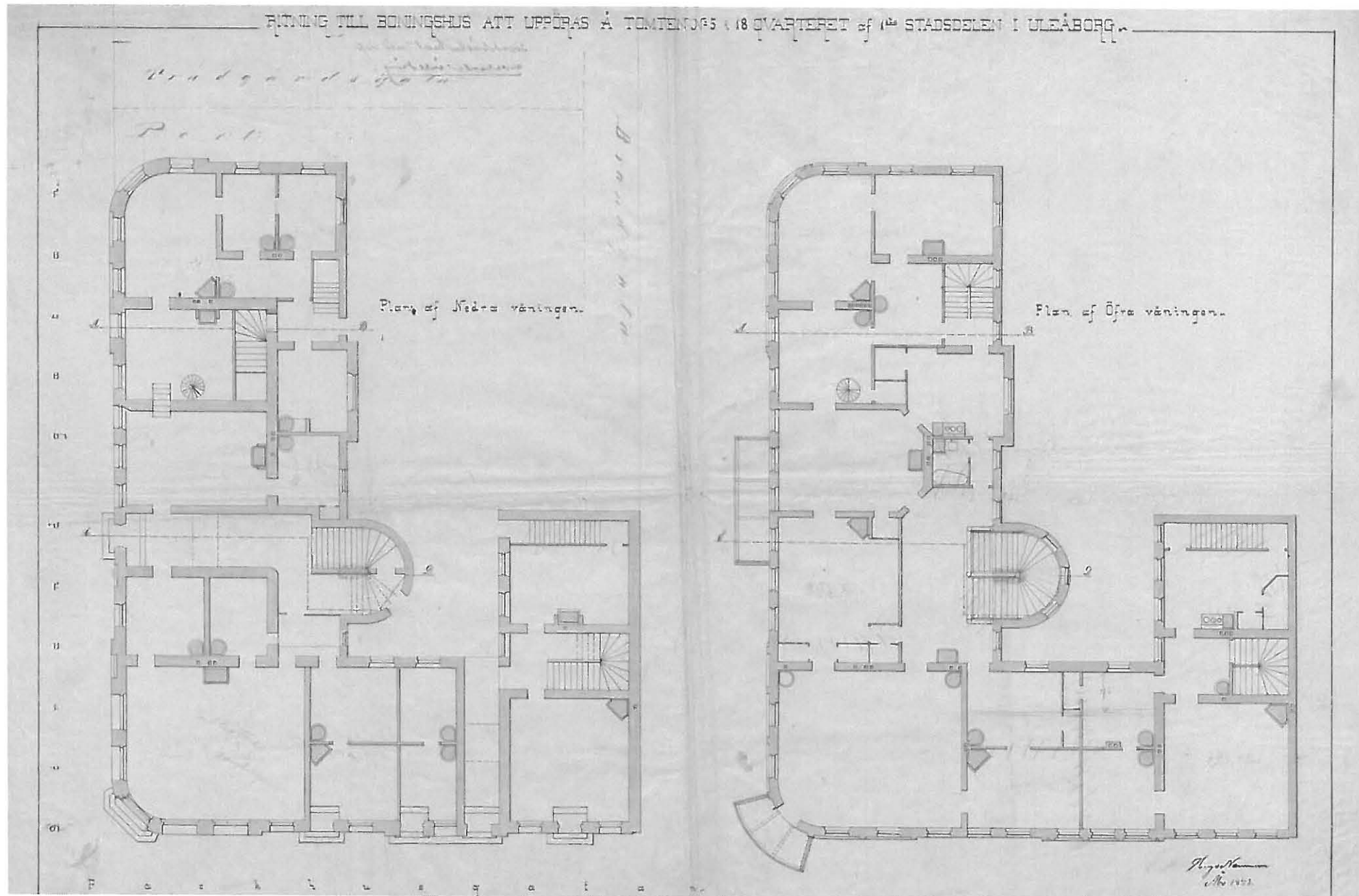
4.1.3 Korjaus- ja muutostyöt

Kauppahuone J. G. Svendelin, jonka asiamiehenä toimi J. F. Svendelin, sai 1.6.1884 Maistraatilta rakennusluvan väliaikaiselle varastorakennukselle, jossa sijaitsi myös käymälä. Tämä piharakennus sijaitsi vasten korttelin palokujaa tontin takaosassa ja se oli tarkoitettu rakentaa kiinni vasta valmistuneeseen kivirakenteiseen päärakennukseen.

J. F. Svendelinin äkillisen kuoleman seurauksena rakennus siirtyi Suomen valtion omistukseen huutokaupalla vuonna 1886. Rakennuksessa suoritettiin muutostöitä Oulun suomalaista lyseota varten vuosien 1888-89 välisenä aikana. Muutostyöt pitivät sisälleen sisäporrasmuutoksen, ovi- ja ikkuna-aukkomuutoksia sekä useita huonetilamuutoksia joissa huonetiloja yhdistettiin pääsääntöisesti suuremmiksi kokonaisuuksiksi.

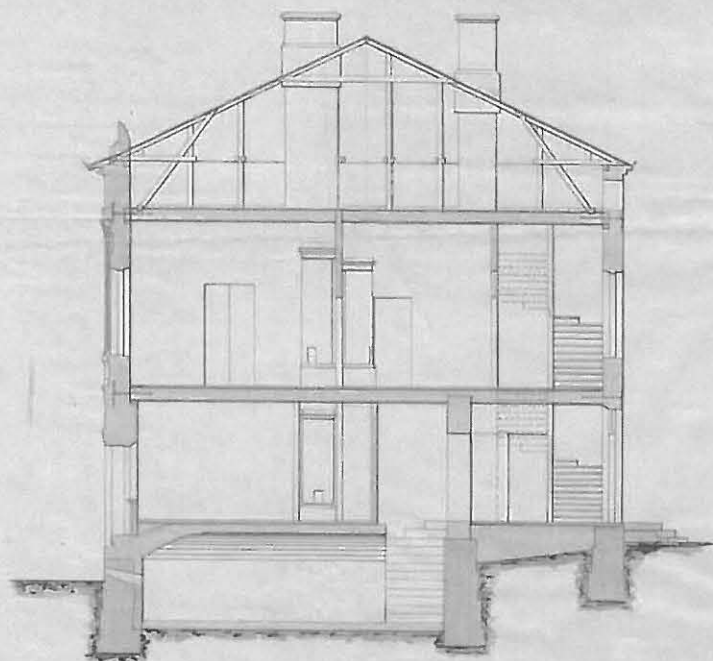
38 Helsingin Sanomat 22.8.1973

39 Uleåborgs Tidning 15.5.1884

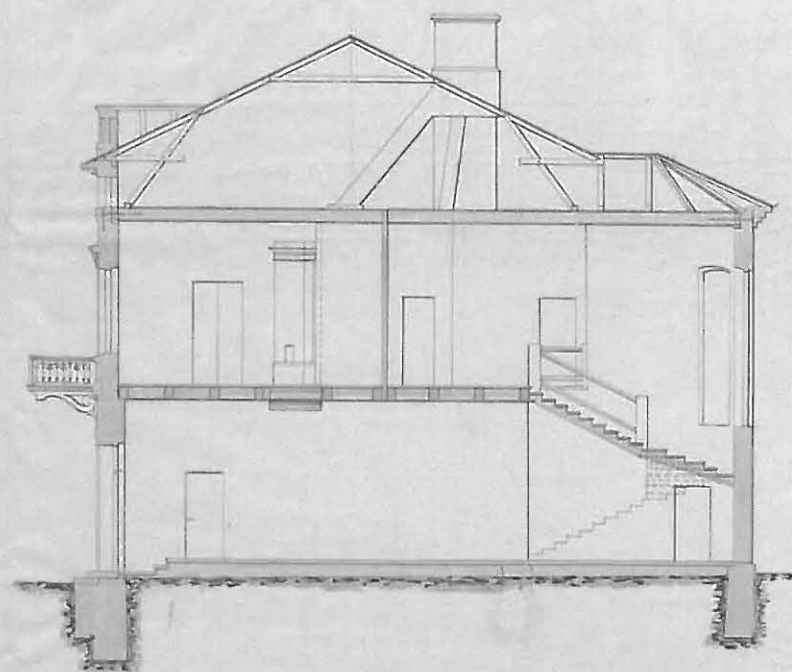

38. Alkuperäisiä Hugo Neumanin laatimia rakennuslupakuvia vuodelta 1882, ensimmäinen ja toinen kerros. On todennäköistä, että piirustukseen merkityt harmaat seinärakenteet ovat vanhoja kaupunkipalon jäljiltäkin käyttökelpoisia seiniä, joita käytettiin hyväksi uutta rakennusta suunniteltaessa.

Genomskärning A-B.

Genomskärning C-D.

Augusta
1882

39. Alkuperäisiä rakennuslupakuvia vuodelta 1882, leikkauspiirustukset.

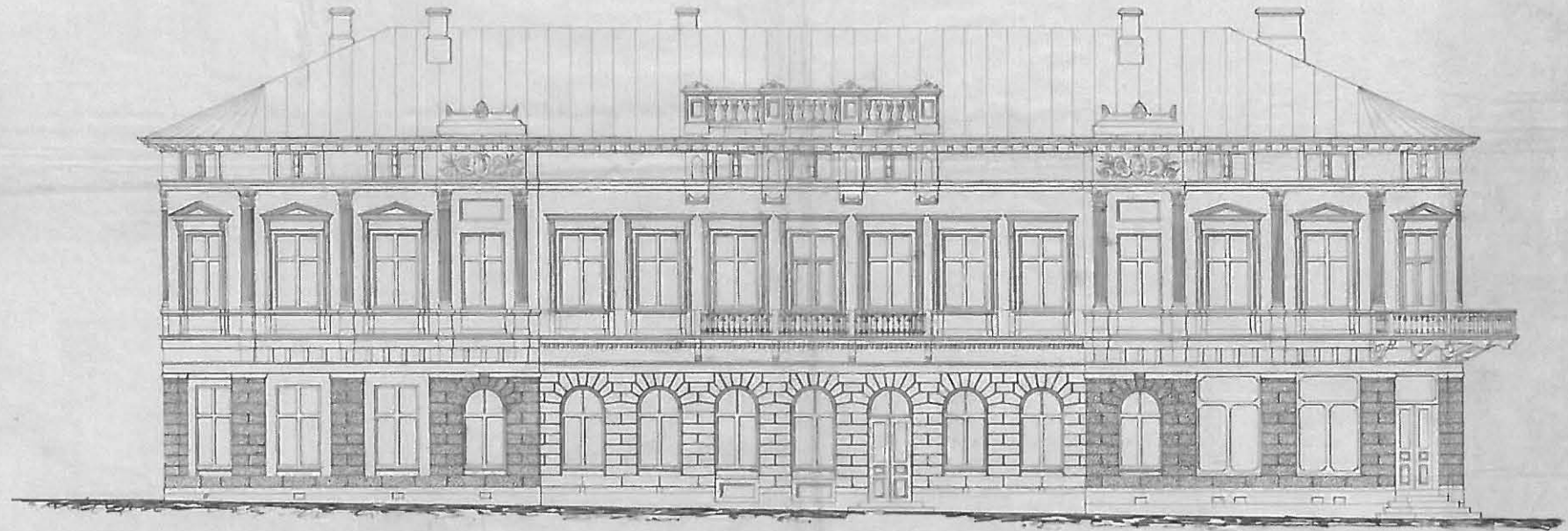
SITNING TILL BÖNINGSKAMMAREN ATT UPPFÖRAS Å TOMTEN N:5 I 18 QVARTERET af 1ST STADSDELEN I ULEÅBORG ..

År 1753 den 28. Oktober beviljades undertryckt till byggning i
med Rydbergsgatan den 240. F. af guldens byggning för
för. som påd. till byggning för byggning.

W. Angren Bygghuset,
den 1753.

År 1794 den 28. December förordades af undertryckt byggning för
byggning för byggning för byggning för byggning.
W. Angren Bygghuset,
den 1794.

F a s t a m m e t B e r a d g a t a n

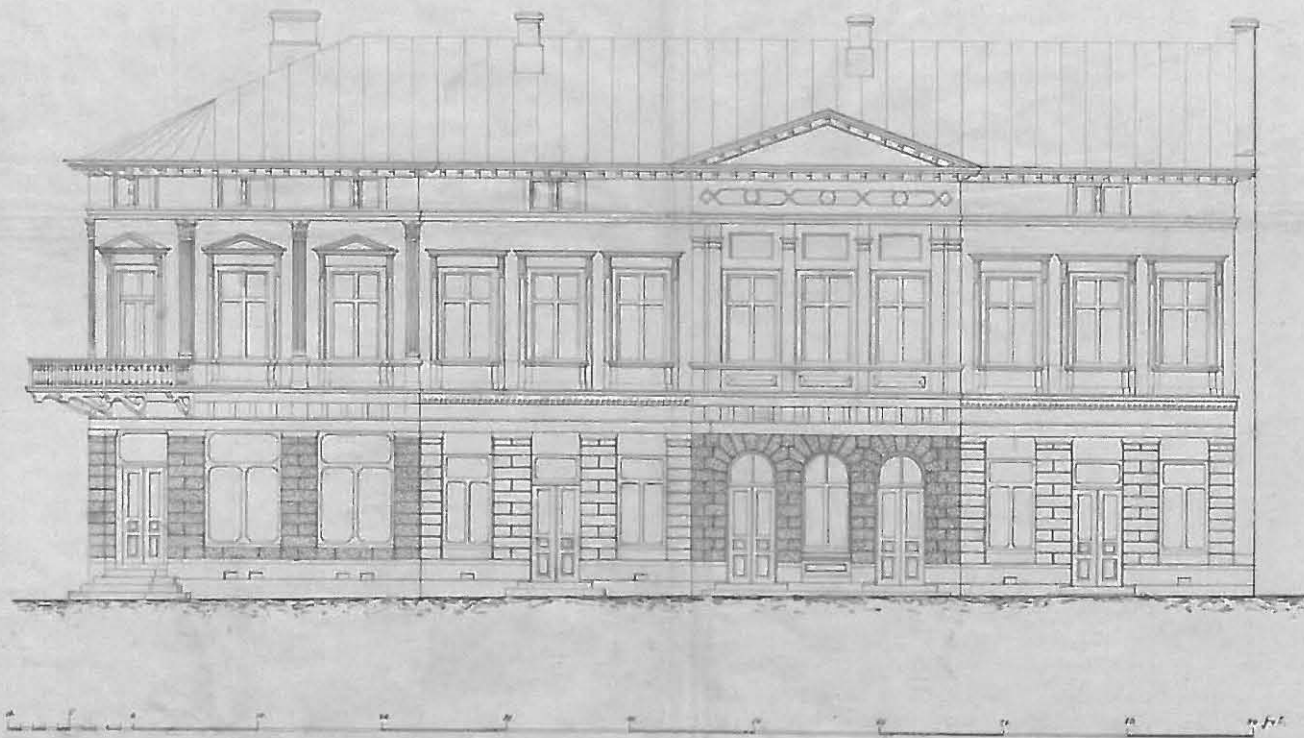
W. Angren
År 1882

F a s t a m m e t B e r a d g a t a n

40. Alkuperäisiä rakennuslupakuvia vuodelta 1882, julkisivu Rantakadulle.

RITNING TILL BÖNINGSHUS ATT UPPFÖRAS Å TOMTEN NR 1 (SÖDRA QUARTERET af 1MA STADSDELEN I ULEÅBORG.)

F a s a d s i m o t P a k k a h u o n e e n k a d u l l e n

41. Alkuperäisiä rakennuslupakuvia vuodelta 1882, julkisivu Pakkahuoneenkadulle.

On huomioitava, että näissä muutoksissa ei vielä koskettu Rantakadun eikä Pakkahuoneenkadun puoleisten liiketilojen oviaukkoihin. Käytössä olleista piirustuksista ei käy ilmi muutostöiden suunnittelijaa eikä tarkkaa suunnitteluajankohtaa, mutta muutostyöt tehtiin arkkitehti J. Basilierin johdolla (katso piirustus sivulla 41).

Samoihin aikoihin tontille rakennettiin koulua varten uusi piharakennus. Torstai-aiamu-
na 15.11.1888 noin klo 4 syttynyt tulipalo tuhosi kuitenkin vastavalmistuneen pihara-
kennuksen. Palo oli saanut alkunsa piharakennuksessa säilytetyistä hiilistä ja tuhkista.
Asiasta uutisoineessa lehdessä kiiteltiin piharakennuksessa käytetyn asfalttikattoa, jo-
ka oli estänyt palon leviämisen viereisiin rakennuksiin.⁴⁰ Palaneen piharakennuksen
tilalle toteutettiin saman tien uusi 1450 markalla.⁴¹

Seuraavat rakennuksen muutostyöt tapahtuivat Oulun ruotsalaisen lyseon aloittaessa
toimintaansa rakennuksessa. Lääninarkkitehti Julius Basilier laati piirustukset tila- ja
julkisivumuutoksista, jotka on päivätty 3.7.1891. Vaikka piirustukset on sanata-
rkaasti ottaen laadittu julkisivurappauksen muutosta varten ”*Ritning till fasad för ändring af
yttre rappningen å Svenska lyceibyggnaden*”, tehtiin rakennuksessa myös muita muu-
tostöitä. Katutason sisäänkäynnit Rantakadulta ja Pakkahuoneenkadulta liiketiloihin
muutettiin ikkunoiksi. Pyöristetyissä rakennuksen kulmissa oviaukot muurattiin um-
peen. Muutostöistä oli myös paikallislehdessä uutinen. Senaatti oli myöntänyt 5875
markkaa koulurakennuksen julkisivujen rappauksen ja pääjulkisivun kaunistamiseen.
Kaunistustyöt tehtiin vielä syksyllä ennen talven tuloa.⁴²

Vuoden 1897 kustannusarviossa kerrotaan, että rakennuksen 400 m²:n kokoinen piha
on ”*epätasainen ja paikoitellen löysän saven sekaista mutaa niin, että syksyllä ja kevääl-
lä on melkein käyttämätön virvoituskentäksi*”. Pihamaa ehdotettiin päällystettäväksi ka-
tukivillä, mutta korjaaminen oli kuitenkin päätetty suorittaa sulotulla soralla.⁴³

Oulun läänin lääninrakennustoimistoon arkistoiduista asiakirjoista käy ilmi, että vuo-
sisadan vaihteen molemmin puolin rakennuksessa tehtiin vuosittain tarpeelliseksi
havaittuja kunnostustöitä. Töitä varten oli laadittu etukäteen vuosittaiset kustannus-
arviot. Säännöllisiä kunnostustöitä olivat uunien luotaus, puhdistus ja korjaus, lattioi-
den ja seinien maalaukset sekä ovien korjaukset. Korjaustyöt tilattiin useana vuonna
urakkana koulussa vahtimestarina työskenneeltä Alex Nyrlundilta. Hän myös asui kou-
lu vahtimestarille osoitetuissa tiloissa.⁴⁴

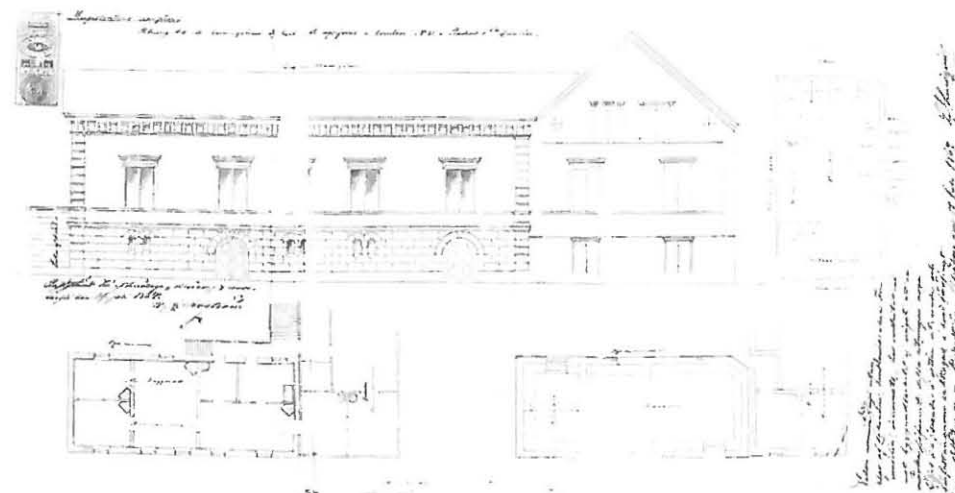
40 Uleåborgs tidning 16.11.1888

41 Kertomus lääninrakennuskonttorin toiminnasta vuodelta 1889

42 Kaiku 4.8.1891

43 Oulun läänin lääninrakennuskonttorin vuoden 1897 kustannusarvio

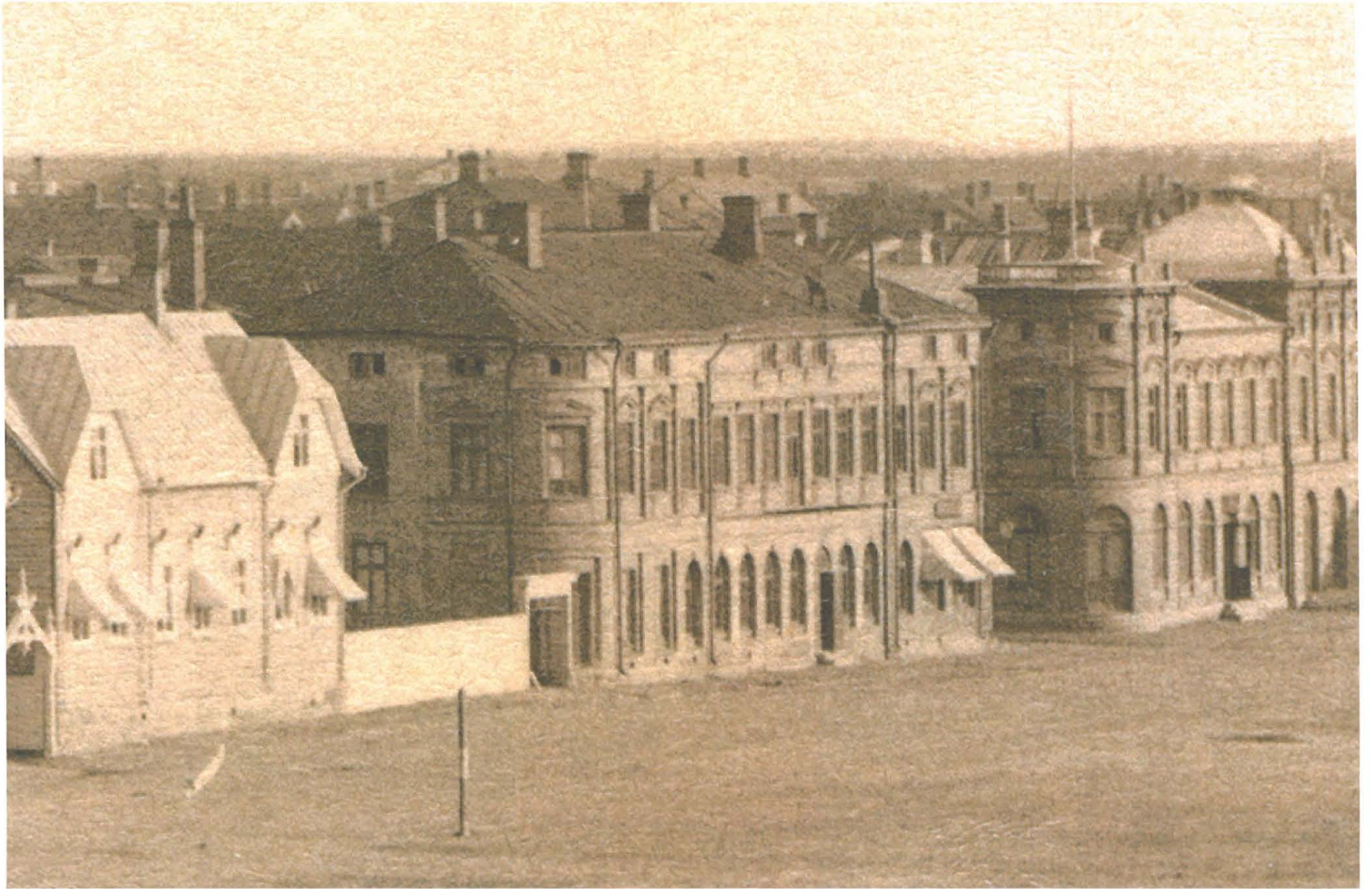
44 Oulun osoitekalenteri 1899-1900

42. Rakennuslupapiirustus vuodelta 1866. Kuvan kaltainen rakennus sijaitsi koulurakennuksen tontilla ennen vuoden 1882 kaupunkipaloa. Vanhempi asuinrakennus tontin kulmauksessa oli puurakenteinen ja vasemmanpuoleinen laajennusosa oli kivirakennus.

43. Koulurakennus. Kuva on otettu 1800-1900-lukujen vaiheessa, koulurakennuksen takana näkyvä lääninarkkitehti W. A. Tötterströmin suunnittelema liikuntasalirakennus, joka rakennettiin vuosina 1895-96.

44. Osasuurennos valokuvasta vuodelta 1887. Rakennus oli toteutettu vain muutamia vuosia aikaisemmin. Rakennuksen pyöristetyissä kulmauksissa oli sisäänkäynnit.

Lukuvuoden 1907 alusta koulutiloihin saatiin sähkövalaistus öljyvalaistuksen sijaan.⁴⁵

Vuonna 1911 Oulun Reaalilyseon rehtori K. Östberg esitti Yleisten rakennusten Ylihallitukselle, että lääninarkkitehti Harald Andersin määrättäisiin laatimaan suunnitelmat koulutilojen laajentamisesta.⁴⁶ Yleisten rakennusten Ylihallitus ilmoitti, että *”koska koulun huoneistot ovat näyttäytyneet yhä ahtaimmiksi, epäterveellisimmiksi ja muutenkin tarkoitukseen sopimattomiksi, näitä epäkohtia ei voitaisi muutos- ja lisärakennustöiden kautta poistaa, vaan että reaalilyseolle olisi hankittava huoneistot siten, että nykyinen koulutalo revittäisiin ja samalle paikalle rakennettaisiin uusi ajanmukainen talo”*. Yleisten rakennusten Ylihallitus esitti samalla Senaatille, että sille annettaisiin ensi tilassa toimeksi laadittua piirustukset ja kustannusarviot esitettyä koulurakennusta varten. Toimeksianto meni lääninarkkitehti Harald Andersinille, joka laati ehdotuksen tarvittavia korjaustöitä varten.⁴⁷ Myöhemmin Keisarillinen Senatti kuitenkin ilmoitti, että *”Keisarillinen Senaatti ei ole nähnyt mahdolliseksi tätä nykyä ryhtyä toimenpiteisiin uuden koulurakennuksen hankkimiseksi, vaan tahtonut käskää Ylihallitusta tarpeen vaatiessa hankkimaan koululle tarkoitukseen sopivan vuokrahuoneiston”*.⁴⁸ Andersinin laatimat piirustukset löytyvät tämän selvityksen liitteinä.

Opetustilojen uudistaminen hautautui vuosiksi, kunnes Oulun suomalaisen keskikoulun rehtori Weikko Pakarinen lähetti 7.4.1919 Andersinin aikaisemmin laatimat piirustukset nyt Kouluhallitukselle. Tuossa kirjeessä rehtori Pakarinen kertoo koulun olevan suorastaan kelvoton:

”...Rakennus oli alunperin liikehuoneistoja eikä nykyisellään vastaa niitä hygienisiä, pedagogisia ja yleisihanteellisia vaatimuksia, joita kouluhuoneistolle täytyy asettaa. Puhumattakaan rakennuksen epäkäytännöllisyydestä, huoneitten sokkelomaisesta järjestyksestä, synkästä, vankilamaisesta yleisvaikutelmasta...”.⁴⁹

Samassa yhteydessä Pakarinen mainitsee vielä, että ensimmäisen kerroksen lattiapinta on maanpintaa alempana ja kerroksessa vallitsee kolea, kosteahko kellari-ilma.

Lääninarkkitehti Andersinin laatimat suunnitelmat olivat Pakarisen mielestä kuitenkin suurelliset ja hän esitti, että korjaussuunnitelmat laadittaisiin uusiksi esimerkiksi hänen arkkitehti Karl Sandelinilta tilaamiensa luonnosten pohjalta. Kouluhallitus suhtautui toimitettuihin uusiin luonnossuunnitelmiin myönteisesti ja niiden siivittämänä asia alkoi vihdoinkin edetä.

Oulun Suomalainen keskikoulu sai 7.7.1921 tehdyn päätöksen mukaisesti 450 000 markan määrärahan Opetusministeriöltä lisä- ja muutusrakennustöitä varten. Uudet piirustukset laadittiin Ylihallituksessa, joihin Kouluhallitus esitti vielä pieniä muutoksia.⁵⁰

Rakennustöiden suorittaja valittiin urakkatarjousten perusteella. Lääninrakennuskonttorille tulleet tarjoukset ylittivät kaikki määrärahan suuruuden, joten piirustuksiin tehtiin edelleen supistuksia. Lopulta vuodenvaihteessa 1921-22 laadittiin sopimus rakennuksen korjaustöistä ja 3. kerroksen laajennuksen toteuttamisesta. Urakasopimus tehtiin arkkitehti Karl Sandelinin kanssa, joka toimi myös rakennusurakoitsijana muiden toimiensa ohella. Sandelin toimi tuolloin mm. opettajana Oulun teollisuuskoulussa. Teollisuuskoulun oli määrä muuttaa uusiin kolmannen kerroksen koulutiloihin. Lääninrakennustoimiston ja Yleisten rakennusten Ylihallituksen välisestä kirjeenvaihdosta käy ilmi, että rakennusurakan läpivienti ei ollut täysin mutkaton, sillä kohteesta ei ollut laadittu kunnollista työselitystä. Rakennustyöt toteutettiin pitkälti kustannusarvion pohjalta, johon oli kirjattu materiaalit ja rakennusosat. Kiistaa osapuolien välille aiheuttivat mm. rakennuksen ulkorappaus ja jotkut lattiapinnoitteet, joita ei ollut mainittu kustannusarviossa.⁵¹ Epäselvyyksistä johtuen työt venyivät alkuperäisestä aikataulusta.⁵²

Lääninrakennuskonttorin Ylihallitukselle 13.10.1922 lähettämästä kirjeestä käy ilmi, että opetus uusissa tiloissa oli nyt päässyt alkamaan ja Teollisuuskoulu oli muuttanut rakennuksen ylimpään kerrokseen (*”...meddela att industriskolan redan inflyttat i Keskikoulus översta vån...”*). Rakennustyöt kohteessa saatiin lopullisesti päätökseen 17.11.1922⁵³ Teollisuuskoulu ei ilmeisesti toiminut kovinkaan kauan rakennuksessa, koska muita merkintöjä tästä tapahtumasta ei ole löydetty.

Töiden tuloksena koulu sai paljon kaivatut lisätilat, kaksi tilavaa hallia ja neljä luokahuonetta uuteen kerrokseen.⁵⁴ Edellä kuvattujen korjaustöiden jälkeen rakennuksessa ei ilmeisesti tehty isompia korjauksia tai muutoksia reiluun neljäänkymmeneen vuoteen. Rakennuksen käyttäjä vaihtui tuolla välin kuitenkin pariin otteeseen, mutta rakennus ilmeisesti sopeutui uusiin toimijoihin ja muuttuneisiin tarpeisiin varsin joustavasti.

Kun rakennus siirtyi Oulun yliopiston käyttöön vuonna 1959, suoritettiin siinä vaiheessa kunnostustöitä. Työt toteutettiin ilmeisesti silloisen vt. professori Olli Pöyryn ohjeiden mukaisesti.⁵⁵ Piirustuksia suoritetuista kunnostustöistä ei ole löytynyt.

45 Oulun reaalilyseon vuosikertomus 1907-08

46 Oulun suomalaisen keskikoulun vuosikertomus 1918-19, s.3-4

47 Oulun reaalilyseon vuosikertomus 1913-14

48 Oulun reaalilyseon vuosikertomus 1912-13

49 Oulun suomalaisen keskikoulun vuosikertomus 1918-19, s.3-4

50 Kertomus Oulun lääninrakennuskonttorin toiminnasta 1920-1921

51 Oulun lääninrakennuskonttorin kirje ylihallitukseen 7.9.1922

52 Oulun lääninrakennuskonttorin kirje ylihallitukseen 4.10.1922

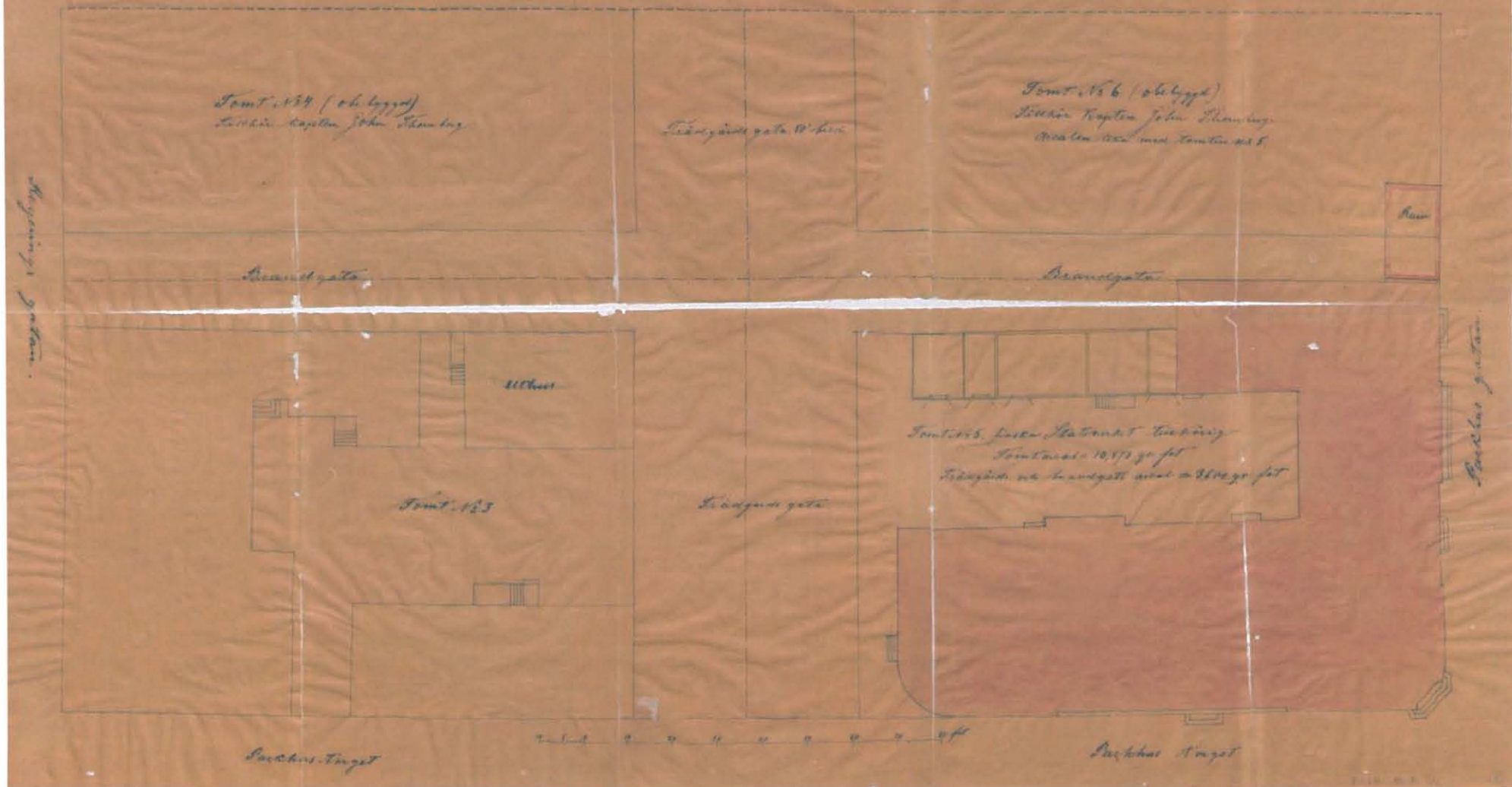
53 Kertomus Oulun lääninrakennuskonttorin toiminnasta 1921-1922

54 Kertomus Oulun lääninrakennuskonttorin toiminnasta 1920-1921

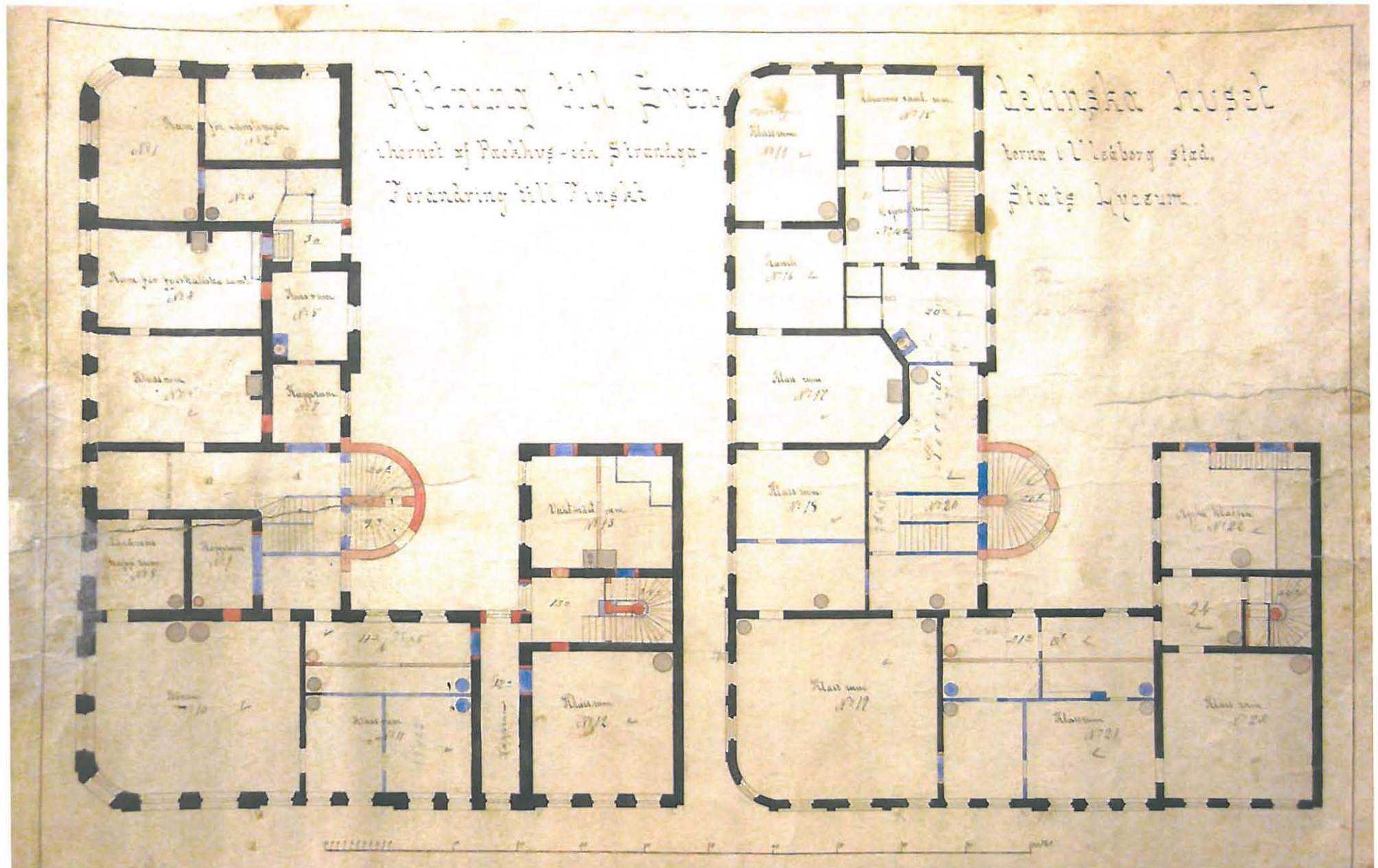
55 Oulu-lehti 13.11.1964

Situationsplan öfver 10^e qvartalen i första stadsdelen af Uleånger stad.

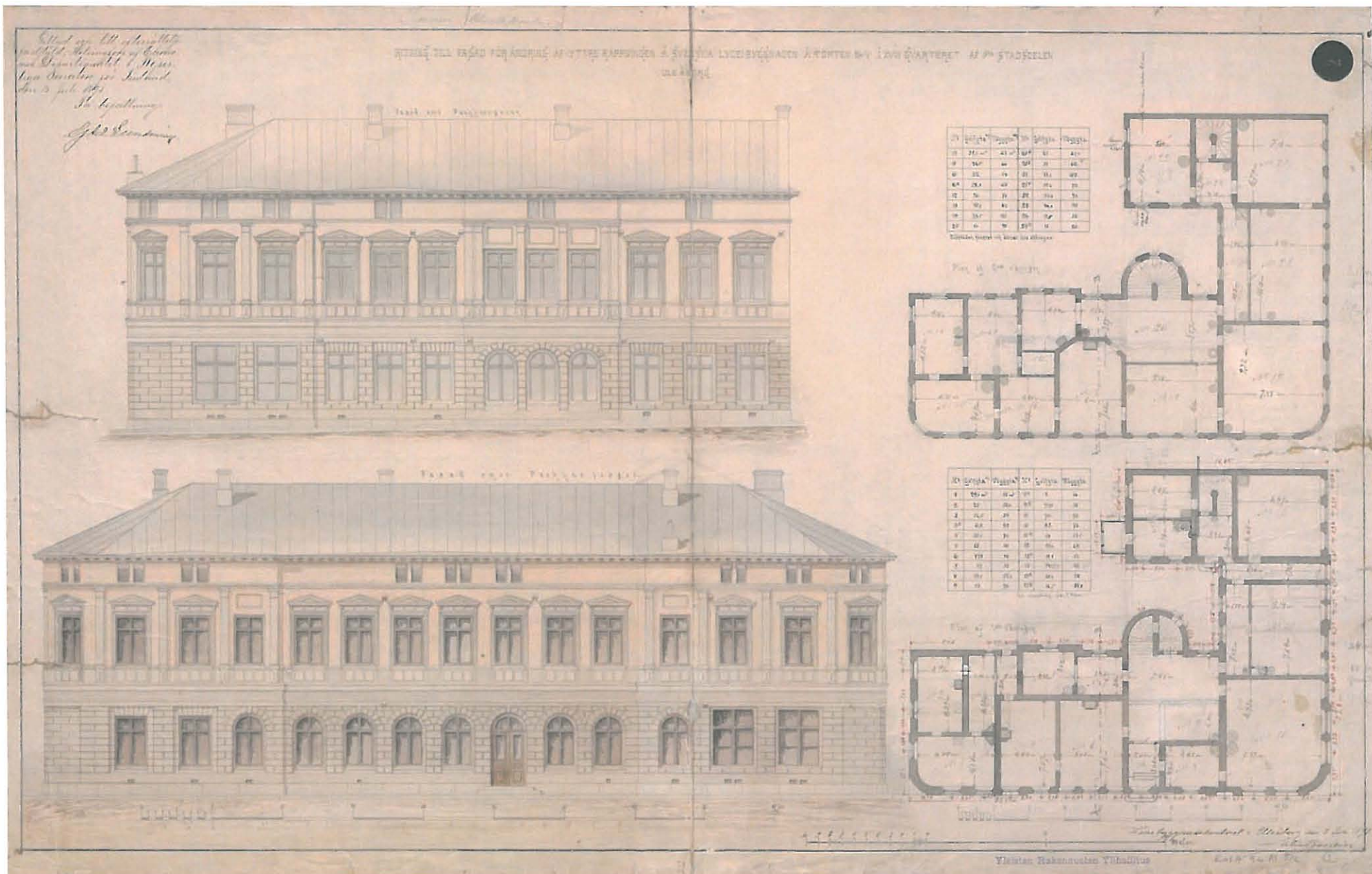
Östra kungätern öfver källan

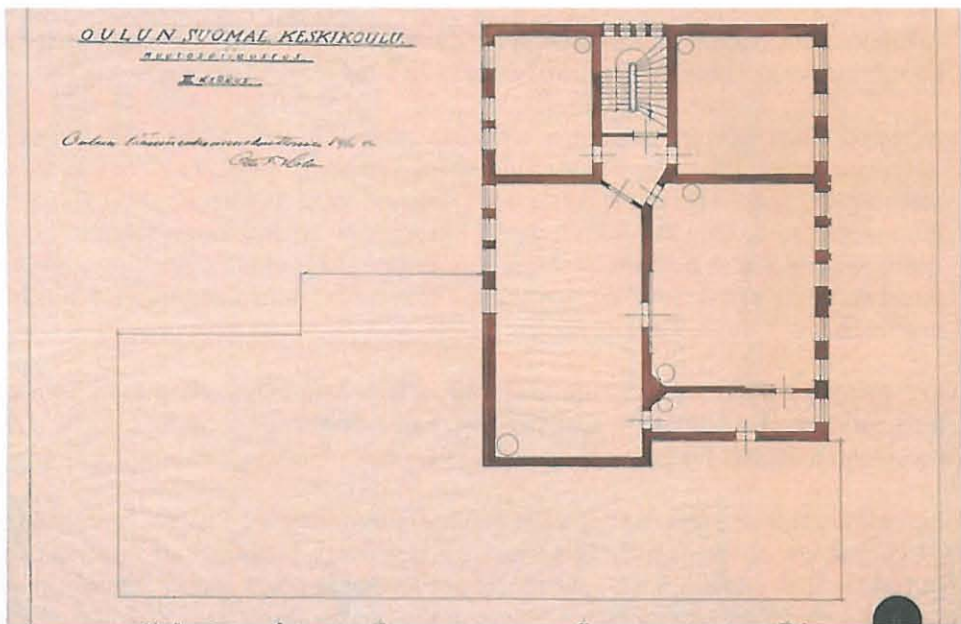
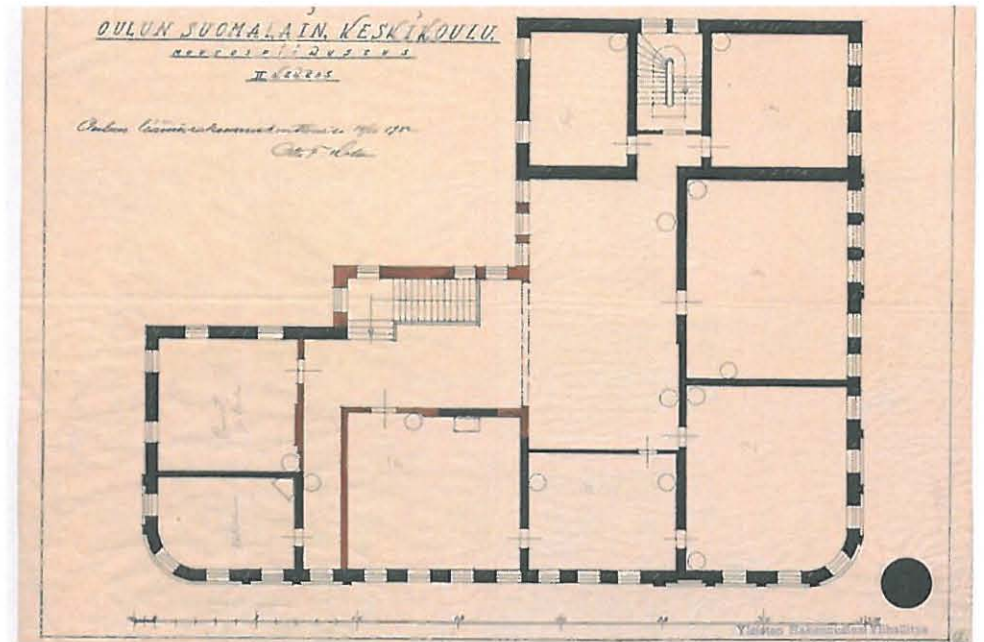
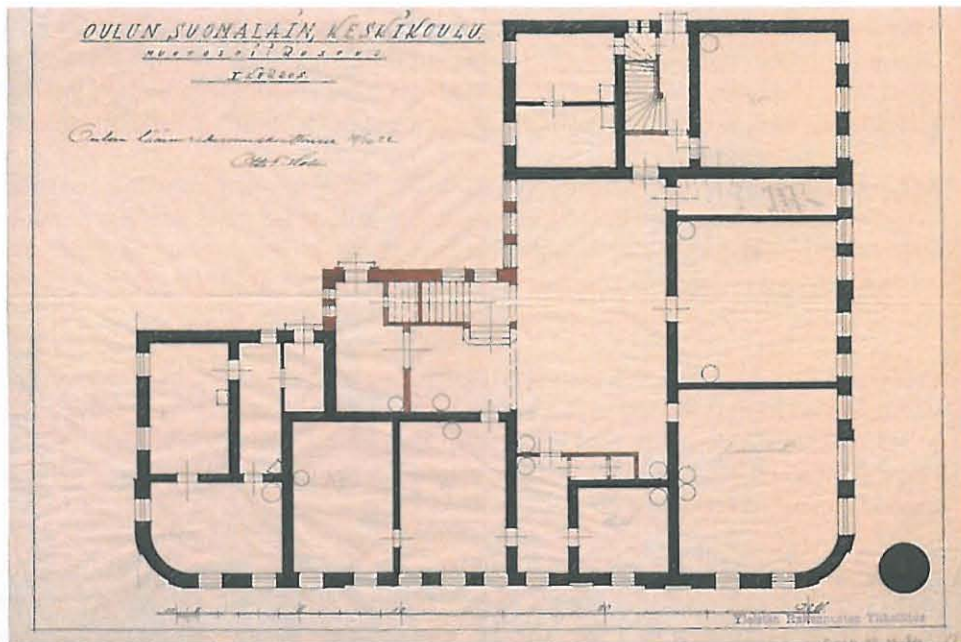
45. Piirustus korttelista ilmeisesti vuodelta 1888. Tontti oli tuolloin jo valtion omistuksessa. Piirustus on tehty todennäköisesti päärakennuksen tontille toteutettavaa piharakennusta varten. Rakennuksessa oli hiljattain aloittanut toimintansa Oulun suomalainen klassillinen lyseo. Piharakennus paloi kertaalleen 15.11.1888, mutta toteutettiin samantien uudelleen.

46. Ehdotus rakennuksen muutostöistä Oulun suomalaisen klassillisen lyseon ("Valtionlyseo" tai "Stats Lyceum") käyttöön. Suunnitelma on laadittu todennäköisesti vuosina 1888-1889. Kuvassa mustalla merkityt rakenteet ovat säilyviä rakenteita, siniset ovat purettavia rakenteita ja punaisella värillä on osoitettu uudet rakenteet (vrt. Julius Basilierin piirustuksiin vuodelta 1891 seuraavalla sivulla).

47. Lääninarkkitehti Julius Basilier laatimat piirustukset koulurakennuksen tila- ja julkisivumuutoksia varten on päivätty 3.7.1891.

48. Piirustus vuosien 1921-22 aikana suoritetuista laajennus- ja muutostöistä. Rakennustyöt saatiin kokonaisuudessaan päätökseen 17.11.1922. Piirustuksen päiväys on 14.10.1922 ja allekirjoittajana lääninarkkitehti Otto. F. Holm. Piirustukset on laadittu toteutuneiden rakennustöiden mukaisiksi tiedoksi Yleisten rakennusten Yllihallitukselle. Kuvissa uudet rakenteet on esitetty punaisella, vanhat rakenteet mustalla.

49. Päärakennuksen julkisivut peruskorjattiin 1981-1983.

Rakennuslupa 672/80 julkisivujen peruskorjausta varten myönnettiin 28.7.1980. Suunnitelmat oli laadittu Oulun piirirakennustoimistossa. Työselityksen oli allekirjoittanut 16.6.1980 rakennusmestari Heikki Lehmusniemi. Rakennesuunnittelusta vastasi Insinööritoimisto Erkki Juva Oy ja Sähkösuunnittelusta Oulun piirirakennustoimisto.

Korjaustöissä uusittiin puurakenteita vesikatolla, poistettiin entinen tiilikate ja sen alla oleva pelti ja toteutettiin uusi konesaumattu peltikatto sekä vesikaton vedenpoistojärjestelmät. Julkisivut korjattiin poistamalla rappaus tiilipintaan asti ja tämän jälkeen toteutettiin uusi monikerrosrappaus. Suoritettuihin töihin sisältyi myös suppeat julkisivuihin liittyvät lvi- ja sähköasennustyöt.⁵⁶

Professori Esko Järventaus oli laatinut Oulun piirirakennustoimiston tilauksesta Oulun yliopiston arkkitehtiosaston peruskorjaus- ja muutostyön värtitys- ja maalaussuunnitelman. Lisäksi Järventaus antoi asiantuntijakonsultointia suunnitelmiin liittyvien rakennushistoriallisten ratkaisujen osalta. Järventauksen Ohjeet rapattujen ulkopintojen maalaukseen kalkkimaalilla oli päivätty Kirkkonummella 10.6.1983.

Päärakennuksen peruskorjauksen ensimmäinen vaihe valmistui siis vuonna 1983, jonka jälkeen käynnistettiin toinen vaihe. Rakennuslupa sisäpuolen peruskorjaukselle myönnettiin päivämäärällä 19.3.1984. Suunnitelmat oli laadittu Oulun piirirakennustoimistossa ja ne oli päivätty 17.3.1983. Korjaustöiden uuden tilaohjelman oli laatinut rakennuksen käyttäjän puolesta arkkitehti Martti Tuomala. Sisäpuolen korjaustöitä oli suoritettu hieman etupainotteisesti jo vuodesta 1982 lähtien.

Käytössä olleet tulisijat poistettiin nyt koko rakennuksesta, joitain poikkeuksia lukuun ottamatta. Ullakolle toteutettiin ilmanvaihtokonehuone, jonka avulla tiloihin toteutettiin poistoilmanvaihto sekä pääsääntöisesti myös tuloilmanvaihto. Huonetilamuutoksia toteutettiin kevyin väliseinin. Ensimmäiseen kerrokseen toteutettiin uusi vahtimestarin tila ja porraskäytävä muutettiin rakennuksen Pakkahuoneenkadun puoleisessa päädyssä. Toisessa kerroksessa ison aulan yhteyteen toteutettiin kahvionmyymälä.

Korjaustöiden yhteydessä rakennus liitettiin Oulun kaupungin energialaitoksen kaukolämpöön. Kaukolämpökeskus oli yhteinen päärakennuksella ja piirustussalilla (entinen voimistelusalii). Piirustussaliin toteutettiin poistoilmanvaihto huippuimurein.

Asemapiirustuksessa oli esitetty kattava pihasuunnitelma koko korttelin alueelle. Peruskorjauksen suunnittelun yhteydessä oli järjestetty koulun oppilaille pihasuunnittelukilpailu. Kilpailu koski myös viereistä Pakkahuoneenkadun katuosuutta sekä samanaikaisesti arkkitehtiosaston käyttöön saadun Teräksen talon sisäpihaa.⁵⁷ Piha-

⁵⁶ Työselitys arkkitehtiosaston päärakennuksen ulkopuolista peruskorjaustöistä v. 1980

⁵⁷ Kaleva 17.2.1982

50. Ilmaviistokuva korttelista vuodelta 1961, jolloin korttelin toinen puolikas oli vastaperustetun Oulun yliopiston käytössä. Toinen puolikas korttelista oli edelleen asuinkäytössä. Korttelinpuolikkaat erotti toisistaan piha-aita. Koulun tontilla ei ollut puuistutuksia, vaan puurivistö oli toisella puolella aitaa.

51. Oulun yliopiston käyttöön siirtynyt koulurakennus valokuvattuna 1960-luvun alussa. Seinällä on vielä välituntikello. Yliopiston osoite oli alunperin Aleksanterinkatu 6.

suunnitelmat eivät kuitenkaan toteutuneet rakennusluvassa esitetystä laajuudesta.

Korjaustöiden lvi-suunnittelusta vastasi lvi-insinööritoimisto Martti Vilmi, sähkösuunnittelusta Sähköinsinööritoimisto Mauri Ketola Ky ja rakennesuunnittelusta Insinööritoimisto Pekka Heikkilä Ky.

Rakennuslupa 2012-316 ulkovaipan korjausta varten myönnettiin 30.3.2012. Suunnitelmat laati Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy. Korjauksissa sisäpihan puoleisten julkisivujen rappaukset uusittiin kolmikerrosrappauksena, katujulkisivut puhdistettiin ja paikkakorjattiin. Koko rakennus maalattiin lääninarkkitehti Julius Basilierin vuonna 1891 laatimia laaveerattuja julkisivupiirustuksia mukaillen. Rappaus- ja maalaustyöt urakoi Pitomaalaus Oy. Myös vesikate sadevesijärjestelmineen uusittiin. Näiden urakoitsijana toimi Kerabit Oy.

4.1.4 Alkuperäisen rakennuksen kuvaus

Käytössä olleet alkuperäiset insinööri Hugo Neumanin Turussa vuonna 1882 laatimat piirustukset poikkeavat selkeästi toteutuneesta rakennuksesta, joten toteutuneiden ratkaisujen yksiselitteinen tulkinta on vaikeaa. Apuna selvityksessä on käytetty joitain vuosia rakennuksen valmistumisen jälkeen laadittuja muutosehdotuspiirustuksia, jotka mahdollisina ajantasapiirustuksina kertovat sen millainen rakennus todellisuudessa oli valmistuttuaan.

Alkuperäisten rakennuslupakuvien mukaisesti rakennus toteutettiin kauppakartanoksi, jossa oli katutasossa useita vuokrattavia liiketiloja. Liiketilojen yhteydessä oli varastotiloja sekä takahuoneita. Mahdollisesti osa näistä tiloista oli ajateltu toimivan konttoritiloina. Ylemmässä kerroksessa oli kaksi asuinhuoneistoa, suurempi ja pienempi. Pohjaratkaisut ovat hieman sekavat eikä yksittäisten huonetilojen käyttötarkoitus selviä piirustuksista. Yläkertaan johti kaiken kaikkiaan neljä porrasta. Neumanin piirustusten mukaan rakennuksen alla oli pienhkö kellari.

Toteutunut rakennus poikkesi osittain pohjaratkaisuiltaan suunnitelmista, mutta täsmällinen pohjien tulkinta olemassa olevan materiaalin avulla on mahdotonta.

Rakennuksen jokseenkin erikoisiin ja hieman pakotetun oloisiin pohjaratkaisuihin löytyy selitys tontilla aikaisemmin sijainneiden rakennuksien piirustusten avulla. Niistä voi päätellä, että vuonna 1882 palossa tuhoutuneiden kahden kivirakenteisen rakennuksen perustuksia, sokkeleita ja mahdollisesti osittain myös kivirakenteisia seiniä on käytetty hyväksi rakennuksen suunnittelussa. Tämä on johtanut joiltain osin hieman väkinäisiin suunnitteluratkaisuihin.

52. Osa Pakkahuoneenkadun puoleisesta sokkelista poikkeava muista rakennuksen sokkelipinnoista. Tämä sokkeli on perua vanhemmasta tontilla sijainneesta rakennuksesta. Kauppakartanon pohjaratkaisut suunniteltiin käyttökelpoisten vanhojen perustusten ja sokkelien pohjalta.

53. Rakennuksen kolmas kerros toteutettiin vuosien 1921-22 laajennus- ja korjaustöiden yhteydessä.

54. Katkelma Rantakadun puoleisesta katujulkisivusta.

Alkunperin rakennuksessa oli sisäänkäynnit molemmissa pyöristetyissä ulkokulmissa Rantakadun puolella. Tämä on todettavissa varmuudella ainakin pohjoisen puolen kulman osalta valokuvasta vuodelta 1887 (ks. valokuva sivulla 38).

Toteutuneen rakennuksen julkisivut eivät olleet lainkaan niin koristellut kuin Neumanin vuoden 1882 suunnittelemissa. Lopullisessa toteutuksessa oli karsittu pois mm. kaksi toisen kerroksen näyttävää konsolien kannattelemaa avoparveketta. Samoin julkisivujen koristeosia oli karsittu pois. Piirustuksista selviää myös, että sisäpihalle suunniteltua julkisivusta ulkonevaa kaarevaa puolilympyrän muotoista porrastornia ei toteutettu, vaan se korvattiin rakennuksen sisäisellä porrashuoneella.

Rakennus on toteutettu luonnonkivisen perustuksen ja sokkelin varaan. Rakennuksen kantavat julkisivut ovat 2-kiven täystiilimuureja (paksuus noin 600mm) ja kantavat sisäseinät ovat puolestaan 1-kiven täystiilimuureja. Alapohja on esitetty alkuperäisissä rakennuslupakuvissa maanvaraisena, ilmeisesti kivilaattaverhoiltuna betonilaattana. Väli- ja yläpohja on toteutettu puuvasojen varaan (noin 90-100 cm:n jaolla). Toisen kerroksen lattiat ovat laualattioita. Äänen- ja lämmöneristeenä väli- ja yläpohjassa on todennäköisesti käytetty savea, puulastua, sahanpurua, sammalta ja olkea. Rakennuksen alla on pieni rautaorsien varaan kappaholvattu kellari.

Ullakon puiset kantavat rakenteet olivat malliltaan nk. ruotsalaisia kattotuoleja. Rakennuksen vesikatto oli alunperin peltikatto, joka oli käsitelty tummanpunertavalla rautamönjällä.

Julkisivun vaakakoristelivat sekä räystäät on toteutettu tiilimuurauksin ja rappaamalla.

Rakennusajankohtana 1880-luvulla kertaustyyleistä oli valtakunnallisesti vallalla erityisesti uusrenessanssi. Rakennuksen julkisivu noudattaa kerroksellista kolmijakoa, joskin ylin kerros on typistynyt matalaksi attika-kerrokseksi. Kerrokset on julkisivussa jaettu toisistaan vaakalistoin. Luonnonkivisen sokkelin päälle toteutetun ensimmäisen kerroksen julkisivuun on rappaamalla muotoiltu rustikointi. Ylemmissä kerroksissa rapattu julkisivupinta on sileä.

Rakennuksessa on useita klassistisia koristeaiheita, kuten räystään hammaslista, ikkunoiden päätykolmiot ja toisen kerroksen pilasteriaiheet kapiteeleineen ja jalustoineen. Tästä huolimatta rakennusta ei voi kuitenkaan pitää yksityiskohdiltaan kovin rikkaana. Aikakauden näyttävimmissä kaupunkipalatsissa oli yleisesti kipsisiä hyvinkin koristeellisia yksityiskohtia kuten vieressä saman suunnittelijan Hugo Neumanin suunnittelemissa ja merikapteeni J. F. Petrellin rakennuttamassa kauppakartanossa. Syynä vaatimattomampaan julkisivuilmeeseen lienee rakennusbudjetin niukkuus, koska rakennuksen juuri valmistuttua se joudittiin Svendelinien kauppahuoneiden konkurssien

55. Asiaan perehtyneet tutkijat olivat sitä mieltä, että rakennuksen nykyinen kivijalka ja osittain ensimmäisen kerroksen seinät voivat olla vanhempaa perua kuin muu rakennus. *Oulu-lehti 20.6.1972 Panu

56. Sisäpiha lokakuussa 2012.

57. Sisäpihan puoleisia sisäänkäyntejä. Vasemman puoleisen pääsisäänkäynnin oven yläpuoliseen koristepalkkiin palautetaan rappaus- ja maalaustöiden jälkeen teksti "OULUN YLIOPISTO", joka siinä on ollut vuosien 1981-83 rappauskorjauksista lähtien.

vuoksi asettamaan julkisesti huutokaupattavaksi.

Rantakadun puoleinen pääjulkisivu on keskeissymmetrinen. Symmetriaa rikkoi lähes huomaamattomasti yksi liikehuoneistojen sisäänkäynti, joka on nykyisessä julkisivussa muutettu ikkunaksi. Rakennuksen toteutuksessa käytettiin paikalla aikaisemmin sijainneen kivirakenteisen rakennuksen perustuksia ja osia kantavista rakenteista, jotka vaikuttivat julkisivusuunnitelmiin.

Alkuperäisissä piirustuksissa keskeissymmetria on vieläkin voimakkaampi useamman symmetriaa palvelevan koristeellisen yksityiskohdan ansioista; Pääjulkisivun keskikohtaa koristi konsolein kannateltu avoparveke, joka on saanut rinnalleen myös koristeaiheita attika-kerrokseen sekä vesikatolle toteutetun balustradiaiheen. Piirustuksissa on esitetty useita julkisivun yksityiskohtaisia koristeita, kuten akanthus-aihe, kartussipohjalla oleva medaljonki-aihe sekä kasvikuviota. Kaiken tämän lisäksi piirustuksia voi tulkita niin, että ensimmäisen kerroksen rustika oli tarkoitus olla osittain joko luonnonkivipintainen tai rappauspinnaltaan hakatun kivipinnan kaltainen.

Myös Rantakadun ja Pakkahuoneenkadun kulmaa koristi konsolein kannateltu avoparveke.

Julkisivujen ikkuna-aukotus on säännöllinen. Ensimmäisessä kerroksessa on käytetty useamman kokoisia ikkunoita, ilmeisesti huonetilojen luonteiden mukaan vaihdellen. Ikkunat ovat pääsääntöisesti T-karmillisia. Rantakadun puoleisen pääjulkisivun kulmat ovat pyöristetyt ja niissä sijaitisi alun perin sisäänkäynnit liikehuoneistoihin (alkuperäisissä rakennuslupakuvissa on esitetty ovi vain toiseen kulmaan, mutta ovet toteutettiin molempiin). Nykyisin oviaukot on muurattu umpeen. Rakennuksen kulmat muodostavat pyöristykseen lisäksi toisen aiheen, ne nimittäin ulkonevat hieman varsinaisesta julkisivupinnasta ja muodostavat näin kevyet sivurisaliitit.

Rakennuksen Pakkahuoneenkadun puoleinen toinen katujulkisivu on selkeästi alisteinen Rantakadun puoleiselle pääjulkisivulle. Sen yksityiskohdat ja koristeosat ovat vastaavat, mutta sitä ei ole sommiteltu symmetrisesti.

Pakkahuoneenkadun puoleinen julkisivu on Neumanin piirustuksissa myös koristeellisempi kuin toteutus. Julkisivuun oli suunniteltu päätykolmiollinen risaliitti sekä muita koristeaiheita. Julkisivussa oli alunperin pyöristetyn kulman sisäänkäynnin lisäksi jopa neljä sisäänkäyntiä. Julkisivun kolmas kerros lisättiin vuosien 1921-22 laajennus- ja korjaustöiden yhteydessä. Kolmannen kerroksen ikkunat pielirakenteineen ovat yksinkertaistetut, mutta toteutuksessa torsoksi jääneen risaliitin pilasteriäihettä on toistettu tässä kerroksessa.

Rakennuksen pihan puoleiset julkisivut ovat huomattavan pelkistetyt. Ne ovat rakentuneet nykyiseen muotoonsa usean rakennusvaiheen jälkeen. Huomion julkisivussa kiinnittää pääsisäänkäyntiä koristava edikula-aihe. Ovea kehystää kaksi pilasteria, jotka kannattelevat palkistoa ja palkiston yläpuolista päätykolmiota. Tämä koristeaihe ei ole kuitenkaan alkuperäinen. Tämä julkisivun osa rakennettiin vasta vuoden 1921-22 laajennus- ja korjaustöiden yhteydessä. Sisäpihalta on pääsisäänkäynnin lisäksi kaksi muuta sisäänkäyntiä. Toinen niistä on alkuperäinen ja alkuperäisellä paikallaan, mutta toinen (liikuntasalin puoleinen) porrashuoneeseen johtava toteutettiin vuosina 1921-22.

Sisäpihan puoleiset jugend-vaikutteiset, pienien ikkunoiden muodostamat ikkunarivit ovat myös saman aikakauden toteutuksia.

Rakennuksen vesikatto on muodoltaan aumakatto. Vedenpoisto katolta on hoidettu jalkarännein ja syöksytorvin.

4.1.5 Säilyneisyys

Huolimatta runsaista toteutetuista muutoksista rakennuksen katujulkisivut ovat säilyttäneet 1880-luvun tyylipiirteet. Alkuperäisten suunnitelmien mukaisia koristeosia karsittiin jo rakennusvaiheessa.

Julkisivun ensimmäiset suuret muutokset tehtiin jo varhain 1880-luvun lopulla rakennuksen siirryttyä koulukäyttöön. Katutasossa tuolloin olleet alkuperäiset liikehuoneistojen sisäänkäynnit poistettiin. Rantakadun ja varsinkin Pakkahuoneenkadun julkisivu muuttui kyseisten sisäänkäyntien osalta huomattavasti.

Myöhemmin kolmannen kerroksen lisääminen vaikutti suuresti Pakkahuoneenkadun puoleiseen julkisivuun. Kolmas kerros on jo hyvin pelkistetty.

Muutokset sisäpihan julkisivuissa ovat myös olleet huomattavia. Niihin ovat vaikuttaneet tehdyt porrasmuutokset ja laajennukset. Julkisivut ovat hyvin pelkistetyt.

Sisätiloja on muutettu liike- ja asuintiloista koulukäyttöön useassa eri vaiheessa tiloja yhdistäen suuremmiksi luokkahuoneiksi 1880-luvun lopulta lähtien. Alkuperäisen kaltaisia huonetiloja on rakennuksessa kuitenkin jäljellä. Merkittävimmät tilamuutokset on kuitenkin toteutettu 1920-luvun alussa, jolloin rakennettiin kolmas kerros Pakkahuoneenkadun puoleisen rakennusosaan ja uusittiin (laajennettiin) aula- ja porrastiloja. 1980-luvun peruskorjauksen yhteydessä on huonetiloja jaettu kevyin väliseinän ja toteutettu mm. ala-aulaan vahtimestarin työtila ja toiseen kerrokseen kahvilan myyntitila. Nykyiset sisätilat ovat pitkälti 1920-luvun sekä viimeisimmän 1980-luvun korjausten asussa.

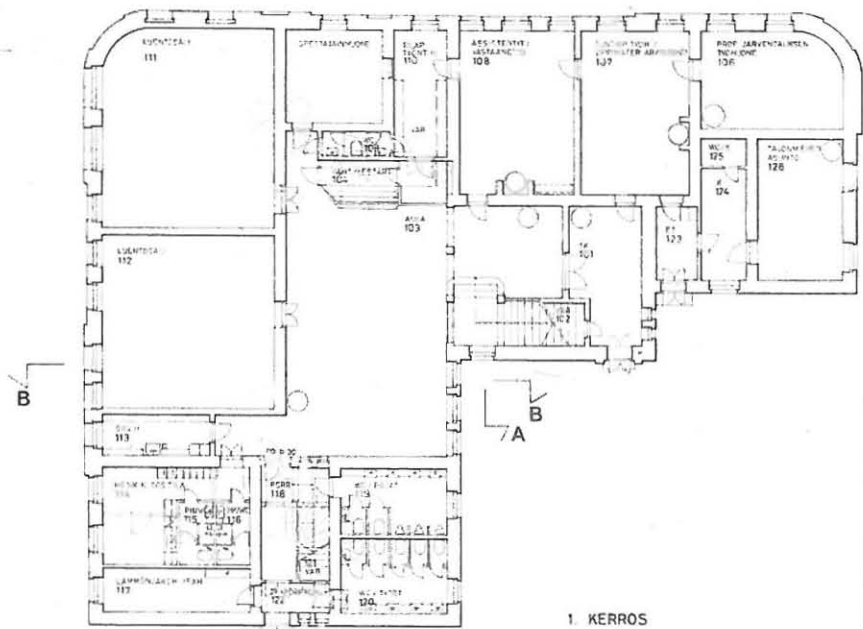
58. Alkuperäispiirustusten mukaan tämän päätyulkisivun aukoituksista yksikään ei ole alkuperäinen, vaan ne on toteutettu vuosien 1921-1922 laajennus- ja korjaustöiden yhteydessä.

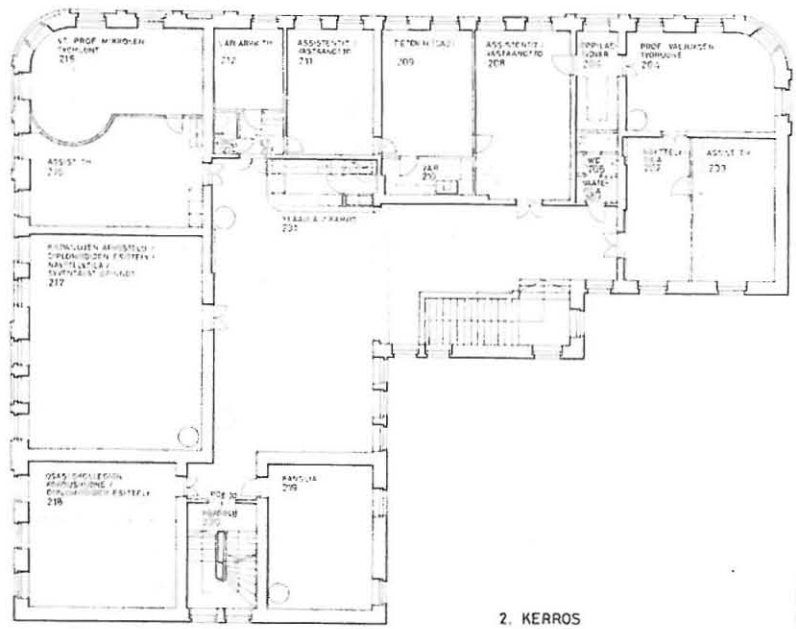
59. Pääsisäänkäynnin eteistila.

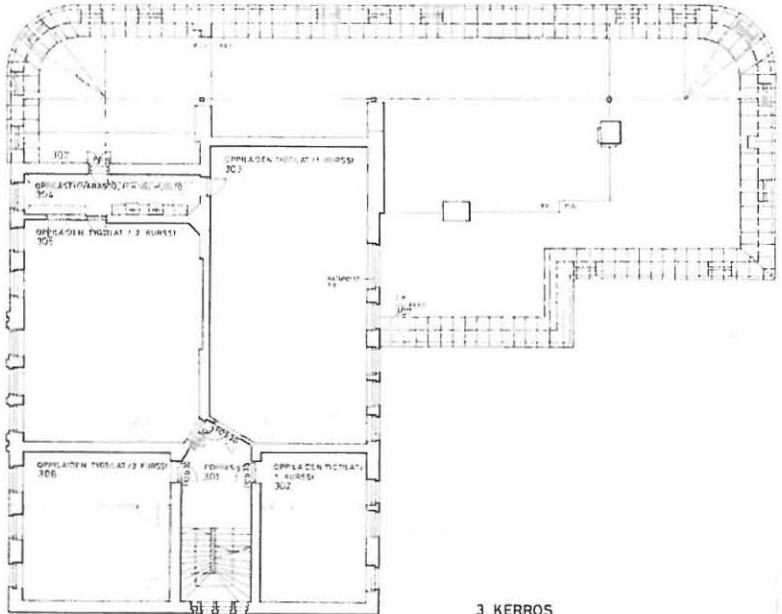
60. Porras ensimmäisen kerroksen aulasta toisen kerroksen aula- ja salitilaan. Porras on rakennettu 1920-luvun alun korjaus- ja laajennustöiden yhteydessä.

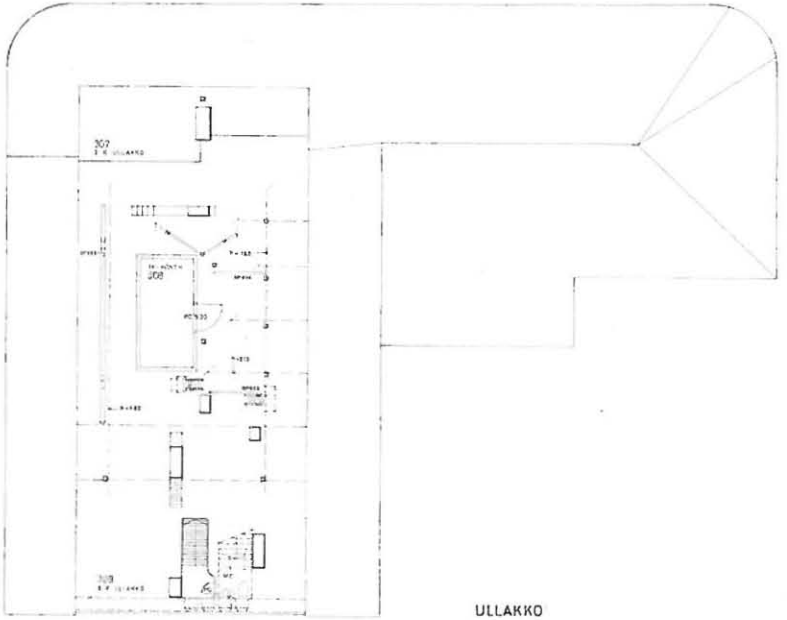
1. KERROS

2. KERROS

3. KERROS

ULLAKKO

61. Vuosien 1981-84 aikana suoritettujen peruskorjausten aikaiset rakennuslupapiirtukset.

Sisätiloissa lattiapinnoitteet on vaihtelevasti uusittu useampaan kertaan. Alkuperäisiä lattiapinnoitteita on jäljellä 1920-luvun korjaus- ja laajennustöiden ajalta mm. suuri osa rakennuksen porrashuoneiden mosaiikkibetonipinnoista ja mahdollisesti toisen kerroksen aula- ja kokoontumistilan puulattia. Muutoin rakennuksessa olevat linoleum- ja muovimatot sekä laattalattiat ovat uudempia. Lattiapinnoitteiden alla on mahdollisesti vanhempia pinnoitteita tallella aina vanhoista puulattioista lähtien. Ensimmäisen kerroksen lattioita on korotettu alkuperäisestä ilmeisesti useassa sali- ja huonetilassa.

Seinäpinnat ovat yleisesti tasoitettuja ja maalattuja kiviaineisia pintoja. Uudemmat kevyet seinärakenteet ovat puurakenteisia ja levyverhoiltuja. Vanhoja pintomateriaaleja tai koristemaalauksia ei ole havaittavissa.

Huonetilat ovat huomattavan korkeat. Niihin ei ole toteutettu alaslaskettuja kattoja kuten hyvin tavallisesti mm. ilmanvaihtoa ja uusia sähköasennuksia varten. Ilmanvaihto on toteutettu lähes huomaamattomasti kotelorakenteisiin. Kattopinnat ovat yleisesti puupaneeliverhouksia ja maalattua betonia. Osittain puupaneeliverhoukset voivat olla hyvinkin vanhoja, jopa alkuperäisiä (esim. vanhan rukoussalin katto).

Rakennuksen osittaiset betoniset väli- ja yläpohjat toteutettiin 1920-luvun alun korjaus- ja laajennustöiden yhteydessä. Rakenteeltaan nämä ovat mahdollisesti alalaatta-palkistoja.

Rakennuksen ovet ovat yleisesti vanhempia puisia peiliovia. Rakennuksesta löytyy myös lasiaukollisia peiliovia lähinnä sisäänkäyntien yhteydestä. Ulko-ovet on uusittu julkisivujen peruskorjausten yhteydessä vuonna 2012.

Ikkunat on uusittu laajalti 1980-luvun peruskorjauksen yhteydessä. Ikkunat ovat yleisesti neliruutuisia kaksipuitteisia sisään-sisään aukeavia puuikkunoita, joiden sisemmässä puitteessa on eristyslasi. Vain matalat räystäsikkunat ovat vanhempia puuikkunoita. Nämä ikkunat kunnostettiin julkisivujen peruskorjauksen yhteydessä vuonna 2012.

Huonetilojen puolelta ikkunapenkit ovat koko rakennuksessa maalattua massiivipuuta.

Tulisijoja rakennuksessa on joitain jäljellä. Ne ovat malliltaan pääsääntöisesti pyöreitä peltiverhoiltuja pönttöuuneja. Myös yksittäisiä vanhoja ja koreampia kakluuneja rakennuksesta löytyy.

62. Toisen kerroksen aulatila, joka on toiminut kahvio- ja kokoontumistilana.

63. Toisen kerroksen työhuonetila. Ylhäältä lasinen väliseinä on toteutettu 1980-luvun alun korjaustöiden yhteydessä.

64. Porrashuone on totutettu 1920-lubun alun korjaus- ja laajennustöiden yhteydessä.

65. Toisesta kerroksesta kolmanteen kerrokseen noustessa porras muuttuu huomattavan jyrkäksi.

66. Ensimmäisen kerroksen kulmauksessa sijaitseva luentosali. Alunperin tässä huonetilassa oli liiketila. Myöhemmin tämä salitila toimi pitkään koulun rukoushuoneena. Rantakadun puoleiset ikkunat on laitettu umpeen, vaikkakin ikkunat ovat edelleen paikoillaan. Salitilan lattia on korotettu alkuperäistä ylemmäksi. Salitilan sisäkatto voi olla hyvinkin vanha.

67. Rakennuksen alla on noin 4 x 6 metrin kokoinen matalahko kellaritila. Tila on kuivan ja siistin oloinen.

4.2 Liikuntasali (nyk. kirjastorakennus)

4.2.1 Tontin omistus- ja käyttöhistoriaa

Tontin omistaja on ollut vuodesta 1889 lähtien Suomen valtio. Valtio pakkolunasti tontin sen aikaisemmalta omistajalta kapteeni John Thornbergilta, koska tarvitsi tilaa koulurakennukseksi muutettua Svendelinin kauppakartanoa varten. Thornbergia ennen rakennuksen omistaja oli kauppias Victor Höckert.

Tontilla oli ennen vuoden 1882 kaupunkipalaa asuinrakennuksia, joita täydensivät useat piharakennukset. Useampi pihan rakennuksista oli ilmeisesti vuokrattu asuinkäyttöön. Pakinoitsija Panu (Atte Kalajoki) mainitsee Oulu-lehden kirjoituksessaan 28.9.1976, että vuoden 1832 henkikirjoituksen mukaan tontin yhdessä piharakennuksessa asui ilmeisesti oululainen kirjailija ja opettajatar Sara Wacklin.

Kaupunkipalon jälkeen tontti oli tyhjillään yli kymmenen vuotta. Väljä tontti toimi vie-reisen koulurakennuksen oppilaiden liikunta- ja virkistysalueena.

Tontille toteutettu rakennus toimi yli puoli vuosisataa liikuntarakennuksena, kunnes Oulun yliopiston tultua käyttäjäksi se otettiin luentosalikäyttöön. Rakennus sisustettiin ilmeisesti 1980-luvun alun korjaustöiden yhteydessä piirustussaliksi. 2000-luvun alussa rakennuksen käyttötarkoitus vaihtui kirjastokäyttöön.

4.2.2 Rakentaminen

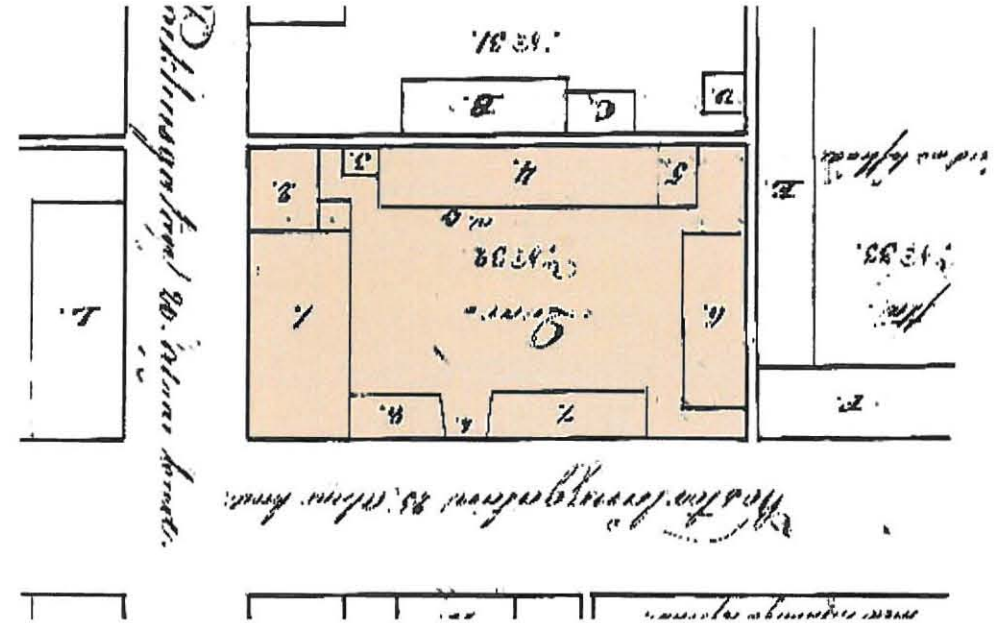
Liikuntasalin rakennuslupa myönnettiin Oulun Maistraatissa 12.6.1895. Rakennuspiirustukset oli laatinut silloinen lääninarkkitehti W. A. Tötterström Oulun läänin lääninrakennuskonttorissa.

Rakennus valmistui vuoden 1896 kuluessa. Rakennuksen lautaverhous toteutettiin muutamaa vuotta myöhemmin.

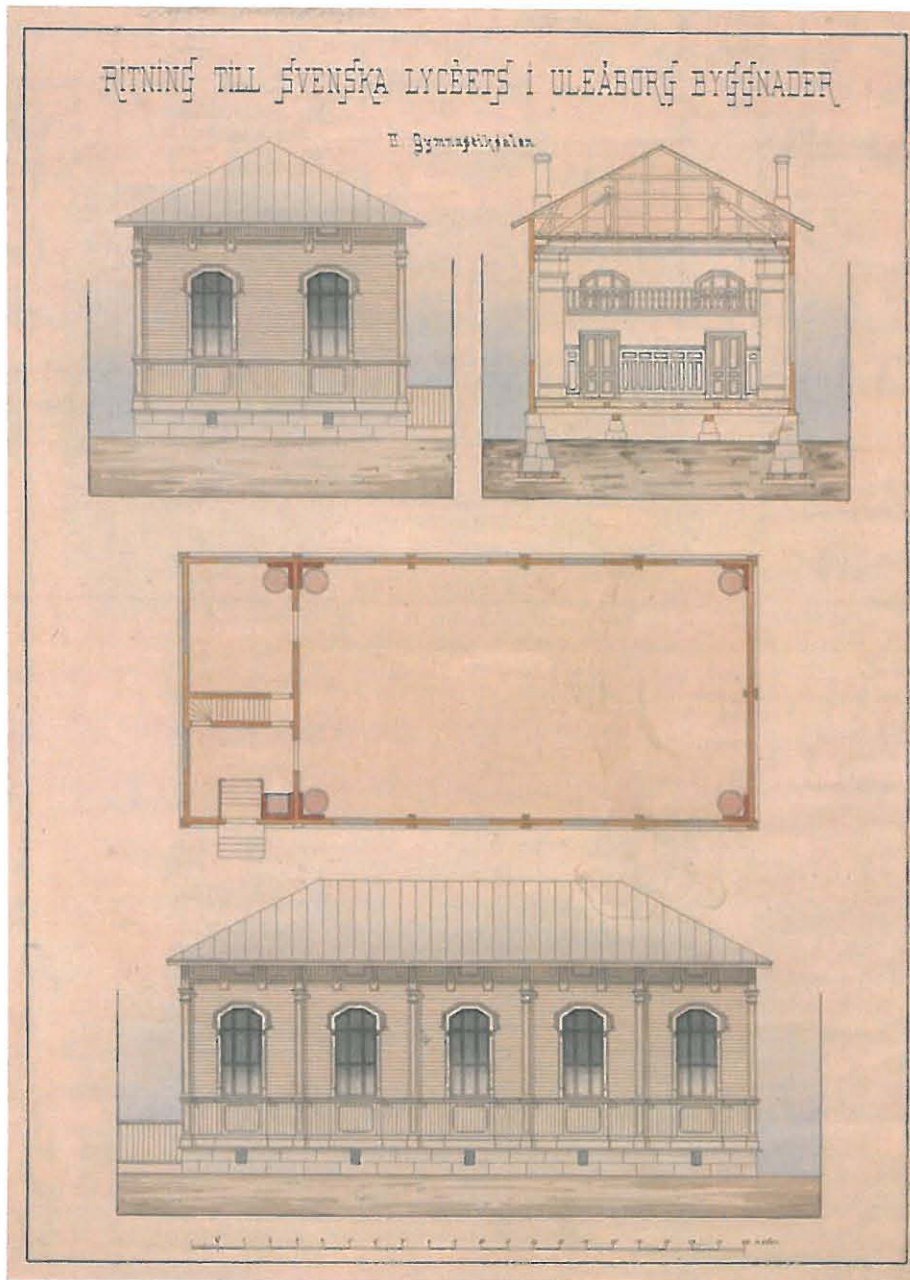
4.2.3 Korjaus- ja muutostyöt

Oulun läänin lääninrakennustoimiston asiakirjoista käy ilmi, että rakennuksessa tehtiin vuosittain tarpeelliseksi havaitut kunnostustyöt ennalta laadittujen kustannusarvioiden mukaisesti. Yleisiä korjaus- ja kunnostustöitä olivat voimistelusalin lattian käsittely vernissalla sekä ulkopuolella portaiden ja palotikkaiden tervaus. Korjaustyöt tilattiin useana vuonna vahtimestari A. Nyrlundilta.

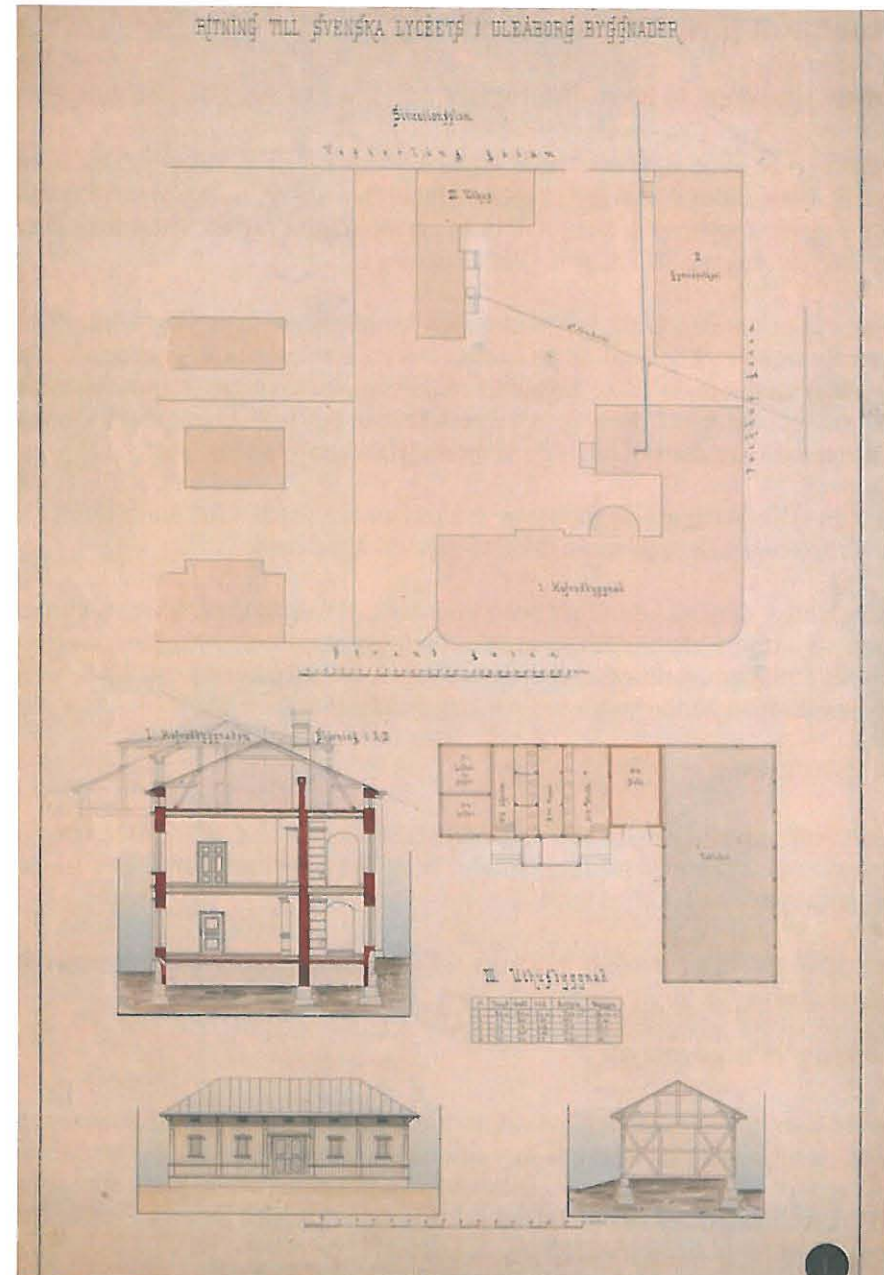
Rakennuksessa ei todennäköisesti tehty suurempia muutoksia ennen kuin rakennuk-

68. Tontin nro 32 palovakuutuskaartta vuodelta 1863. Tämän kaltainen on tontin rakennuskanta ollut ennen vuoden 1882 kaupunkipalaa. Palon jälkeen tontti jäi tyhjilleen yli kymmeneksi vuodeksi. Kuvassa alhaalla Aleksanterinkatu (silloinen Länsi-Pitkäkatu).

69. Piirustus uutta Ruotsalaisen lyseon liikuntasalia varten. Tämä kyseinen piirustus ei ole alkuperäinen rakennuslupapiirustus, eikä siihen ole merkitty suunnittelijan tietoja.

70. Piirustus uutta Ruotsalaisen lyseon piharakennusta varten. Piirustuksessa on esitetty myös leikkaus koulurakennuksesta. Tämä kyseinen piirustus ei ole alkuperäinen rakennuslupapiirustus, eikä siihen ole merkitty suunnittelijan tietoja.

sen käyttäjäksi tuli vastaperustettu Oulun yliopisto vuonna 1959. Tuolloin rakennuksen alkuperäinen käyttötarkoitus muuttui. Rakennus toimi nyt yliopiston suurena luentosalina.

Rakennukseen toteutettiin vuonna 1964 huippuimuri ilmanvaihtoa varten. Suunnitelman oli laatinut Ilmanvaihto Oy Aevator Ab.

Kesällä 1965 rakennuksen julkisivuja ehostettiin.⁵⁸

Rakennuksen ensimmäisen laajahkon peruskorjauksen suunnitelmat laadittiin Oulun piirirakennustoimistossa vuonna 1983. Korjaustyöt sisälsivät rakennuksen muutos-, korjaus- ja maalaustyöt, pihan varistorakennuksen ulkopuoliset korjaus- ja maalaustyöt sekä tonttiaidan uusimisen. Rakennus myös liitettiin kaukolämmön piiriin, lämpökeskus sijaitsi päärakennuksessa. Rakennusesseluksen oli allekirjoittanut 19.5.1983 arkkitehti yo. Heikki Nuortimo. Kohteessa tehtiin mm. seuraavat toimenpiteet: Toteutettiin uudet wc-tilat ja siivoushuone, piirustussalin yläpohjaan lisättiin lisälämmöneristystä 2x50 mm sekä rakennuksen ikkunat ja ovet kunnostettiin (paitsi salitilan osalta, jossa korjaustyöt oli ikkunoiden osalta tehty vastikään salitilojen ehostuksen yhteydessä). Töiden erikoiskonsulttina toimi professori Esko Järventaus. Muutoin suunnitelmista vastasivat samat tahot kuin päärakennuksen samanaikaisista korjaussuunnitelmista.

Julkisivukorjausten rakennuslupa (R-707/98) myönnettiin 21.8.1998. Suunnitelmat oli laatinut Arkkitehtitoimisto Raila ja Tapio Rönköharju Oy. Korjaustöissä julkisivut ja vierusaita kunnostettiin ja maalattiin.

Rakennuslupa muutos- ja perusparannustöille myönnettiin 15.12.2000 (1264/00). Suunnitelmat oli laatinut Arkkitehtitoimisto Raila ja Tapio Rönköharju Oy. Suunnitelmapiirustusten päiväys oli 16.10.2000. Muutostöissä rakennuksen käyttötarkoitus muutettiin piirustussalista kirjastoksi. Iso salitila säilyi alkuperäisen kaltaisena suurena tilana, mutta sen sisälle toteutettiin noin neljäsosan salitilasta peittävä itsenäinen teräsrakenteinen parvi. Rakennuksen muut huonetilat säilyivät sellaisinaan. Ullakko-tilaan toteutettiin tila ilmanvaihtokonetta varten. Muutos- ja korjaustöiden jälkeen rakennuksessa oli kirjastosalin lisäksi työhuoneita sekä aula- ja aputilat. Sähkö- ja lvi-suunnitelmista vastasivat Sähkötele Oy ja Lvi-Pohjolan ilmastointi Oy.

58 Oulu-lehti 10.8.1965

71. Liikuntasali otettiin yliopiston käyttöön suurena luentosalina, jossa järjestettiin mm. tohtorin väitöslaisuudet. Kuva on 1960-luvun alusta ennen vuotta 1965, jolloin katolle asennettiin huippuimuri ilmanvaihdon parantamiseksi.

72. Tämä valokuva on otettu 1960-luvun puolenvälin jälkeen. Kuvassa liikuntasalin julkisivut ja vesikatto ovat jo ehostettu (vrt. ylempi kuva). Kuvasta voi myös todeta, että ajoneuvoliikenne tontille oli järjestetty Aleksanterikadun puolelta.

73. Pilasterien rajaama ikkunavuohyke Pakkahuoneenkadulle lokakuussa 2012.

74. Pääty Aleksanterinkadulle.

75. Kivisokkeliä Pakkahuoneenkadulle.

76. Piirustus

77. Piirustus

78. Piirustus

4.2.4 Alkuperäisen rakennuksen kuvaus

Rakennus on toteutettu säännöllisten, suorakaiteen muotoon sahattujen ja pinnaltaan hakattujen luonnonkivien päälle. Julkisivuiltaan tämä klassistisia vaikutteita omaava liikuntasalirakennus poikkeaa ulkonäöllisesti normaalista keskustan kaupunkitiilaan toteutetusta aikalaisrakennuksista korkeiden ikkunoidensa puolesta. Ikkunoiden yläosan viistetty muoto on poikkeuksellinen. Säännöllisen rytmin muodostavien ikkunoiden vertikaalista ilmettä korostaa ikkunoiden alapuolisten peilikenttien lisäksi julkisivun säännöllinen pilasteriaihe. Ullakkokerroksen pienet ikkunat - jotka ovat korkeiden ikkunoiden kanssa samassa linjassa - lisäävät myös vertikaalياهوetta entisestään.

Julkisivun puuverhous on jaettu sekä ikkunoiden alareunan korkeudelta että matalan ullakkokerroksen korkeudelta vaakasuuntaisilla koristelijoilla kolmeen eri kenttään. Alimman ja ylimmän kentän paneeliverhous on pystysuuntainen ja keskiosassa vaakasuuntainen.

Räystästä kannattelevat puukonsolit tuovat julkisivuihin oman voimakkaan aiheensa.

Vaikka rakennuksen julkisivu vaikuttaa rauhalliselta ja jokseenkin yksinkertaiselta, löytyy siitä useita koristeltuja yksityiskohtia mm. pilastereiden sokkeleista sekä kapi-teeleista ja ikkunoiden vuorilaudoista.

Rakennuksen katto on muodoltaan aumakatto. Vesikate on ilmeisesti alkujaan ollut maalattu pelti. Vedenpoisto on hoidettu jalkarännein ja syöksytorvin.

Rakennuksen kaikki kantavat rakenteet on toteutettu puurakenteisina hirrestä. Alapohja on rakenteeltaan rossipohja, jonka pintaverhouksena on puulattia. Lämmöneristeenä ala- ja yläpohjassa on todennäköisesti käytetty savea, puulastua, sahanpurua, sammalta ja olkea. Yläpohjan kantavat rakenteet salitilassa on toteutettu sisätilaan näkyvinä puupalkkeina.

Kakluunien perustukset, palomuurit ja hormistot ovat tiilimuurattuja.

Sisätilat jakautuivat sisäänkäyntiaulaan, liikuntasaliin, varastotilaan sekä liikuntasaliin avautuvaan avoimeen parvitilaan. Parvitilaan johti porrashuone. Parvitilaa rajasi puukaide sorvattuine kaidepuineen. Kussakin huonetilassa - paitsi parvella - oli lämmitystä varten kakluuni. Liikuntasalissa niitä oli yhteensä neljä kappaletta.

Rakennuslupakuvissa liikuntasaliin oli piirretty korkeahko rintapaneeli.

4.2.5 Säilyneisyys

Rakennus on säilynyt julkisivujen osalta erityisen hyvin. Suuria muutoksia julkisivuissa ei ole havaittavissa. Jos alkuperäisissä rakennuslupakuvissa esitetyt ullakkotilan pienet ikkunat Pakkahuoneenkadun puolella on alun perinkään toteutettu oikeina ikkunoina, on niiden peittäminen näkyvin muutos julkisivuissa. Sisäänkäynnin takoraudasta valmistetun ja peltilevyllä päällystetyn sisäänkäyntikatoksen alkuperäisyyttä ei ole pystytty varmistamaan. Vesikatolla on edelleen tallella savuhormit alkuperäisillä paikoillaan. Niiden lisäksi vesikatolla on myöhemmin lisättyjä yksittäisiä ilmastointihormeja ja muita vesikaton varusteita.

Sisätiloihin on kohdistunut useampia muutoksia. Rakennuksen tärkein tila eli liikuntasali on kuitenkin säilynyt yhtenäisenä avonaisena tilana, vaikka sinne on toteutettu omin kantavien rakentein pieni vajaan 30 m²:n lukuparvi. Wc-tilat rakennukseen on toteutettu sen siirryttyä Oulun yliopiston käyttöön. Toisen kerroksen parvitiila on erotettu liikuntasalista erilliseksi tilaksi ja sinne on muodostettu kaksi työhuonetta ja pieni keittokomero.

Lattiapinnoite on yleisesti linoleum-matto. Pintojen alla on mahdollisesti tallella vanhoja pintoja mm. puulattia. Toisessa kerroksessa näkyvä lattiapinta on vanhempi maalattu puulattia.

Salitilassa on tallella ilmeisesti alkuperäinen peilikenttiin jaettu noin 180 cm korkea rintapaneeli. Muutoin seinät on uusimmissa korjaustöissä pinnoitettu maalatulla kovalevyllä.

Kattopintojen verhouksena on puupaneeli. Salitilassa puupaneelia ei ole maalattu vaan se on käsitelty kuultavalla öljyllä tai lakalla. Salitilan katto on todennäköisesti alkuperäinen. Salitilan kattolista on erittäin voimakkaasti profiloitu. Kattopinnassa on tallella alkuperäisestä liikuntasali käytöstä kertovia tukevia takorautakoukkuja, joista on ilmeisesti ripustettu käytettyjä liikuntavälineitä.

Vuoden 2000 korjauksessa uusitut vanhoja malleja mukailevat moniruutuiset ikkunat ovat puurakenteisia kaksipuutteisia ja ulos-sisään aukeavia.

Ovet ovat vanhempia kunnostettuja puisia peiliovia.

Salitilassa on kussakin ulkokulmassa alkuperäisellä paikallaan pyöreät peltiverhoillut pönttöuunit.

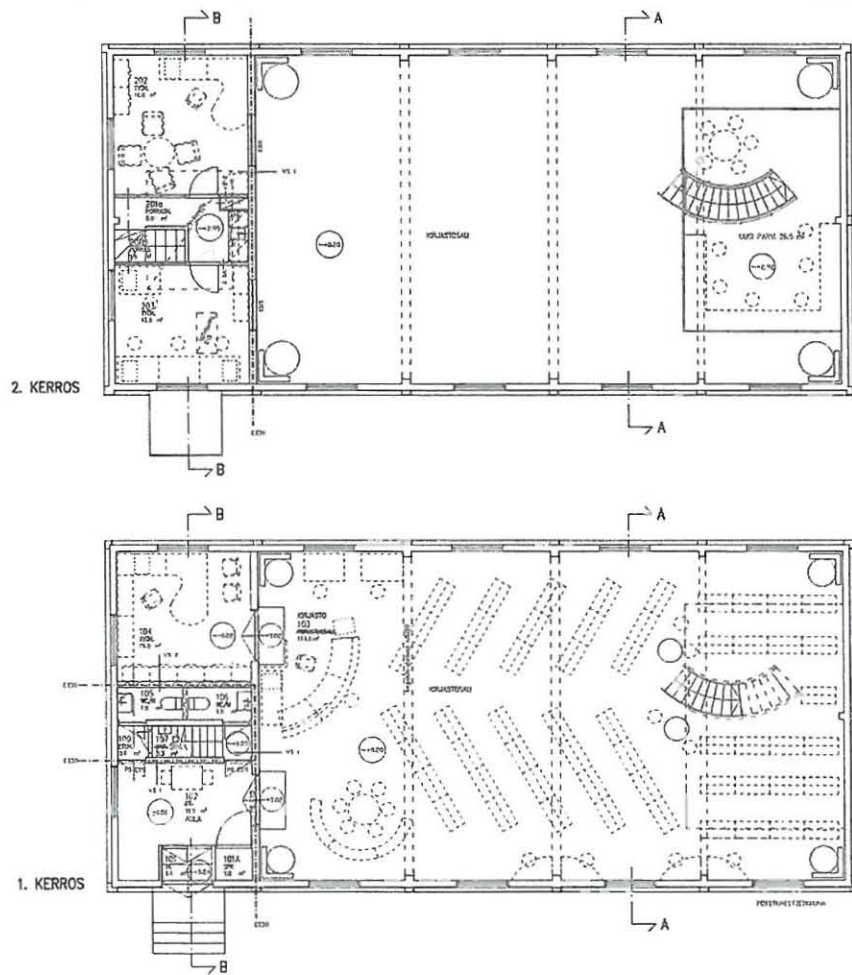
79. Sisääntuloaulasta pääsee kuvan pariovien kautta salitilaan. Vaativammampi ovi johtaa alkuperäiseen parvitalaan, joka on nykyisin muutettu työtiloiksi.

80. Kirjastosalissa on nähtävillä ilmeisesti alkuperäinen peilikuvioinen rintapaneeli.

81. Näkymä oleskelu- ja lukuparvelta. Taustalla näkyvä toisen kerroksen korkeudella olevat ikkunat avautuvat salitilaan alkuperäisestä parvitalasta, joka oli alunperin avoin.

82. Arkkitehtitoimisto Raila ja Tapio Rönköharju Oy:n laatimat muutos- ja perusparannussuunnitelmat vuodelta 2000. Rakennuksen käyttötarkoitus muuttui piirustussalista kirjastokäyttöön.

83. Viimeisimpien korjaustöiden yhteydessä toteutettu teräsrakenteinen oleskelu- ja lukuparvi.

4.3 Konttorirakennus (nyk. piirustussalirakennus)

4.3.1 Tontin omistus- ja käyttöhistoriaa

Oulun kaupunkipalon aikaan vuonna 1882 tontin omisti professori Fredrik Nylanderin perikunta. Kauppias Otto Ravander osti tontin jossain vaiheessa kaupunkipalon jälkeen ja rakennutti tontille 1890-luvun puolivälissä uuden rakennuksen. Tontti oli ollut ilmeisesti tyhjillään kaupunkipalon jälkeen.

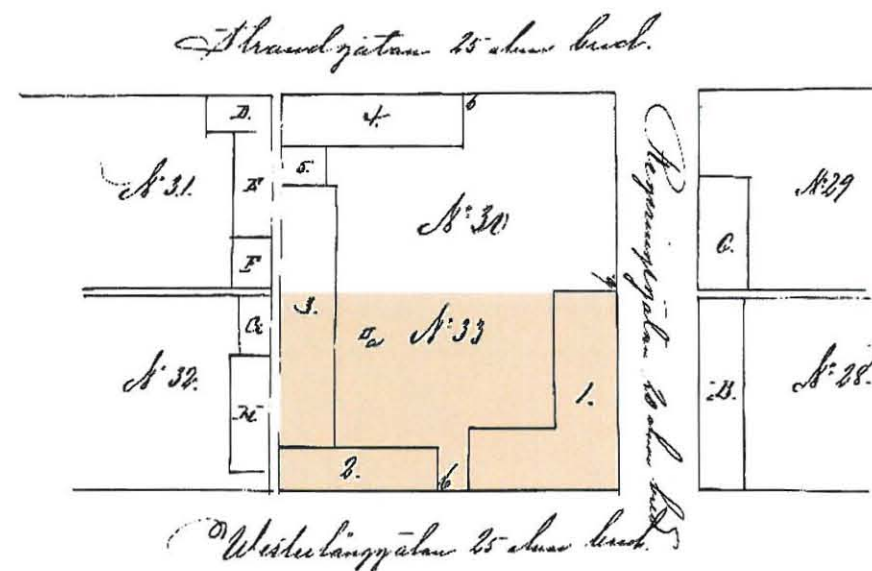
Otto Ravander (1843-1914) oli oululainen kauppias, tervaporvari ja varakonsuli. Ravander lähti merille jo nuorena poikana. Myöhemmin hän suoritti perämiehen sekä merikapteenin tutkinnot. Hän lähti yrittäjänä mukaan laivausliikkeeseen ja oli mm. eräs Oulun rannikkohöyrylaivaosakeyhtiön perustajista vuonna 1874. Merellä seilaaminen sai jäädä. Kauppiasoikeudet Otto Ravander sai vuonna 1879. Perustamansa huolinta- ja välityслиikkeen avulla hän alkoi harjoittaa monipuolista liiketoimintaa. Ensimmäisen tervaeränsä ostettuaan vuonna 1884 Otto Ravander nousi pian Oulun huomattavimpien tervaporvareiden joukkoon. Hän teki läheistä yhteistyötä veljensä Isakin kanssa, joka oli myös puukauppias, tervaporvari ja maanomistaja. Otto Ravander kuoli vuonna 1914 ja muutaman vuoden kuluttua myös hänen perustamansa liikkeen toiminta lakkasi. Yrityksen toimintaa jatkoi Wiljo Byström, joka muutti liiketoiminnan omalle nimelleen.⁵⁹

1910-luvulla rakennuksen omistus vaihtui useampaan kertaan. Kauppakirjalla 22.8.1911 rakennus myytiin Rouva Sally Rosengrenille.⁶⁰ Hän oli Otto ja Maria Ravanderin tytär.

Päivämäärällä 20.9.1916 tontti myytiin pormestari Arthur Castrenille.⁶¹

Rakennus siirtyi Ellen Maria ja Leon Juustisen omistukseen 20.8.1918.⁶² Koska Juustiset asuivat itse viereisellä tontilla nro 30, laitettiin tämä tontti rakennuksineen ilmeisesti saman tien vuokralle. Todennäköisesti rakennuksessa oli vuokralle ainakin S. V. Paasivaaran margariinitehdas Oy:n konttori 1920-luvulla.⁶³ Leon Juustinen toimi kyseisen yrityksen toimitusjohtajana yrityksen perustajan Sixtus Villiam Paasivaaran (ent. Hällberg) kuoleman jälkeen 1922.

1930-luvun alussa tontti rakennuksineen siirtyi Juho Henrik "Hannes" Haikalan omis-

84. Tontin nro 33 (yhdessä tontin nro 30) palovakuutuskartta vuodelta 1882. Tällainen oli tontin rakennuskanta vuoden 1882 kaupunkipalon aikaan. Tontti oli ilmeisesti tyhjillään kaupunkipalon jälkeen kymmenisen vuotta. Kuvassa alhaalla Aleksanterinkatu (silloinen Länsi-Pitkäkatu).

59 [www-linkki: http://www.narc.fi/Arkistolaitos/oma/tervaporvarit/sivu6.html#alku](http://www.narc.fi/Arkistolaitos/oma/tervaporvarit/sivu6.html#alku)

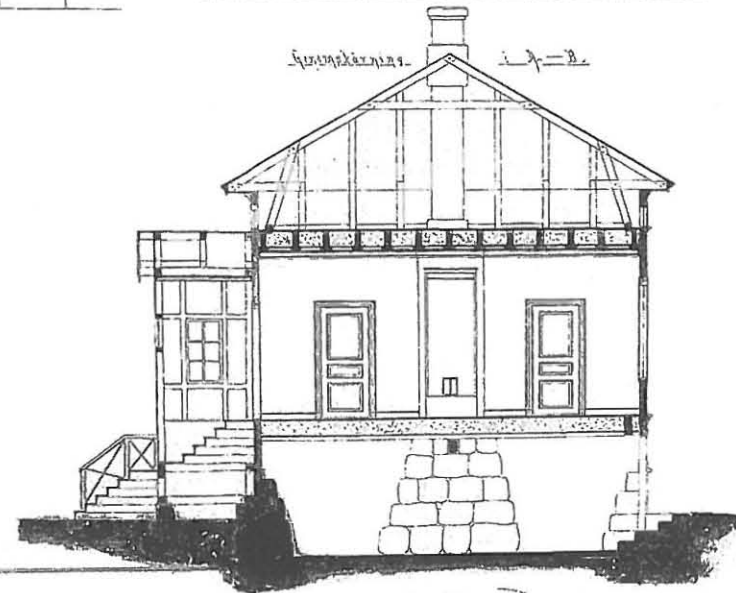
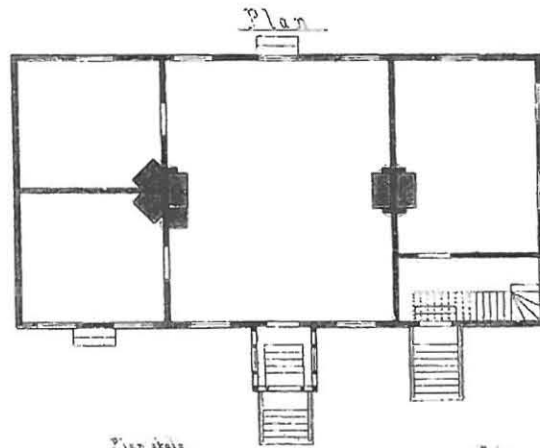
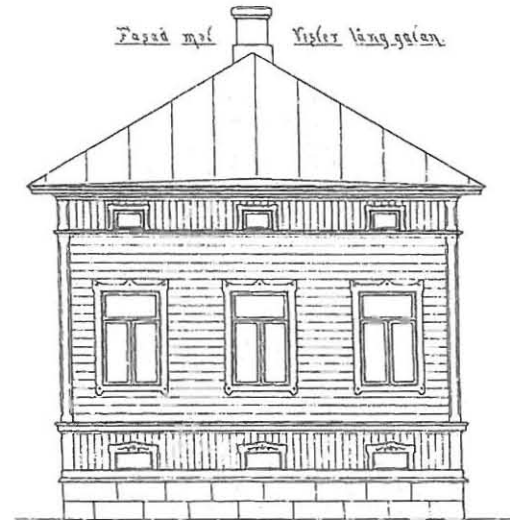
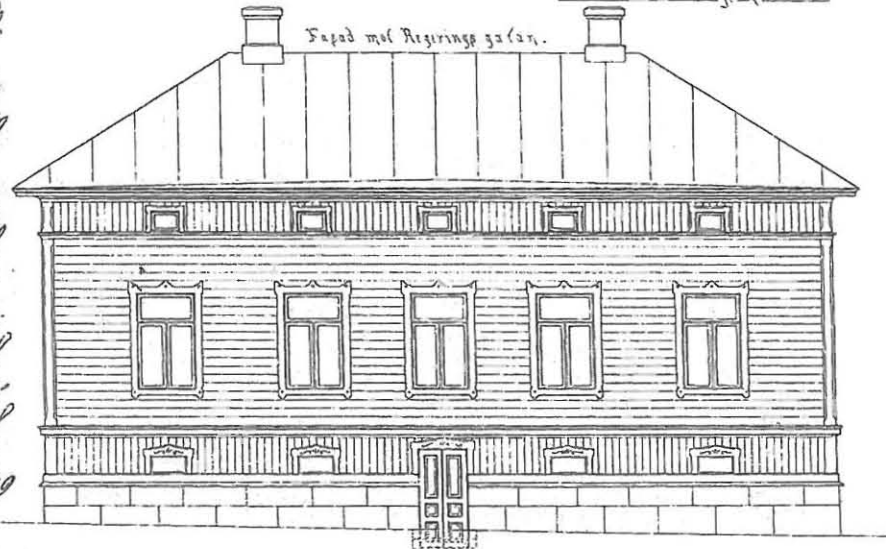
60 Oulun kaupungin vanha tonttikirja, kaupunginosat I-II

61 Oulun kaupungin vanha tonttikirja, kaupunginosat I-II

62 Oulun kaupungin vanha tonttikirja, kaupunginosat I-II

63 Oulu-lehti 10.8.1965

Ritning till nybyggnad af trä å tomten № 33 af I^{sta} kvarteret
i Uleåborgs stad.

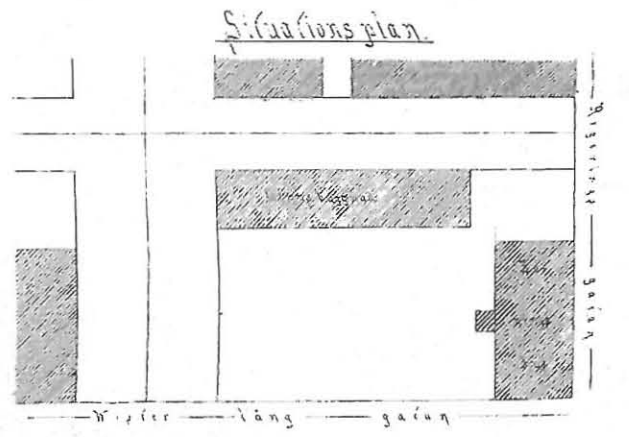
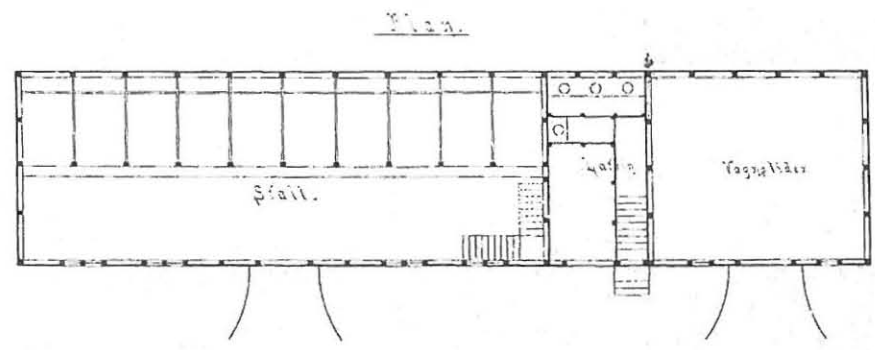
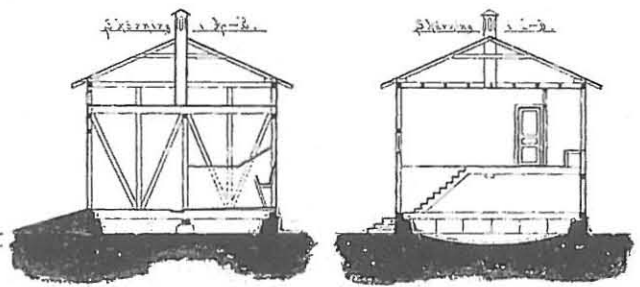
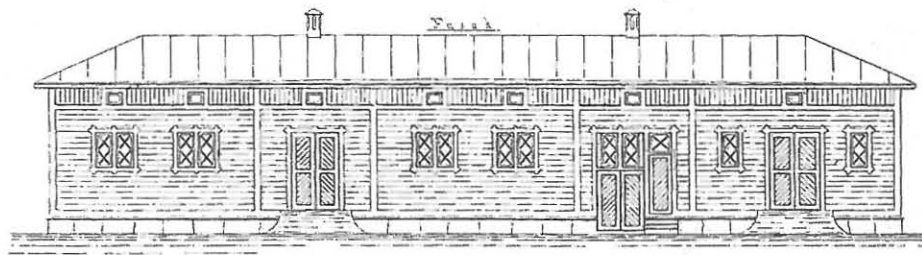
Handwritten notes in Swedish, including:
"Innan för byggnaden..."
"Stämningen..."
"År 1892..."
"K. A. Wiklund..."

Plan skala
Skala för fönst. och dörrar
1:100

Uleåborg i Januari 1892
K. A. Wiklund

5-1

Plöjning till nybyggnad af trä å tomten N: 33 af I^{sta} kvarteret
Uleåborgs stad.

Uleåborg 7 September 1892
 H. A. Wiklund

87. Konttorirakennus kesäkuussa 1972. Rakennus oli tuolloin Oulun yliopiston käytössä ja siinä toimi väliaikaiseksi tarkoitettu kielistudio.

88. Tallirakennus paloi kesällä 1965 pahoin ja se purettiin samassa yhteydessä kun Oulun yliopisto sai tontin rakennuksineen käyttöönsä.

tukseen. Haikala ei muuttanut itse rakennukseen asumaan vaan se jäi edelleen vuokralle konttorikäyttöön. Rakennuksessa oli vuokralaisena Keskinäinen Vakuutusyhtiö Kalevan Oulun konttori ainakin vuosina 1931-1938⁶⁴ Vakuutusyhtiö Kaleva on Suomen vanhin henkivakuutusyhtiö, jolla on toimintaa edelleenkin.⁶⁵

Hannes Haikalan kuoltua rakennus siirtyi päivämäärällä 7.12.1938 hänen perikunnalleen. Kesäkuussa vuonna 1939 rakennukseen muutti Hannes Haikalan vuonna 1927 perustaman kaunokirjallisen viikkolehden Sirpaleen toimitus ja konttori.⁶⁶ Rakennuksessa ei kuitenkaan ollut varsinaista sanomalehtipainoa, vaan lehden painaminen tapahtui Kirjapaino Oy Kalevan kirjapainossa. Lehti toimi aina vuoteen 1963 asti kyseisessä rakennuksessa. Tuolloin lehden toimitus muutti Helsinkiin.⁶⁷

Hannes Haikala oli aikoinaan 1930-luvulla hankkinut omistukseensa myös korttelin vie-reisen tontin nro 3 (aikaisemmin nro 30). Tontin vaiheista voi lukea enemmän mm. kap-paleesta 4.4 sivulta 75. Haikalan perikunnalta tontti rakennuksineen siirtyi Suomen valtiolle vuonna 1965.

4.3.2 Rakentaminen

Oulun Maistraatin rakennuslupa 20.12.1893 mahdollisti tontille päärakennuksen to-teuttamisen Hallituskadun varteen sekä tallirakennuksen toteuttamisen korttelin si-säistä palokujaa vasten. Rakennusmestari K. A. Wiklundin piirustukset oli päivätty joulukuulle 1892. Merikapteeni ja konsuli Otto Ravander rakensi tämän ”majamiespir-tin” ja sen yhteyteen tallirakennuksen pitääkseen asuttamansa talon (nyk. Byströmin talo) erillään liiketoimistaan.⁶⁸

Rakennuksen valmistumisen ajankohdasta ei ole tarkkaa tietoa, mutta todennäköises-ti rakennustöihin ryhdyttiin keväällä 1894 ja työt saatiin päätökseen jo ennen talvea.

4.3.3 Korjaus- ja muutostyöt

Päivämäärällä 14.12.1922 myönnettiin rakennuslupa aitamuutokselle ja uudelle si-säänkäynnille. Sisäänkäynti rakennukseen tapahtui nyt suoraan Aleksanterinkadulta. Suunnitelmat oli laatinut rakennusmestari J. W. Lillqvist. Luvan hakijana oli varakon-suli Leon Juustinen.⁶⁹

64 Oulun osoitekalenterit vuosille 1931-1932 ja 1937-1938

65 <http://www.mandatumlife.fi/public/sbd/hs.nsf/putket/vakuutusyhtiokaleva>

66 Sirpale lehden 1. vuosikerta lehti nro 1 vuodelta 1927

67 Sirpale lehden 25. vuosikerta lehti nro 48 vuodelta 1963

68 Oulu lehti 10.8.1965

69 Kaleva 17.12.1922

117

Piirustus muulokselle aiassa ja uudelle portaalille kontilla N° 1^{ssa} keru.

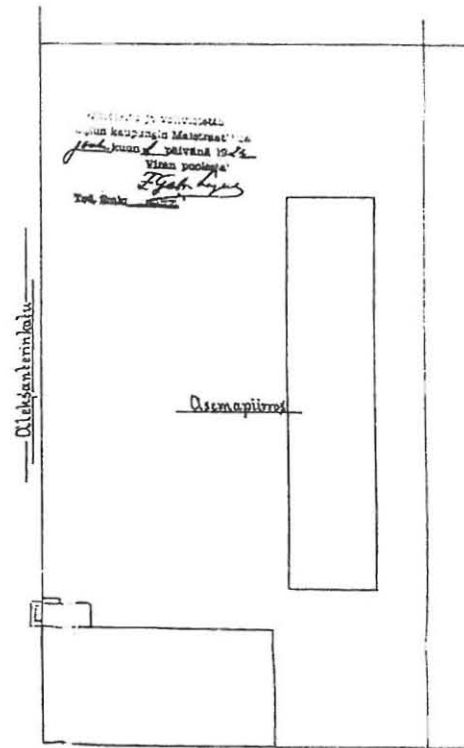
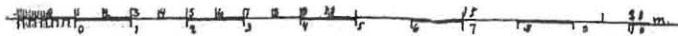
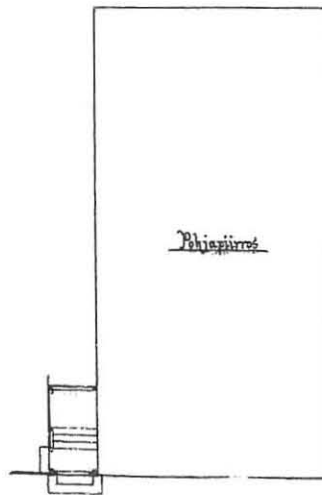
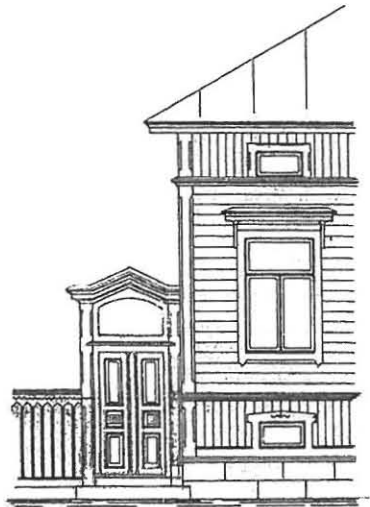
paikinosassa Oulun kaupunkia.

Vahvistettu Oulun läänin Maan-
seuran päätöksellä 14 päivänä joulu-
kuuta 1922, todistena

virallisesti:

L. A. Anttila

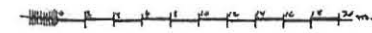
Julkisivu Kallituskadulle.

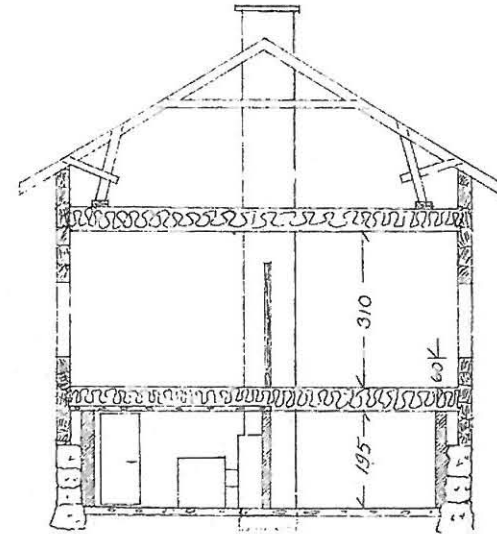
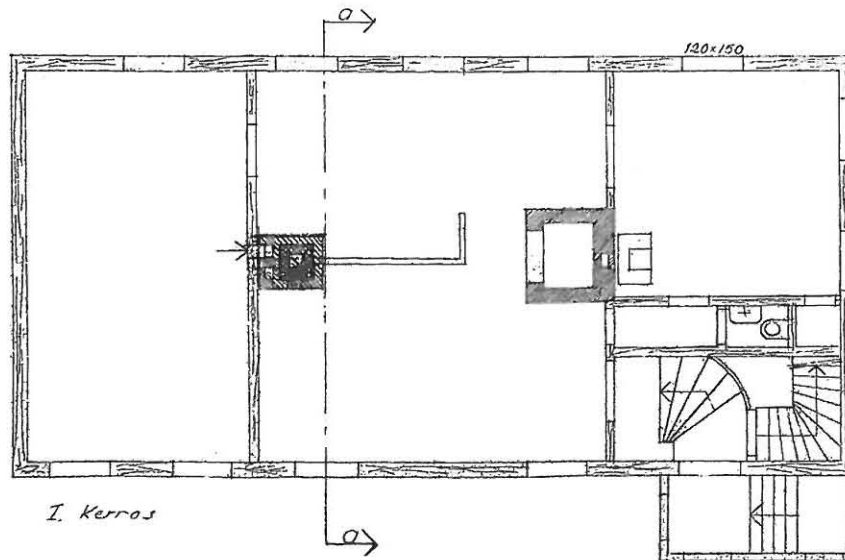
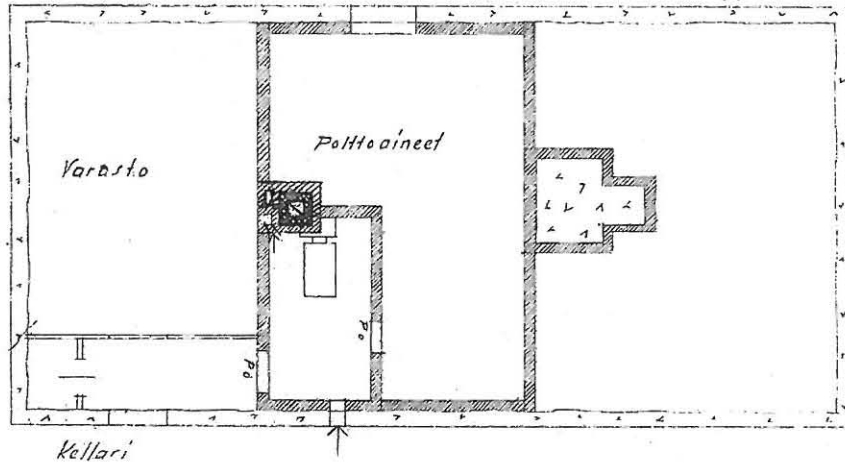
Oleksen tervinbaitu

Ossapiirros

Kallituskatu

J. A. Anttila

Sirpale oy, Oulu.
 Muutospiirustus: Kattilahuone
 + polttoainevarasto 1:100
 23.4.52 *[Signature]*

90. Rakennuslupapiirustus kellarin kattilahuonetta varten vuodelta 1952. Luvan hakija oli kaunokirjallinen viikkolehti Sirpale, jonka ensimmäisen lehden nimiö löytyy sivun oikeasta ylälaidasta.

Päivämäärällä 25.6.1953 myönnettiin rakennuslupa muutostöille, joilla toteutettiin kattilahuone sekä polttoainevarasto kellaritilaan. Rakennuksen lämmitykseen käytettiin ilmeisesti öljyä. Piirustuksen päiväys on 23.4.1952, mutta sen laatija (rakennusmestari) on jäänyt epäselväksi. Rakennusluvan haki oululainen aikakauslehti Sirpale Oy.

Kesällä 1965 rakennuksen jo siirrettyä Oulun yliopiston käyttöön rakennuksen julkisivut ja tonttia rajaava puuaita ehostettiin. Rakennus sai aikaisemmasta poikkeavan vihreän värisävyn. Samaan aikaan korttelin muitakin rakennuksia ehostettiin⁷⁰ ja pihan pahoin palanut tallirakennus purettiin.

Vuonna 1966 suunniteltiin rakennuksen muuttamista luentosaliksi. Samana vuonna laadittiin myös laite- ja kalustesuunnitelma kielistudiota varten. Suunniteltu studiolaitteisto oli 16-paikkainen Tandberg- kielistudio. Suunnitelmista selviää, että laitteistoasennukset oli tarkoitettu väliaikaisiksi ja ne oli tarkoitus siirtää myöhemmin toisaalle.⁷¹

Rakennuksessa suoritettiin 1970-luvun lopulla Oulun piirirakennustoimiston suunnitelmien mukaan peruskorjaus, jonka yhteydessä kielistudio siirrettiin pois ja tilat otettiin piirustussalikäyttöön. Samalla rakennuksen kakluunit poistettiin.

1980-90 lukujen vaihteessa rakennuksen tilat muutettiin arkkitehtiosaston puuverstaaksi. Tiloihin asennettiin verstaaskalusteita ja -laitteistoa.

Oulun kaupungin rakennusvalvonnan 21.8.1998 myöntämällä rakennusluvalla R-707/98 rakennuksessa suoritettiin julkisivukorjaus. Suunnitelmat oli laatinut Arkkitehtitoimisto Raila ja Tapio Rönkönharju Oy. Rakennuksen julkisivujen värisävyiksi valittiin: seinät vaalea vihreä LIN 149B, tehosteet ja listat valkoinen LIN 133B, peltikate musta Pikipoika, Ikkunoiden karmit ja puitteet punaruskea LIN 213X + 054X (1:1) sekä ovet ruskea LIN 216X.

Vuonna 2002 uudisrakennus "Apajan" valmistuttua puuverstaas siirtyi sinne ja tilat palautuivat piirustussalikäyttöön.

Rakennuksen julkisivut on maalattu vuonna 2012 entisin värisävyin. Urakoitsijana on toiminut Maalaus- ja tasoitetyöt M. Suojanen Oy.

4.3.4 Alkuperäisen rakennuksen kuvaus

Rakennus on toteutettu säännöllisen, pinnaltaan lohkotun luonnonkivisokkelin päälle. Ulkoseinät ja kantavat väliseinät on toteutettu hirrestä. Ala- ja yläpohja ovat puuraken-

70 Oulu-lehti 10.8.1965

71 Piirustus Suomen Yliopistokiinteistöt Oy:n Oulun yliopiston arkistossa

91. Katusisäänkäynti nykyisessä asussaan.

92. Hallituskadun puoleinen katujulkisivu.

93. Luonnonkivinen sokkeli on hyvässä kunnossa.

teiset (puuvasat noin 600 mm:n jaolla). Rakennuksessa oli puulattiat. Lämmöneristeenä on käytetty ilmeisesti tuohon aikaan yleistä savea, puuteollisuuden jätettä ja mahdollisesti myös sammalta ja olkea. Vesikaton rakenteet on toteutettu nk. ruotsalaisena kattotuolirakenteena. Kattomuoto on aumakatto. Vesikatteenä on ollut ilmeisesti maalattu pelti. Vedenpoisto on hoidettu jalkarännein ja syöksytorvin.

Puupaneeliverhoiltu julkisivu on jaettu pystysuunnassa kolmeen eri kenttään. Alimmasa ja ylimmässä kentässä on käytetty pystysuuntaista kapeaa puupaneeliverhousta ja keskikentässä hieman leveämpää vaakasuuntaista paneeliverhousta. Alin kenttä on erotettu vaakasuuntaisella listalla hieman erikoisesti ensimmäisen kerroksen lattiatasolta, eikä perinteikkäämmiin ikkuna-aukkojen alareunan tasolta. Rakennuksessa on rossialapohjan alla poikkeuksellisen korkea tila, joka on nostanut ensimmäisen kerroksen lattiaa hyvin ylös. Kyseinen julkisivun vaakalista on ilmeisesti haluttu toteuttaa kuitenkin katutasoon nähden samaan korkeuteen kun naapurirakennuksessa (Korsu).

Kellaritilaan aukeaa säännöllinen ikkunoiden kanssa samassa pystylinjassa oleva aukotus. Aukot eivät kuitenkaan ole varsinaisia ikkunoita, vaan reijitetyin teräslevyin verhoiltuja tuuletusaukkoja. Aukkojen vuorilautoissa on puuhun koverrettuja koristeaiheita, ornamentteja. Kellaritila toimi varastotilana ja sinne johtivat sisäänkäynnit sekä Hallituskadun puolelta että sisäpihalta. Alkuperäisessä rakennuslupakuvassa kellarin kadunpuoleisen sisäänkäynnin edessä on ollut katutilan puolella pari porraskelmaa alas kellarin lattian tasolle.

Julkisivun ikkuna-aukotus on säännöllinen. Ikkunoita kehystää vuorilautojen lisäksi yläpuolinen koristelista, joita kannattelee yksinkertaistetut puukonsolit. Alkuperäisissä rakennuslupakuvissa ikkunoiden päätykoristeet ovat erilaiset. On kuitenkin todennäköistä, että päätykoristeet on toteutettu jo alkujaan rakennuslupakuvista poiketen nykyisten kaltaisina.

Alkuperäinen rakennus näyttää olleen jaettu kahteen eri huoneistoon, joihin oli oma sisäänkäynti sisäpihalta. Isomman huoneiston sisäänkäynti sijaitsi keskellä rakennuksen pihajulkisivua ja oli varustettu pienellä kuistilla. Toinen sisäänkäynti oli lähempänä Aleksanterinkatua ja se oli puolestaan avonainen porras. Isommassa huoneistossa oli kolme huonetta ja pienemmässä kaksi. Pienemmän huoneiston puolelta nousi kapea portaikko ullakolle. Rakennuksessa oli kaksi savuhormia, joihin oli liitetty ilmeisesti viisi tulipesää sisätilojen lämmitystä varten. Molemmat savuhormit ovat edelleen olemassa, vaikka kakluunit on poistettu.

Kellariin on johtanut kaksi sisäänkäyntiä, toinen Hallituskadulta ja toinen sisäpihan puolelta. Kellaritiloihin varastoivat aikoinaan kauppias Ravanderin yhteistyökumppanit,

94. Pihanpuoleinen sisäänkäynti porrasaskelmiseen ei ole alkuperäinen. Se on lisätty myöhemmin 1920-luvulla toteutettuun kylmään pienehköön kuistiin mahdollisesti yliopiston toiminnan alettua.

95. Sisäpihan puoleinen julkisivu. Ikkuna-aukoitus ei ole säännöllinen julkisivussa tapahtuneiden muutosten takia.

96. Rakennuksen pääty.

97. Tilat toimivat nykyisin opiskelijoiden työtiloina.

98. Rossitilassa on joskus syttynyt uhkaava tulipalon alku. Kuvassa näkyy hiiltyneitä hirsipintoja ja uusittua alapohjaa. Nykyisin tilassa säilytetään satunnaista puu- ja rakennustavaraa.

tervasoutajat ym. kaupuskelijat ylimääräiset tavaransa, ennen kuin siirtyivät sisätiloihin tauolle ja kaupankäyntiin.

Alkuperäinen pihalle rakennettu tallirakennus piti sisällään hevostallit, käymälän ja vaunuvaraston. Heikkokuntoinen palossa vaurioitunut tallirakennus purettiin vuonna 1965, kun tontti rakennuksineen siirtyi Oulun yliopiston käyttöön.

4.3.5 Säilyneisyys

Julkisivujen osalta rakennus on säilynyt varsin hyvin. Ainoat havaittavat muutokset ovat tapahtuneet rakennuksen sisäpuolella sisäankäyntijärjestelyiden osalta. Rakennukseen toteutettiin vuonna 1922 laadittujen suunnitelmien mukaisesti uusi pienehkö sisäankäyntikuisti, joka on mahdollistanut käynnin rakennukseen myös suoraan kadulta. Alkuperäinen sisäpuoleinen pääsisäankäyntikuisti purettiin tämän muutostyön yhteydessä.

Kellaritiloihin on rakennettu 1950-luvulla tiloja lämmitysjärjestelmää ja polttoaineita varten. Kellaritilan sisäankäyntiä Hallituskadun puolelta on todennäköisesti jouduttu madaltamaan hieman katutasoa nousun myötä. Rakennuslupapöytäkirjojen mukaisia katutilassa olleita kiviaskelmia ei ole.

Sisätiloissa muutokset ovat olleet selvempiä. Nykyisin rakennuksessa on tuulikaappi ja eteistilat, työhuoneita, wc-tila, varastotila ja minikeittiö. Ullakolle johtaa eteisestä uusittu puuporras. Se on toteutettu eri tavalla kuin alkuperäisissä rakennuslupa-asiakirjoissa on esitetty. Alkuperäisen toteutetun portaan rakenteita on nähtävissä vielä ullakkotilassa.

Hormeihin ja tulisijoihin tehtiin myös muutoksia 1950-luvulla. Alkuperäiset kakluunit on purettu.

Sisätiloissa ei ole havaittavissa vanhoja alkuperäisiä pintoja tai koristemaalauksia. Nykyisten pintojen alla on todennäköisesti jäljellä vanhempia pinnoitteita.

Lattiat on päällystetty kvartsiivinyyliin. Seinäpinnat on levytetty ja maalattu. Rakennuksessa on kantavia hirsisiä sisäseiniä sekä uudempia kevytrakenteisiä puuran-kaseiniä. Kattopinnot on levytetty ja pinnoitettu akustolevyin.

Rakennuksessa on sekä vanhoja massiivipuisia peiliovia että uudempia laakaovia. Ikkunat ovat vanhempia kolmiruutuisia kaksipuitteisia sisään-ulos aukeavia ja kaksilaisisia T-ikkunoita.

4.4 Asuinrakennus (nyk. "Korsu")

4.4.1 Tontin omistus- ja käyttöhistoriaa

Asuinrakennuksen rakennutti kauppias J. F. Svendelin vuosina 1883-84. Tontin asuinrakennukset ja piharakennuksen suunnitteli lääninarkkitehti John Lybeck.

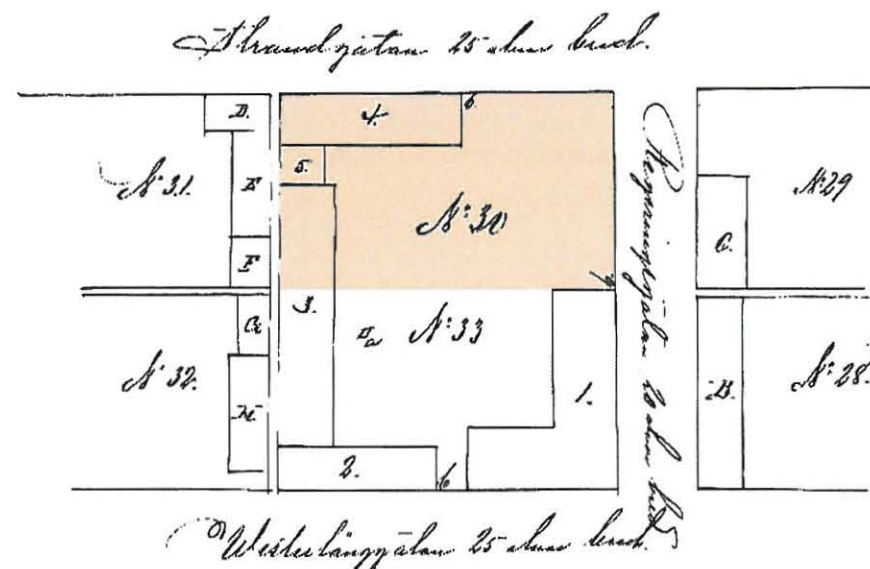
Svendelinin kuoltua vuonna 1885 tontti rakennuksineen siirtyi huutokaupalla Svendelinin perillisille. Rakennuksien huoneistoissa asuivat esim. vuonna 1900 kauppiaan leski Maria Svendelin, hänen poikansa ali-vänriikki Bruno Svendelin sekä tytär Naima Svendelin joka oli naimisissa rehtori Gustav Törngrenin kanssa.

Vuonna 1908 tontin rakennuksineen omistaneet Bruno ja Seidi Svendelin myivät sen kauppias Leon Juustiselle yhteensä 52 000 markan hintaan. Kaupan ehtoihin kuului, että ostaja ottaa vastatakseen kiinteistöön kiinnitettyt lainat Suomen Valtionkontorille, Oulun kaupungin rahatoimikamarille sekä Oulun kaupungin Säästöpankille. Kaupantekohetkellä rakennuksissa oli useita asuinhuoneistoja ja useita vuokralaisia.⁷² Kauppias Juustinen muutti asumaan yhteen tontin puurakennuksista.

1930-luvulla tontti rakennuksineen siirtyi Haikaloiden omistukseen. Alkujaan omistaja oli ilmeisesti Juho Henrik "Hannes" Haikala. Hänen kuoltuaan loppuvuodesta 1938 tontti siirtyi perikunnan omistukseen. Vuoden 1945-46 puhelinluettelossa Rantakatu 2:ssa asui mm. toimitusjohtaja Heimo Haikala. Toinen samassa osoitteessa asunut oli rouva Siiri Haikala.

Haikalan perikunnalta tontti siirtyi valtion omistukseen heinäkuun 1. päivänä 1965. Oulun yliopisto oli ollut vuokralaisena jo osassa rakennuksia aikaisemmin. Nyt rakennukset remontoitiin paremmin käyttäjän tarpeita vastaaviksi. Tontin neljässä rakennuksessa oli käytettävää tilaa noin 400 neliötä.⁷³

Kalevan artikkelissa 13.8.1965 kerrotaan: "Nyt yliopiston haltuun tulevat rakennukset ovat vanhoja puurakennuksia, joten niissä joudutaan tekemään melkoisia korjauksia. Tähän mennessä on suoritettu ulkokorjauksia ja myös sisäkorjaukset on aloitettu. Uudet tilat saataneen käyttöön kuitenkin vasta muutaman kuukauden kuluttua. Vaikka rakennusten käytöstä ei ole vielä tehty lopullista suunnitelmaa, on kuitenkin korjattuihin rakennuksiin tarkoitus sijoittaa ensisijassa laboratorioita sekä yliopiston opettajien tutkimus- ja toimistotiloja. Luentosaleja tänne sen sijaan ilmeisesti ei tule, koska yliopistolla on luentotiloja riittävästi muualla."

99. Tontin nro 30 (yhdessä tontin nro 33) palovakuutuskartta vuodelta 1882. Tällainen oli tontin rakennuskanta vuoden 1882 kaupunkipalon aikaan. Nykyisen "Kasinon" paikalla sijaitsi vakuutusasiakirjojen mukaan makasiinirakennus. Kulmarakennuksen "Korsun" paikalla ei ollut rakennuksia. Kuvassa ylhäällä Rantakatu.

72 17.10.1908 päivätty kauppa- ja vuokrasopimus Oulun maakunta-arkistossa

73 Kaleva 13.8.1965

Lehtiartikkelissa jatketaan vielä: *”Samassa korttelissa sijaitseva vanha keskikoulu on jo ennestään yliopiston käytössä. Myös keskikoulurakennuksessa on mainittujen korjausten yhteydessä suoritettu ulkomaalaus. Osassa Haikalan perikunnan taloja on jo ennestään yliopiston tiloja. Kansantaloustieteen laitos sijaitsee samassa korttelissa Rantakatu 2:ssa. Nyt korjattavat rakennukset ovat Hallituskadun ja Aleksanterinkadun kulmauksessa. Näin tulee kortteli muodostamaan yhtenäisen yliopiston alueen.”*

4.4.2 Rakentaminen

Tontilla sijainneet rakennukset olivat tuhoutuneet vuoden 1882 kaupunkipalossa. Kauppias J. F. Svendelinin hakemuksesta myönnettiin 7. päivänä toukokuuta 1883 rakennuslupa tontin 30 uudelle asuinrakennukselle. Rakennuksessa oli 11 huonetta takkoineen sekä aula- ja käytävätiloja. Lupapiirustukset oli laatinut lääninarkkitehti John Lybeck ja ne oli päivätty Oulussa huhtikuulle 1883.

Rakentaminen aloitettiin ilmeisesti jo samana kesänä. Tontin kaksi asuinrakennusta ja piharakennus toteutettiin samanaikaisesti, vaikka rakennuslupa toiselle asuinrakennukselle oli haettu hieman aikaisemmin.

4.4.3 Korjaus- ja muutostyöt

Päivämäärällä 15.9.1922 myönnettiin rakennuslupa uudelle hellalle piharakennukseen, jossa oli alun perin asuinhuone ja pesutupa. Piirustukset oli laatinut rakennusmestari J. W. Lillqvist. Lupaa haki konsuli Leonard Juustinen.

Päivämäärällä 25.4.1930 myönnettiin rakennuslupa asuinhuoneiston jakamista ja tulisijamuutosta varten. Luvan hakija oli konsuli Leonard Juustinen ja piirustukset muutokselle oli laatinut arkkitehti Heikki Lankinen. Suunnitelman mukaisesti kulmarakennus jaettiin kolmeen eri huoneistoon. Kuhunkin huoneistoon oli järjestetty oma sisäänkäynti. Tontin perälle vanhaa palokujaa vasten toteutettiin kaksi uutta sisäänkäyntiä. Asemapiirroksen mukaan tontin kaikki rakennukset oli muutettu asuinrakennuksiksi, joten tontilla oli tuolloin mahdollisesti 4-6 eri asuinhuoneistoa.

Päivämäärällä 18.5.1934 myönnettiin rakennuslupa uuden tulisijan asentamista varten. Tulisija oli tarkoitus toteuttaa kulmahuoneiston kylpyhuoneeseen. Luvan hakija ei selviä Oulun kaupunginarkiston asiakirjoista. Piirustukset oli laatinut rakennusmestari Kaarlo J. Kaattari.

Rakennus oli asuinkäytössä aina 1960-luvulle asti. Tuona aikana rakennuksessa ei ilmeisesti suoritettu suurempia korjaustöitä, ainoastaan välttämättömät huoltotyöt.

Rakennusluvalla 33/66, joka myönnettiin 8.3.1966, mahdollistettiin asuinrakennuksen

muuttaminen Oulun yliopiston tie- ja geoteknisen osaston laboratoriotiloiksi. Rakennusluvan hakija oli Oulun lääninrakennustoimisto. Muutostöiden tarkoitus oli saattaa rakennus käyttökelpoiseen tilaan, joten työt eivät olleet kovin kattavia. Muutostöissä mm. lisättiin uusia oviaukkoja väliseiniin ja vanhoja tarpeettomia aukkoja suljettiin. Lisäksi sähköjohtimia uusittiin, vesi- ja viemärijohtoja sekä ilmastointia lisättiin. Yksi tulisija muutettiin sähkölämmitteiseksi. Suunnitelmat oli laadittu Oulun lääninrakennustoimistossa ja piirustukset oli päivätty 9.10.1965. Vesi- ja viemärijohtolaitteiden hankinta ja asennus tilattiin kilpailutuksen jälkeen Suomen Putkijohtoliike Oy:ltä. Sähkötyöt tilattiin Sortavalan Sähkö Oy:ltä ja sisätilojen pienehköt ehostustyöt suoritti Maalausliike L. Pitkänen. Tilat varustettiin uusilla irtto- ja kiintokalusteilla, kalusteet hankittiin Askon tehtaasta Oy:ltä. Tie- ja geotekniikan laboratorio pääsi muuttamaan rakennukseen 15.7.1966, vaikka työt ja kalustaminen saatettiin loppuun myöhemmin. Heidän käytössään oli nyt 12 pienehköä huonetta, kaikkinaensa yhteensä 380 m².⁷⁴ Professorien huoneet sijaitsivat samalla tontilla sijaitsevassa laitusrakennuksessa (nyk. Kasino).⁷⁵

Rakennuksessa suoritettiin laaja sähköasennusten uudistustyö vuonna 1976 (sähköasennukset, valaisimet, antennit jne.) Suunnitelmat oli laatinut Arkins Oy sähköosasto. Suunnitelmapiirustukset oli päivätty 27.5.1976. Sähkötyöt urakoi Sähkö-Polar Oy. Rakennus siirtyi tuolloin arkkitehtiosaston plastisen sommittelun laitoksen käyttöön.

Plastisen sommittelun laitos siirtyi uusiin tiloihin ”Apajaan” vuonna 2002.

Rakennuksessa suoritettiin vuonna 2002-03 laajahko sisätilojen peruskorjaus. Korjaussuunnitelmat laati Oulun yliopiston arkkitehtuurin osastolta Tkt arkkitehti Anu Soikkeli. Korjaustöissä mm. suuri osa sisäpinnoista uusittiin, yksittäisiä heikkokuntoisia rakenteita korjattiin, ikkunat ja ovet kunnostettiin ja yläpohjan lämmöneristystä parannettiin. Lvi-asennukset uusittiin myös koko rakennuksen osalta. Korjaustöissä pyrittiin lähtökohtaisesti säilyttämään vanhat pintarakenteet uusien pintojen alla sekä kunnostamaan ja käyttämään vanhoja rakennusosia mahdollisimman pitkälle.⁷⁶ Rakennus tuli nyt arkkitehtiosaston korjausrakentamisen laboratorion käyttöön. Korjaustyöt suoritti Parketti- ja rakennuspalvelu J. Suomela Oy.

Rakennuksen julkisivut maalattiin vuonna 2012 entisin värisävyin. Urakoitsijana toimi Maalaus- ja tasoitetyö M. Suojanen Oy.

4.4.4 Alkuperäisen rakennuksen kuvaus

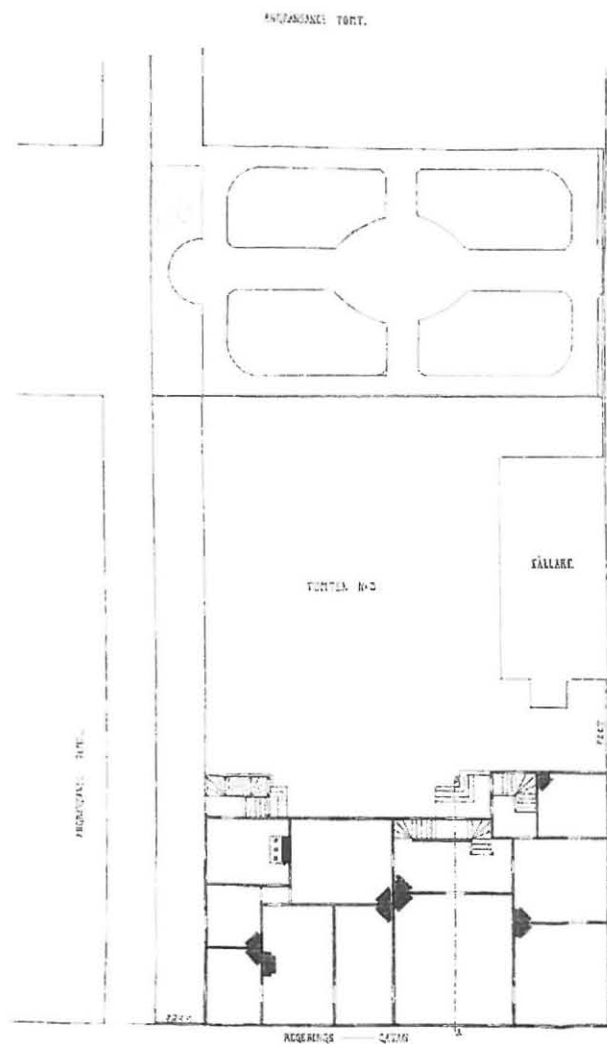
Lääninarkkitehti John Lybeckin suunnitelmien mukaiset julkisivut on toteutettu puurakennukseen sovelletun uusrenessanssin henkeen. Rakennustyyli oli 1800-luvun

74 Oulun yliopiston toimintakertomus 1.9.1965-31.8.1966, Oulu 1968

75 Oulun yliopiston toimintakertomus 1.9.1966-31.8.1967, Oulu 1969

76 Anu Soikkeli 12.3.2013

RITNING TILL NYBYGGNAD Å TOMTEN N:O 3 : ADERTONDE KVARTERET AF GLEABORGS STAD
I STADSDELLEN.

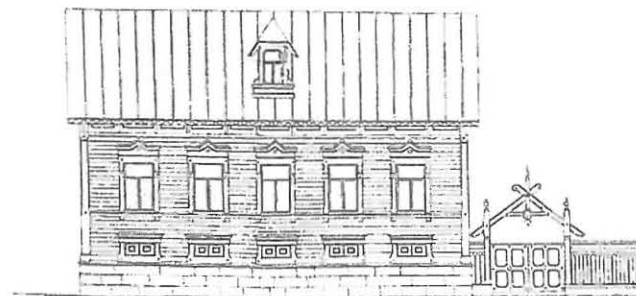

100. Alkuperäinen rakennuslupapiirustus toukokuulta 1883. Pari kuukautta myöhemmin toimitetussa "Kasinon" rakennuslupapiirustuksissa rakennukseen oli lisätty piharakennussiipi.

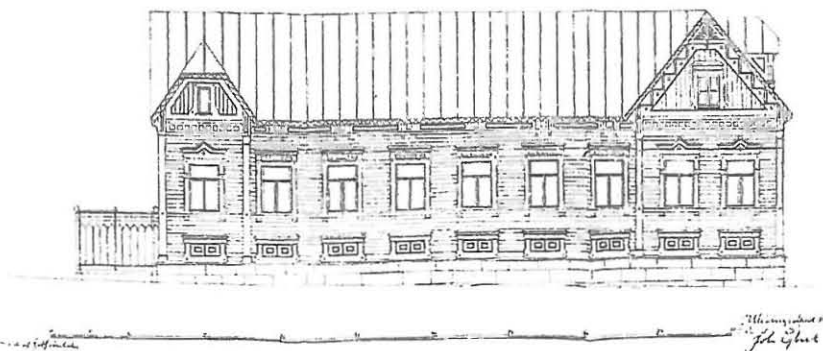
RITNING TILL NYBYGGNAD Å TOMTEN N:O 3 : ADERTONDE KVARTERET AF GLEABORGS STAD
Enligt ritning af arkitekten för en plan för en byggnad på tomten N:O 3 i det fjortonde kvarteret i Gleaborgs stad.
Ed. Hjertqvist, Arkitekt.
A-B.

FASAD MOT STRÅND-GATAN.

FASAD MOT ANDERSGÅRDENS TORG.

101. Alkuperäinen rakennuslupapiirustus toukokuulta 1883.

102. Torinrannassa tulva kohosi 2.12.1878 ennätyslukemiin. Rakennuksen Rantakadun puoleisessa julkisivussa on merkintä tulvakorkeudesta. Rakennuksen ensimmäisen asuinkerroksen lattia toteutettiin tämän tulvakorkeuden yläpuolelle ja siksi se on keskimääräistä ylempänä.

103. Valokuva lokakuulta 2012. Tulvamerkki näkyy mustana täplänä kulmalistan jalustassa.

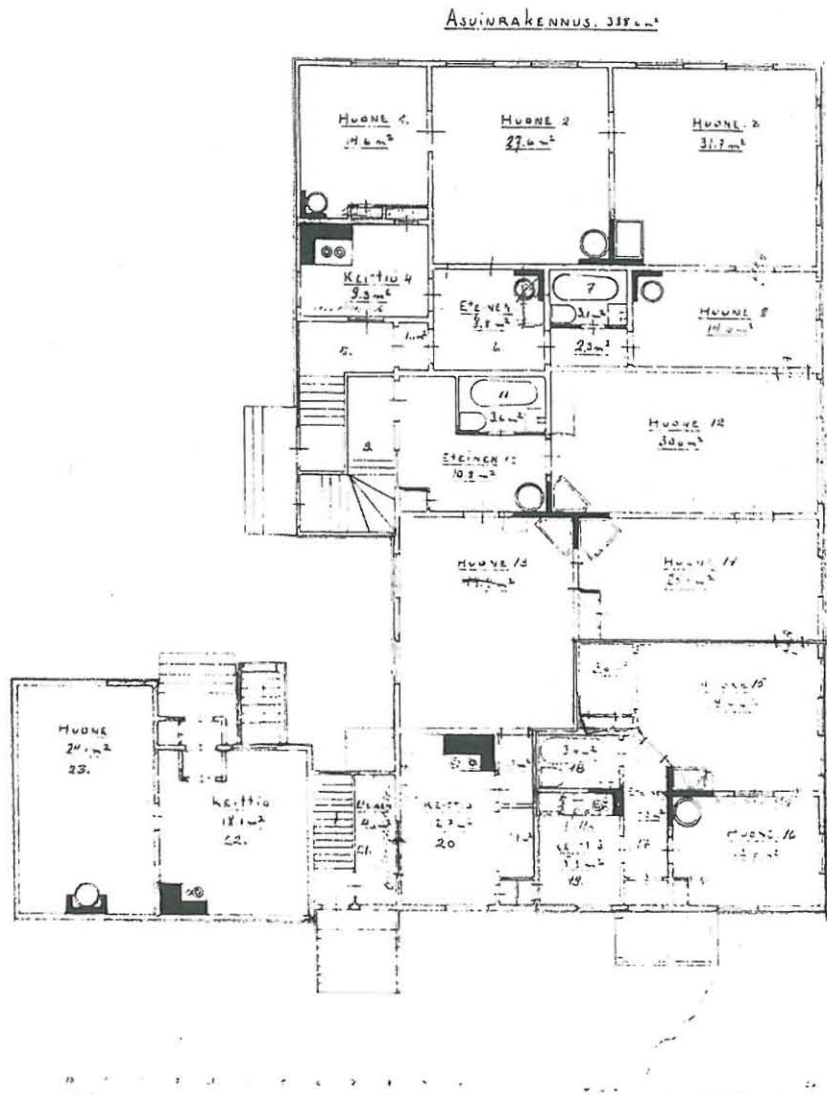

104. Valokuva 1920-luvulta. "Korsun" Rantakadun julkisivussa oli tuolloin lippusalko.

105. Valokuva Rantakadun puolelta 17.7.1964. Julkisivua koristaa edelleen lippusalko.

ASUINRAKENNUS PIIRUSTUS tontilla N:3 I:ssä KAUPUNGIN OSASSA
OULUSSA.

106. Suomen Yliopistokiinteistöt Oy:n Oulun yliopiston piirustusarkistosta löydyntä kuva, joka kertoo millainen rakennus oli sen siirryttyä yliopiston käyttöön. Kuvan mukaan rakennuksessa oli neljä asuinhuoneistoja yhdessä kerroksessa siipirakennus mukaan lukien.

107. Valokuva vuodelta 1964. Kumpikaan sisäänkäynneistä ei ole alkuperäinen. Kuvassa taempana oleva ja mahdollisesti myös lähempi sisäänkäynti toteutettiin vuosina 1930-31, kun kulmarakennus jaettiin kahteen asuinhuoneistoon.

108. Valokuva lokakuulta 2012. Kuvassa lähemänä oleva porraskäynnä on uusittu, mutta katos on säilynyt.

109. Hallituskadulle antava rakennuksen kulmauksen päätykolmio on koristeellinen.

110. Rakennuksen räystäätä kannattelee voluutta-aiheiset puukonsolit.

lopulla valtakunnallisesti suosittua porvariston kaupunkilaisasunnoissa. Katujulkisivujen yksityiskohdissa on havaittavissa myös puukuviointeja ja ornamentteja sisältävää nikkarityyliä, jolla yleisesti koristeltiin puurakennuksia. Julkisivujen koristeaiheet on löydettävissä jo alkuperäisistä rakennuslupapiirustuksista.

Julkisivusommittelu ei ole symmetrinen. Rakennuksen pääjulkisivuksi nousee yllättäen Hallituskadun puoleinen julkisivu. Tämän julkisivun molempia kulmia korostaa vesikatolle nousevat päätykolmiot, jotka ovat kuitenkin erilaisia ja -kokoisia. Rantakadun puoleisen kulman päätykolmio on erityisen koristeellinen. Sen räystäitä kannattelee puiset konsolit, joiden aiheessa on voluuttamaista spiraalia muotoa. Samoja puukonsoliteita on käytetty myös Rantakadun puoleisella räystäällä.

Rakennus on toteutettu luonnonkivisen lohkopintaisen sokkelin päälle. Rakennuksen ensimmäisen kerroksen lattia on verrattain ylhäällä ja sen alapuolinen korkeahko rossitila on kylmää varastotilaa. Julkisivuun on sommiteltu ikkuna-aukoituksen mukaisesti säännölliset reilun kokoiset tuuletusaukot rossitilaan. Aukotuksia peittää reijitetty pelti.

Rakennuksen julkisivut on jaettu vaakalistoin kolmeen eri kenttään. Jokaisessa kentässä puupaneeliverhous on vaakasuuntainen. Sahalaitakuvioitua vaakalistoitusta on käytetty useassa kohdin. Ikkunat ovat puitejaoltaan T-ikkunoita. Ikkunoiden yläpuolella on käytetty kahdenlaista karniisilistoitusta. Toinen käytetyistä on perinteisempi vaakasuuntainen lista ja toinen taas erikoisempi reilummin profiloitu vinokulman tai kolmioaiheen muodostava listakehä.

Rakennuksen vesikatto on muodoltaan harjakatto ja vesikate on maalattu pelti. Rantakadun puoleisella vesikatolla on kattolyhty, jonka harjan etureuna on taitettu alas. Samaa ratkaisua on käytetty myös Hallituskadun puoleisessa toisessa päätykolmiossa. Vesikaton vedenpoisto on hoidettu jalkarännein ja syöksytorvin.

Rakennuksen sisäpihan puoleiset julkisivut ovat huomattavasti vaatimattomammat. Näitä julkisivuja ei ole jaettu vaakalistoin eri kenttiin, vaan pinnat ovat verhoiltu kokonaisuudessaan vaakasuuntaisella puupaneelilla. Myös muut koristeaiheet puuttuvat. Myöhemmin laajennettu lasikuisti tuo sisäpihalle kuitenkin elävyyttä.

Rossitilaan johti alkujaan matala käyntiovi sisäpihan puolelta. Alkuperäinen kuisti oli rakennuslupakuvien mukaisesti kooltaan pienempi.

Ulkoseinät ja kantavat sisäseinät on toteutettu hirrestä. Ala- ja yläpohja ovat puurakenteiset. Lattia on alkujaan ollut puulattia. Lämmöneristeenä on käytetty ilmeisesti tuohon aikaan yleistä savea, puuteollisuuden jätettä ja mahdollisesti myös sammalta ja olkea.

Rakennukseen lisättiin tontin toista rakennusta koskevan rakennusluvan yhteydessä

vielä pieni laajennusosa. Se rakennettiin tontin takarajaa myöten ja oli luonteeltaan piharakennuksen kaltainen. Laajennusosassa oli yksi asuinhuone ja pesutupa (ks. Kasinon alkuperäinen rakennuslupa). Tässä laajenuksessa on edelleen käytössä oleva asuinhuoneisto.

Alkuperäisessä kulmarakennuksessa - poislukien laajennusosa - on ilmeisesti ollut vain yksi iso varsinainen asuinhuoneisto. Rakennukseen toteutettiin kaksi erillistä sisäänkäyntiä, mutta toinen niistä oli mahdollisesti palvelushenkilökuntaa varten.

Ullakkotilat ovat olleet kylmiä. Niitä on mahdollisesti käytetty kauppatavaran säilytykseen. Ullakkotiloihin ovat alunperin johtanut ainakin kahdet portaat.

4.4.5 Säilyneisyys

Rakennus on säilynyt julkisivujen osalta varsin hyvin. Suurimmat muutokset ovat tapahtuneet sisäänkäyntijärjestelyjen muutostöiden yhteydessä. Pääsisäänkäynnin kuistia on laajennettu alkuperäisestä. Kuistin laajennus on toteutettu alkuperäisen kaltaisilla yhdenmukaisilla ruutuikkunoilla. Sisäänkäynnit vanhaa palokujaa vasten eivät ole alkuperäisiä. Yksi viereistä rakennusta (Kasino) vasten oleva ikkuna-aukko on laitettu umpeen. Tämä on tapahtunut valokuvien perusteella 1910-luvun ja 1960-luvun välisenä aikana.

Sisätiloissa muutokset ovat olleet selvempiä. Sisätiloja on muutettu useassa eri vaiheessa käyttötarkoituksen ja tarpeiden muuttuessa. Lattianpinnoitteet ovat linoleum- ja muovimattoa sekä lattialaattaa. Rakennuksessa on kantavia hirsiseiniä sekä uudempia kevytrakenteisiä puurankaseiniä. Seinäpinnat on levytetty ja pääsääntöisesti tapetoitu.

Kattopintoja on levytetty ja maalattu mutta rakennuksessa on myös näkyvissä yksittäisiä vanhempia maalattuja puupaneelipintoja. Huonetilat ovat korkeita. Alaslaskettuja kattopintoja ei juuri ole.

Ovet ovat pääsääntöisesti vanhoja kunnostettuja puisia peiliovia.

Rakennuksen ikkunat ovat vanhoja, mutta tuskin alkuperäisiä. Ikkunat ovat kaksipuitteisia, sisään-ulos aukeavia kaksi lasisia T-ikkunoita. Ikkunat on kunnostettu viimeisten korjaustöiden yhteydessä 2000-luvun alussa.

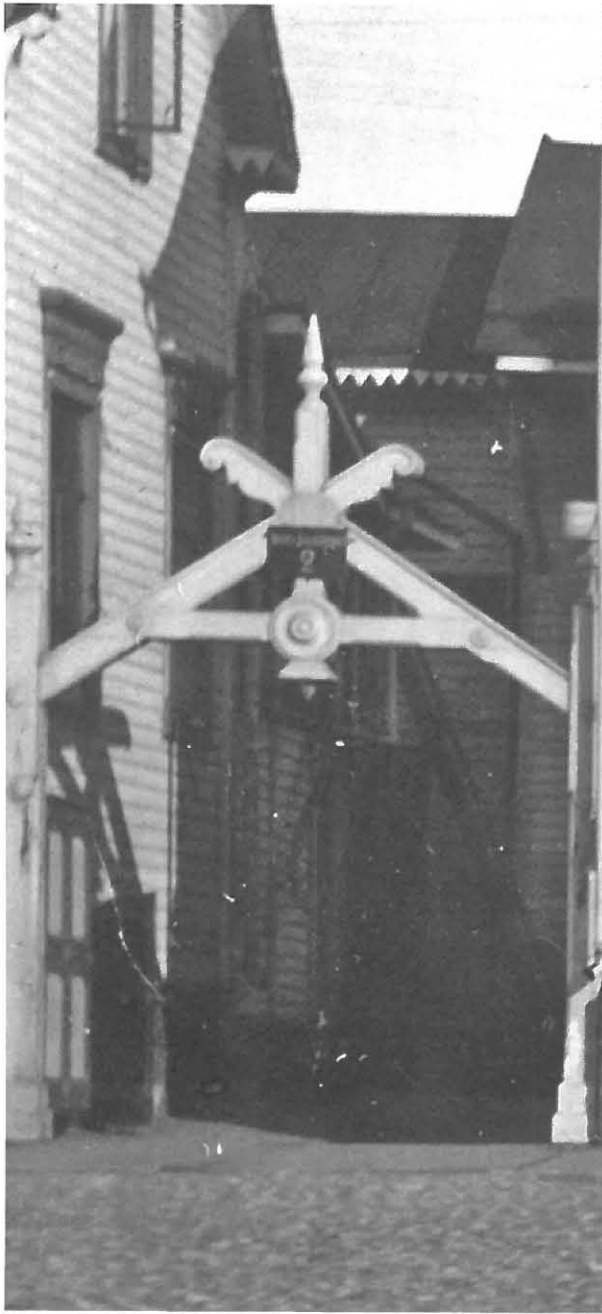
Rakennuksen viimeisimmän peruskorjauksen yhteydessä 2000-luvun alussa on rakennuksen pintoja avaamalla löydetty vanhoja ja mahdollisesti myös alkuperäisiä pinnoitteita mm. seinien tapettikerroksia ja kattopintojen koristemaalattuja pinkopahveja. Vanhat pinnoitemateriaalit on pyritty säilyttämään uusittujen pintojen alla. Vanhoja pintoja on jätetty esille harkitusti pieninä kehystettyinä otteina.

111. Pääsisäänkäynti tapahtuu sisäpihan kuistin kautta.

112. Sisäpihan puoleisia sisäänkäyntejä.

113. Porttirakennelma 1910- ja 1920-lukujen vaihteessa.

114. Porttirakennelma kesäkuussa 1972.

115. Porttirakennelma lokakuussa 2012.

116. Rakennuksessa on mm. luentosali sekä työhuonetiloja.

117. Laboratoriohuone.

118. Hirsipinnasta löytynyt kirjoitus on jätetty näkyviin. Kirjoitus kuuluu "Johan Gustav Svendelin" ja päiväys "1886 2/V" (tai X). Tämä Johan Gustav oli kauppias Johan F. Svendelinin poika.

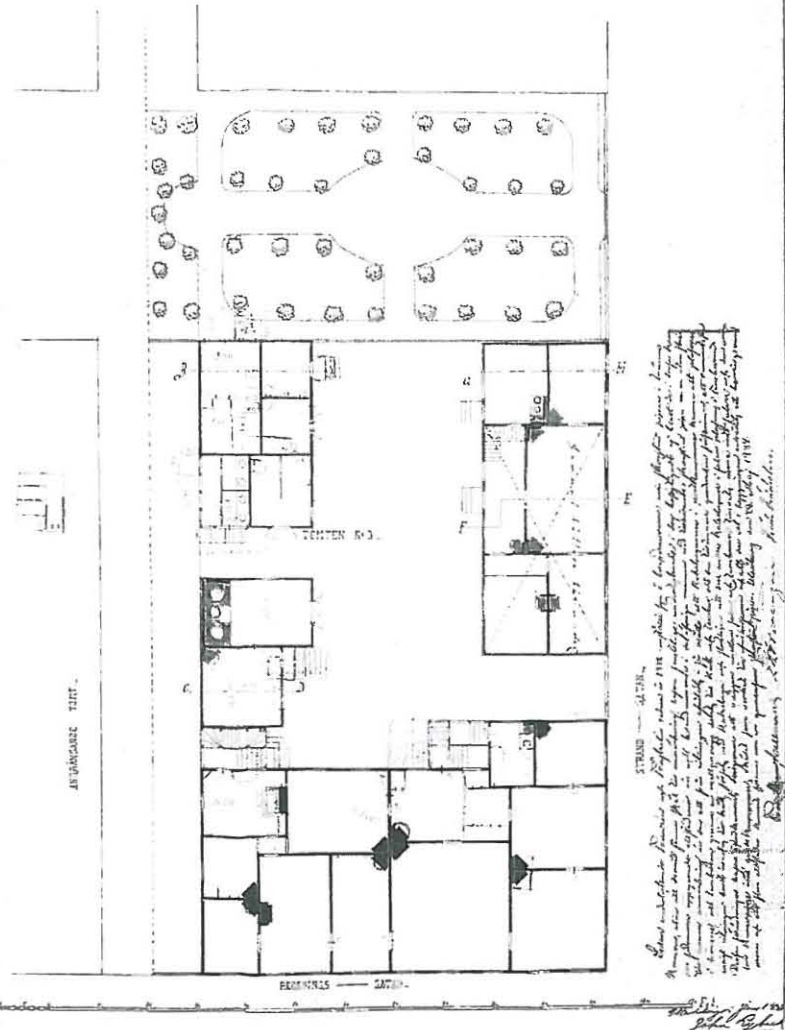
119. Rakennuksessa on säilynyt useita hienoja kakluuneja.

120. Kattopinnassa on säilynyt koristeellinen ilmeisesti pinkopahviin maalattu koristekuviointi.

RITINGS TILL NYBYGGHÅD Å TONTEN N:O 3 I ADERTONDE KWARTERET AF COPENHAGENS STAD
I STADSDELLEN.

ANGRANSANDE TONT.

121. Rakennuslupapiirustus kesäkuulta 1883.

4.5 Asuinrakennus (nyk. "Kasino")

4.5.1 Tontin omistus- ja käyttöhistoriaa

Tontin omistusvaiheista voi lukea tarkemmin kohdasta 4.4.1 sivulta 75.

Rakennus valmistui alkujaan asuinrakennukseksi. 1910-luvun alussa rakennukseen toteutettiin liiketiloja. Liiketiloista isoimman vuokrasi Oulun Osuuskauppa sekatavaramyymälälleen.⁷⁷ Myöhemmin Osuuskauppa piti liiketiloissa myös ruokalaa. Oulun Osuuskauppa toimi kiinteistössä vuokralaisena vielä vuonna 1952, mutta mahdollisesti vielä tämänkin jälkeen.⁷⁸

Ylemmät kerrokset säilyivät asuinkäytössä aina 1960-luvun alkupuolelle.

Vastaperustettu Oulun yliopisto muutti viereisen tontin koulurakennukseen vuonna 1959. Koulun toiminnan laajentuessa ja opetustilojen puutteen vuoksi yliopisto vuokrasi rakennuksen kansantaloustieteen laitoksen käyttöön vuoden 1964 alussa.⁷⁹ Ilmeisesti koko rakennus kuului vuokrattaviin tiloihin.

Vielä saman kevään aikana rakennuksesta sai työtilaa myös maantieteen laitos. Rakennus siirtyi vuonna 1965 Suomen valtion omistukseen. Lukuvuodesta 1964-65 alkaen syksyyn 1967 saakka oli rakennuksessa myös rakennusinsinööri-osaston professorien virkahuoneita. Kansantaloustieteen osasto muutti pois 1967 kesällä ja tiloihin siirtyi lisätiloja tarvitseva arkkitehtiosaston asemakaavaopin laitos (myöh. yhdyskuntasuunnittelun laboratorio).⁸⁰

4.5.2 Rakentaminen

Rakennuslupa uudisrakennukselle myönnettiin 6.7.1883. Rakennusluvan haki kauppias J. F. Svendelin. Asuinrakennuksessa oli viisi kamaria, keittiö ja tarpeelliset porrashuoneet. Lupapiirustukset oli laatinut lääninarkkitehti John Lybeck ja ne oli päivätty Oulussa kesäkuulle 1883.

Rakennuksen paikalla sijaitsi kivirakenteinen tai tiilimuurattu kellari, joka on esitetty alkuperäisissä rakennuslupapiirustuksissa tekstillä "gammal källare här under". Kellari oli hieman pienempi kuin uusi asuinrakennus. Kellari oli lupakuvien perusteella tarkoitus purkaa. Se oli mahdollisesti vaurioitunut kaupunkipalossa. Lupakuvat antavat

77 Oulun Osuuskauppa r.l. Kymmenvuotias 1902-1912, s. 23

78 Oulun puhelinluettelo 1952

79 Oulun yliopiston toimintakertomus 1.9.1964-31.8.1965, Oulu 1967

80 Oulun yliopiston toimintakertomus 1.9.1966-31.8.1967, Oulu 1969

lisäksi ymmärtää, että kellarista ei käytetty vanhoja rakennusosia uuden rakennuksen toteutuksessa.

Samanaikaisesti haettiin rakennuslupa myös tontin takareunalle palokujan viereen sijoitetulle piharakennukselle, jossa sijaitisi asuinhuone ja pesutupa. Tämä rakennus oli suunniteltu rakennettavaksi kiinni tontin toiseen päärakennukseen (Korsu). Rakennuslupa saatiin myös kolmannelle myös palokujaa vasten sijoitetulle piharakennukselle. Rakennuksessa oli talli, navetta, varasto, käymälät ja lantala. Rakennusluvassa annettiin lisäksi lupa toteuttaa lämmitysruuvi tontin toisen jo aikaisemmin rakennusluvansa saaneen päärakennuksen aulatilaan.

Päivämäärällä 8.7.1884 myönnettiin rakennuslupa rakennuksen tulisijojen uudelleenjärjestelylle. Rakennusluvansa hakija oli J. F. Svendelin. Tämä muutoslupa haettiin ilmeisesti rakennustöiden juuri alettua.

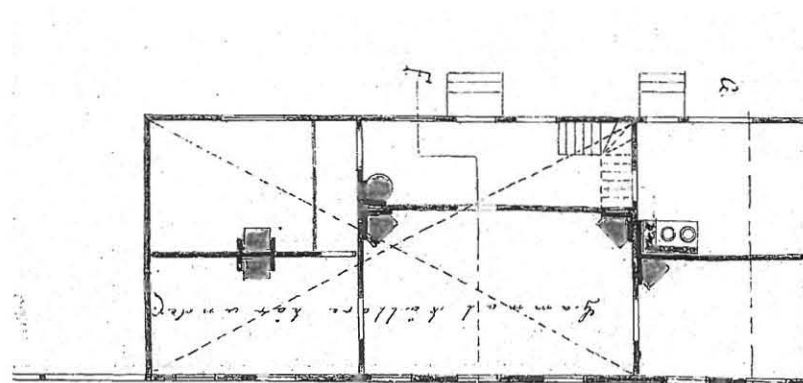
4.5.3 Korjaus- ja muutostyöt

Vuonna 1908 rakennus myytiin kauppias Leon Juustiselle. Päivämäärällä 18.12.1908 myönnettiin rakennuslupa laajennukselle ja muutoksille sisätiloissa. Rakennuslupapiirustukset oli laatinut Oulussa joulukuussa 1908 (rakennusmestari) M. Halonen. Rakennusluvansa hakija oli kauppias Leo Juustinen. Rakennusluvalla sallittiin toteuttaa sisäpihalle laajennus, jossa olisi uusi kamari, keittiö ja pesutila wc-tiloineen. Samassa yhteydessä oli tarkoitus muuttaa rakennuksen sisäänkäyntijärjestelyjä. Tätä rakennusluvansa mahdollistamaa laajennusta ei kuitenkaan toteutettu.

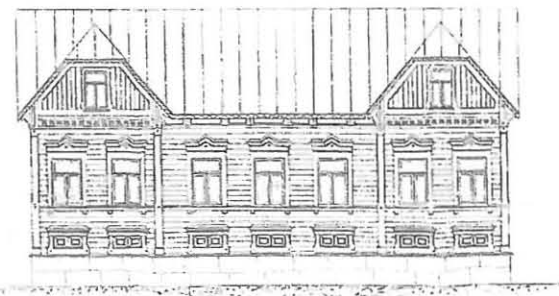
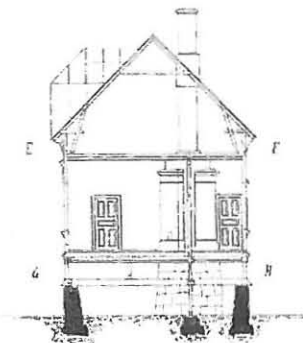
Jo seuraavana vuonna rakennukseen suunniteltiin laajemmat uudistus- ja muutostyöt. Päivämäärällä 28.5.1909 myönnettiin lupa konsuli Leonard Juustisen hakemalle rakennusluvalla. Lääninarkkitehti Victor J. Sucksdorffin laatimat piirustukset oli päivätty Oulussa huhtikuulla 1909. Suunnitelmien mukaisesti rakennusta laajennettiin sisäpihan puolella keittiöllä ja kylpyhuoneella. Samalla rakennuksen käyttämättömänä ollut kylmä rossitila otettiin käyttöön lämpimäksi tilaksi. Nämä tilat oli jaettu kolmeksi eri kauppapuodiksi. Rakennuksesta todennäköisesti korvattiin useampi alin hirsikerta betoni/kivirakenteella, joka mahdollisti betonisen välipohjan toteuttamisen kellarin ja ensimmäisen asuinkerroksen väliin.

Uuden kellaritason lattia oli katutasossa Rantakadun puolella. Muutos aiheutti suuren muutoksen Rantakadun puoleiseen julkisivuun uudenaikaisten avarien näyteikkunoiden vuoksi. Julkisivun keskelle ensimmäisen kerroksen tasolle lisättiin erkkeri. Rakennuksen sisäänkäyntijärjestelyt sisäpihalla muuttuivat myös.

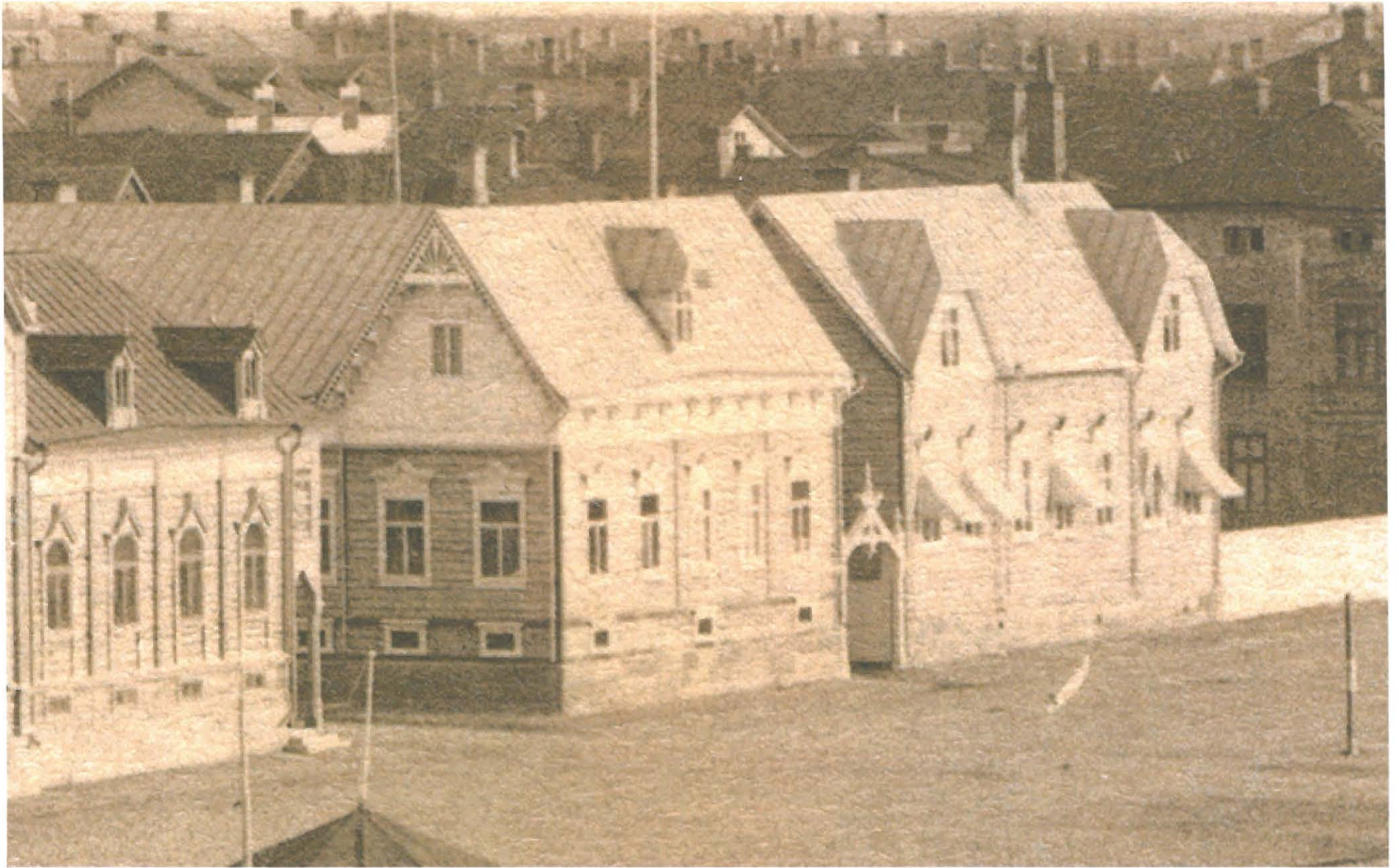
Rakennuksen käyttö vakiintui puolen vuosisadan ajaksi. Rakennuksen katutason

122. Osasuurennus rakennuslupapiirustuksesta kesäkuulta 1883.

123. Rakennuslupapiirustus kesäkuulta 1883.

124. Osasuurennos valokuvasta vuodelta 1887. Rakennukset oli toteutettu vain kaksi-kolme vuotta aikaisemmin. Hirsirakenteiset julkisivut ovat vielä laudoittamatta. Hirsikertojen yläpuoliset seinärakenteet on lautaverhoiltu ja maalattu vaaleaksi. Ikkunoiden pieli- ja vuorilaudat ovat myös valkoiset. "Kasino" rakennuksen korkeaan rossialapohjaan ei alunperin toteutettu säännöllisiä ikkuna/tuuletusaukkoja vaan ne lisättiin hetkeä myöhemmin (ks. seuraava kuva nro 120).

liiketoimissa oli liiketoimintaa ja ylemmissä kerroksissa oli asuinhuoneisto (-ja). Tiedossa ei ole, että rakennuksessa olisi tuona aikana suoritettu suurempia korjaustöitä, vain välttämättömät huolto- ja ylläpitotyöt.

Rakennuksen siirrettyä Oulun yliopiston omistukseen vuonna 1965 rakennuksessa suoritettiin kevyitä ehostustöitä sisä- ja ulkopuolella.

Kesällä 1977 rakennuksen vesikatto uusittiin Oulun piirirakennustoimiston toimesta.⁸¹

Rakennuksessa suoritettiin pienehköjä sähköasennusten korjauksia ja uusimisia vuonna 1984 (mm. sähköposteitä lisättiin). Työt suoritti Sähkö-Polar Oy.

Päivämäärällä 3.10.1988 myönnettiin lupa rakennuksen peruskorjaukselle. Suunnitelmat oli laadittu Oulun piirirakennustoimistossa. Piirustuksien päiväys oli 15.4.1988. Tilaohjelman oli laatinut arkkitehtuurin osasto.⁸² Peruskorjauksessa rakennuksen sisätiloihin tehtiin laajahkoja muutoksia, muun muassa toinen rakennuksen sisäänkäynti poistettiin, sähkövastuksilla varustettuja tulisijoja poistettiin (joitain kakluuneja säilytettiin), huonetilamuutoksia kevyin väliseinin toteutettiin, ullakkokerros otettiin käyttöön ja sinne toteutettiin uudet portaat. Rakennus myös liitettiin kaukolämpöön. Työt suoritettiin loppuun vuoden 1989 kuluessa. Rakennuslupapiirustuksissa ei ole mainintaa toimenpiteistä julkisivuihin.

Rakennuksen julkisivut maalattiin 2012 entisin värisävyin. Urakoitsijana toimi Maa- ja tasoitetyö M. Suojanen Oy.

4.5.4 Alkuperäisen rakennuksen kuvaus

Lääninarkkitehti John Lybeckin suunnitelmien mukaan toteutetut julkisivut on toteutettu puurakennukseen sovelletun uusrenessanssin henkeen. Rakennustyylillä oli 1800-luvun lopulla valtakunnallisesti suosittua porvariston kaupunkilaisasunnoissa. Katujulkisivujen yksityiskohdissa on havaittavissa puukuvioiteja ja ornamentteja sisältävää nikkarityyliä, jolla yleisesti koristeltiin puurakennuksia. Julkisivujen koristeaiheet on löydettävissä jo alkuperäisistä rakennuslupapiirustuksista. Rakennus toteutettiin samanaikaisesti tontin kulmarakennuksen (Korsu) kanssa. Katujulkisivujen jäsentely, käytetyt koristeosat ja yksityiskohdat ovatkin näissä kahdessa rakennuksessa siis täysin samat.

Rakennus toteutettiin säännöllisen luonnonkivisen lohkopintaisen sokkelin päälle. Rakennuksen ensimmäisen kerroksen lattia sijaitsi verrattain ylhäällä ja kivijalka oli

81 Kaleva 15.7.1977

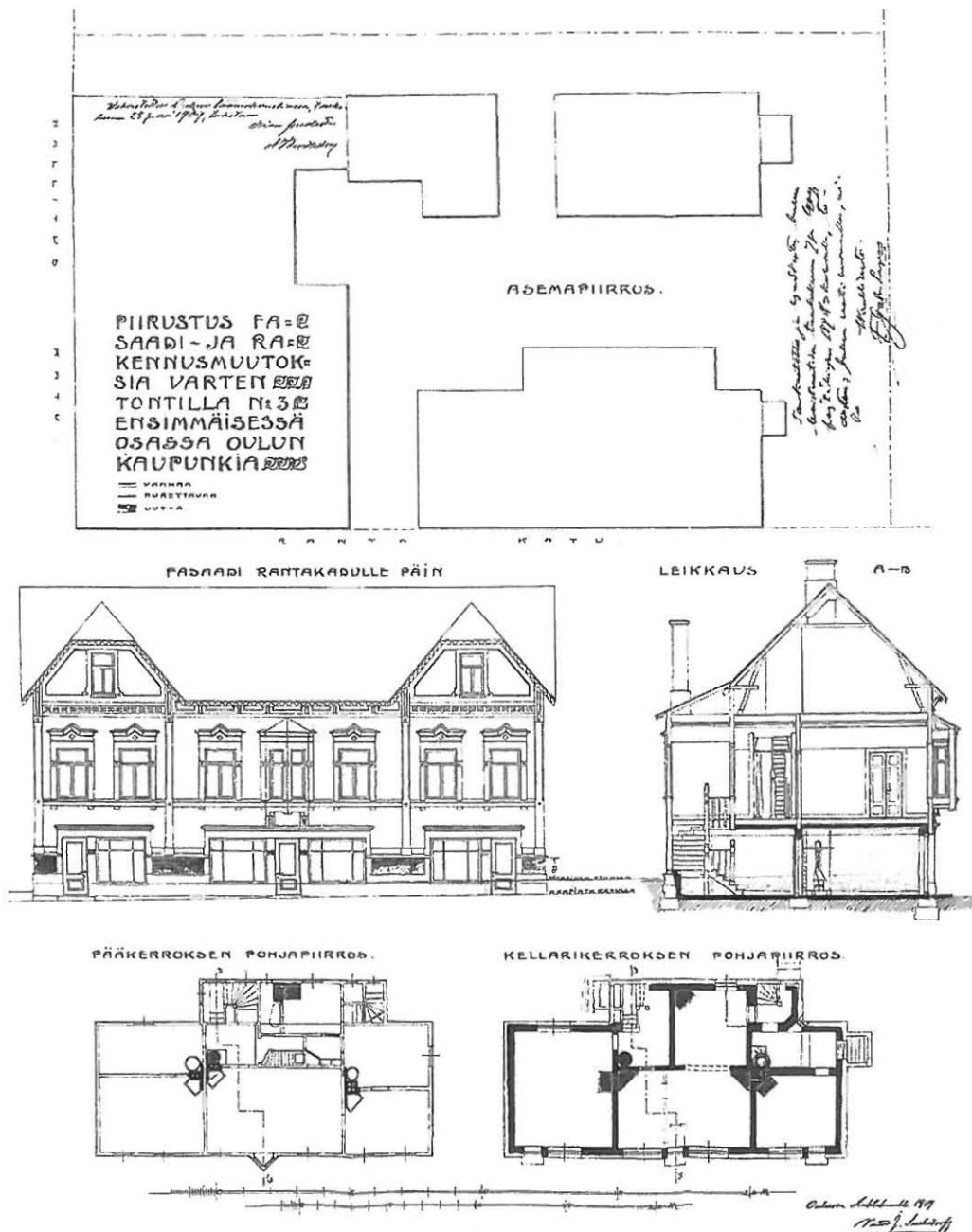
82 Kaleva 17.12.1989

125. Valokuva torinrannasta vuodelta 1900.

126. Rakennuksen Rantakadun puoleinen julkisivu ilmeisesti 1910-luvulta. Vasemmanpuoleiset kaksi liiketilaa oli Oulun Osuuskaupan myymälän nro 17:n käytössä ja oikeanpuoleisessa oli Kahvila B. Hyväri. Rakennuksessa tehtiin 1910-luvun alussa laajennus- ja muutostöitä ja on mahdollista, että kuvan liikeyritykset ovat rakennuksen ensimmäiset uusien liiketilojen vuokralaiset.

huomattavan korkea. Syy rakennuksen lattian korkeusasemaan oli ilmeisesti torinran-
nan tulvaherkkyys.

Ulkoseinät ja kantavat sisäseinät on toteutettu hirrestä. Ala- ja yläpohja ovat puuraken-
teiset (1910-luvulla välipohja uusittiin betonirakenteisena). Lattia on ollut lautalattia.
Lämmöneristeenä on käytetty ilmeisesti tuohon aikaan yleistä savea, puuteollisuuden
jätettä ja mahdollisesti myös sammalta ja olkea.

Rakennuksen katujulkisivu on symmetrinen. Rakennuksen molempia kulmia korostaa
vesikatolle nousevat päätykolmiot, joiden harjan etureuna on taitettu alas.

Varsinaisia räystäitä kannattelevat puiset konsolit, joiden aiheesta on voluuttamaista
spiraalia muotoa. Konsoleita ei ole toteutettu päätykolmioiden räystäille kuten tontin
kulmarakennuksessa.

Rakennuksen julkisivut on jaettu vaakalistoin kolmeen eri kenttään. Jokaisessa ken-
tässä puupaneeliverhous on vaakasuuntainen. Sahalaitakuvioitua vaakalistoitusta on
käytetty useassa kohtaa. Ikkunat olivat alunperin karmi- ja puiterakenteeltaan T-ikku-
noita. Ikkunoiden päällinen karniisilistoitus on voimakkaasti profiloitu vinokulman tai
kolmioaiheen muodostava listakehä.

Rakennuksen vesikatto on muodoltaan harjakatto ja vesikate on maalattu pelti. Vesika-
ton vedenpoisto on hoidettu jalkarännein ja syöksytorvin.

Rakennuksen sisäpihan puoleiset julkisivut ovat huomattavan vaatimattomat ja anta-
vat hieman erikoisen vaikutelman. Aukotukset eivät muodosta toistoa tai rytmiiä, vaan
ovat täysin sattumanvaraisissa paikoissa. Lisäksi ikkunoita on useita eri kokoja. Sisäpi-
han ikkuna-aukotus onkin muodostunut suunniteltujen sisätilojen mukaisesti hajanai-
seksi. Sisäpihan julkisivuverhous on kokonaisuudessaan vaakasuuntainen puupaneeli.
Myös muut koristeaiheet puuttuvat.

Vuonna 1909 arkkitehti Victor J. Sucksdorffin laatimien suunnitelmien mukaan teh-
dyt muutostyöt muuttivat mm. rakennuksen katujulkisivua huomattavasti. Kellariti-
laan toteutettiin liiketiloja ja niihin avattiin suuret näyteikkunat sekä kolme erillistä
sisäänkäyntiä. Muutos poisti julkisivusta aikaisemmin olleet säännölliset rossitilan
tuuletusaukot (kuten viereisessä kulmatalossa vielä nykyisin on). Muutostyöt ovat ol-
leet vaativia. Rakennuksen luonnonkivisen kivijalan/sokkelin yläpuolelle toteutettiin
betoninen kantava seinärakenne ja välipohja poistamalla alimmat hirsikerrat. Sisäpi-
han laajennusosaan sijoitettiin uuden kellarin ja muiden kerrosten väliset porrasyh-
teydet, pesutila ja keittiö (kyökki).

127. Arkkitehti Victor J. Sucksdorffin laatima muutospiirustus huhtikuulta 1909.

Sucksdorff lisäsi katujulkisivuun yhden toisenkin uuden aiheen eli ensimmäisen asuinkerroksen erkkeri-ikkunan keskelle julkisivusommitelmaa. Erkkeri korvasi siis rakennuksen yhden alkuperäisen normaalin ikkuna-aukon. Erkkeri on vaakaleikkaukseltaan kolmion muotoinen.

4.5.5 Säilyneisyys

Rakennuksessa on vallitsevana kolme eri rakennusvaihetta. Kokonaishahmo ja katujulkisivu toisen ja ullakkokerroksen osalta on pääosin John Lybeckin vuonna 1883 suunnittelemissa asussa. Kellarikerros katujulkisivuineen ja toisen kerroksen erkkeri-ikkuna ovat V. J. Sucksdorffin käsialaa vuodelta 1909. Sisätilat ullakko mukaanlukien sekä pihan puolen muutokset ovat 1980-luvun muutosten mukaisessa asussa.

Sisätiloissa ei ole havaittavissa alkuperäisiä pinnoitteita eikä koristemaalauksia.

Huonetilojen lattiapinnoitteet on uusittu viimeisten korjaustöiden yhteydessä. Kellarikerroksessa lattiapinnoite on kuviolattialaatta ja ylemmissä kerroksissa sekä saunaparketti että linoleum-matto.

Kellarin osalta seinäpinnat ovat tasoitettuja ja maalattuja kiviaineisia seiniä. Ylemmissä kerroksissa hirsiseinäpinnat ja kevyemmät puurankaseinät on levytetty ja maalattu. Ullakotiloissa tiloja avartaa viimeisimmässä peruskorjauksessa toteutetut lasiväliseinät.

Kellarin ja ensimmäisen asuinkerroksen välinen 1910-luvun alussa toteutettu välipohja on ilmeisesti betonirakenteinen. Alapinta on valettu muotein kaarevaan holvattuun muotoon. Pinta on tasoitettu ja maalattu. Kellaria lukuunottamatta kattopinnat ovat levytettyjä tai puupaneeliverhoiltuja. Ilmeisesti kaikki pinnat on uusittu viimeisimpien peruskorjauksien yhteydessä.

Rakennuksen ovet ovat vanhempia puisia peiliovia. Rakennuksen ikkunat ovat pääsääntöisesti vanhoja kaksipuitteisia, kaksilasisia sisään ulos aukeavia kolmiruutuisia T-ikkunoita. Yksittäisiä ikkunoita ullakkokerroksessa on uusittu 1980-luvun lopun peruskorjauksessa vanhan mallin mukaisina.

Sisätiloissa on säilynyt useita koreita kakluuneja.

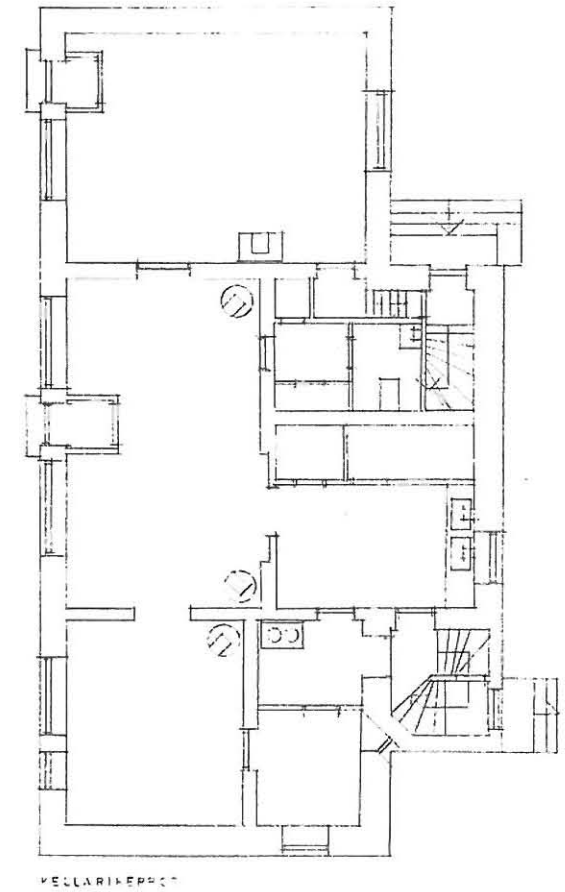
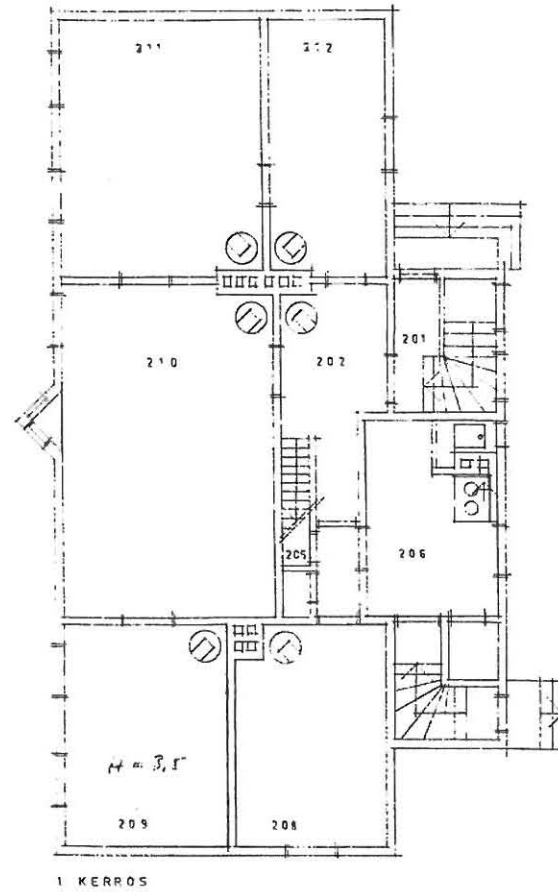
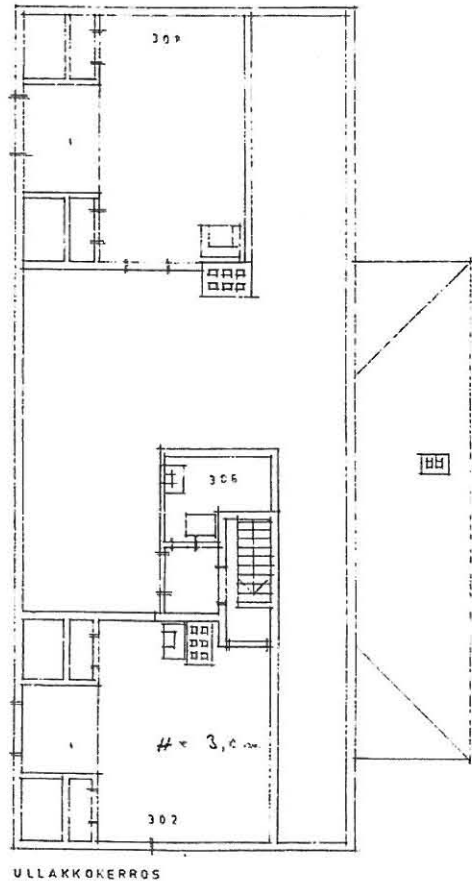
128. Sisäänkäynti rantakadun liiketilaan. Liiketilat valmistuivat 1910-luvun alkupuolella.

129. Rantakadun katujulkisivua.

OULUN YLIOPISTO.

ALEKSANTERINKATU 4/3. 1:100.

130. Suomen Yliopistokiinteistöt Oy:n Oulun yliopiston piirustusarkistosta löytynyt kuva, joka kertoo millainen rakennus oli sen siirryttyä yliopiston käyttöön. Kuvan mukaan rakennuksessa oli yksi iso asuinhuoneisto kahdessa kerroksessa sekä katutasossa liiketiloja. Rakennukseen oli kaksi sisäänkäyntiä, joista toinen oli ilmeisesti palvelusväkeä tai taloudenhoitajaa varten.

131. Vuonna 1966 rakennuksessa oli kaksi sisäänkäyntiä.

132. Rakennus lokakuussa 2012.

133. Kakluunin purkutyöt ovat käynnissä 10.7.1990. Peruskorjauksissa rakennus mm. liitettiin kaukolämpöön. Osa sähkövaraaviksi muutetuista kakluuneista purettiin pois.

134. Valokuva lokakuulta 2012. Kuvassa näkyy betoninen sileä sokkelin korotusosa, joka korvasi rakennuksen alimmat hirsikerrat, kun katutasoon toteutettiin liiketiloja. Liiketiojen yläpohja toteutettiin kiviaineisena holvattuna rakenteena paloturvallisuussyistä.

135. Sisäpihan puoleinen julkisivu lokakuulta 2012.

136. Katutason liiketiloissa on nykyisin opiskelijoiden työtiloja.

137. Puiset avoportaat johtavat ullakkotiloihin,

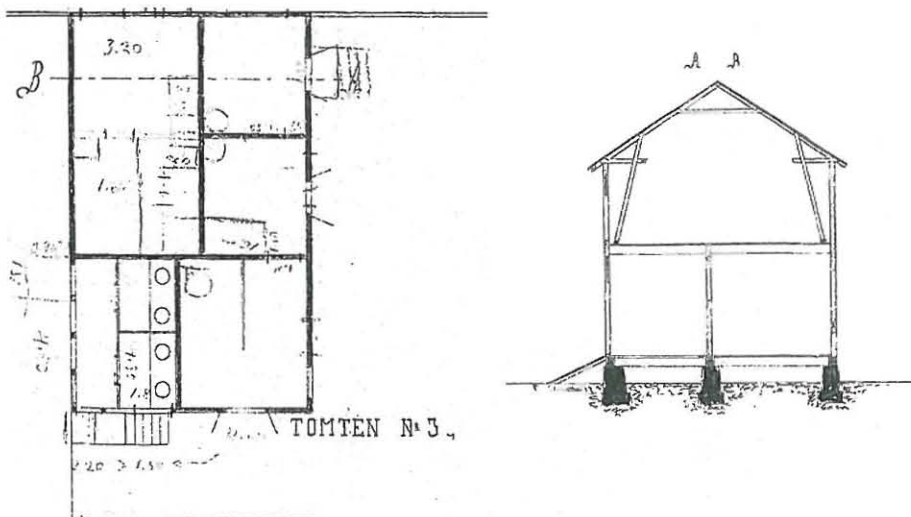
138. Työtilat ovat lämminhenkisiä.

139. Ullakon työtiloissa on arkkitehtuurin osaston kansainvälisen opiskelijavaihdon työtiloja.

140. Rakennuksen säilyneitä kakluuneja.

141. Osasuurenokset rakennuslupakuvista vuodelta 1883. Piirustukset sisältyivät tontin toisen varsinaisen asuinrakennuksen rakennuslupapiirustuksiin. Piirustukseen on ilmeisesti myöhemmin lisätty käsivaraisesti piirtämällä uusia väliseiniä ja tulisijoja.

142. Valokuva 1960-puolivälin jälkeen. Kuvasta voi päätellä, että mm. puurakennusten vesikatot on ehostettu vastikään.

4.6 Piharakennus (nyk. Tutkijoiden talo)

4.6.1 Tontin omistus- ja käyttöhistoriaa

Tontin omistusvaiheista voi lukea tarkemmin kohdasta 4.4.1 sivulta 75.

Piharakennus toteutettiin samanaikaisesti muiden tontin puurakennusten kanssa. Alkujaan piharakennus oli kylmä rakennus ilman tulisijoja. Ilmeisesti jo varsin pian, 1900-luvun ensimmäisen vuosikymmenen aikana rakennus muutettiin asuinrakennukseksi. Vuosisadan vaihteessa Oulussa elettiin voimakasta kasvun aikaa ja kaupungissa oli huomattava asuntopula. Tarkempaa tietoa rakennuksen vaiheista tai asukkaista ei ole löytynyt.

Vuonna 1965 tontti rakennuksineen siirtyi Suomen valtion omistukseen ja rakennus otettiin Oulun yliopiston käyttöön. Esimerkiksi vuonna 1975 rakennus on ollut rakennus- ja arkkitehtiosaston käytössä.

Rakennuksessa on toiminut mm. arkkitehtiosaston monistamo, joka muutti "Apajaan" vuonna 2002. Nykyisin rakennuksessa on opiskelijoiden ja tutkijoiden työhuoneita.

4.6.2 Rakentaminen

Tämän piharakennuksen rakennuslupa myönnettiin samanaikaisesti Kasinon kanssa. Rakennuslupa myönnettiin 6.7.1883 suunnittelijana lääninarkkitehti John Lybeck kuten tontin muissakin rakennuksissa. Rakennuksessa oli talli, navetta, varasto, käymälät ja lantala.

4.6.3 Korjaus- ja muutostyöt

Erästä viereisen asuinrakennuksen Kasinon muutostöitä varten haetusta rakennusluvasta (toteutumattoman suunnitelman päiväys oli 18.12.1908) käy ilmi, että piharakennus oli jo tuolloin muutettu asuinrakennukseksi. Piharakennuksessa aikaisemmin olleet käymälät oli toteutettu erilliseen käymälärakennukseen tontin etelän puoleiselle rajalle.

Rakennuksen siirryttyä Suomen valtiolle siinä suoritettiin korjaus- ja ehostustöitä sisä- ja ulkopuolella.

Rakennuksessa suoritettiin korjaustöitä vuonna 1976-77. Rakennukseen toteutettiin mm. kaukolämpökeskus. Myös sähköasennukset uusittiin. Sähkösuunnitelmat oli laatinut Arkins sähköosasto. Piirustukset oli päivätty 27.5.1976. Sähkötyöt urakoi Sähkö-Polar Oy.

146. Rakennus lokakuussa 2012.

147. Rakennus lokakuussa 2012.

148. Rakennus lokakuussa 2012.

149. Rakennus lokakuussa 2012. Julkisivun suljetut vanhat ovet ja luukut kertovat rakennuksen aikaisemmista vaiheista.

150. Rakennus lokakuussa 2012. Käyttötarkoituksen muutostöissä lisätyt ikkunat ovat hieman ylimitoitettuja ja antavat jokseenkin oudon vaikutelman rakennuksen julkisivuihin.

151. Kaikki rakennuksen tilat on muutettu lämpimiksi sisätiloiksi.

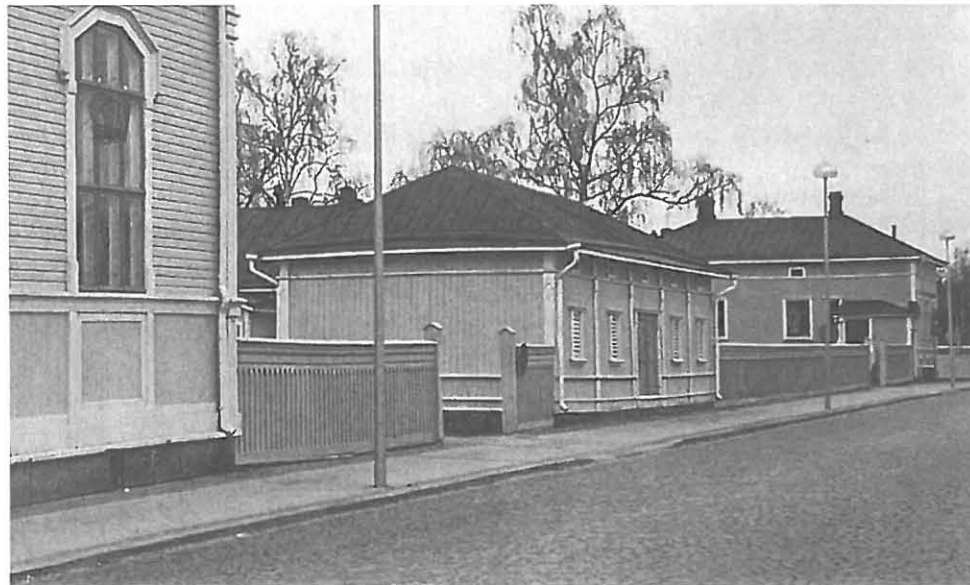
152. Toisen kerroksen päätilan sisäkatto on korotettu ja koristeltu.

153. Rakennuksen toisen kerroksen työtiloja.

154. Uudisrakennuksen paikalta purettiin kuvan piharakennus. Piharakennus toteutettiin liikuntasalin kanssa samanaikaisesti. Se toimi halkovarastona (täydennys suoraan kadulta) ja käymälänä. Valokuva on vuodelta 1972. Puretusta suurimmaksi osaksi rankorakenteisesta piharakennuksesta on hirsinen nelinurkainen osa siirretty Pikisaareen Arkkitehtikillan tontille.

155. Mustavalkoinen valokuva 1990-luvun lopulta. Kuvassa näkyy purettu piharakennus hetkeä ennen sen purkamista.

4.7 Uudisrakennus "Apaja"

4.7.1 Tontin omistus- ja käyttöhistoriaa

Uudisrakennus toteutettiin tontille nro 1, joka muodostettiin vuonna 1998 yhdistämällä korttelin silloiset tontit nro:t 3, 4 ja 5. Tontin omistaa Suomen valtio ja rakennuksen käyttäjäksi tuli Oulun Yliopiston teknillisen tiedekunnan arkkitehtuurin osasto.

4.7.2 Rakentaminen

Rakennuksen suunnittelusta järjestettiin arkkitehtuurikilpailu vuonna 2000. Kilpailun lähtökohta oli löytää oikea täydennysrakentamisen toteutustapa erittäin haasteelliseen vanhaan rakennuskokonaisuuteen. Rakennuksesta ei ollut tarkoitus tehdä korttelille uutta päärakennusta, vaan lisärakennus täydentämään arkkitehtuurin osaston opetustiloja.

Kilpailuaika oli 10.7.-12.10.2000. Kilpailuun lähetettiin yhteensä 105 ehdotusta. Palkintolautakunta valitsi yksimielisesti voittajaksi nuorten helsinkiläisten arkkitehtien Claudia Auerin ja Niklas Sandåsin suunnitelman "Cardo".⁸⁴

Voittanutta suunnitelmaa kiiteltiin siitä, että siinä oli tavoitettu paikan ja vanhojen rakennusten henkeä. Kilpailuehdotuksen tekijät olivat ymmärtäneet sekä puutalokorttelin ilmeen että mittakaavan sekä rakennuksen tarkoituksen toimia työtilana.⁸⁵

Rakennuksen arkkitehtuurin keskeisiä lähtökohtia olivat korttelia halkaiseva vanha palokuja koivuineen, korttelin mittakaava ja rakeisuus. Lisärakennuksen pelkistetty ja moderni ilme tuki sekä rakennuksen sisältöä että sen asemaa korttelikokonaisuudessa.⁸⁶

Rakennuslupa (876/02) uudisrakennukselle myönnettiin 4.6.2001 (täydennys 23.8.2002). Rakennuslupapöytäkirjat oli laatinut Auer & Sandås Arkkitehdit Oy ja ne oli päivätty 17.4.2001 (täydennys 17.5.2002).

Kerrosalaa uudisrakennuksessa on 1816 kem². Rakennukseen oli suunniteltu opetus- ja laboratoriotiloja, työpajoja, luentosali sekä näyttelytila kahvioineen. Rakennukseen toteutettiin myös maanalainen väestönsuoja. Kortteliin on osoitettu yhteensä 30 auto-paikkaa. Rakennuslupa mahdollisti myös vanhan rakennuspaikalla sijainneen piharakennuksen purkamisen.

84 Oulun yliopiston arkkitehtuurin osaston lisärakennuksen arvostelupöytäkirja

85 Oulun yliopiston arkkitehtuurin osaston lisärakennuksen arvostelupöytäkirja

86 Senaatti-kiinteistöjen lehdistötiedote 6.6.2002

Kohteen sähkösuunnittelusta vastasi Sähköinsinööritoimisto Onni Kettunen Ky, lvi- ja rakennusautomaatiosuunnittelusta JP Talotekniikka Oy, rakennesuunnittelusta Insiinööritoimisto Rovasuunnittelu Oy.

Harjannostajaisia vietettiin 7.6.2002. Rakennus valmistui syksyllä 2002. Rakennuttajana toimi Senaatti-kiinteistöt. Urakkavaiheen I pääurakoitsija oli rakennustoimisto Pohjola Oy ja urakkavaiheen II pääurakoitsija Tarmo-rakenne Oy.¹⁷

4.7.3 Korjaus- ja muutostyöt

Rakennus on vasta kymmenen vuotta vanha, joten siihen on kohdistunut lähinnä ylläpitokorjauksia ja -huoltoja.

4.7.4 Alkuperäisen rakennuksen kuvaus ja säilyneisyys

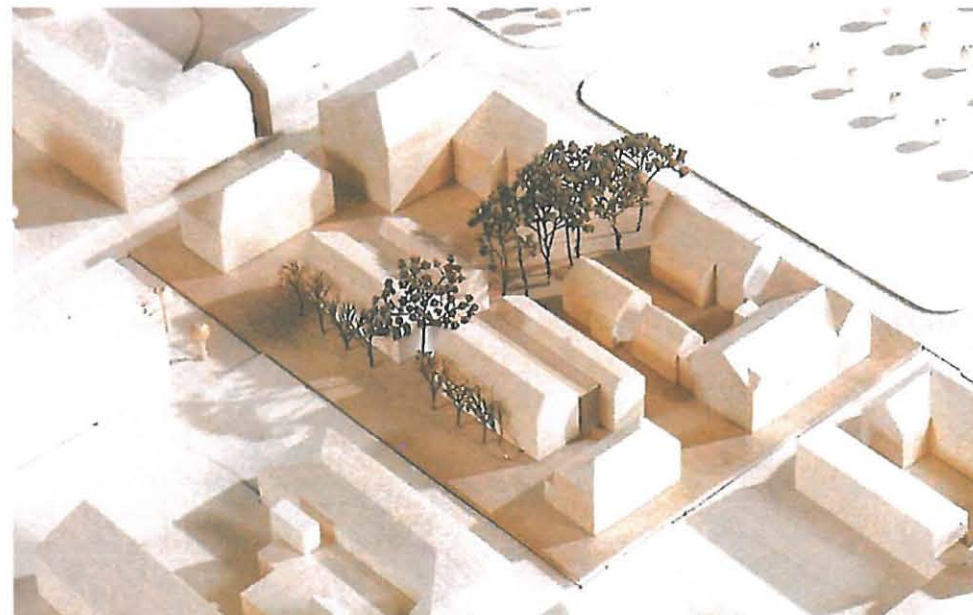
Rakennus edustaa modernia suomalaista puurakentamista. Muotokieleltään ja aukotukseltaan rakennus erottuu selkeästi sata vuotta vanhemmista korttelin muista puurakennuksista. Silmiinpistävää rakennuksessa on katujulkisivujen ikkuna-aukoitusten ja lautaverhoillun umpinaisen seinäpinnan suhde. Rakennus ikäänkuin kääntää selkänsä vieressä virtaavalle, vilkkaasti liikennöidylle Aleksanterinkadulle.

Rakennuksen sisätiloille antaa oman erityisen luonteensa näkyvillä olevat puu- ja betonirakenteet. Rakennuksen tilat on jaettu keskilinjan mukaisen pitkittäiskäytävän avulla kaksipuoleiseksi. Keskiikäytävä on avoin väljä tila, jonne suuri osa rakennuksen huonetiloista avautuu lasisten aukoitusten kautta. Rakennuksen keskuksen muodostaa keskeisaula, jonka yhteyteen on järjestetty kahvio- ja ruokailutila, keittiö myyntitiloineen sekä näyttelytila. Rakennuksen läpinäkyvä lasinen aulakahvio on sijoitettu korttelia aikaisemmin jakaneen, koivuja kasvaneen palokujan kohdalle.

Rakennuksen vesikatto on epäkeskeinen rakennuksen massaan nähde. Aleksanterinkadun puoleinen vesikaton lape näyttäytyy keskimääräistä jyrkempänä.

Rakennuksen betonirakenteisen sokkelin pintaverhous on toteutettu värjätystä betonista. Kellarikerroksen ja ensimmäisen kerroksen osalta rakennuksen kantavat rakenteet on toteutettu teräsbetonista. Toisen kerroksen ja parven osalta kantavat rakenteet on toteutettu puurakenteisina. Välipohjat ovat betonirakenteiset, yläpohja puolestaan puurakenteinen. Julkisivuverhous on leveää vaakasuuntista puupaneelia. Vesikatto on maalattua sinkittyä teräspeltiä. Rakennus on kokonaisuudessaan säilynyt alkuperäisessä asussaan.

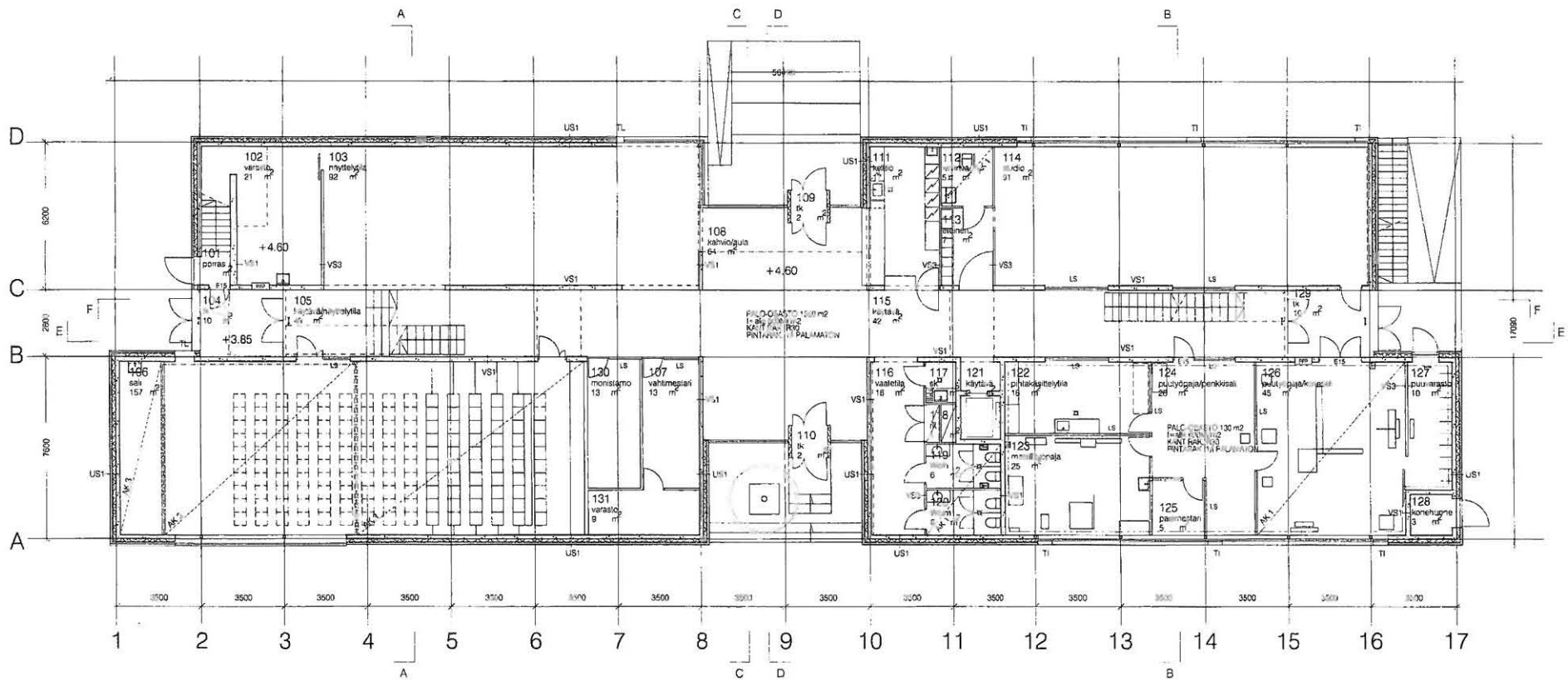
87 Senaatti-kiinteistöjen lehdistötiedote 6.6.2002

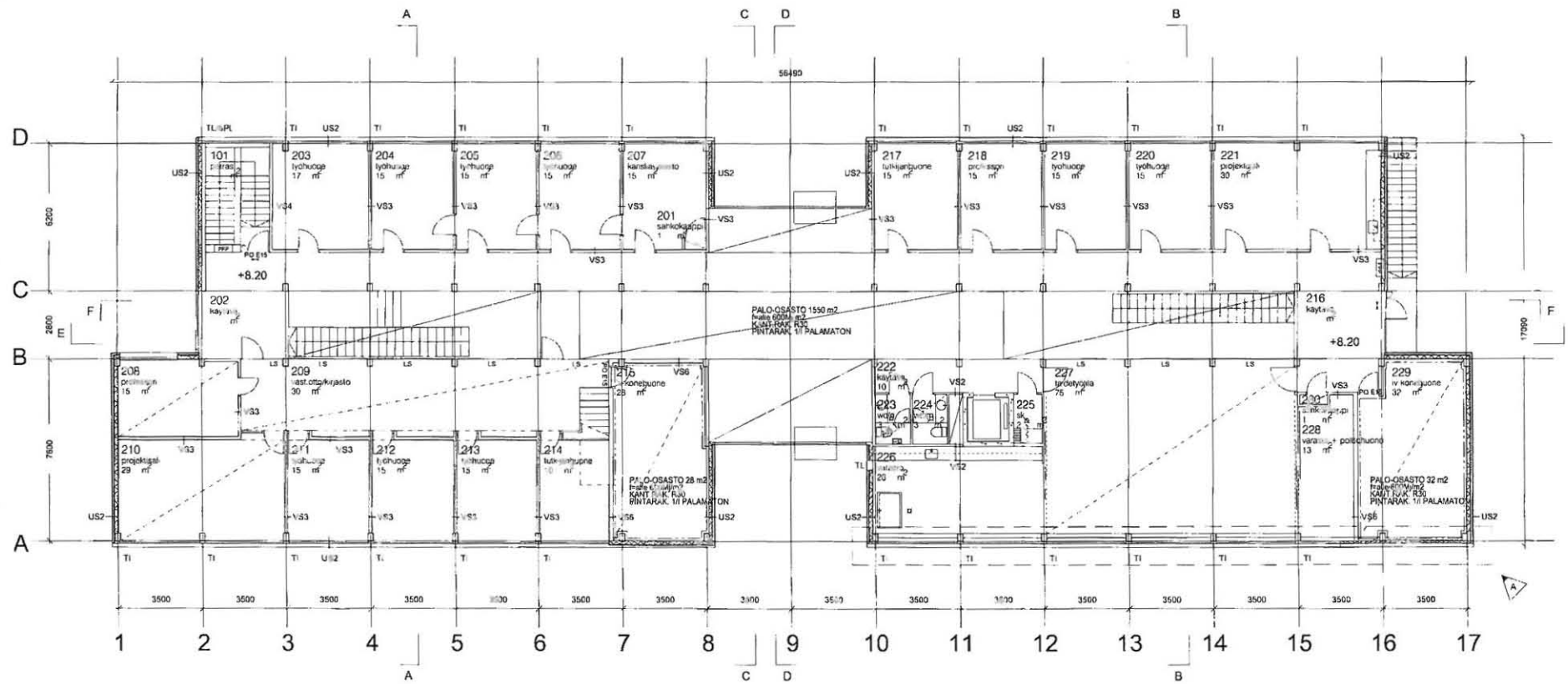
156. Voittaneen kilpailuehdotuksen pienoismalli. Alkuperäisessä suunnitelmassa uudisrakennukset eivät rajautuneet tiiviisti katutilaan, vaan rakennusten edustalla oli katutilalle väljyyttä antava puurivistö.

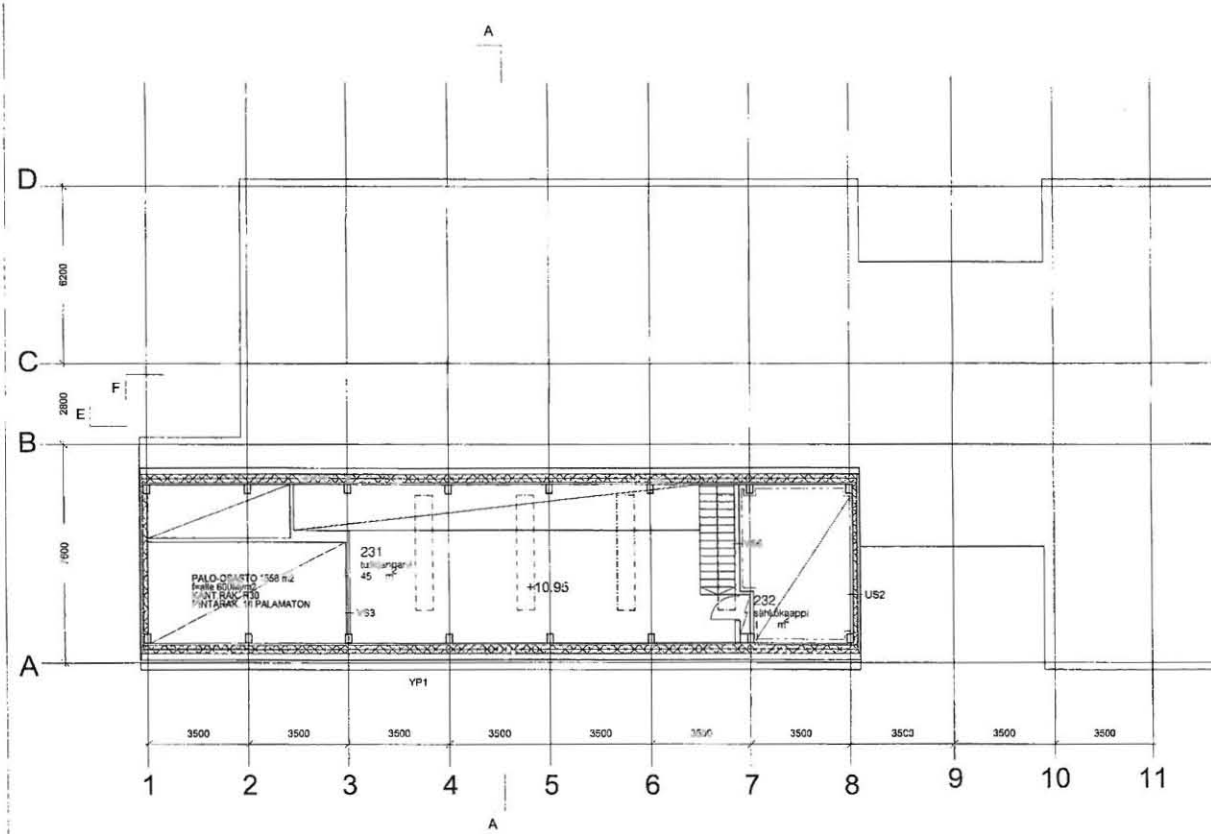
157. Kilpailuehdotuksen havainnekuva korttelin sisäpihalta kohti uudisrakennusta.

160. "Apaja", ensimmäinen kerros.

161. "Apaja", toinen kerros.

Rakennuksen paloluokka : P2 (kaksikerroksinen rakennus) / oasstit tietoineen esitetty pirtustuksessa.

Rakennus varustetaan määrättyjen mukaisella koneisella ilmastointilaitteilla.
 Ilmastointilaitteiston suunnittelu hyväksytään erikseen viranomaisilla.

Tilat varustetaan merkkijälki- ja turvavälitrukkilla.
 I = polttumiestien merkkijälki / turvavälitrukkilla.

Rakennus varustetaan pikapaloilmoittimella pohjapintaruukin mukaan.
 [PPP] = pikapaloilmoitin
 [JS] = jauhosammutin

SAVUNPOISTON JÄRJESTELYT

1. ja 2. kerroksen savunpoisto ikkunoitten / tuuletusaukkojen kautta
 Postituspostin savunpoisto tuuletusaukkojen kautta
 Kellarin savunpoisto :
 - savustussuojan hälypoistumissaukko
 - av-pajan savunpoisto hyökkäilytulen (tuulikkain) kautta

AK1 Laskettu katto (kipsilevy)
 AK2 Laskettu katto (perforoitu kipsilevy)
 AK3 Laskettu katto (perforoitu kipsilevy)

TL Tuuletusaukku
 TI Tuuletusikkuna

163. Läpinäkyvä keskiaula Aleksanterinkadulta lokakuussa 2012.

164. "Apaja" Aleksanterinkadulta.

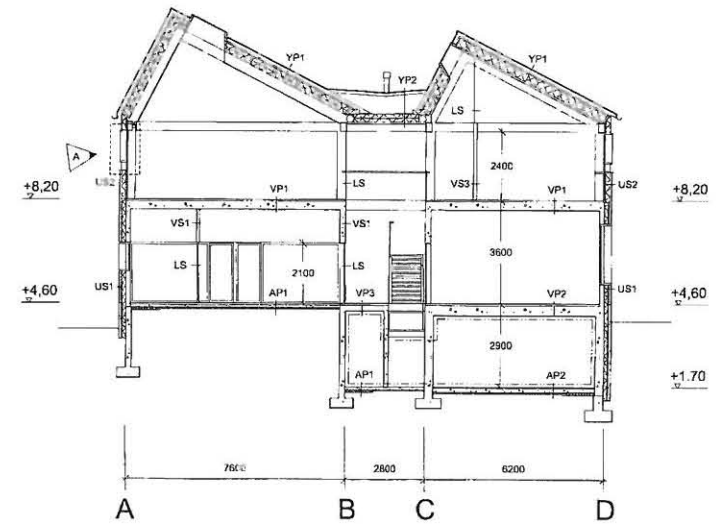
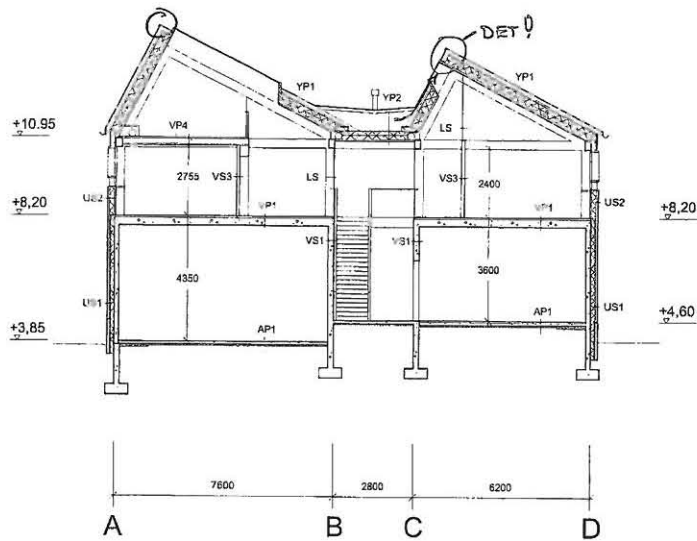
165. "Apaja" pihan puolelta.

166. "Apaja" pihan puolelta. Vanhan palokujan koivurivistön jatkumo keskiaulaan ja kahvioon.

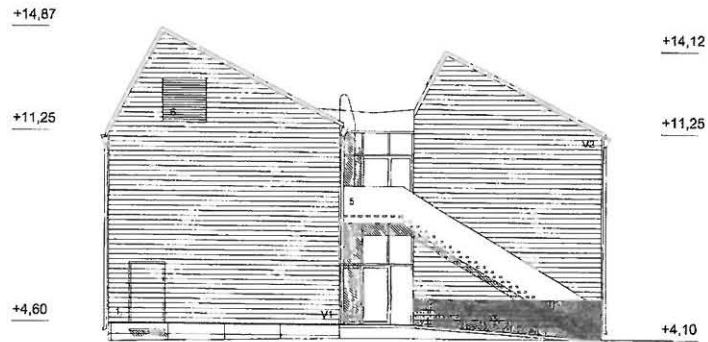
167. "Apajan" pääty ja ulkoporras piirustussalirakennukseen päin.

168. "Apajan" leikkauspiirustuksia.

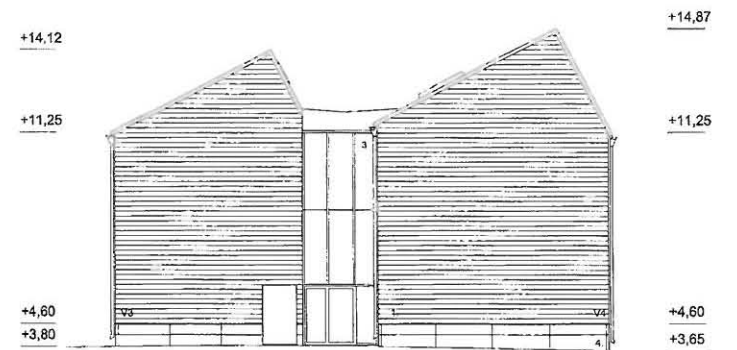
1. PEITTOMAALATTU LAUTA, VÄRIT V1, V2, V3 JA V4
2. MAALATTU PELTI
3. LASI
4. VÄRIBETONI, MUSTA, SYVAHIEKKAPUHALLETTU
5. POLTTOMAALATTU TERÄSLEVY
6. POLTTOMAALATTU ALUMIINISALEIKKO
7. POLTTOMAALATTU TERÄSVERKKO

- V1 UULA, pellavaöljymaali 630 60 % SININEN
- V2 UULA, pellavaöljymaali 110 30 % HARMAA
- V3 UULA, pellavaöljymaali 00 VALKOINEN
- V4 UULA, pellavaöljymaali 202 7 % KELTAINEN

1. PEITTOMAALATTU LAUTA, VÄRIT V1, V2, V3 JA V4
2. MAALATTU PELTI
3. LASI
4. VÄRIBETONI, MUSTA, SYVAHIEKKAPUHALLETTU
5. POLTTOMAALATTU TERÄSLEVY
6. POLTTOMAALATTU ALUMIINISALEIKKO
7. POLTTOMAALATTU TERÄSVERKKO

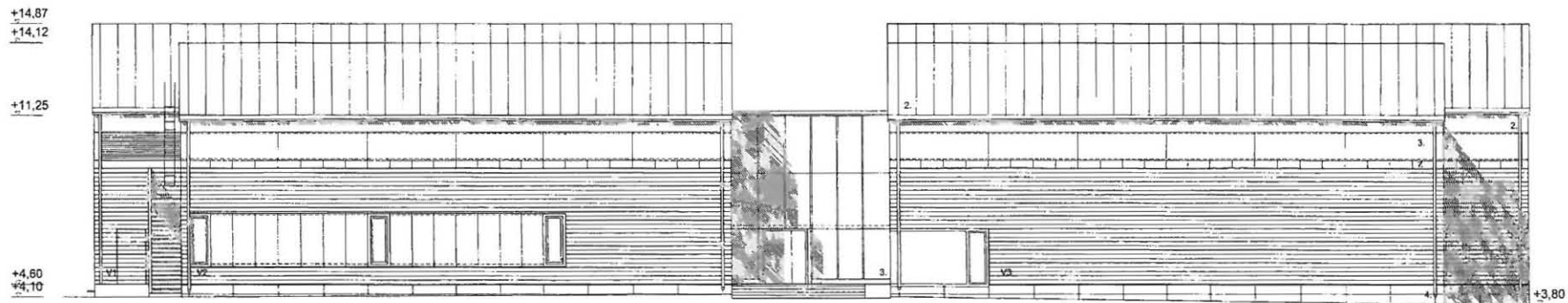
- V1 UULA, pellavaöljymaali 630 60 % SININEN
- V2 UULA, pellavaöljymaali 110 30 % HARMAA
- V3 UULA, pellavaöljymaali 00 VALKOINEN
- V4 UULA, pellavaöljymaali 202 7 % KELTAINEN

169. "Apajan" päätyjulkisivupiirustuksia.

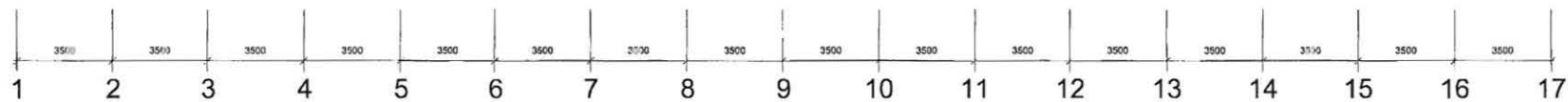
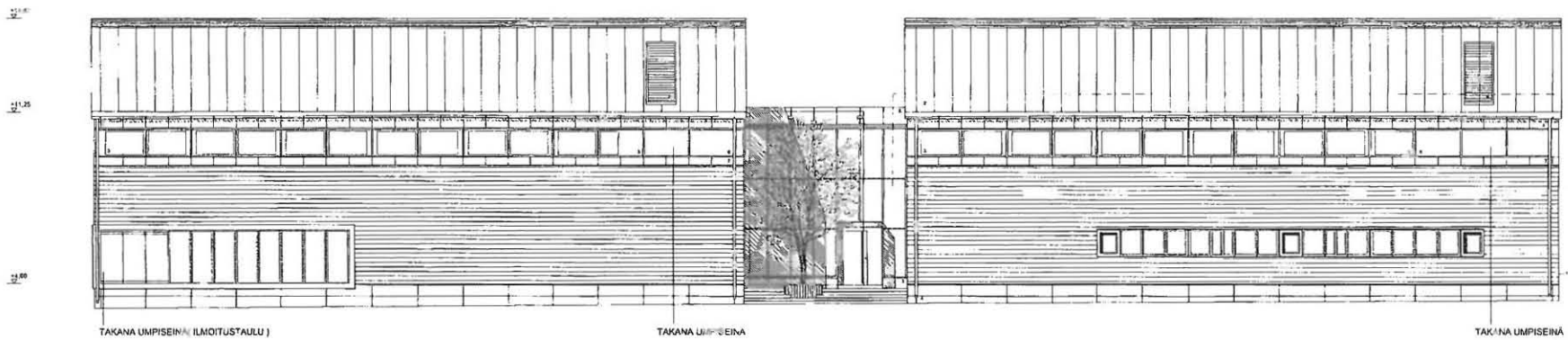
1. PEITTOAALATTU LAUTA, VÄRIT V1, V2, V3 JA V4
2. MAALATTU PELTI
3. LASI
4. VÄRBETONI, MUSTA, SYVAHIEKKAPUHALLETTU
5. POLTTOMAALATTU TERÄSLEVY
6. POLTTOMAALATTU ALUMINISALEIKKO
7. POLTTOMAALATTU TERÄSLEVY, PERFOROITU

- V1 UULA ,pellaväijymaali 630 60 % SININEN
 V2 UULA ,pellaväijymaali 110 30 % HARMAA
 V3 UULA ,pellaväijymaali 00 VALKOINEN
 V4 UULA ,pellaväijymaali 202 7 % KELTAINEN

1. PEITTOAALATTU LAUTA, VÄRIT V1, V2, V3 JA V4
2. MAALATTU PELTI
3. LASI
4. VÄRBETONI, MUSTA, SYVAHIEKKAPUHALLETTU
5. POLTTOMAALATTU TERÄSLEVY
6. POLTTOMAALATTU ALUMINISALEIKKO
7. POLTTOMAALATTU TERÄSLEVY, PERFOROITU

- V1 UULA ,pellaväijymaali 630 60 % SININEN
 V2 UULA ,pellaväijymaali 110 30 % HARMAA
 V3 UULA ,pellaväijymaali 00 VALKOINEN
 V4 UULA ,pellaväijymaali 202 7 % KELTAINEN

170. "Apajan" julkisivupiirustuksia.

171. Sisäänkäyntiaula on valoisa.

172. Sisäänkäynnin yhteydessä oleva näyttelytila.

173. Rakennuksen pitkittäissuuntainen keskikäytävä.

174. Toisessa kerroksessa keskikäytävälle valoa tulee kattoikkunoiden kautta.

175. Rakennuksen keskikäytävässä näkyvät rakennuksen kantavat puurakenteet.

5 SUOJELU JA ARKEOLOGIA

5.1 Rakennussuojelulain asetus valtion omistamien rakennusten suojelusta

Korttelien rakennuskantaa koskeva ensisijainen suojeluratkaisu on ympäristöministeriön 10.11.1994 tekemä päätös rakennusten suojelusta valtion omistamien rakennusten suojelusta annetun asetuksen 480/1985 nojalla. Asetuksella on suojeltu seitsemän rakennusta. Suojelu kohdistuu koko rakennukseen.

Päätöksessä kullekin rakennukselle vahvistettu suojeluluokka on S2, joka viittaa siten, ettei rakennuksissa ole erityissuojeltavia sisätiloja. Asetuksella suojellut rakennukset ovat:

- kohde 200116 (Rantakatu 2) kaikki rakennukset: suojeluluokka 2
piirustussali, ”Korsu”, ”Kasino”, työhuonerakennus
- kohde 200268 (Rantakatu 3) kumpikin rakennus: suojeluluokka 2
päärakennus, kirjastorakennus

Asetussuojelupäätökset ovat rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 498/2010 nojalla täysimääräisesti voimassa siihen saakka kunnes kyseisten valtiolta luovutettujen rakennusten suojelusta on päätetty mainitun lain nojalla.

Asetussuojelupäätöksen kohdentumisen ja sisällön yksityiskohtaisempi määrittäminen kuten myös päätöksen toteutuksen valvonta (suojelun turvaaminen) on Museoviraston tehtävä.

Eri suojeluratkaisujen hierarkian kannalta on todettava, että asetuksen 480/85 nojalla tehty suojelupäätös on ensisijainen. Asemakaavan rakennussuojelun merkinnöt ja määräykset voivat tukea asetussuojelupäätöksiä. (Tässä tapauksessa asemakaava on laadittu ennen asetussuojelupäätöstä, joten kaavan suojelua koskevat merkinnät ja määräykset ovat periaatteessa vanhentuneita tai ainakin toissijaisia.)

5.2 Asemakaava

Voimassa olevassa asemakaavassa korttelin vanhat rakennukset yhtä lukuunottamatta on suojeltu eriasteisilla suojelumerkinnöillä. Suojelumerkinnät on esitetty viereisessä kuvassa.

Kaavamerkintä sr-1:

”Suojeltava rakennus tai sen osa, jota ei saa purkaa. Rakennukseen tai sen lähiympäristöön ei saa tehdä sen rakennustaiteellista, kulttuurihistoriallista tai kaupunkikuvallista arvoa alentavia muutoksia. Mikäli rakennuksessa tai sen lähiympäristössä on tällaisia aikaisemmin suoritettu, on ne rakennusten korjaus- ja muutostöiden yhteydessä korjattava entistään tai muulla rakennukseen ja lähiympäristöön sopivalla tavalla. Lisä- ja uudisrakentamisesta sekä muutoksista tulee pyytää museolautakunnan lausunto.”

Kaavamerkintä sr-4:

”Suojeltava rakennus tai sen osa, joka on pyrittävä säilyttämään. Rakennuksen korvaaminen ympäristöön sopeutuvalla uudisrakennuksella on mahdollista.”

5.3 Yleiskaava

Oulun rakentamista ohjaavassa yleiskaavassa 2020 tontti rakennuksineen kuuluu yleiskaavamerkinnältään laajaan Keskustatoimintojen alueeseen C, jonka mukaan

”Alue varataan Oulun kaupunkiseutua ja sen vaikutusaluetta palveleville keskustatoiminnoille, kuten kaupalle, julkisille ja yksityisille palveluille ja hallinnolle, keskustaan soveltuvalla asumisella ja ympäristöhäiriöitä aiheuttamattomille työpaikkatoiminnoille. Keskustatoimintojen alueelle saa sijoittaa MRL 114 § mukaisen vähittäiskaupan suuryksikön. Asemakaavoituksella tulee luoda viihtyisiä kaupunkitiloja, kehittää nykyistä kaupunkikuvaa ja parantaa ympäristön laatua.”

Yleiskaavassa esitettyjen alueiden erityisominaisuuksia kuvaavien merkintöjen mukaisesti tontti rakennuksineen kuuluu laajahkoon rakennusperinnön, kulttuuriympäristön ja kaupunkikuvan kannalta arvokkaaseen alueeseen. Kuvauksen mukaisesti

”Rakennusperintöä vaalitaan pitämällä alue tarkoituksenmukaisessa käytössä. Alueella oleva rakennustaiteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennuskanta säilytetään ja aluetta hoidetaan hoitosuunnitelman mukaisesti. Alueelle rakennettaessa tai aluetta muilla tavoin muutettaessa huolehditaan sen erityisten arvojen säilymisestä.”

Tontti rakennuksineen on esitetty yleiskaavassa suojelukohteena nro 90. Suojelukohde perustuvat Pohjois-Pohjanmaan liiton vuonna 1993 tekemään inventointiin *Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet*. Kuvauksen mukaisesti

”Rakennustaiteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita tulee hoitaa ja käyttää siten, että niiden arvo säilyy. Rakennuksia ei saa purkaa ilman lupaa.”

Lisäksi tontin välittömään läheisyyteen rajautuu Oulujoen suiston kaupunkipuisto -alue. Kuvauksen mukaisesti

”Alueella on erityisiä maisemallisia, historiallisia, kaupunkikuvallisia ja virkistysellisiä arvoja. Aluetta tulee hoitaa ja kehittää niin, että sen erityisarvot säilyvät.”

5.4 Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY on Museoviraston laatima inventointi, joka on valtioneuvoston päätöksellä 22.12.2009 otettu maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuvien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoitamaksi inventoinniksi rakennetun kulttuuriympäristön osalta 1.1.2010 alkaen. Selvityksellä on kartoitettu ja luokiteltu rakennustaiteelliselta, historialliselta ja ympäristölliseltä kannalta arvokkaat rakennetut kokonaisuudet yhtenäisesti koko valtakunnan puitteissa. Vuoden 2009 inventointi päivittää alkujaan vuonna 1993 julkaistun RKY:n inventointitulokset.

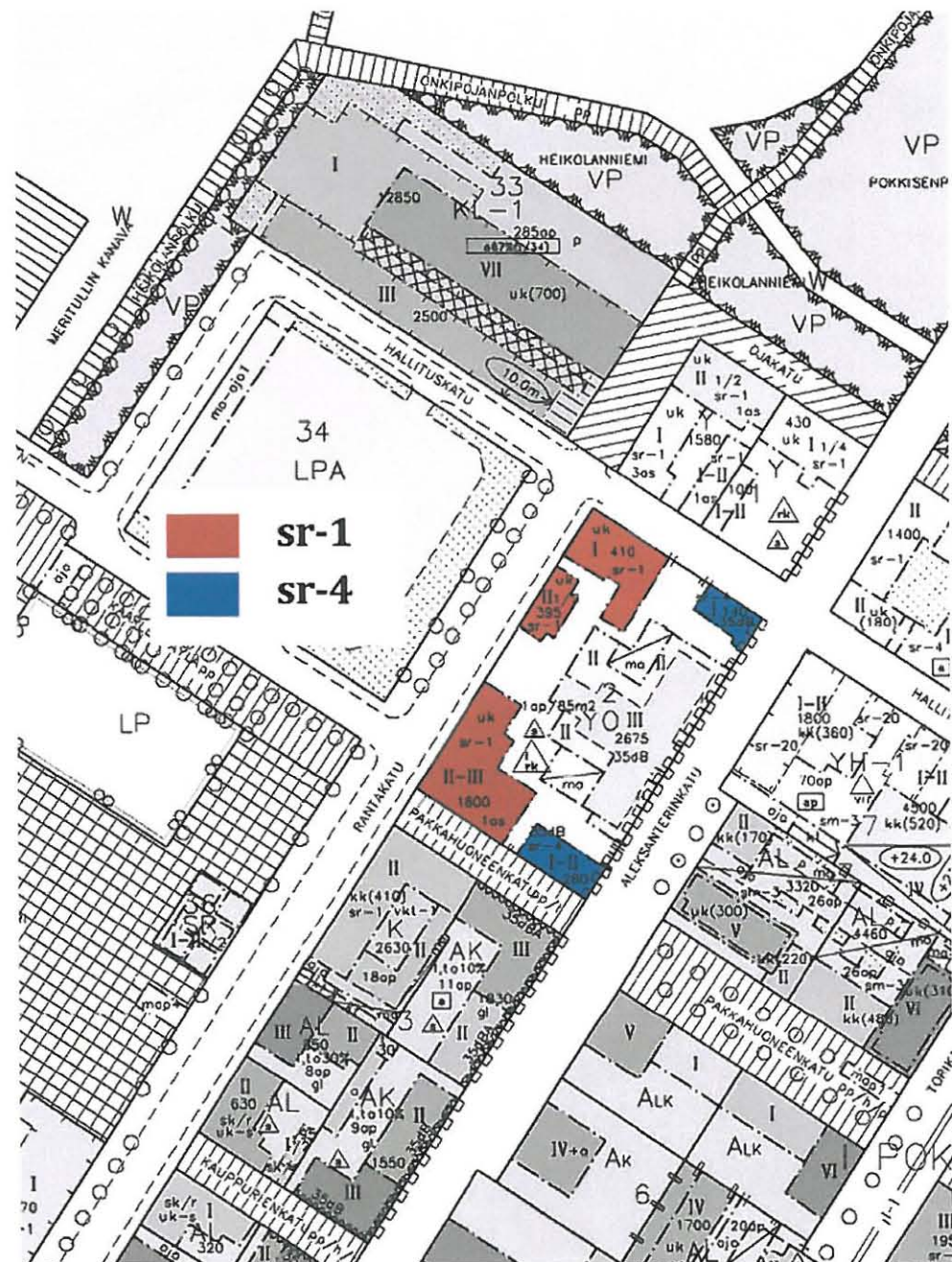
Torinrannan alue sisältyy selvityksen nimeämään aluekohteeseen ”Oulun rantakorttelien julkinen kaupunkitila”. Kaupunkitilaa kuvaillaan seuraavasti: ”Oulun rantakorttelien julkinen kaupunkitila muodostaa merkittävän kaupunkihistoriallisen kokonaisuuden, joka kuvastaa sekä Oulun 1870-1880-lukujen vaurastumisesta kaupalla ja merenkululla että 1960-luvun monumentaalista keskustasuunnittelua”.

Rantakorttelien julkinen kaupunkitila -alue rajautuu aina Torikadulta rantaan asti Vänmanninsaari mukaan lukien.

5.5 Muut julkaisut

5.5.1 Oulun kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet - 1986

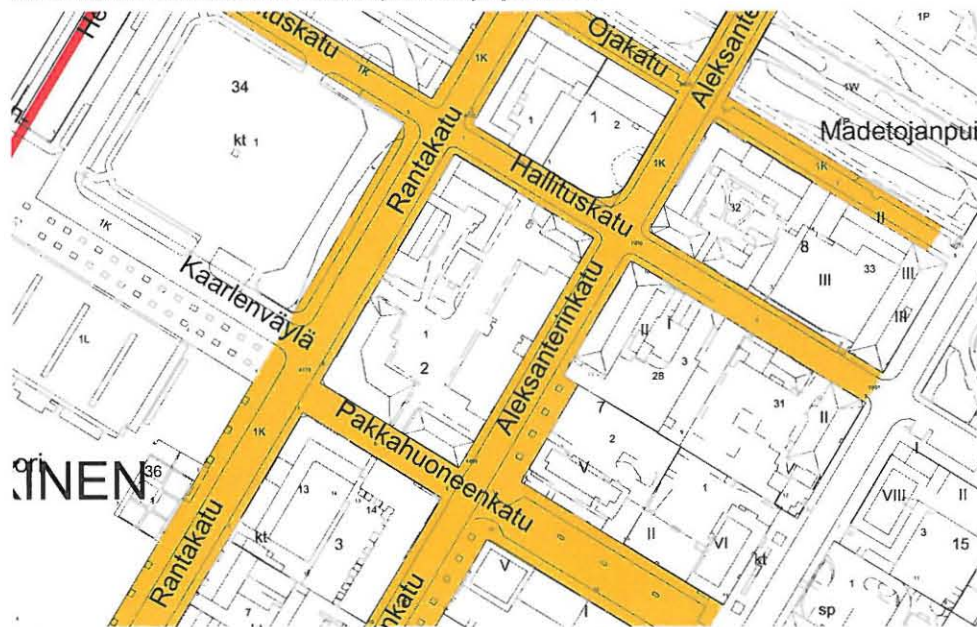
Teos on Oulun kaupungin vuonna 1986 julkaisema selvitys kulttuurihistoriallisesti merkittävistä rakennuskohteista Oulussa. Selvitystyön alaiseen alueeseen kuului niin asemakaavoitetut alueet kuin ympäröivät maaseutualueet.

176. Korttelin rakennusten suojelumerkinnyt asemakaavassa.

177. Museoviraston rakennushistorian laitoksen julkaisu vuodelta 2007 esittää arkeologisesti merkittävät alueet mm. arkkitehtiosaston korttelissa ja sen lähiympäristössä.

178. Museoviraston rakennushistorian laitoksen julkaisu vuodelta 2007 esittää arkeologisesti merkittävät katualueet arkkitehtiosaston lähiympäristössä.

Torinrannan alueesta selvitykseen sisältyy aluekohteiden rakennettujen kokonaisuuksien luetteloon Rantakadun korttelit ja Ranta-aitat. Erilliskohteina Torinrannan alueelta mainitaan Tuomiokapitulin rakennukset, Oulun Konservatorion talo, Oulun yliopiston arkkitehtuurin osaston rakennukset, Teräksen talo (Uusi Seurahuone), Bergbomin makasiini sekä Kauppahalli.

5.5.2 Arvokkaita alueita Oulussa osa 1 - 1999

Oulun kaupungin keskusviraston vuonna 1999 julkaisema alun perin Oulun yleiskaavan 2010 taustamateriaaliksi laadittu selvitys. Tarkoituksena oli määrittellä Oulun arvokkaat aluekokonaisuudet ja laatia niille hoitosuunnitelma. Tavoitteeksi asetettiin ympäristön moniarvoisuuden säilyttäminen. Selvityksessä esiin nostetut arvokkaat alueet tulitaisiin huomioimaan uudisrakentamis- ja täydennysalueiden kaavoituksessa.

Keskustan suojelukohteeseen on sisällytetty varsinainen vanhan keskustan alue, vanhat rantakorttelit ja uuden keskustan merkittävät korttelit. Alue on laaja ja sisältää monelta eri aikakaudelta peräisin olevaa rakennuskantaa.

Torinrannan alue, pois lukien Vänmanninsaaren monumentaalikeskus, sisältyy Keskusta-alueeksi nimettyyn aluekokonaisuuteen.

5.6 Arkeologia

Tämä Museoviraston rakennushistorian laitoksen julkaisema, Titta Kallio-Sepän laatima selvitys pohjautuu vuonna 2002 Tiia Ikosen ja Teemu Mökkösen laatimaan Oulun kaupunkiarkeologisen inventoinnin raporttiin. Inventointityön tavoitteena oli määrittellä Oulusta alueet, joilta todennäköisesti löytyy muinaismuistolain rauhoittamia, säilyneitä kulttuurikerroksia. Kyseiset kortteli- ja katualueet on esitetty havainnollisesti karttapohjilla.

Torinrannan alueelta arkeologisen tutkimuksen ja suojelun kannalta mielenkiintoisia alueita ovat Autorannan alue, Kauppahallin eteläpuoleinen parkkialue, osia Oulun yliopiston arkkitehtuurin osaston korttelin piha-alueista, korttelin 1 piha-alueet, korttelin 4 tontin 17 piha-alueet sekä alue Hotellin pohjoispuolella, joka rajautuu Kaupunginojaan.

Alueen lähes kaikki katualueet on osoitettu merkittäviksi tutkimuskohteiksi.

6 SUUNNITTELIJAESITTELYT

6.1 Insinööri Hugo Neuman (1847-1906)

Hugo Alexander Neuman (Oulu 19.2.1847 – Naantali 1.7.1906) oli suomalainen rata-insinööri, tehtailija ja rakennussuunnittelija.

Neuman opiskeli tekniikkaa Vaasan teknillisessä reaalikoulussa. Insinööriksi (civilingenjör) hän valmistui Zürichin polyteknillisestä korkeakoulusta vuonna 1870.⁸⁸ Sveitsistä Neuman palasi Suomeen ja värväytyi samantien töihin ylimääräiseksi insinööriksi Riihimäen-Pietarin rautatielle.⁸⁹

Hän oli mukana perustamassa Verlan puuhiomoa vuonna 1871. Heikko markkinatilanne ja tehtaan toiminnan seisahtuminen pakotti Neumanin palaamaan rautateiden palvelukseen vuonna 1874. Hän muutti Turkuun Valtionrautateiden toimistoinsinööriksi Turku- Tampere-Hämeenlinna rataosuuden työmaalle.⁹⁰ Vuodesta 1878 lähtien hän työskenteli Turun-Toijalan piirin ratainsinöörinä aina kuolemaansa asti vuoteen 1906.⁹¹

Yleinen virheellinen tieto Neumanin kohdalla on, että hänellä olisi ollut arkkitehdin koulutus. Neuman tunnettiin yleisesti ratainsinöörinä, johon hän oli saanut koulutuksen Sveitsissä. Kyseinen Neumanin ammattinimike mainitaan esimerkiksi vuonna 1884 sanomalehdessä julkaistussa veroluettelossa⁹² sekä hänen kuolinilmoituksessaan Nya Pressen -lehdessä.⁹³ Rakennussuunnittelu oli hänelle harrastus ja suuri mielenkiinnon kohde. Pääosa Neumanin suunnittelemissa rakennuksissa oli yksityisiä kaupunkikartanoita ja huviloita.

Oulun vuoden 1882 kaupunkipalon jälkeen Neuman sai vanhasta kotikaupungistaan useita uudisrakennuksia suunniteltavakseen.

Neuman kuoli pitkäaikaisen sairauden murtamana. Neuman oli naimisissa Hanna Neumanin kanssa, joka oli syntyjään sveitsiläinen ja heillä oli kaksi tytärtä.⁹⁴

179. Hugo Neuman

88 STS:n ja TfF:n matriikkeli

89 Helsingin Sanomat 3.7.1906

90 Åbo Underrättelser 4.7.1906

91 Helsingin Sanomat 3.7.1906

92 Sanomia Turusta 12.3.1884

93 Nya Pressen 2.7.1906

94 Västra Finland 4.7.1906

180. Uusi Seurahuone oli alkujaan Petrellin kauppakartano ja asuinrakennus. Hugo Neuman suunnitteli rakennuksen vuonna 1884.

181. Nykyisin Byströmin taloina tunnetun kokonaisuuden Neuman suunnitteli useammassa vaiheessa vuosina 1882-1883.

Hugo Neumanin suunnittelema rakennuksia (mm.):

- Oma asuinhuone, Puistokatu 2, Helsinki - 1876
- Asuinrakennus Ratapihankatu 41 ja veturitalli, Turku - 1876
- Huvila Villa Gustafsberg, Hirvesalo, Turku
- Huvila Villa Petrelius, Ruissalo, Turku
- Asuinrakennus Kristiinankatu 5, Turku
- Byströmin talot, Aleksanterinkatu 7 - 1883, Ojakatu 3 - 1882 ja Hallituskatu 5 - 1883
- **Svendelinin kauppakartano (nyk. arkkitehtuurin osaston päärakennus), Rantakatu 3, Oulu - 1882**
- Petrellin kauppakartano (myöh. Teräksen talo, nyk. Uusi Seurahuone), Rantakatu 4, Oulu - 1884

6.2 Arkkitehti John Lybeck (1853-1925)

Johan (John) Ludvig Lybeck (Uusikaarlepyy 8.2.1853 – Turku 20.5.1925) oli suomalainen arkkitehti.

Lybeck suoritti arkkitehdin tutkinnon Helsingin teknillisessä reaalikoulussa vuonna 1879. Opintojen jälkeen hän toimi Yleisten rakennusten ylihallituksessa ylimääräisenä arkkitehtina vuoteen 1891 asti, jolloin hänet nimitettiin lääninarkkitehdiksi Mikkeliin. Mikkelissä hän ehti olla 10 vuotta kunnes hänet nimitettiin lääninarkkitehdiksi Turkuun vuonna 1901.

Lybeck toimi myös lyhyen aikaa Oulun läänin vt. lääninarkkitehtina vuodenvaihteessa 1884-85. Hän oli kuitenkin jo aiemmin osallistunut Oulun kaupungin jälleenrakentamiseen suunnittelemalla tänne uusia kaupunkikartanoita vuoden 1882 kaupunkipalon jälkeen.⁹⁵

John Lybeckin suunnittelema rakennuksia (mm.):

- **Asuinrakennukset (nyk. osa arkkitehtuurin osaston korttelia) – 1883**
- Granbergin kauppakartano (ent. kaupungintalo, ent. poliisitalo, nyk. Kulttuuritalo Valve), Oulu – 1883
- Oulun tuomiokapitulin kivirakennus, Ojakatu 1 – 1884
- Lumijoen kirkko – 1889
- Mikkelin keskuskansakoulun kivirakennus (nykyisin Päämajakoulu) – 1902

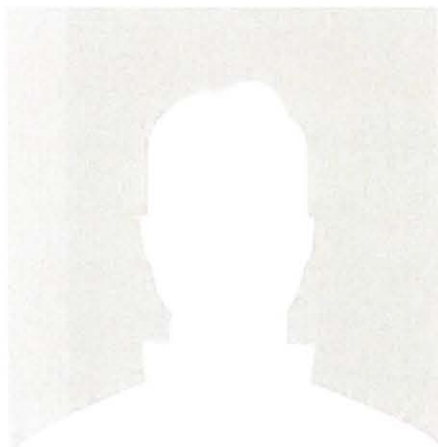
John Lybeck.

182. John Lybeck

183. Lumijoen kirkko.

95 Esko Järventaus: artikkeli Studia Historica Tomus I, ss. 289-296

W. A. Tötterström

184. W. A. Tötterström

6.3 Arkkitehti W. A. Tötterström (1860-1933)

Wilhelm Amatius Tötterström (Helsinki 4.11.1860 – Helsinki 6.10.1933) oli suomalainen diplomiarkkitehti. Tötterström suoritti arkkitehdin tutkinnon Suomen polyteknillisessä opistossa 1885.

Hän aloitti uransa ylimääräisenä arkkitehtina Yleisten rakennusten ylihallituksessa. Hän toimi ensin vuodesta 1890 vt. lääninarkkitehtina Mikkeliissä ja tämän jälkeen vt. lääninarkkitehtina Oulussa vuodesta 1894. Hänet nimitettiin Oulun lääninarkkitehdiksi 15.10.1895 ja toimi virassa aina vuoteen 1902. Vuosina 1902–1907 hän toimi Mikkelin lääninarkkitehtina ja tämän jälkeen Hämeen lääninarkkitehtina vuosina 1907–1914, jonka jälkeen siirtyi Yleisten rakennusten ylihallituksen I arkkitehdiksi, jossa toimi aina vuoteen 1926.⁹⁶

Tötterströmin suunnittelema rakennuksia (mm.):

- Mikkelin VPK:n talo (nyk. Mikkelin teatteri) – 1893
- **Oulun ruotsalaisen klassillisen lyseon liikuntasalirakennus (nyk. arkkitehtuurin osaston kirjasto) - 1895**
- Oulun suomalaisen klassillisen lyseon laajennus (nyk. Oulun lyseon lukio) – 1899
- Kemin leipätehdas – 1897
- Reisjärven kirkon (rakennettu 1820) korjaukset ja nykyinen ulkoasu – 1900
- Kunnalliskoti Hämeenlinna – 1902
- Mikkelin maanmittauskonttorin laajennus – 1903
- Pyhännän kirkko – 1907-1909

185. Reisjärven kirkko.

96 Esko Järventausta: artikkeli Studia Historica Tomus I, ss. 296–297

6.4 Rakennusmestari K. A. Wiklund (1870-1915)

Rakennusmestari Karl August Wiklund (Tammela 9.9.1870 – Oulu 22.5.1915) valmistui Helsingin teollisuuskoulusta vuonna 1890, jonka jälkeen pestautui Oulun läänin lääninrakennuskonttoriin piirustajaksi ja rakennusmestariksi. Näissä työtehtävissä hän toimi vuosina 1890-1902.

Wiklund oli vuonna 1901 perustetun yrityksen Oy Puuseppä Oulussa yksi perustajajäsen, vähemmistöosakas sekä työnjohtaja. Yrityksen muut perustajajäsenet olivat Hjalmar Hägg, Viktor Höckert, J. J. Kerttula, Arvi Ahonen, J. Heikkinen ja J. W. Lillqvist.⁹⁷ Hän toimi myös johtajana vuonna 1910 perustamassaan Kempeleen Tiilitehdas Oy:ssä.

Wiklund toimi myös Oulun läänin talousseuran käsityökoulun piirustusopettajana, Hypoteekkiyhdistyksen asiamiehenä, Suomen Rakennusmestariiliiton Oulun osaston johtokunnan jäsenenä ja puheenjohtajana.⁹⁸

K. A. Wiklundin suunnittelema rakennuksia (mm.):

- **Konttorirakennus (nyk. arkkitehtuurin osaston piirustussalirakennus), Oulu - 1893**

Wiklund laati lukuisia muutos- ja laajennussuunnitelmia oululaisiin kaupunkiasuntoihin. Muista hän suunnitelmista uudiskohteista ei ole tietoa.

A handwritten signature in cursive script that reads "K. A. Wiklund".

186. K. A. Wiklund

97 Vasala

98 Tolonen, Aug. Suomen rakennusmestarien matrikkeli 1905-1930, s. 614

187. Claudia Auer ja Niklas Sandås.

6.5 Auer & Sandås Arkkitehdit Oy

Auer & Sandås Arkkitehdit Oy on helsinkiläinen vuonna 2000 perustettu arkkitehtitoimisto. Toimiston omistavat yhdessä arkkitehdit SAFA Claudia Auer (s. 1969) ja Niklas Sandås (s. 1968). Molemmat ovat valmistuneet Teknillisestä korkeakoulusta (Aalto-yliopisto).

Auer & Sandås Arkkitehdit Oy:n keskeisimmät erityisosaamisen alueet ovat rakennussuunnittelu, kaupunkisuunnittelu ja korjausrakentaminen. Muita toimialueita ovat sisustus, näyttely- sekä graafinen suunnittelu. Molemmat yrityksen osakkaista opettavat myös Teknillisen korkeakoulun arkkitehtiosastolla / Aalto yliopistolla.⁹⁹

Auer & Sandås Arkkitehdit Oy:n suunnittelemaa rakennuksia (mm.):

- **Oulun yliopiston arkkitehtuurin osaston uudisrakennus - Oulu, 2001-2002**
- TKK/arkkitehtiosaston pajatilat - Espoo, 2004-2006
- Tuomarilan päiväkotit - Espoo, 2006-2008
- Itävallan Suurlähetystön residenssi - Helsinki, 2010
- Suurpellon päiväkotit - Espoo, 2008-2013
- Auroran koulu, päiväkotit ja neuvola - Espoo 2012-2015

⁹⁹ Niklas Sandås, Auer & Sandås arkkitehdit Oy:n toimisto- ja CV:t 29.11.2012

7 YHTEENVETO

Oulun palo vuonna 1882 tuhosi suurimman osan torialueen aitoista ja rantakortteleista. Välittömästi palon jälkeen ryhdyttiin tuhoutuneisiin ranta-alueen kortteleihin rakentamaan uusia asuin- ja liikerakennuksia. Tori veti Rantakadun varteen kauppiaita ja kaupungin porvaristoa. Rantakadun ja Pakkahuoneenkadun kulmaan toteutettiin palon jälkeen parissa vuodessa Svendelinien ja Petrellin kivirakenteiset kauppa-kartanot sekä puurakenteisia asuin- ja piharakennuksia.

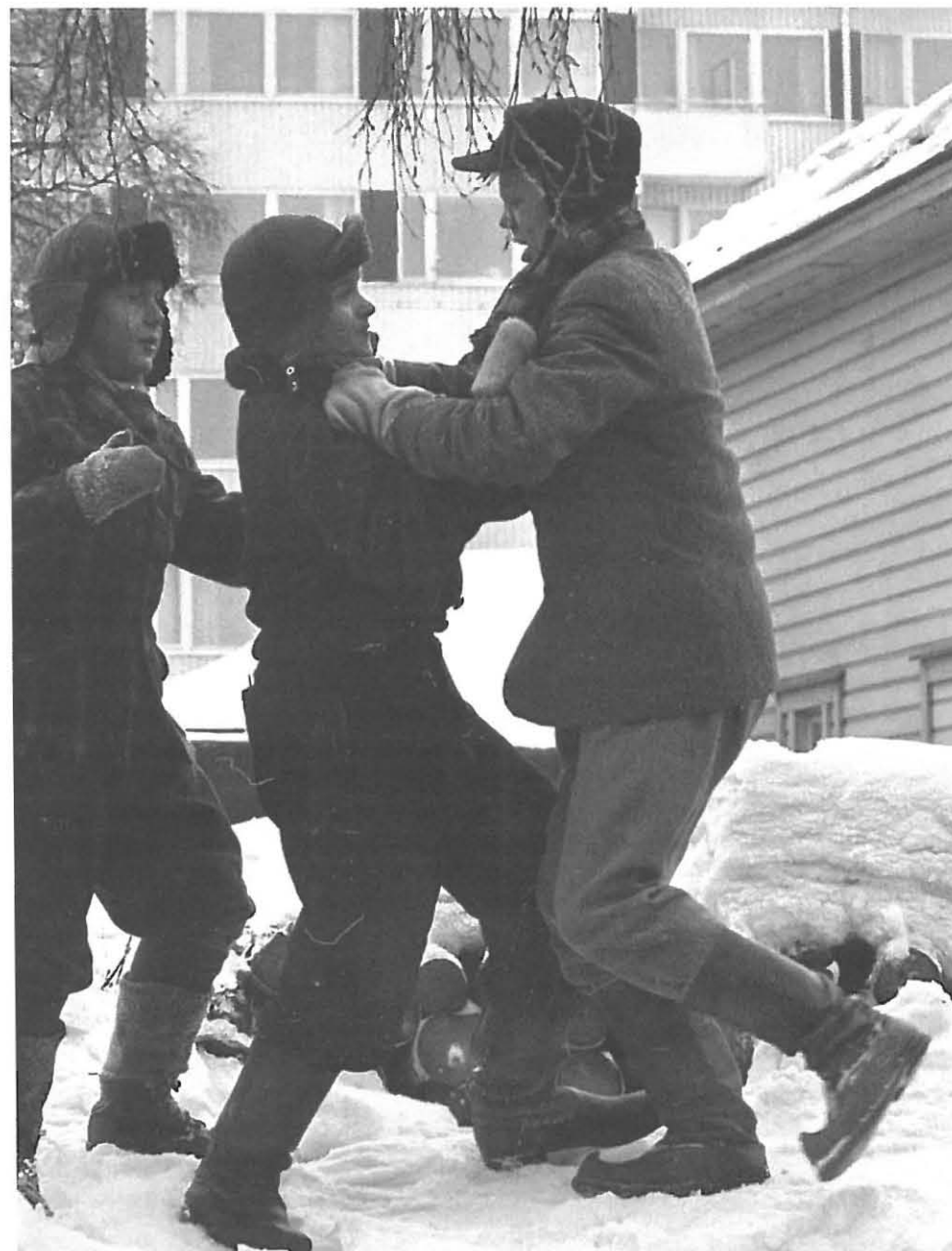
Svendelinien perikuntien konkurssien myötä siirtyi vasta valmistunut kauppakartano ja tontti nro 31 valtion haltuun jo vuonna 1886. Muutaman vuoden kuluttua myös viereinen tontti nro 32 liitettiin koulun tontin yhteyteen. Tämän jälkeen rakennus ja tontti onkin ollut jo 120 vuotta koulukäytössä. Rakennuksessa on opiskellut suomalaisen kulttuurin edustajista ainakin Eino Leino (Lönnböhm) Oulun suomalaisessa klassillisessa lyseossa sekä Aaro Hellaakoski Oulun Reaalilyseossa.

Oulun yliopiston perustamisesta vuodesta 1959 lähtien rakennus on toiminut arkkitehtiosaston päärakennuksena. Pari vuotta rakennuksessa sijaitsivat myös yliopiston kansliatilat. Koko kortteli tuli yliopiston käyttöön, kun Svendelinin kivirakennuksen viereisetkin tontit rakennuksineen siirtyivät valtiolle vuonna 1965.

Rantakorttelit ovat olleet kaupunkilaisten erityisen mielenkiinnon kohteena 1960-luvun alkupuolelta lähtien. Tuolloin julkaistiin Oulun monumenttaalikeskuksen arkkitehtuurikilpailun tulokset. Kilpailun voitti torinrantaan sijoittunut arkkitehtipariskunta Marjatta ja Martti Jaatisten suunnitelma. Tuo kilpailuvoitto kehittyi asema-kaavaksi asti, jonka perusteella torinrantaan on toteutettu kaupunginteatteri, kirjasto ja hotellirakennus. Suunnitelmissa oli myös kaikki Rantakadun ja Aleksanterinkadun väliset pääasiassa puurakennuksista koostuvat korttelit esitetty korvattavaksi uuden suunnitelman mukaisilla korkeilla asuin- ja liikerakennuksilla. Myös valtion omistamien kahden korttelin osalta nousi esille vanhojen rakennusten purkaminen ja uusien ajanmukaisten tilojen rakentaminen Valtion virastotalolle.¹⁰⁰ Valtio kuitenkin ylläpiti omistamiaan rakennuksia säännöllisesti, eikä rakennuksia ollut tarvetta purkaa pois niiden heikon tai sopimattoman kunnan takia.

Jaatisten laatimaa kaavaa muutettiin vuonna 1989 suojelupainoitteiseksi, jolloin suurin osa I kaupunginosan kortteleiden 1-4 rakennuksista sai suojelumerkinnän. Näin myös arkkitehtiosaston korttelin 2 rakennuksiin tuli sr-1 tai sr-4 merkinnät lukuunottamatta piharakennuksia.

Koko korttelia on kehitetty yli 50 vuotta palvelemaan yhä paremmin arkkitehtuurikou-

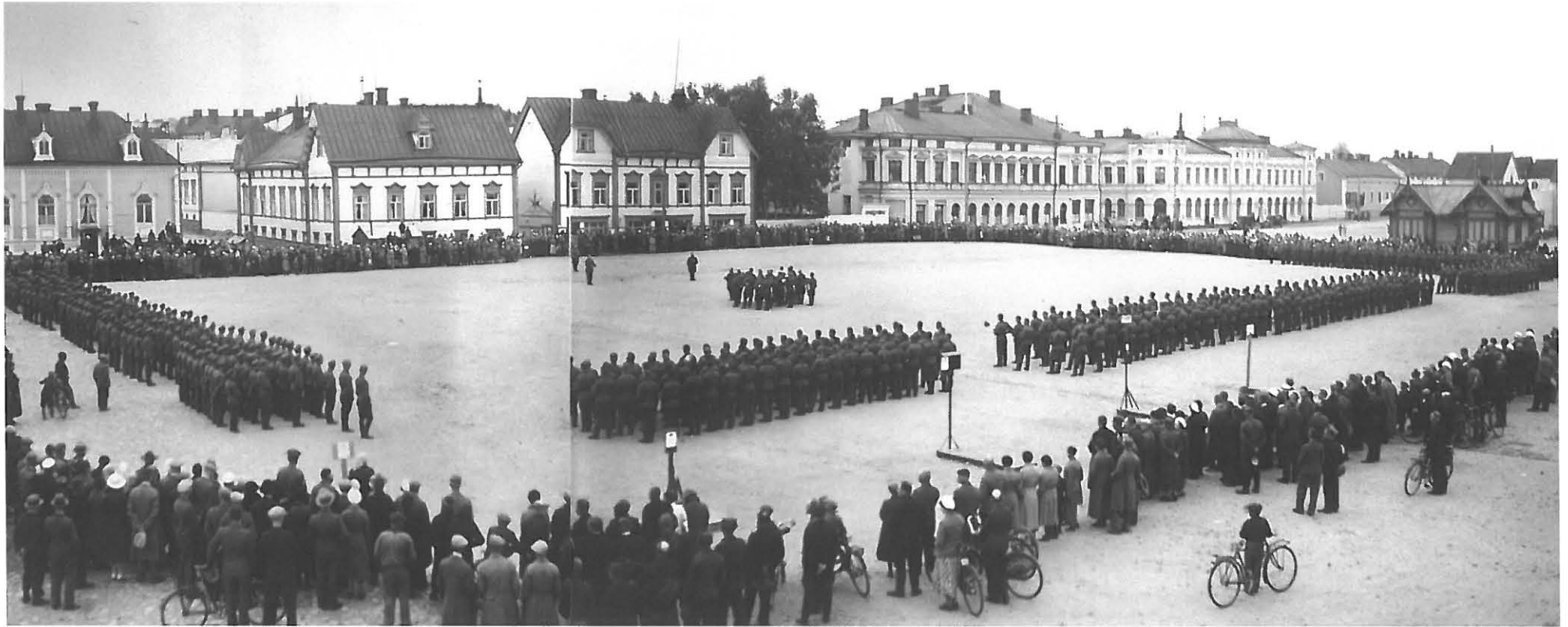
188. Tunnistatko pojat? Haikalan perikunnan pihalla kuvattiin 27.2.1962 Paavo Rintalan romaaniin *Pojat* pohjautuvaan elokuvaan. Elokuvan ohjasi Mikko Niskanen. Kuvassa oikealla nuori Vesa-Matti Loiri.

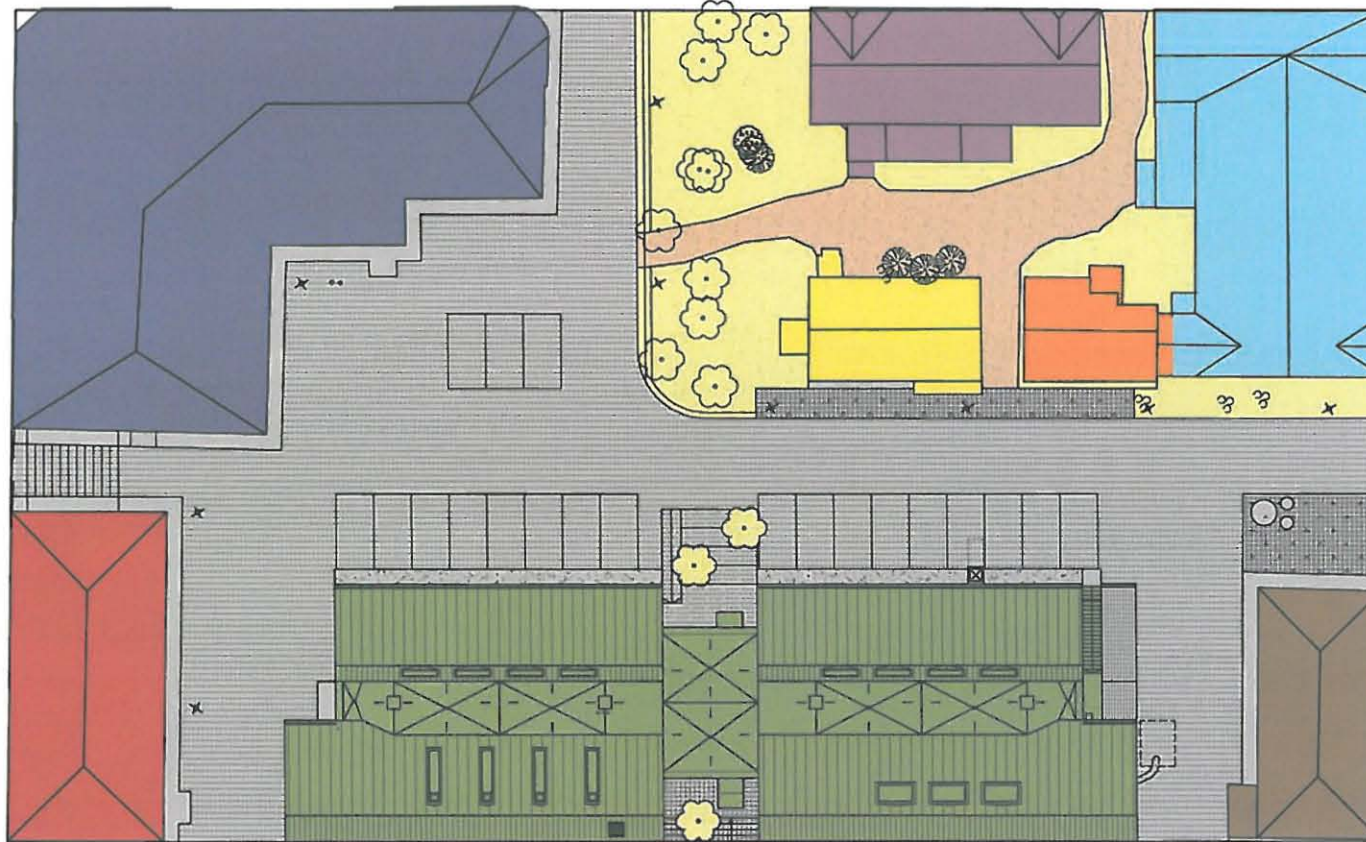
189. Yliopiston professorien virkaanastujaisesitys pidettiin liikuntasalirakennuksessa 29.9.1960.

lutuksen tarpeita. Vanhoja puurakennuksia ja päärakennusta on ylläpidetty, korjattu ja tiloiltaan käytön mukaan muutettu. Lisätiloja kuitenkin tarvittiin ja niitä vuokrattiin 1980-90-luvuilla myös naapurikorttelista entisestä Petrellin kauppakartanosta.

Vuosituhanen vaihteessa tilatarpeita on ratkottu yleisellä arkkitehtuurikilpailulla, jolla etsittiin vanhojen rakennusten toimintoja ja tiloja täydentävää kokonaisuutta. Vuonna 2002 valmistunut uusi lisärakennus tarjoaa yhdessä vanhojen rakennusten kanssa opiskelutilat noin 150 oppilaalle. Uudisrakennus Apajan kanssa vanhat rakennukset muodostavat katusivuiltaan yhtenäisen umpikorttelin. Korttelissa on rakennettua kerrosalaa noin 5000 kem². Asemakaavan mukaan rakentamatonta kerrosalaa on noin 800 kem². Päärakennuksessa on todettu sisätilojen osalta olevan korjaustarvetta. Kirjastoa ja Apajaa lukuunottamatta korttelin kaikki muut rakennukset on julkisivujen osalta kunnostettu ja maalattu vuonna 2012 ja päärakennuksen katto uusittu.

190. Iltahartaus kauppatorilla 6.7.1935, jolloin Tasavallan presidentti P. E. Svinhufvud vieraili Oulussa. Rantakadun ja Hallituskadun puoleiset puutalot olivat kaikki väritykseltään uusrenessanssin henkeen maalattuja. Kuvasta voi myös nähdä, että kivisen koulurakennuksen päädyssä toisessa kerroksessa oli ikkuna murattu umpeen.

- päärakennus**
nykyarkkitehtuuri, arkkitehtuurin historia, luento- ja työtiloja
- kirjasto**
kirjasto ja työtiloja
- "Apaja"**
rakennussuunnittelu, muotoilu ja taide, piirustus- ja työtiloja, pajatilat, kahvio, näyttelytila, auditorio
- työtiloja**
piirustus sali
- "Korsu"**
korjausrakentaminen, työtiloja

- "Kasino"**
yhdyskuntasuunnittelu, työtiloja
- tutkijoiden talo**
työtiloja
- asunto**
- piha-alue, autopaikoitus, betonikivi**
- kulkuväylät, sora**
- nurmikkoalueet ja istutukset**

KUVALUETTELO

Kansi. Pohjois-Pohjanmaan museo / Gustaf Feiring

1. Oulun kaupunki, yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut

2. Pohjois-Pohjanmaan museo / Wäinö Bremer (osakopio)

3. Pohjois-Pohjanmaan museo / tuntematon

4. Pohjois-Pohjanmaan museo / tuntematon (osakopio)

5. Pohjois-Pohjanmaan museo / tuntematon

6. Oulun yliopiston arkkitehtuurin osaston arkkitehtuurin historian laboratorion arkisto

7. Auer & Sandås arkkitehdit Oy

8. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

9. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

10. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

11. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

12. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

13. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

14. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

15. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

16. Oulun kaupunki, yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut / karttapiste

17. Oulun kaupunki, yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut / karttapiste

18. Oulun kaupunki, yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut / karttapiste

19. Oulun kaupunki, yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut / karttapiste

20. Oulun kaupunki, yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut / karttapiste

21. Oulun kaupunki, yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut / karttapiste

22. Oulun kaupunki, yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut / karttapiste

23. Oulun kaupunki, yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut / karttapiste

24. Oulun kaupunki, yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut / karttapiste

25. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

26. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

27. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

28. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

29. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

30. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

31. Pohjois-Pohjanmaan museo / tuntematon

32. Oulun maakuntamuseo / palovakuutusyhtiö Tarmon arkiston tietokanta

33. Oulun kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto / Oulun Lehti 8.11.1882

34. (J.G) Snellman P.W. , (J.F)Oulun maakunta-arkisto / Hjalmar Sjöman

35. Oulun kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto / Oulun Lehti 24.3.1886

36. Oulun kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto / Oulun Ilmoituslehti 26.1.1887

37. Oulun kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto / Oulun Ilmoituslehti 27.7.1889

38. Kansallisarkisto

39. Kansallisarkisto

40. Kansallisarkisto

41. Kansallisarkisto

42. Oulun kaupunginarkisto /rakennuslupapiirustukset

43. Pohjois-Pohjanmaan museo / tuntematon

44. Pohjois-Pohjanmaan museo / Ina Liljeqvist

45. Kansallisarkisto

46. Kansallisarkisto

47. Kansallisarkisto

48. Kansallisarkisto

49. Kaleva Oy:n kuva-arkisto / Ilkka Laine

50. Pohjois-Pohjanmaan museo / U.A. Saarinen

51. Oulun yliopiston kuva-arkisto

52. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

53. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

54. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

55. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

56. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

57. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

58. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

59. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

60. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

61. Suomen Yliopistokiinteistöt Oy:n arkisto / Oulun yliopisto

62. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

63. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

64. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

65. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

66. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

67. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

68. Oulun maakuntamuseo / palovakuutusyhtiö Tarmon arkiston tietokanta

69. Kansallisarkisto

70. Kansallisarkisto

71. Oulun yliopiston kuva-arkisto

72. Oulun yliopiston kuva-arkisto

73. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

74. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

75. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

76. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

77. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

78. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

79. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
80. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
81. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
82. Suomen Yliopistokiinteistöt Oy:n arkisto / Oulun yliopisto
83. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
84. Oulun maakuntamuseo / palovakuutusyhtiö Tarmon arkiston tietokanta
85. Oulun kaupunginarkisto /rakennuslupapiirustukset
86. Oulun kaupunginarkisto /rakennuslupapiirustukset
87. Pohjois-Pohjanmaan museo / Raimo Ahonen
88. Oulun kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto / Oulu (lehti) 10.8.1965 / Atte Kalajoki
89. Oulun kaupunginarkisto /rakennuslupapiirustukset
90. Oulun kaupunginarkisto /rakennuslupapiirustukset
91. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
92. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
93. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
94. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
95. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
96. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
97. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
98. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
99. Oulun maakuntamuseo / palovakuutusyhtiö Tarmon arkiston tietokanta
100. Oulun kaupunginarkisto /rakennuslupapiirustukset
101. Oulun kaupunginarkisto /rakennuslupapiirustukset
102. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
103. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
104. Pohjois-Pohjanmaan museo / Kirvun Valokuvaamo (osakopio)
105. Pohjois-Pohjanmaan museo / Ahti Paulaharju (osakopio)
106. Suomen Yliopistokiinteistöt Oy:n arkisto / Oulun yliopisto
107. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
108. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
109. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
110. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
111. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
112. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
113. Pohjois-Pohjanmaan museo / tuntematon (osakopio)
114. Pohjois-Pohjanmaan museo / Raimo Ahonen (osakopio)
115. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
116. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
117. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
118. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
119. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
120. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
121. Oulun kaupunginarkisto /rakennuslupapiirustukset
122. Oulun kaupunginarkisto /rakennuslupapiirustukset (osakopio)
123. Oulun kaupunginarkisto /rakennuslupapiirustukset (osakopio)
124. Pohjois-Pohjanmaan museo / Ina Liljeqvist (osakopio)
125. Pohjois-Pohjanmaan museo / tuntematon
126. Pohjois-Pohjanmaan museo / tuntematon
127. Oulun kaupunginarkisto /rakennuslupapiirustukset
128. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
129. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
130. Suomen Yliopistokiinteistöt Oy:n arkisto / Oulun yliopisto
131. Suomen Yliopistokiinteistöt Oy:n arkisto / Oulun yliopisto
132. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
133. Kaleva Oy:n kuva-arkisto / Pekka Ala-aho
134. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
135. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
136. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
137. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
138. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
139. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
140. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
141. Oulun kaupunginarkisto /rakennuslupapiirustukset (osakopio)
142. Oulun yliopiston kuva-arkisto
143. Suomen Yliopistokiinteistöt Oy:n arkisto / Oulun yliopisto
144. Pohjois-Pohjanmaan museo / Raimo Ahonen
145. Suomen Yliopistokiinteistöt Oy:n arkisto / Oulun yliopisto
146. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
147. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
148. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
149. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
150. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
151. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
152. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
153. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
154. Pohjois-Pohjanmaan museo / Raimo Ahonen
155. Senaatti-kiinteistöt / Oulun yliopisto / Tuukka Aaltonen
156. Senaatti-kiinteistöt / Oulun yliopisto / Mikko Heiskanen, Simo Nuojua
157. Auer & Sandås arkkitehdit Oy
158. Oulun kaupunginarkisto /rakennuslupapiirustukset
159. Oulun kaupunginarkisto /rakennuslupapiirustukset
160. Oulun kaupunginarkisto /rakennuslupapiirustukset

161. Oulun kaupunginarkisto /rakennuslupapiirustukset
 162. Oulun kaupunginarkisto /rakennuslupapiirustukset
 163. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
 164. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
 165. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
 166. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
 167. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
 168. Oulun kaupunginarkisto /rakennuslupapiirustukset
 169. Oulun kaupunginarkisto /rakennuslupapiirustukset
 170. Oulun kaupunginarkisto /rakennuslupapiirustukset
 171. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
 172. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
 173. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
 174. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
 175. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
 176. Oulun kaupunki, yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut ja Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy
 177. Museoviraston rakennushistorian osasto / Tiia Ikonen ja Teemu Mökkönen
 178. Museoviraston rakennushistorian osasto / Tiia Ikonen ja Teemu Mökkönen
 179. Pohjois-Pohjanmaan museo / J. Gantz (Zurich)
 180. Pohjois-Pohjanmaan museo / tuntematon
 181. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
 182. Pohjois-Pohjanmaan museo / Hjalmar Sjöman
 183. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tapani Kaukoniemi
 184. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
 185. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tapani Kaukoniemi
 186. Oulun kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto / Kaleva 25.5.1915
 187. Auer & Sandås arkkitehdit Oy
 188. Kaleva Oy:n kuva-arkisto / tuntematon
 189. Kaleva Oy:n kuva-arkisto / tuntematon
 190. Pohjois-Pohjanmaan museo / tuntematon
 191. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
- Takakansi. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

I Painamattomat lähteet

Arkistot, virastot, laitokset

Kansallisarkisto

Oulun kaupungin yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut

- karttapiste (kartat, asemakaavat, vanhat tonttikirjat)
- rakennusvalvonta (rakennuslupapiirustukset)

Oulun kaupunginarkisto

- rakennuslupapiirustukset

Oulun maakunta-arkisto

- Palovakuutusyhtiö Tarmon arkiston tietokanta, cd-rom (Kovalainen, Vuojala, Peltonen)
- Oulun lääninrakennustoimiston arkisto
- Svendelinin talon arkisto
- koululaitoksien vuosikirjat
- valokuvat

Oulun yliopiston kuva-arkisto

- valokuvat

Oulun kaupunginkirjasto

- mikrofilmit (sanomalehdet)
- maakuntakokoelma (koululaitoksien vuosikirjat)

Oulun yliopiston arkkitehtuurin osaston arkkitehtuurin historian laboratorio

- piirustus- ja kuva-arkisto

Pohjois-Pohjanmaan museo

- valokuva-arkisto

Sanomalehti Kaleva

- kuva-arkisto

Suomen Yliopistokiinteistöt Oy:n arkisto Oulun yliopistolla

- piirustusarkisto

Suulliset tiedot

Arkkitehti Raimo Ahonen 26.9.2012

Arkkitehti Niklas Sandås 29.11.2012 (sähköposti Tommi Koukkarille)

Tkt arkkitehti Anu Soikkeli 12.3.2013 (sähköposti Tommi Koukkarille)

II Painetut lähteet

Lähdekirjallisuus

Alatossava, Ari. Tekniikan tekijät – Oulun teknillinen oppilaitos 100 vuotta. Oulu, 1994.

Forsman, Anton. Oulun suomalainen yksityislyseo 1874-1890. Oulu, 1890.

Hautala, Kustaa. Oulun Kaupungin historia IV 1856-1918. Oulun kaupunki, Oulu, 1976.

Hautala, Kustaa. Oulun Kaupungin historia V 1918-1945. Oulun kaupunki, Oulu, 1982.

Helamaa, Erkki. Arkkitehtikoulutus Suomessa 175 vuotta. Suomen Arkkitehtiliitto, Helsinki 2000.

Ikonen, Tiia; Mökkönen, Teemu. Oulu-Uleåborg - Kaupunkiarkeologinen inventointi. Museoviraston rakennushistorian osasto, Helsinki, 2002.

Huttunen, Pertti (toim.). Studia Historica Tomus I, Oulun Historiaseura, Oulu, 1965
(Esko Järventauksen artikkeli Oulun lääninarkkitehdeista)

Kallio-Seppä, Titta. Oulu- Uleåborg - Kaupunkiarkeologisen inventoinnin päivitys. Museoviraston rakennushistorian osasto, Helsinki, 2007.

Pasi Kovalainen ja Weikko Kotila: Uuden seurahuoneen rakennushistoria. (Oulu 2002).

Lahti, Juhana. Kauneus, käytännöllisyys, kestävyys. Senaatti-kiinteistöt, Helsinki, 2011.

Marelius, G. et al. Oulun koulujen 300 vuoden muistoksi. Oulu, 1911.

Niskala, Kaarina. Okkonen, Ilpo. Oulun graadi. 350 vuotta asemakaavoitusta. Oulun kaupunki, Oulu, 2002.

Pohjoinen urakka, toim. Kähkönen, Martti. Rakennusteollisuus RT, Pohjois-Suomen piiri ry, Oulu 2002.

Oulun kaupunki. Oulun kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet. Oulun kaupunki, Oulu, 1986.

Oulun kaupunki, Oulun Monumenttaalikeskuksen suunnittelukilpailun ohjelma, 15.7.1962.

Oulun lyseo 1883-1933, Oulun lyseon 50-vuotisjuhlaulkaisun toimikunta, Oulu 1933.

Oulun lääninarkkitehdit J. Oldenburgista H. Andersiniin, toim. Teppo Jorma, Oulu 1978.

Oulun Osuuskauppa r.l. Kymmenvuotias 1902-1912. Oulun Osuuskauppa r.l. Oulu, 1912.

Oulun yliopisto. Vuosikertomukset. Oulun yliopisto.

Salo, Matti. Lackman, Matti. Oulun yliopisto 1958-1993. Oulun yliopisto, Oulu 1998.

Snellman P. W. Kertomus Oulun Kauppaseuran ja Oulun Kauppiaiden Eläkelaitoksen toiminnasta 1771-1939, Oulun Kauppiaiden eläke- ja apurahastolaitos, Oulu 1939.
Suomen Arkkitehtiliitto SAFA. Oulun yliopiston arkkitehtuurin osaston lisärakennuksen yleinen suunnittelukilpailu - arvostelupöytäkirja, 2001.

Suomen insinöörejä ja arkkitehtejä 1948. STS:n ja TFIF:n julkaisema matrikkeli, Helsinki, 1948.

Suomen korkeakouluinsinöörit ja arkkitehdit 1956. STS:n ja TFIF:n julkaisema

LIITTEET

Liite 1.

Rakennusten ajantasapiirustukset. Ajantasapiirustuksiin on esitetty alkuperäisten rakenteiden lisäksi eri korjaus-, muutos- ja laajennusvaiheiden muutosalueet. (17 sivua)

Liite 2.

Lääninarkkitehti Harald Andersinin laatimat suunnitelmat kivisen koulurakennuksen laajentamiseksi. Kansallisarkisto. (6 sivua)

Liite 3.

Va. rehtori Kaiteran pitämä puhe Oulun yliopiston avajaisissa 3.10.1959. Oulun yliopisto. (5 sivua)

Liite 4.

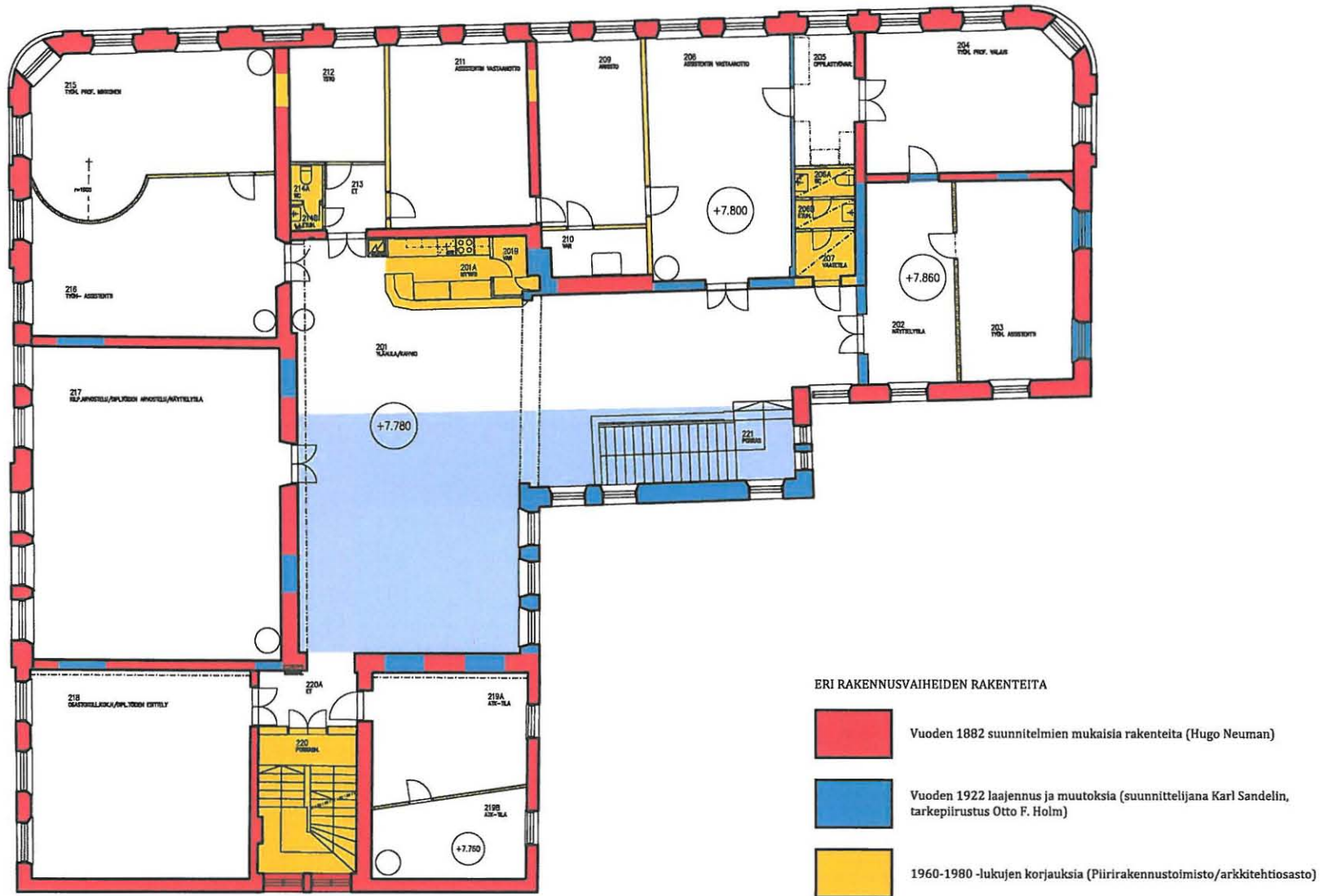
Arkkitehtiosaston käytössä olleen ison luentosalirakennuksen muutospiirustukset sen muuttamiseksi piirustussaliksi. Piirustusten laatija ei ole tiedossa. Suomen Yliopistokiinteistöt Oy:n arkisto / Oulun yliopisto. (3 sivua)

Liite 5.

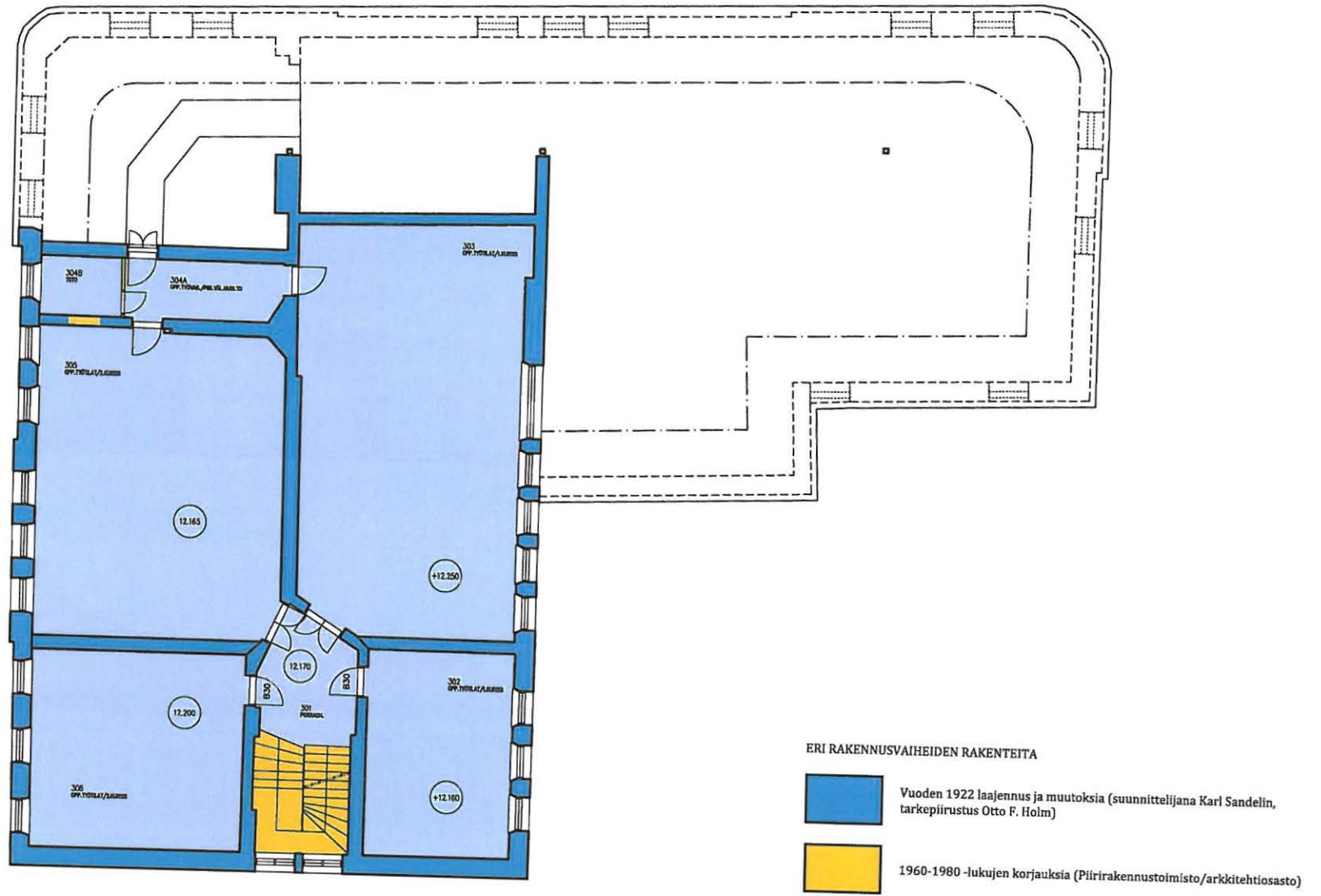
Arkkitehti Martti Vainikan 30.11.1982 laatima luonnos, jossa ehdotettiin kiltahuoneen ja oppilastöiden varaston toteuttamista 3. kerrokseen ullakkotiloihin. Suunnitelma ei toteutunut. Vuosikymmen myöhemmin arkkitehtiopiskelijat saivat oman kiltatalon Pikisaareen. Suomen Yliopistokiinteistöt Oy:n arkisto / Oulun yliopisto. (1 sivu)

Liite 6.

Korttelin asemapiirros vuodelta 1988. Asemapiirustuksessa on esitetty pihasuunnitelma, joka oli tulos arkkitehtiopiskelijoille järjestetystä suunnittelukilpailusta. Pihasuunnitelmasta toteutettiin vain osia. Oulun kaupunginarkisto / rakennuslupapiirustukset. (1 sivu)

Päärakennus, toinen kerros.

Päärakennus, kolmas kerros.

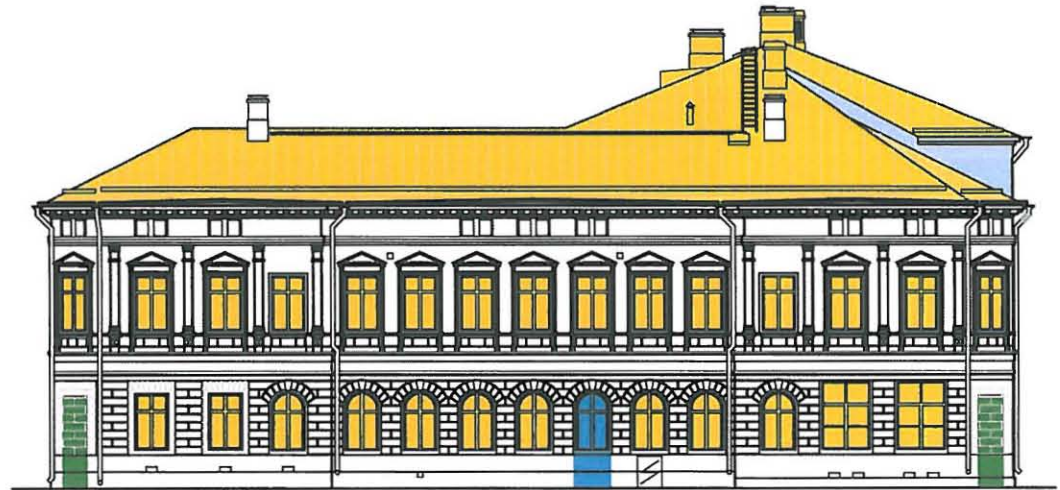
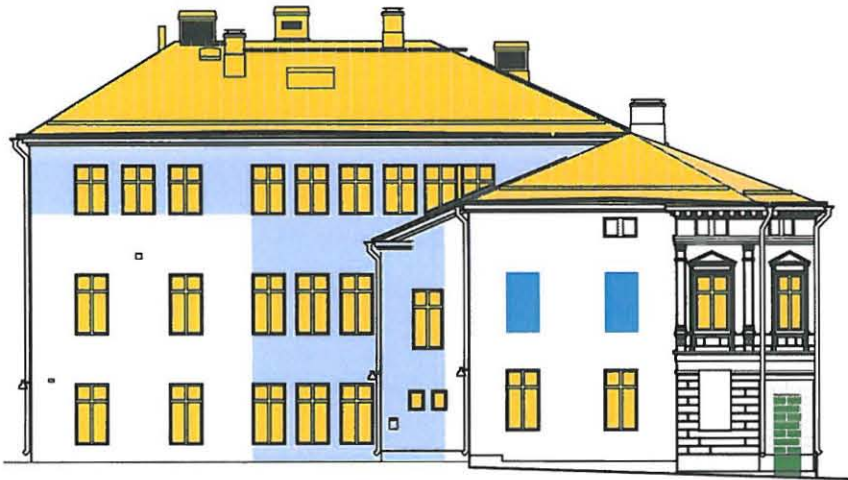
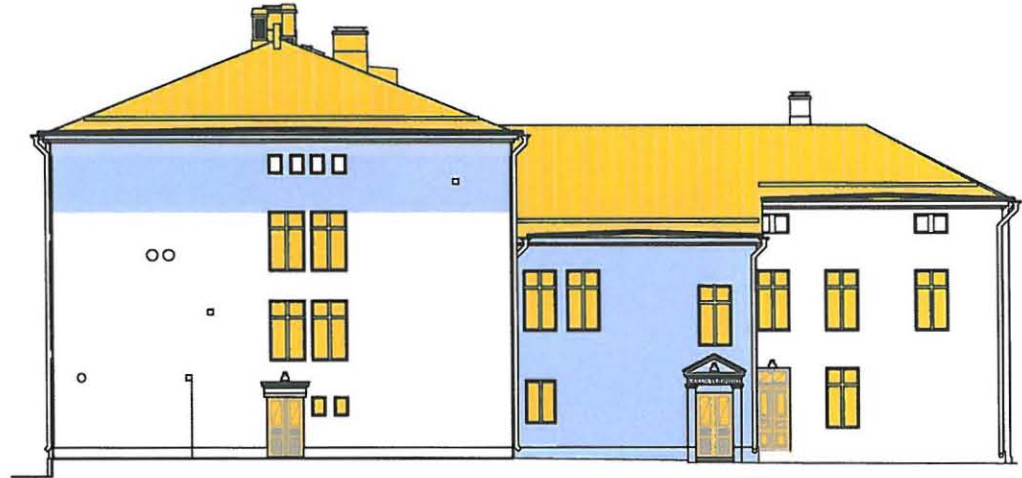
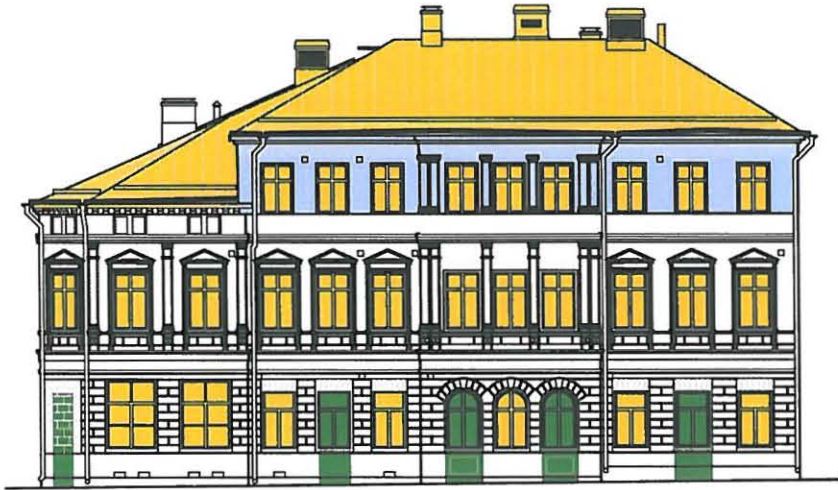
Vuosien 1888/1891 suunnitelmien mukaisia muutoksia (Julius Basillier)

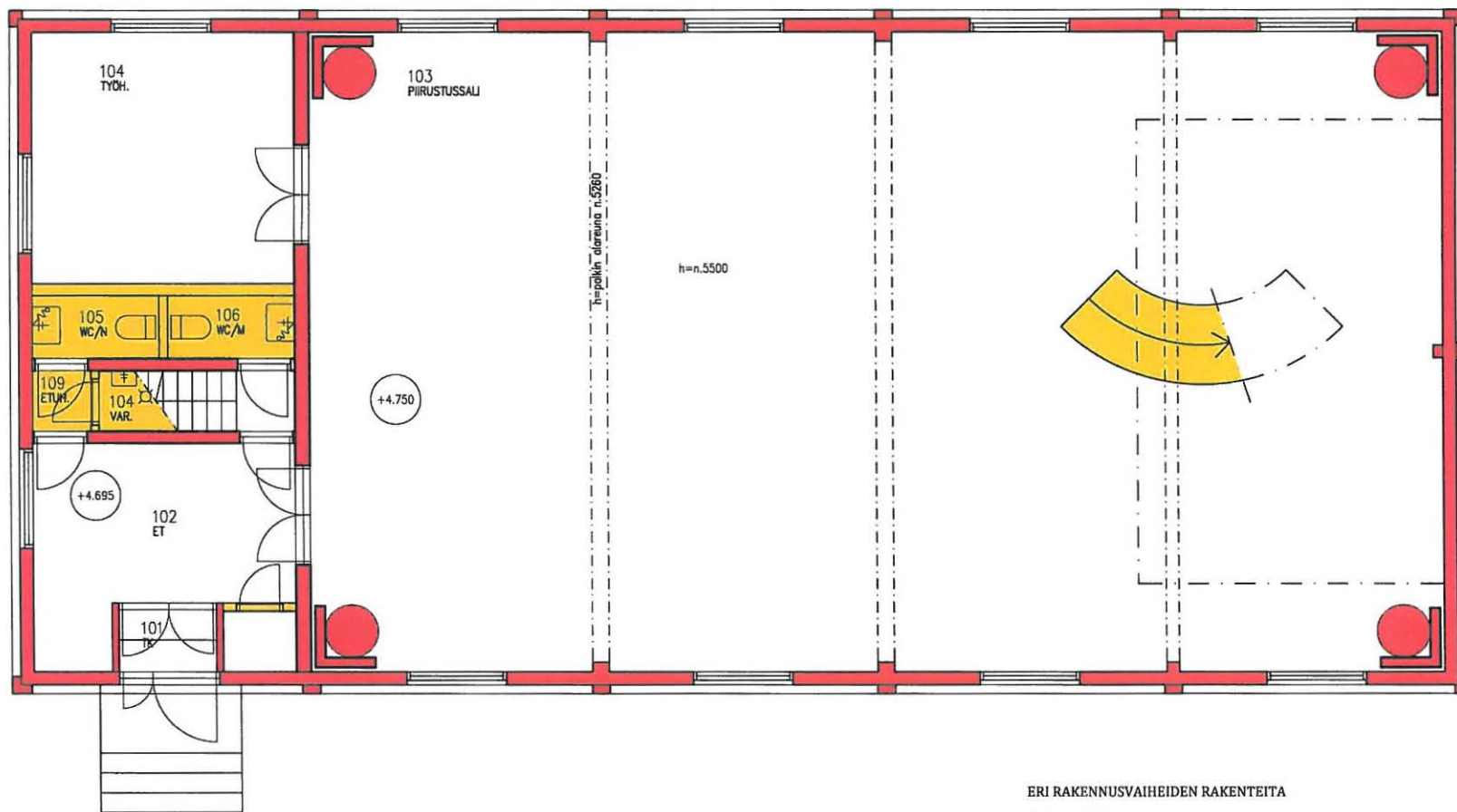
Vuoden 1922 laajennus ja muutoksia (suunnittelijana Karl Sandelin, tarkepiirustus Otto F. Holm)

Vuosien 1959-2012 muutoksia. Vuonna 1983 julkisivujen rappaus- ja maalauskorjaukset, tillikatton uusiminen kone-saumatuksi peltikatteeksi, ikkunoiden uusiminen (Piirirakennustoimisto, Esko Järventaus). Vuonna 2012 julkisivujen rappaus- ja maalauskorjaukset, peltikatteen uusiminen, ulko-ovien uusiminen (Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy)

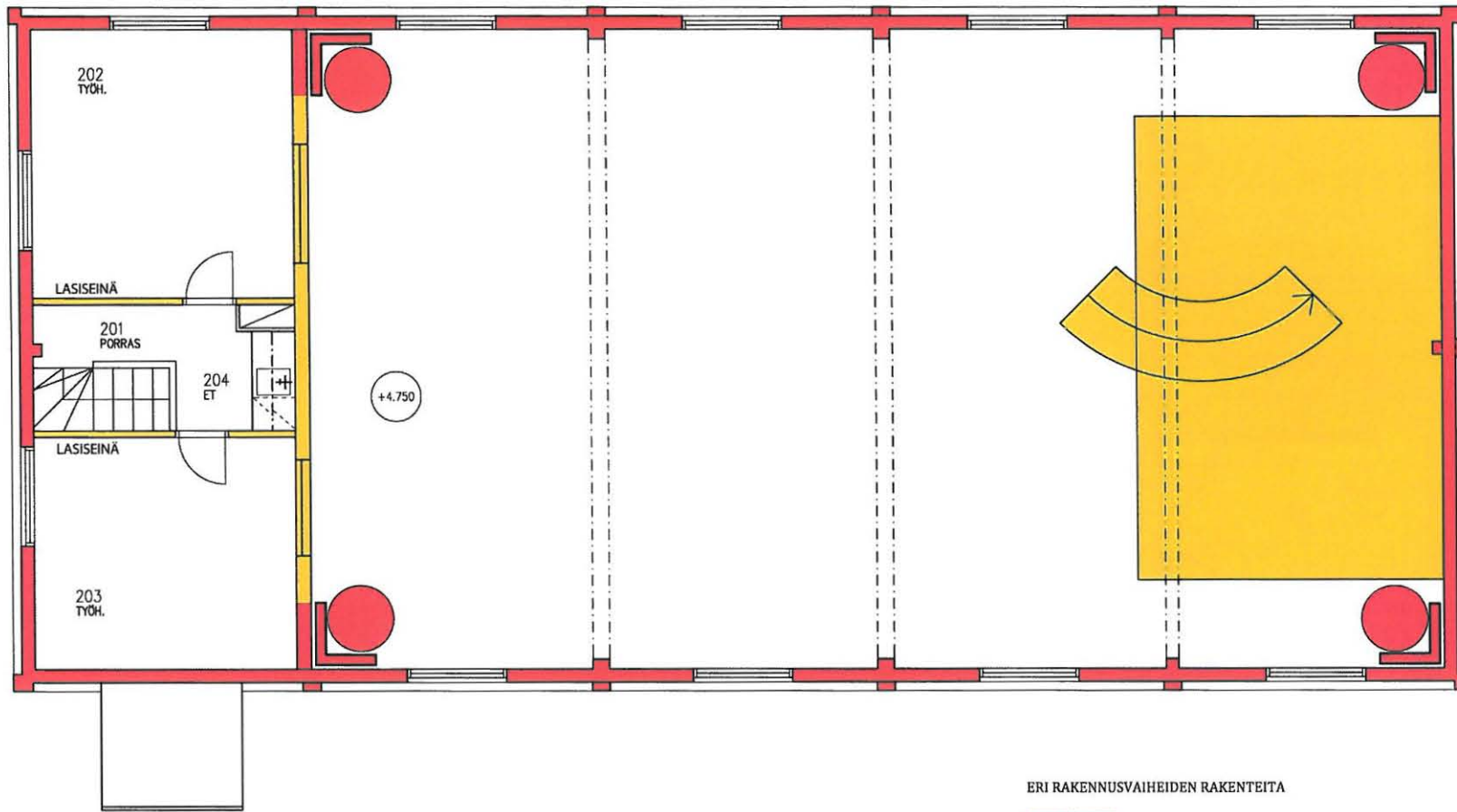

Päärakennus, julkisivut.

ERI RAKENNUSVAIHEIDEN RAKENTEITA

- Vuoden 1895 suunnitelmien mukaiset rakenteet (W. A. Tötterström)
- Vuosien 1983 (Oulun Piirirakennustoimisto) ja 1998/2000 (Arkkitehtitoimisto Raila ja Tapio Rönkönharju) muutokset

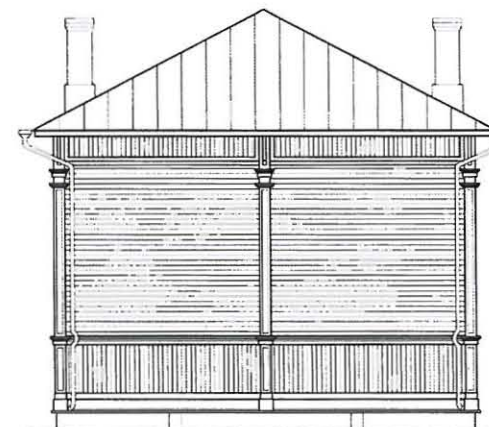
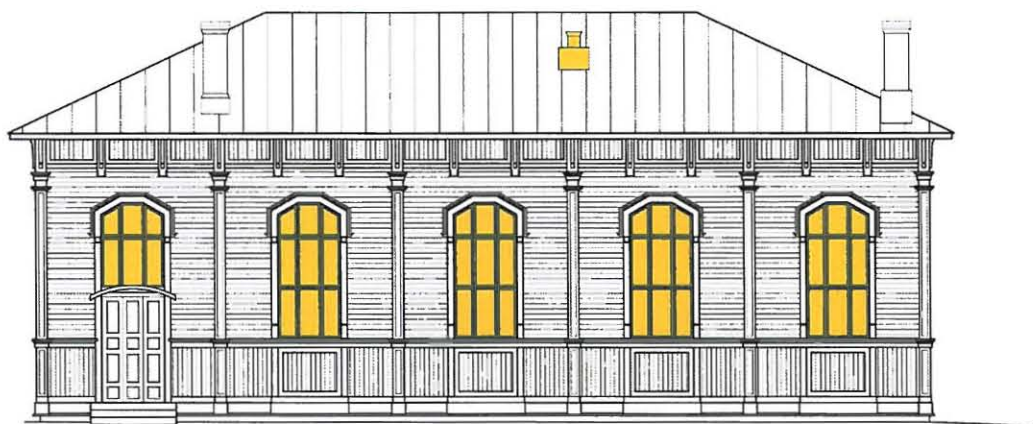
ERI RAKENNUSVAIHEIDEN RAKENTEITA

- Vuoden 1895 suunnitelmien mukaiset rakenteet (W. A. Tötterström)
- Vuosien 1983 (Oulun Piirirakennustoimisto) ja 1998/2000 (Arkkitehtitoimisto Raila ja Tapio Rönköharju) muutokset

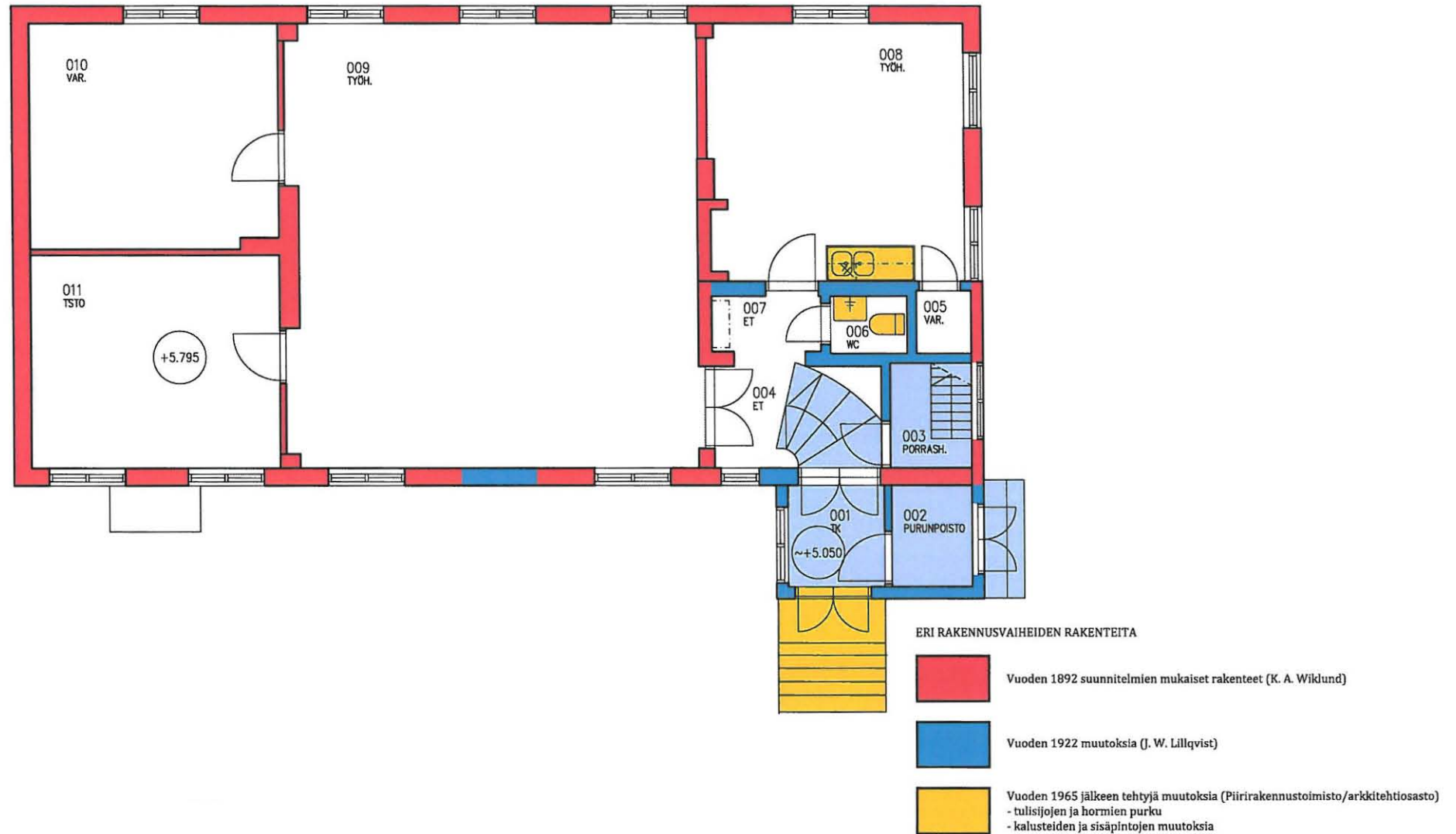
ERI RAKENNUSVAIHEIDEN RAKENTEITA

- Vuoden 1998 julkisivukorjaukset (Arkkitehtitoimisto Raila ja Tapio Rönköharju)
- julkisivujen peruskorjauksia ja maalaus
 - ikkunoiden uusiminen ja ulko-oven korjaus
 - tuuletushormit

Kirjasto (ent. voimistelusalii), julkisivut.

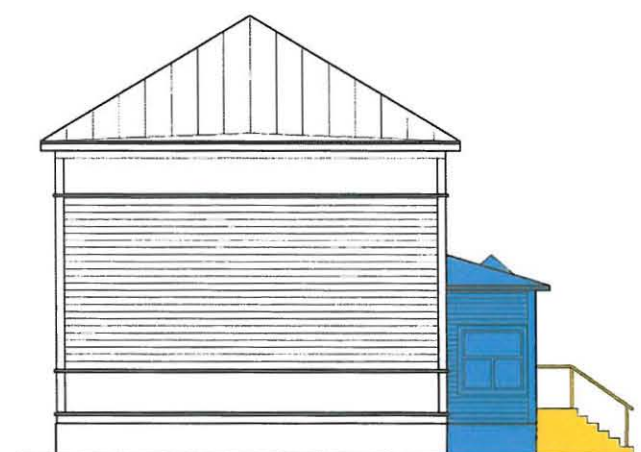
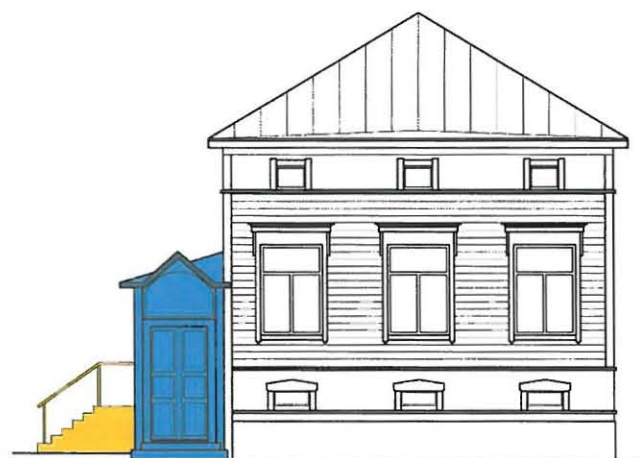
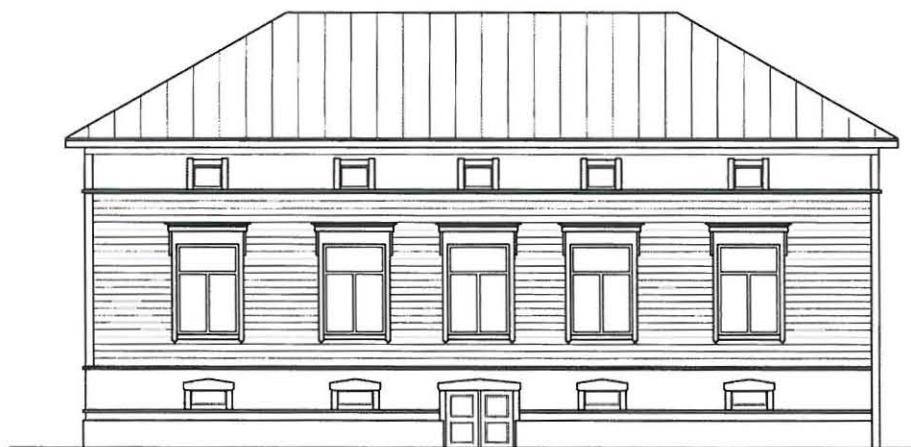

Piirustussalirakennus (ent. konttori), ensimmäinen kerros.

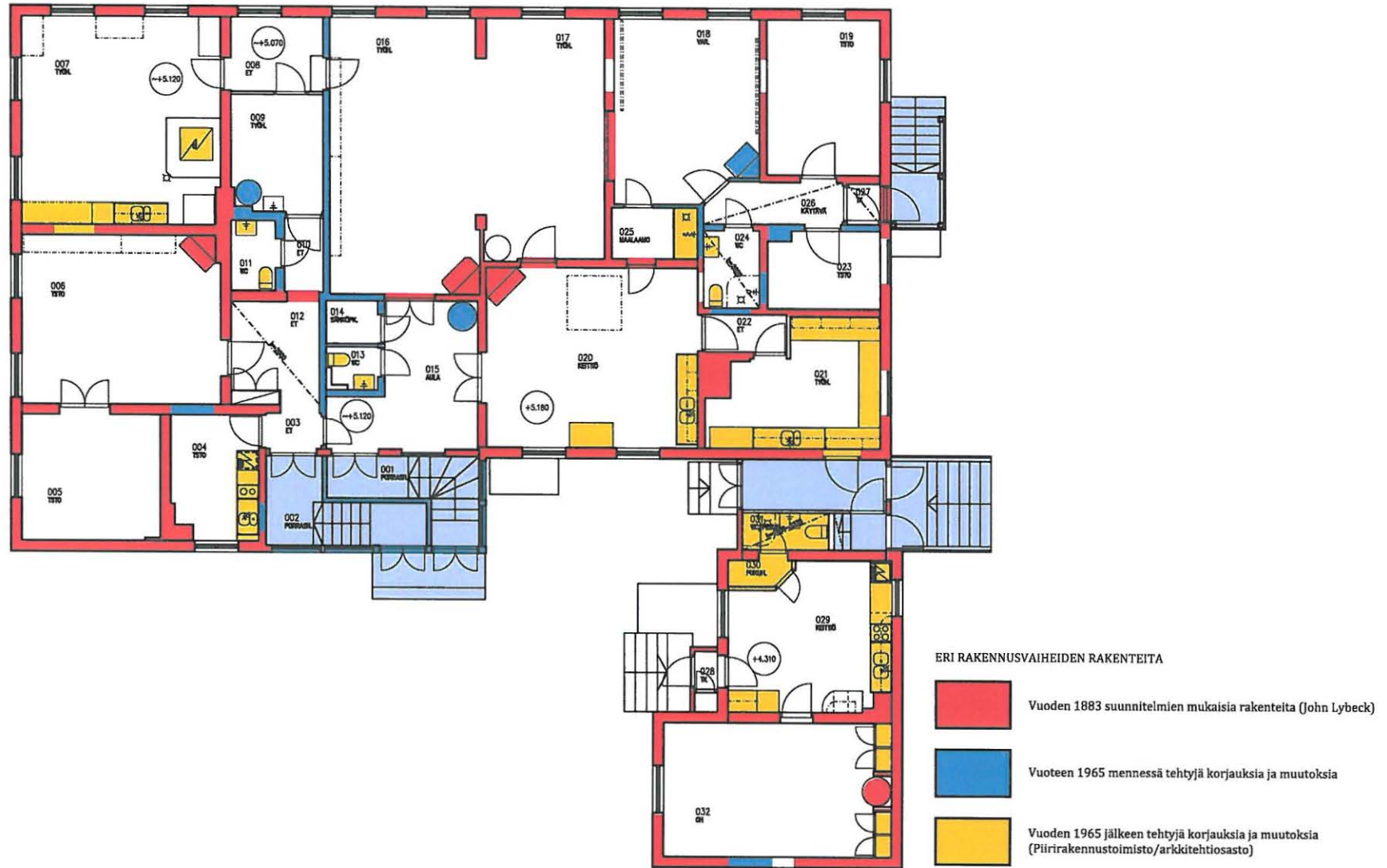
ERI RAKENNUSVAIHEIDEN RAKENTEITA

 Vuoden 1922 muutoksia (J. W. Lillqvist)

 Vuoden 1965 jälkeen tehtyjä muutoksia
- vuonna 2012 julkisivujen maalaus

Piirustussalirakennus (ent. konttori), julkisivut.

"Korsu", ensimmäinen kerros.

ERI RAKENNUSVAIHEIDEN RAKENTEITA

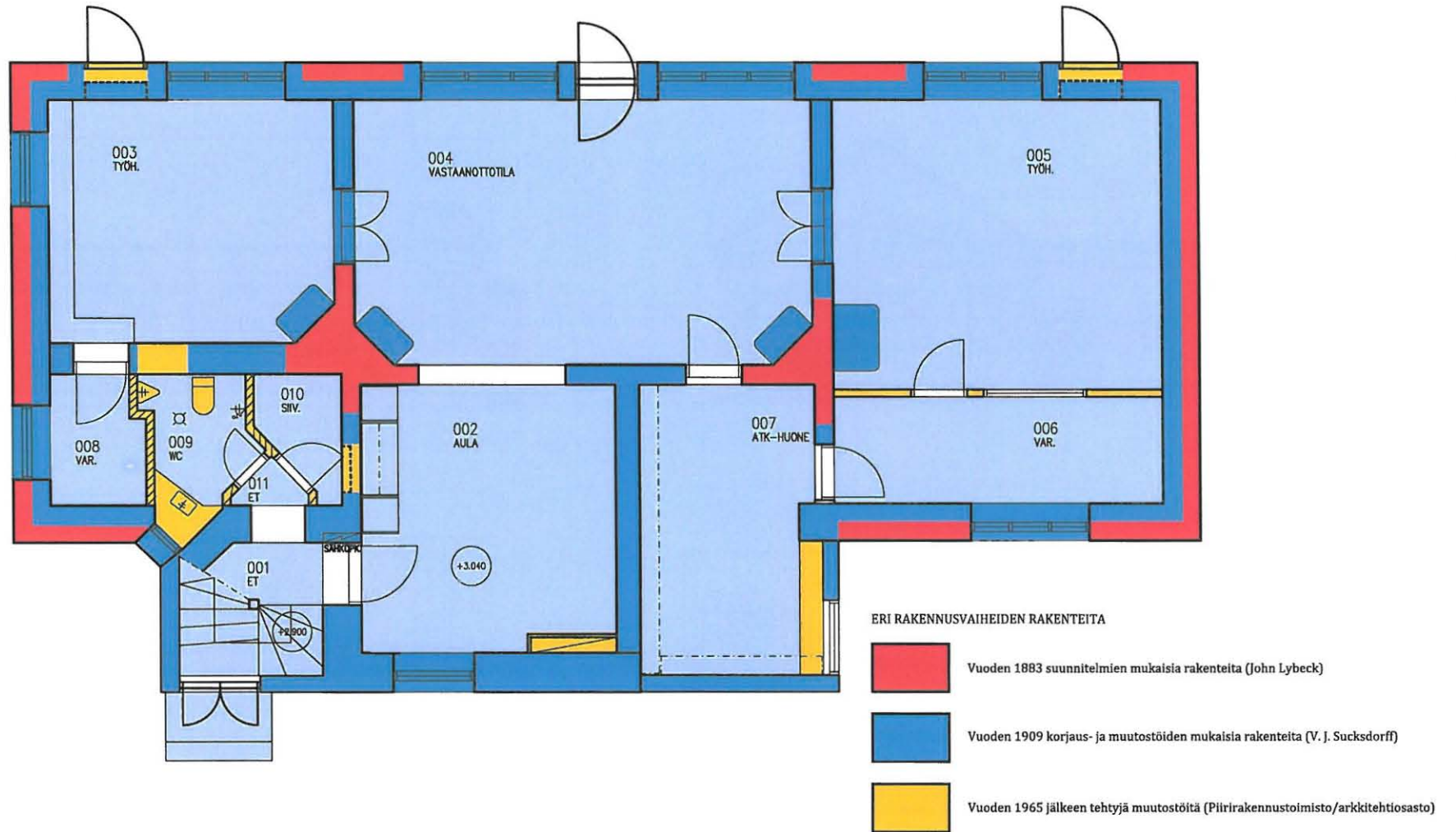

Vuosien 1883-1965 välillä tehtyjä korjauksia ja muutoksia

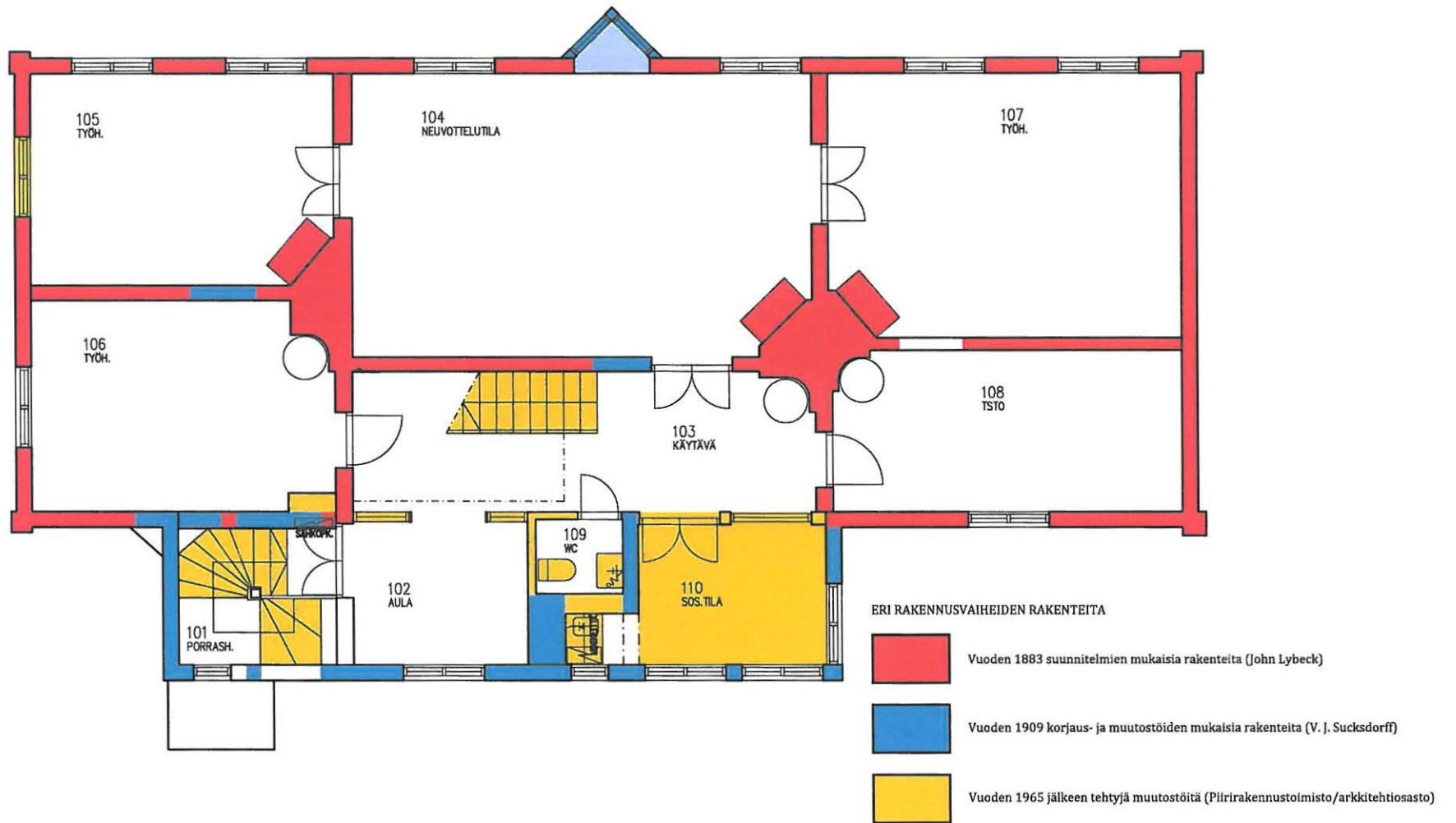

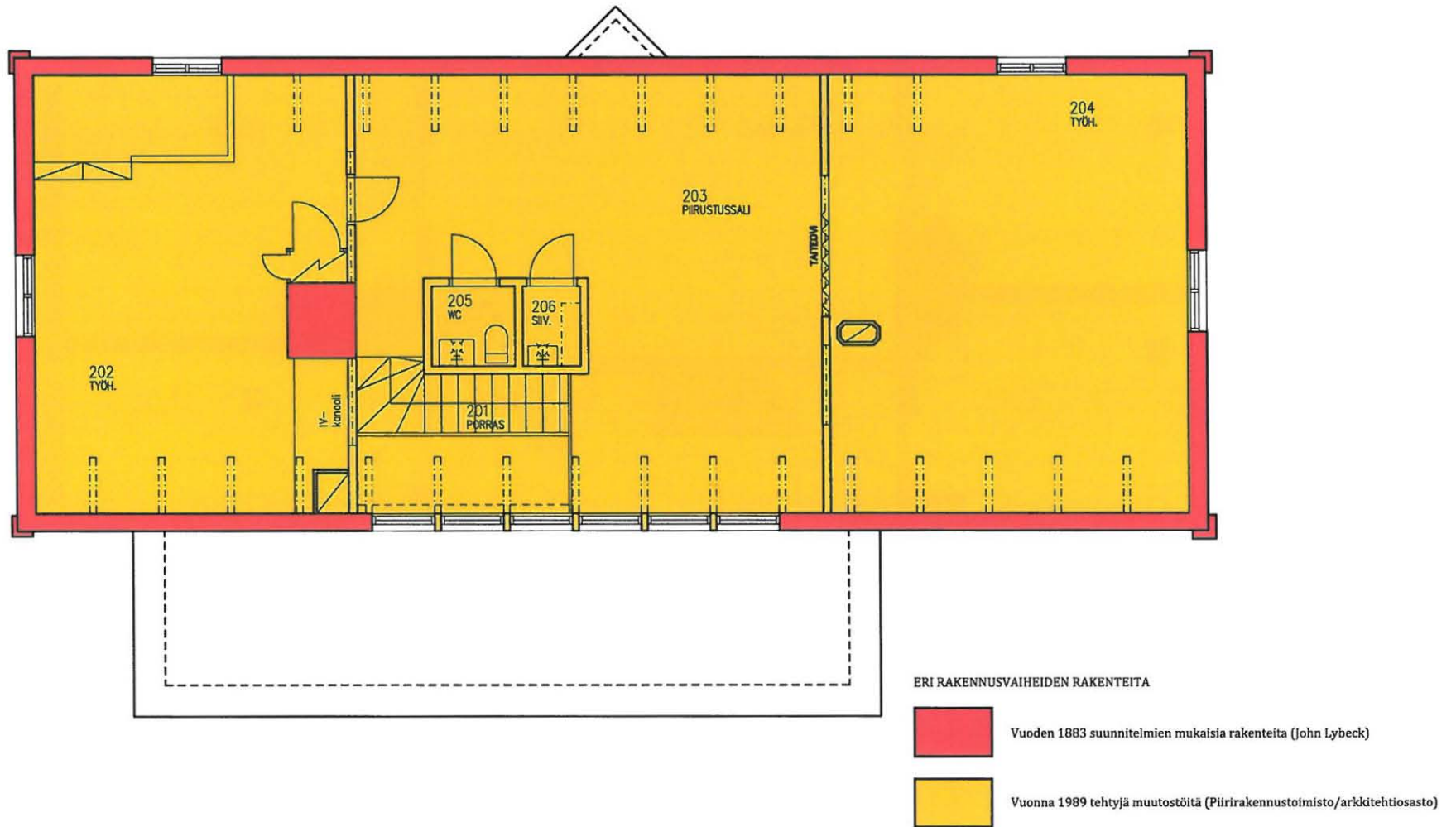
Vuoden 1965 jälkeen tehtyjä korjauksia ja muutoksia
- vuonna 2012 julkisivujen maalaus

"Kasino", ensimmäinen kerros.

"Kasino", kolmas kerros.

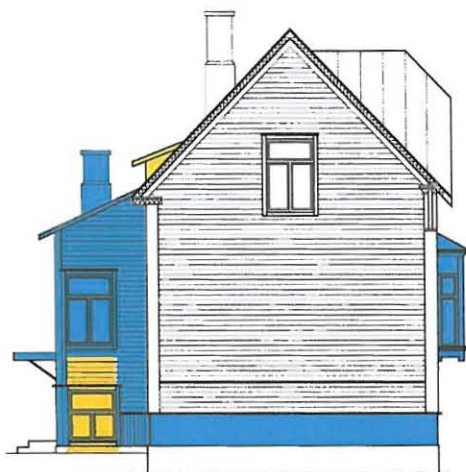
ERI RAKENNUSVAIHEIDEN RAKENTEITA

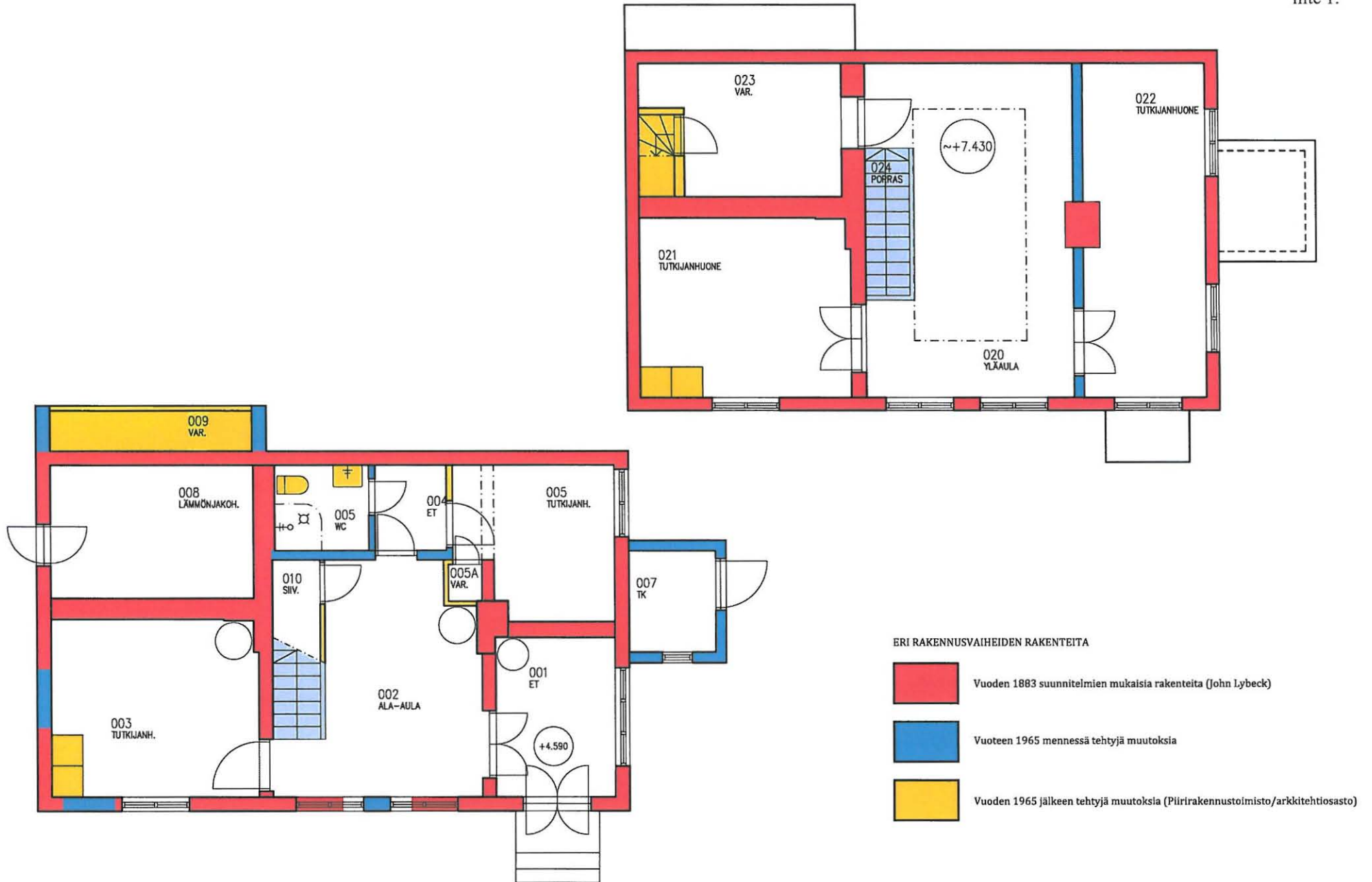
Vuoden 1909 korjaus- ja muutostyöt (V. J. Sucksdorff)

Vuoden 1989 korjaus- ja muutostyöt (Piirirakennustoimisto/arkkitehtiasasto)
- vuonna 2012 julkisivujen maalaus

"Kasino", julkisivut.

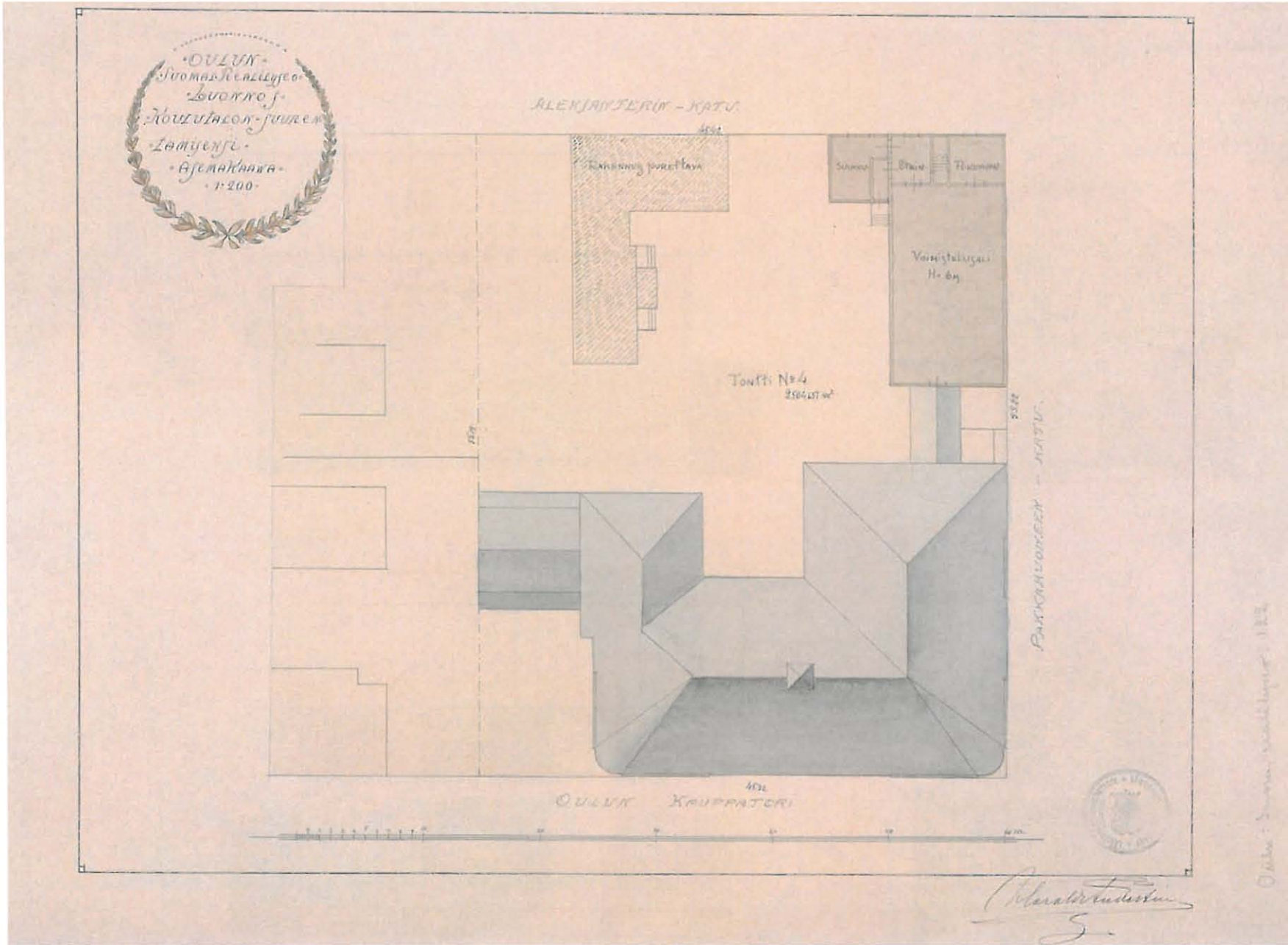

"Tutkijoiden talo" (ulkorakennus, ent. Monistamo), ensimmäinen ja toinen kerros.

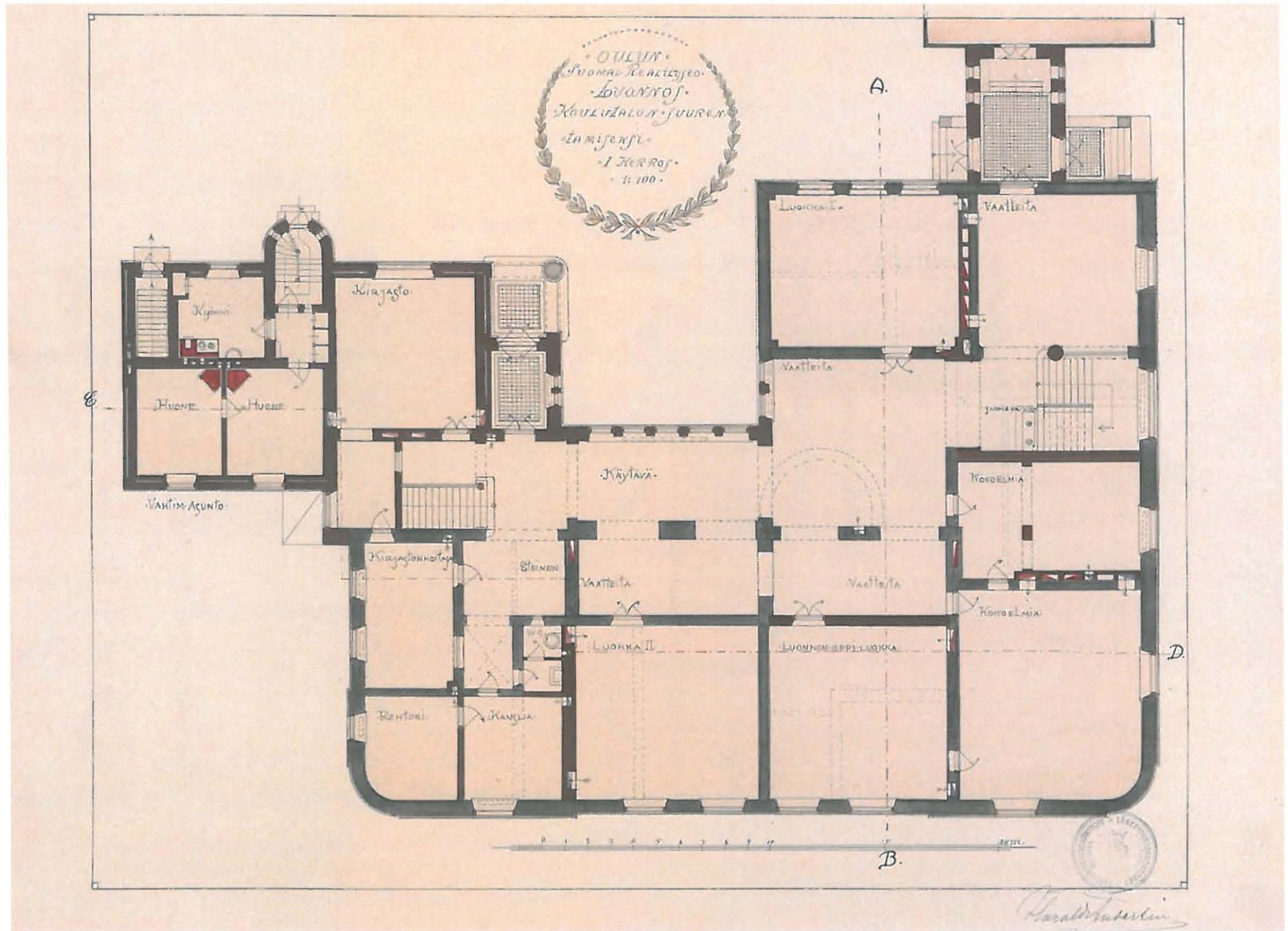
ERI RAKENNUSVAIHEIDEN RAKENTEITA

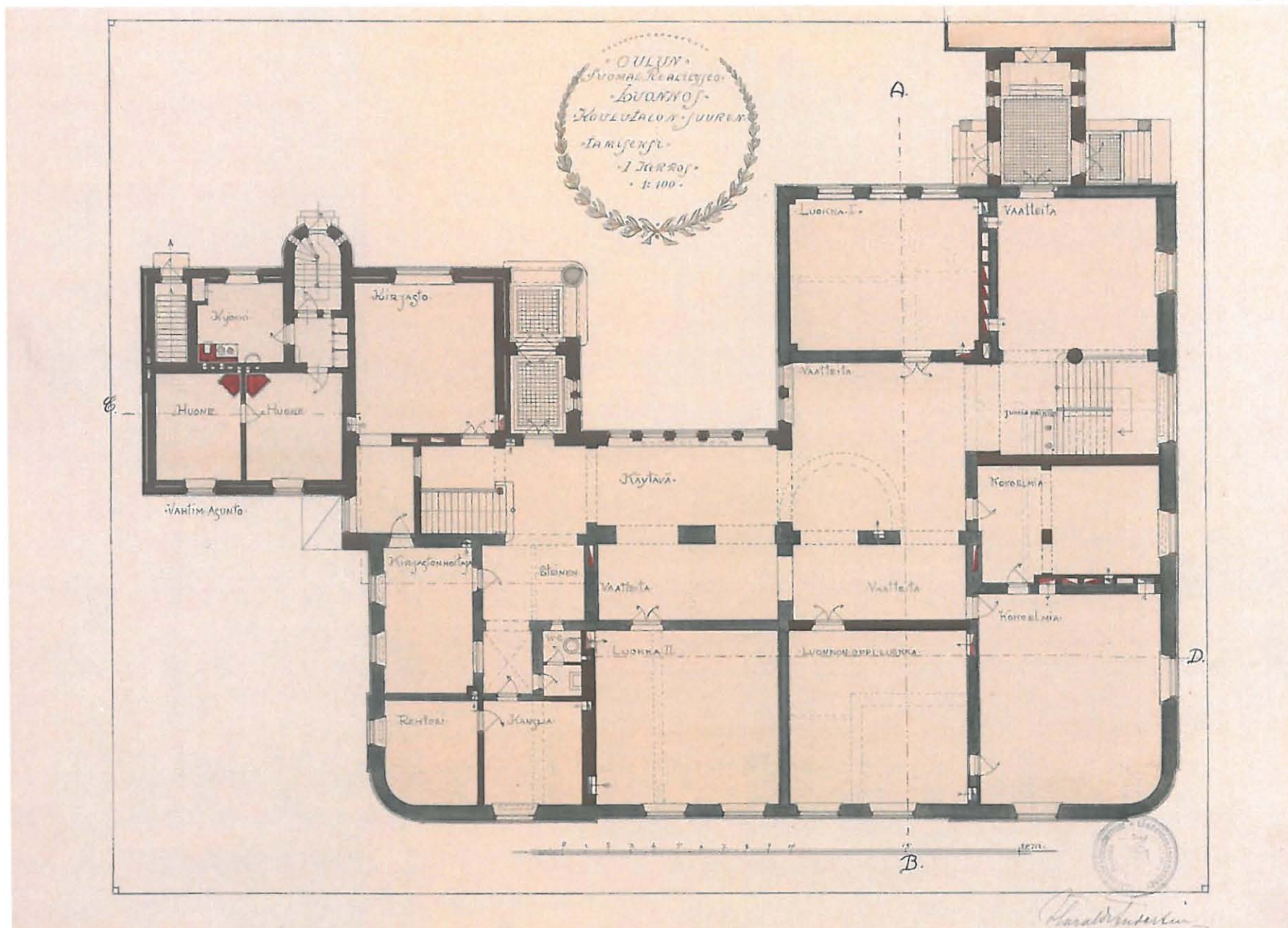
"Tutkijoiden talo" (ulkorakennus, ent. Monistamo), julkisivut.

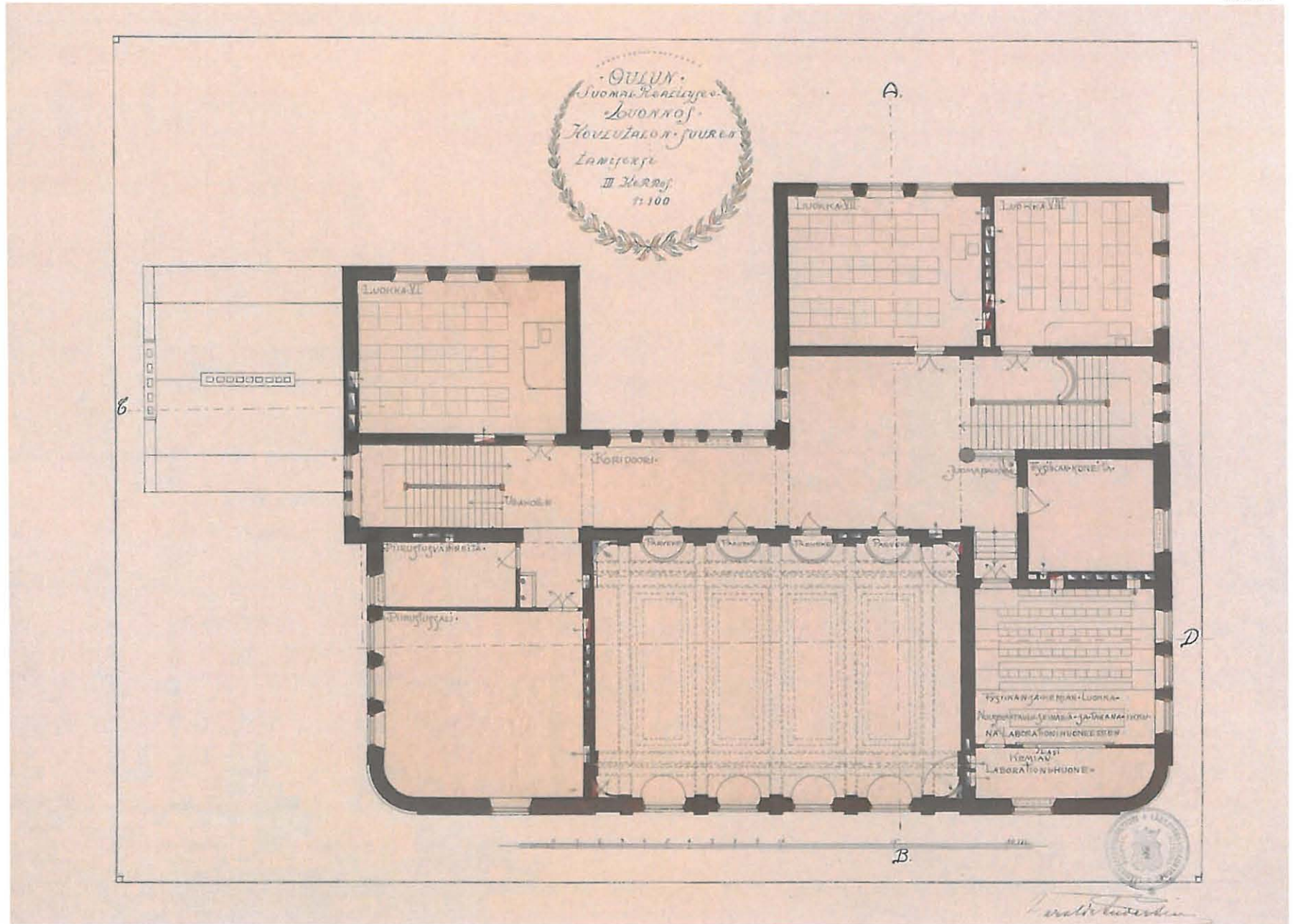
Lääninarkkitehti Harald Andersinin laatimat suunnitelmat koulurakennuksen korjaus- ja laajennustöistä. Suunnitelmien toteutuessa rakennus olisi muuttunut tyystin toisenlaiseksi.

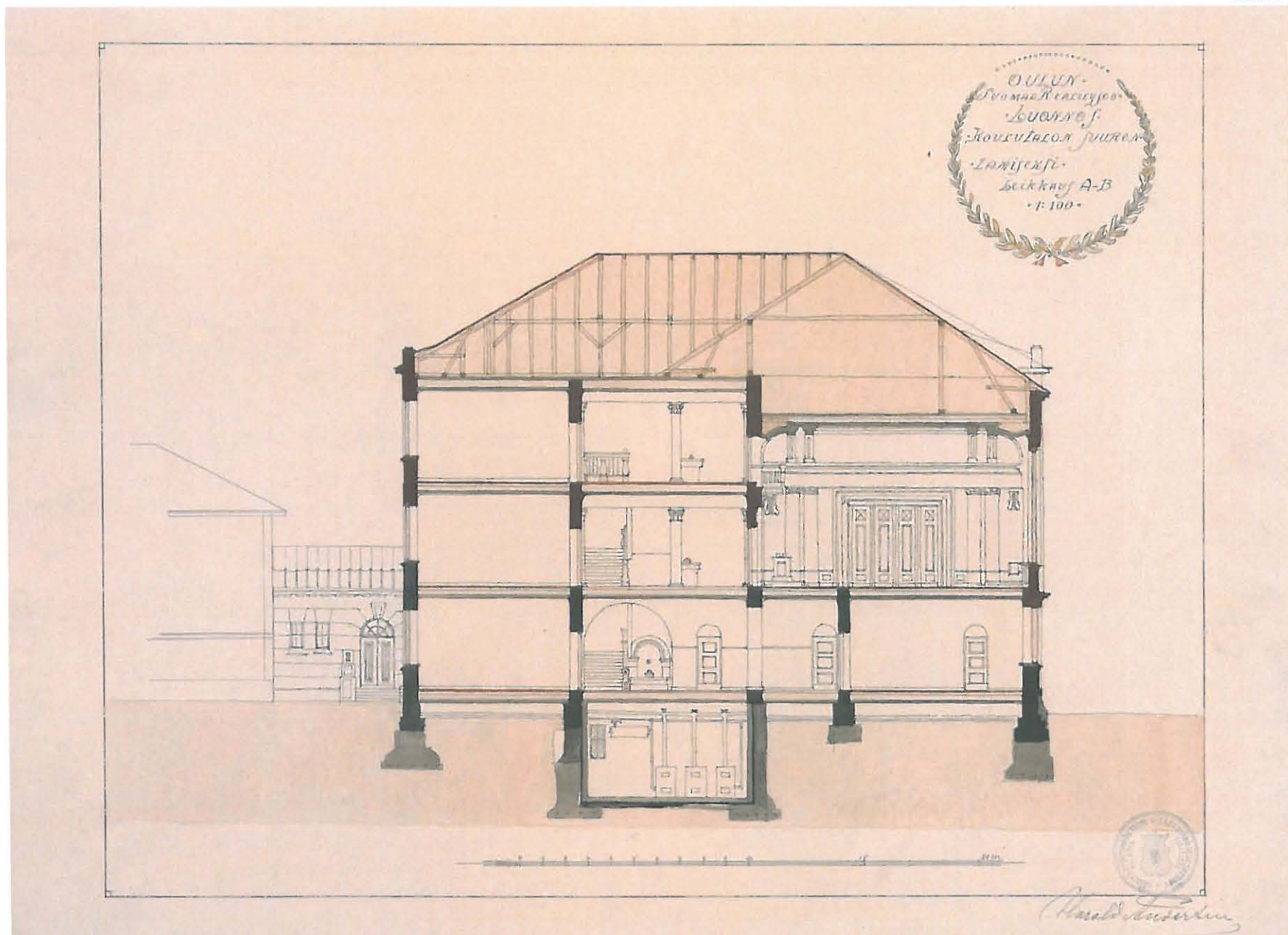
Lääninarkkitehti Harald Andersinin laatimat suunnitelmat koulurakennuksen korjaus- ja laajennustöistä. Ensimmäinen kerros.

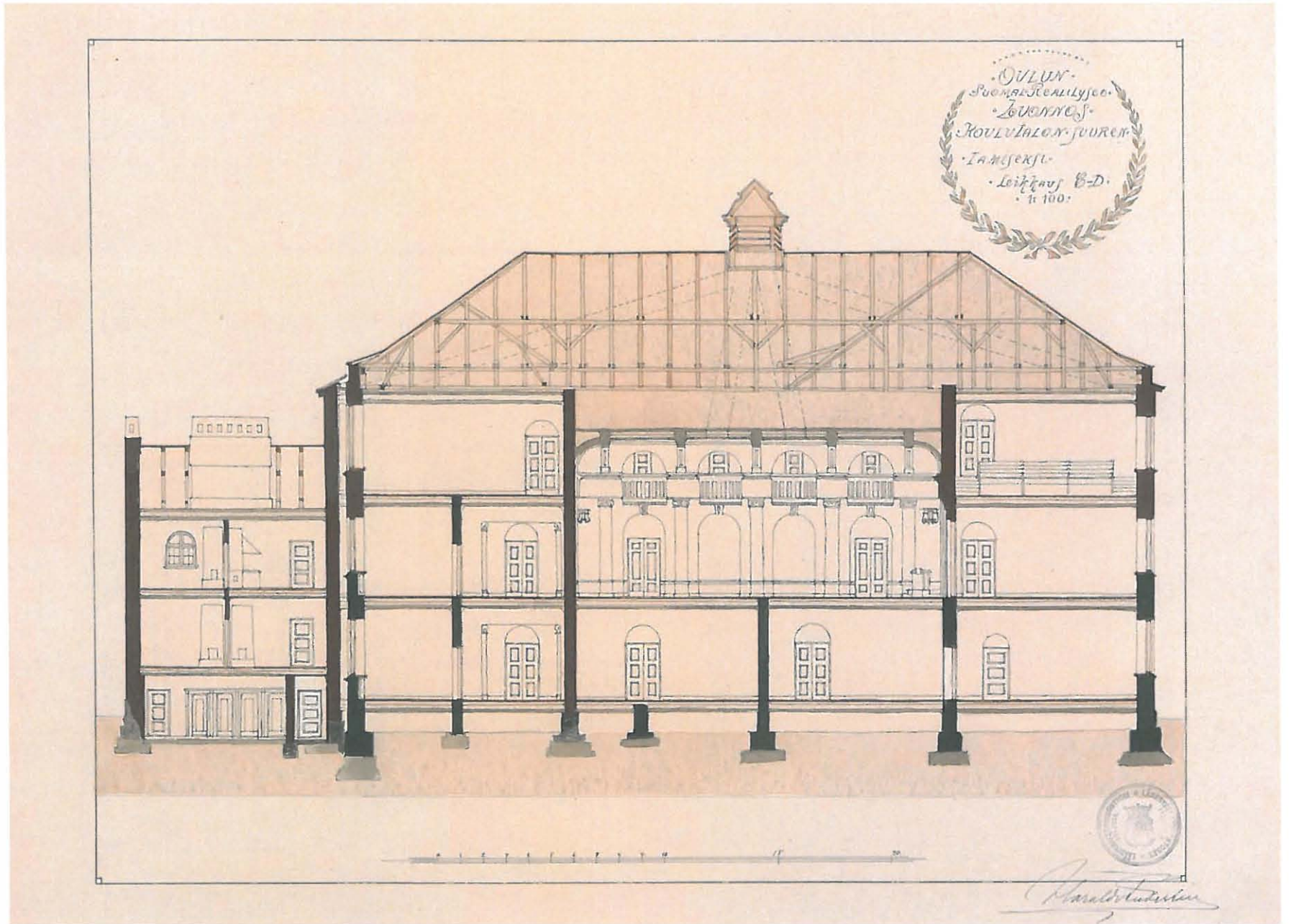
Lääninarkkitehti Harald Andersinin laatimat suunnitelmat koulurakennuksen korjaus- ja laajennustöistä. Toinen kerros.

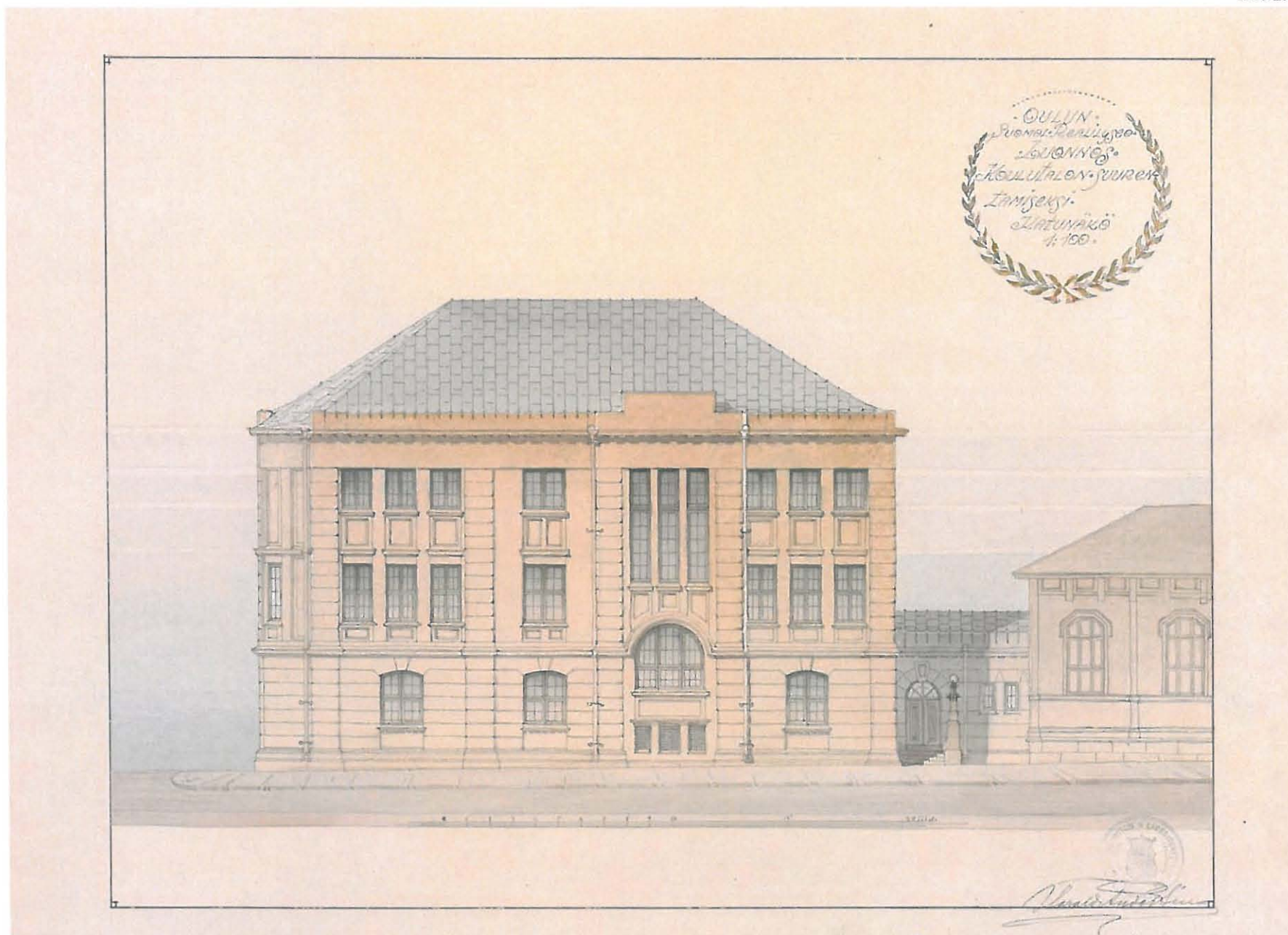
Lääninarkkitehti Harald Andersinin laatimat suunnitelmat koulurakennuksen korjaus- ja laajennustöistä. Kolmas kerros.

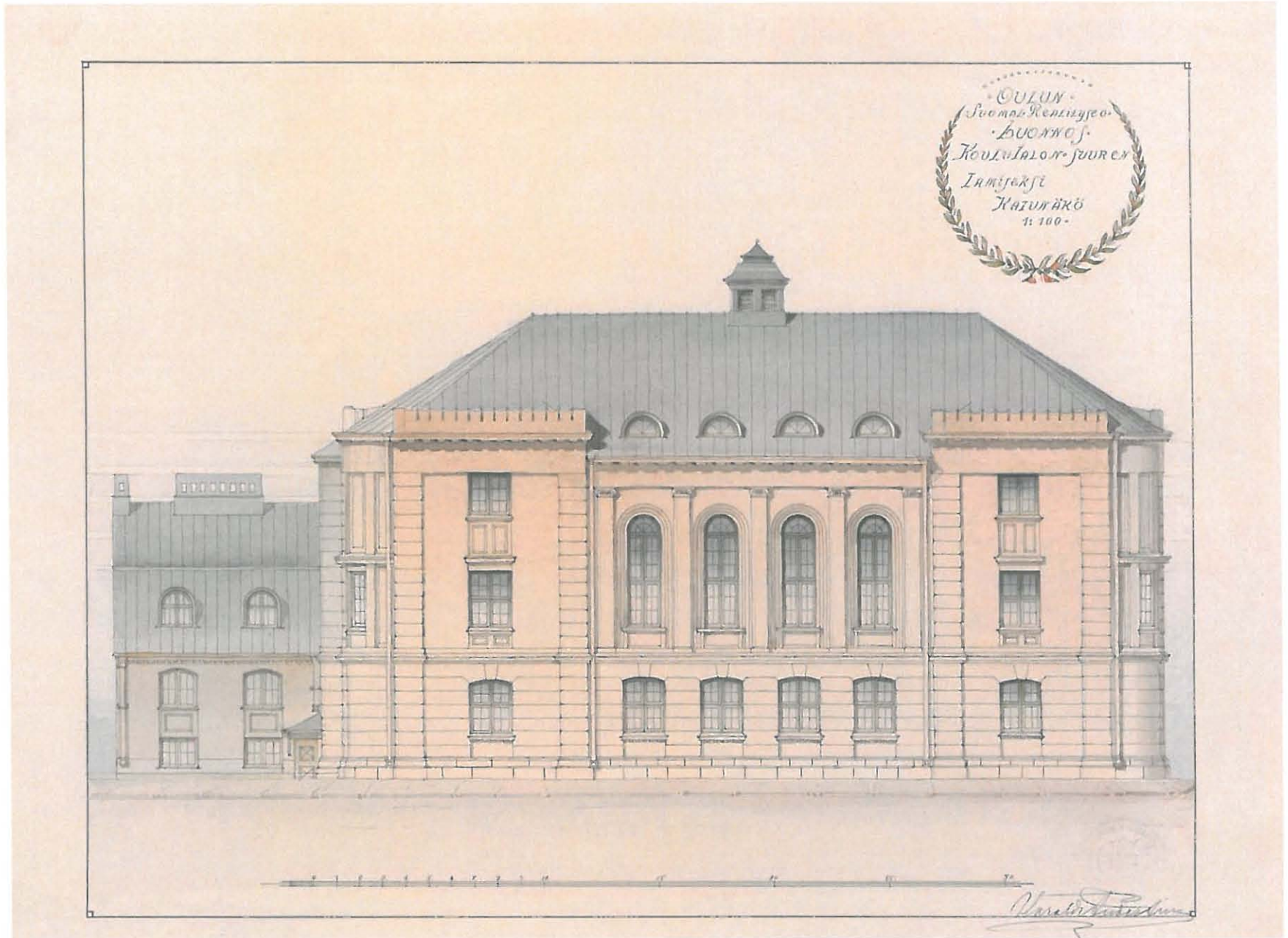
Leikkaus A-B.

Leikkaus C-D.

Julkisivu Pakkahuoneenkadulle.

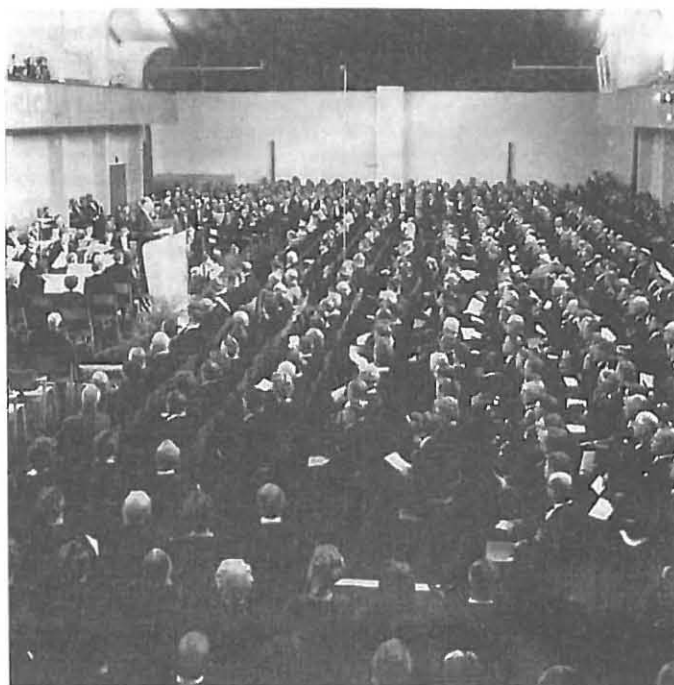
Julkisivu Rantakadulle.

Avajaisesityelmä

Va. rehtori, professori *Pentti Kaitera* piti yliopiston ensimmäisissä avajaisissa 3. 10 1959 NMKY:n suuressa tennishallissa seuraavan avajaisesityelmän:

Herra Tasavallan Presidentti. Rouva Kekkonen. Herra Pääministeri. Herrat ministerit. Arvoisat kansanedustajat. Korkeakoulujen herrat kanslerit ja rehtorit. Kunnioitetut kutsuvieraat. Oulun yliopiston opettajat ja oppilaat.

On erityinen ilo ja kunnia, että Te, Herra Tasavallan Presidentti ja rouva Kekkonen olette saapuneet juhlistamaan läsnäolollanne Oulun yliopiston ensimmäisii avajaisia. Te, Herra Presidentti, olette läheisesti seurannut Oulun yliopistokysymyksen eri vaiheita ja niiden henkilöiden ponnisteluja, joille tämän korkeakoulun kehittäminen on uskottu. Ilman Teidän arvovaltaista tukeanne Pohjois-Suomen korkeakoulusuunnitelma tuskin olisi vielä sillä

Kuva 1. Yliopiston ensimmäiset avajaiset 3. 10. 1959. Va. rehtori Kaitera pitämässä avajaisesityelmää.

astella, että ensimmäiset ylioppilaat ovat nyt voineet aloittaa opintonsa Oulun yliopistossa. Harrastuksenne kiinteyttä tähän asiaan osoittaa mm. se, että Te luennoitte Oulun kesäyliopistossa v. 1956 aiheesta „Pohjois-Suomen taloudellinen kehittäminen”. Esitän Teille, Herra Tasavallan Presidentti, Oulun yliopiston kunnioittavat kiitokset toiminnastanne akateemisen opetuksen edistämiseksi Pohjois-Suomessa.

Vielä kymmenen vuotta sitten oli korkeakoulun saaminen Ouluun vain kaukainen tulevaisuuden suunnitelma, jonka suhteen oltiin epätoivoisia mm. siitä, mikä olisi korkeakoulun toimintasuunta. Professori J. H. Vennola oli v. 1917 pitämässään esitelmässä tieteellisestä kasvatuksestaamme ehdottanut, että Pohjois-Suomeen olisi perustettava korkeakoulu, jonka tehtävänä olisi lähinnä taloudellisen ja sosiaalisen valistuksen levittäminen. Tämän toteuttamiseksi perustettu Oulun Korkeakouluseura asetti päämääräkseen käytännöllisen korkeakoulun aikaansaamisen edistämään maataloutta, metsä- ja vuoriteollisuutta sekä muita taloudellisia kehittämismahdollisuuksia. Myöhemmin professori Kyösti Haataja toimi tässä asiassa pitkään aikaa sohdun kantaajana ja korosti erityisesti sitä, että Ouluun pitäisi perustaa yliopisto, jossa humanistisilla aineilla olisi tärkeä sijä. Turun yliopiston ja Jyväskylän kasvatustieteellisen korkeakoulun perustaminen ja ne vaikeudet, joiden kanssa nämä laitokset joutuivat ensimmäiset vuosikymmenet painiskelemaan, aiheuttivat, että varsinkin yliopiston luonteista ja humanistisiin aineisiin suuntautunutta korkeakoulua pidettiin yleisesti toteuttamismahdollisuuksien ulkopuolella olevana ajatuksena. Kun sotien jälkeen ryhdyttiin kiinnittämään huomiota Pohjois-Suomen taloudellisiin mahdollisuuksiin maamme tuotantoelämän reservialueena, nousivat Oulun korkeakoulukysymyksen yhteydessä uudelleen etualalle taloudelliseen ja teknilliseen valistukseen tähtäävät tavoitteet. Vuonna 1949 perustettu Pohjois-Suomen Tutkimussäätiö asetti päämääräkseen teknillis-taloudellisen tutkimuslaitoksen aikaansaamisen. Sen yhteydessä ajateltiin voitavan antaa myös akateemista opetusta niin, että laitoksesta aikanaan voitaisiin kehittää korkeakoulu. Tämä suunnitelma kaatui kuitenkin huomautuksiin, että erillisen tutkimuslaitoksen muodostaminen Pohjois-Suomen kysymysten selvittämiseksi rikkoisi koko maata käsittävät tutkimuslaitosorganisaation.

Erityisen huomion kohteeksi Pohjois-Suomen korkeakoulukysymys joutui kansleri P. J. Myrbergin johtamassa korkeakoulukomiteassa, joka aloitti toimintansa joulukuussa 1952. Siellä käydyissä keskusteluissa nousi ensimmäisessä vaiheessa jälleen esille ajatus Pohjois-Suomeen perustettavasta tutkimuslaitoksesta, jonka yhteydessä voitaisiin harjoittaa myös akateemisia jatkoopintoja. Myöhemmin komiteassa tutkittiin jollekin rajoitetulle opinalalle suuntautuvan korkeakoulun perustamista Ouluun. Kysymys siitä, minkä luonteen tämän korkeakoulun pitäisi olla, aiheutti pitkiä keskusteluita. Komitean työskentelyn loppuvaiheessa mielipiteet jakaantuivat jotenkin tasän siten, että toiset kannattivat humanistisiin aineisiin ja toiset matemaattis-luonnontieteellisiin aineisiin suuntautuvna korkeakoulua. Komitean ehdotus, joka sisältyy

huhtikuussa 1956 valmistuneeseen, maamme korkeakoulupolitiikkaa koskevaan mietintöön, muodostui eräänlaiseksi sovittelemalliseksi, jonka mukaan perustettava Pohjois-Suomen korkeakoulu voisi opetus- ja tutkimustyössään keskittyä pääasiallisesti Pohjois-Suomen luonnonvarojen, aluksi erityisesti Pohjois-Suomen metsävarojen ja niiden hyväksikäyttöä sekä suo- ja metsämaaperää koskevien kysymysten selvittelyyn. Lisäksi korkeakoulussa annettaisiin myös teknillistä opetusta, aluksi erityisesti rakennustekniikkaan liittyvää. Tämän edellyttämää perusopetusta matemaattis-luonnontieteellisissä aineissa annettaisiin niin, että opintojen pääsuunnasta riippuen voitaisiin suorittaa joko diplominsinööriin tai kandidaatin tutkintoja. Komitea oletti, että korkeakoulu ei voisi odottaa saavansa suurta oppilasmäärää, vaan sen toiminnan painopiste olisi tutkimustehtävissä. Komitea esitti asetettavaksi uuden komitean selvittämään vielä suunnitellun yksityiskohtia.

Tämä uusi, Pohjois-Suomen korkeakoulukomitean nimeä käyttänyt komitea, joka asetettiin lokakuussa 1956, päätyi jo helmikuussa 1957 antamassaan osamietinnössä ehdottamaan yliopiston perustamista Ouluun. Se ylti Myrbergin komitean esittämään yleislinjaan sikäli, että aluksi olisi lähdeittävä niistä talouteen liittyvistä ja väestöä koskevista kysymyksistä, joista Pohjois-Suomen kehitys ja sen merkitys valtakunnalle selvimmän riippuu. Yliopistoon esitettiin mietintöön liittyvän lakiehdotuksen mukaan perustettavaksi kolme tiedekuntaa, filosofinen, teknillinen ja lääketieteellinen sekä Pohjois-Suomen taloudellisten kysymysten ja luonnonvaroihin kohdistuvan tutkimuksen edistämiseksi erityinen tutkimuslaitos, jonka professorit osallistuisivat myös yliopistossa tapahtuvan opetuksen antamiseen. Lisäksi komitea esitti, että Oulun opettajakorkeakoulu liitettäisiin opettajainvalmistuslaitokseksi yliopiston yhteyteen.

Oulun opettajakorkeakoulun alkaminen v. 1953 poistamaan silloista vaikeaa kansakoulunopettajain pulaa oli tuonut uudelleen esille ajatuksen myös humanistisiin aineisiin suuntautuvasta korkeakoulusta, minkä toteuttamiseksi etenkin pormestari Heikki Kannisto työskenteli. Laki Oulun opettajakorkeakoulusta, joka annettiin helmikuussa vuonna 1956, oli jo pitkä askel tähän suuntaan, kun sen mukaan tähän oppilaitokseen voitiin perustaa myös professorin virkoja. Kouluneuvos A. Salmelan johdolla vuosina 1956—1958 työskennellyt komitea suunnitteli useiden professorin virkojen perustamista nimenomaan opettajainkasvatusta ajatellen.

Asiain jatkokäsittely tapahtui Pohjois-Suomen korkeakoulukomitean esityksen pohjalla. Maatalous- ja metsätieteiden kandidaatti Kerttu Saalastin ollessa opetusministerinä valmistettiin suunnitelma korkeakoulujen lähivuosien kehittämiseksi, mihin suunnitelmaan sisältyi mm. hanna-lääketieteellisen opetuksen aloittaminen Turun yliopistossa. V. J. Sukselaisen ensimmäisen hallituksen aikana Tasavallan presidentti antoi esityksen laiksi Oulun yliopistosta 25 päivänä lokakuuta 1957. Suunnitelmaan sisältyi myös lakiesitys Jyväskylän kasvatustieteellisen korkeakoulun toiminnan laajentamisesta järjestä-

mällä siihen oppikoulunopettajien valmistusta. Oulun yliopiston ja Jyväskylän korkeakoulun kesken ehdotettiin sellainen työnjako opettajain kasvatuksessa, että aluksi Oulussa valmistettaisiin kelpoisuuteensa akateemista loppututkintoa tarvitsevia opettajia matemaattisissa ja luonnontieteellisissä aineissa sekä Jyväskylässä humanististen tieteiden, lähinnä kielen alalla.

Eduskunnan sivistysvaliokunta asettui yksimielisesti lakiehdotuksia tukemaan. Oulun yliopistoa koskevassa mietinnössään se korosti erityisesti teknillisen ja lääketieteellisen tiedekunnan perustamisen tärkeyttä. Yliopistoon suunnitellun Pohjois-Suomen tutkimuslaitoksen tarpeellisuutta se perusteli mm. sillä, että laitos tarjoaa mahdollisuudet sellaisen tutkimustoiminnan järjestämiseen Pohjois-Suomessa, mikä muiden tutkimuslaitosten ohjelmassa on jäänyt liiaksi taka-alalle, mutta mikä Pohjois-Suomen kehityksen kannalta on erityisen tärkeää.

Sivistysvaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota myös siihen Suomen hallituksen aloitteeseen ns. subarktisten ja arktisten alueiden lääketieteellisten ongelmien selvittämistä varten perustettavasta instituutista, minkä Pohjoismaiden neuvosto oli helmikuussa 1957 ottanut jatkoselvitysten kohteeksi. Tämä aloite rakentuu nimenomaan siihen, että Oulun yliopiston yhteyteen tulee lääketieteellinen tiedekunta, minkä läheisyyteen laitos voitaisiin perustaa. Samalla laitokseen voitaisiin liittää muutakin tutkimusta, missä Pohjois-Suomen tutkimuslaitos muodostaa sen yhtymäkohdan, millä yliopisto liittyisi tähän kansainväliseen tutkimustoimintaan.

Eduskunta hyväksyi yksimielisesti toukokuun 28 päivänä 1958 samassa istunnossa sekä Oulun yliopistoa että Jyväskylän kasvatustieteellistä korkeakoulua koskevat lait pääpiirteissään hallituksen esityksen mukaisesti. Tasavallan presidentti vahvisti lain Oulun yliopistosta heinäkuun 8 päivänä 1958 ja jo vuoden 1959 menoaarvioon eduskunta hyväksyi määrärahat yliopiston toiminnan aloittamiseksi filosofisessa tiedekunnassa sekä vuoden 1959 toisessa lisämenoaarviossa myös teknillisessä tiedekunnassa. Pohjois-Suomen korkeakoulukomitea sai joulukuussa 1958 valmiiksi mietintönsä toisen osan, joka käsitti yliopiston perussääntöä koskevan asetusehdotuksen sekä ehdotuksen asetukseksi yliopiston toiminnan aloittamisesta ja väliaikaisesta hallinnosta. Nämä asetukset annettiin huhtikuun 24 päivänä 1959. Pitkäaikaisen odotuksen ja varsinkin viime vuosina yhä laajenevien kansalaispiirien ponnistelujen tuloksena oli uusi valtion yliopisto valmis aloittamaan toimintansa. Välittömästi asetuksen antamisen jälkeen nimitettiin myös väliaikainen konsistori.

Oulun yliopiston perustamiseen liittyvät vaikeudet ovat osaltaan johtuneet valtion ja koko nuan talouselämän heikosta rahoituksesta, kun lisäksi samanaikaisesti jo olemassaolevien korkeakoulujen pysyttäminen kehityksen tasalla vaatii yhä kasvavia menoeria. Epäilyksiä Oulun yliopiston perustamisen sulkeen on esitetty myös siinä mielessä, että niin kauas pohjoiseen ei olisi saatavissa päteviä opettajavoimia eikä myöskään riittävästi oppilaita. Mieli-piteet ovat kuitenkin viime vuosina nopeasti myös Etelä-Suomessa muokkautuneet

ymmärtämään Oulun yliopiston tarpeellisuuden, mihin erityisesti on vaikuttanut se, että laadittu suunnitelma yliopiston rakenteesta oli vastans ajankohdan ongelmiin. Tämä on tullut selvitettyksi monessa eri portassa asiain käsittelyn yhteydessä ja siitä ovat lausuneet käsityksensä myös Pohjois-Suomen talous- ja kulttuurielämän eri piirit. Asiaa koskevissa keskusteluissa on todettu, että vain yliopiston luonteen korkeakoulu vastaa pitkänomaisen maamme pohjoispuoliskon tarpeita. Niin kauan kuin suunnitelmissa rajoitettiin vain osaratkaisuihin, nousi voimakkaita ääniä niiden opetus- ja tutkimusalojen puolesta, jotka ehdotuksissa olivat jääneet riittävää huomiota vaille. Tällainen epätietoisuus tavoitteesta oli omiaan heikentämään asian eteenpäin menoa.

Kuten edellä esittämästäni ilmenee, on köydenvetoa esiintynyt erityisesti siinä suhteessa, onko tärkeysjärjestyksessä asetettava ensi sijalle matemaattis-luonnontieteellisiin ja teknillis-taloudellisiin aineisiin suuntautuva opetus- ja tutkimustoiminta vai humanististen aineiden varaan rakennettu toiminta. Ne vaikeudet, joihin Pohjois-Suomi on viimeaikaisen taloudellisen kehityksen yhteydessä joutunut, ovat tuoneet taloudelliset kysymykset etualalle. Talvityöttömyydestä on kuluvan vuosikymmenen aikana muodostunut koko maanakin ajatellen säännöllisesti uusiutuva ilmiö. Näin on asiaan laita varsinkin Pohjois-Suomessa, missä työttömyyden hoitamiseen on jouduttu useina vuosina uhratamaan varoja asukasta kohden jopa neljä kertaa niin paljon kuin koko maassa keskimäärin. Kuitenkin maan pohjoispuoliskossa on huomattava osa niistä luonnonvaroista, joiden varassa maamme taloudellinen kehitys suuressa määrin on. Täällä on kaksi kolmannesta vesivoimavaroistamme ja rakentamattomien vesivoimiemme pääosa, metsien puuvarastosta on runsas kolmannes ja viljelyskelpoisista alueista, joita ei vielä ole raivattu, ainakin 80 %. Myös tunnettujen malmiesiintymien painopiste on viime vuosien löytöjen jälkeen yhä selvemmin suuntautunut Pohjois-Suomeen.

Pohjois-Suomen työttömyyttä ja muita ongelmia ei ratkaista kuin hetkellisesti eikä kansantaloudellisestiakaan päästä parhaaseen kokonaistalokseen, jos näiden luonnonvarojen käyttöä suunniteltaessa lähdetään siitä, että Pohjois-Suomi on lähinnä työvoimaa, energiaa ja raaka-aineita tuottava alue. On keskeisen tärkeää sellaisen tutkimustoiminnan aikaansaaminen, joka suuntautuu erityisesti teknillis-taloudellisiin ja väestöä koskeviin kysymyksiin ja joka auttaa niiden perusongelmien ratkaisussa, joista Pohjois-Suomen väestön nykyiset vaikeudet viime kädessä johtuvat. Tässä on yliopistolla suuret mahdollisuudet muodostua pätevä ammattivoiman kouluttajana ja yliopistoon liitetyn Pohjois-Suomen tutkimuslaitoksen kautta avainasemassa olevalsi kehityksen vetäjäksi.

Mutta samalla, kun nykyaikaista tekniikkaa käyttäen tunkeudutaan Pohjois-Suomen harvaan asuttuihin seutuihin ja käytetään hyväksi sen luonnonraikaita vesistöjä, tarvitaan yliopiston luonteista laitosta toimimaan huuttavan äänenä korvessa kaikkialla siellä, missä tapahtuu väärää luonnon tuhon-

nista ja sellaisten arvojen menetystä, jotka jo muutaman vuosikymmenen kulluttua todetaan kestävämmiksi ja enemmän tavoitelluiksi kuin hetkelliset taloudelliset voitot. Nimenomaan luonnontieteellisiin kysymyksiin suuntautuva opetus- ja tutkimustoiminta on Oulun yliopiston ohjelmassa tullut aikaan nähden ensi tilalle myös sen kansainvälisen kiinnostuksen vuoksi, mikä viime aikoina on kohdistunut arktisten alueiden ongelmien selvittelyyn. Onhan Oulun yliopisto The World of Learning-teoksen vuoden 1958—1959 painoksessa olevista tiedoista päättellen maapallon pohjoisin yliopisto. Siten se on jo maantieteellisesti erikoisasemassa tällaisessa tutkimuksessa sitäkin huolimatta, että se sijaitsee alueella, missä siirtyminen arktisiin olosuhteisiin on vasta alkamassa ja missä myös lauhkennan ilmaston piirteet ovat paikallisesti hyvinkin selvinä esillä.

Oulun yliopiston asemaa maapallon pohjoisimpana yliopistona on vielä tukemassa se, että nimenomaan Pohjois-Suomen tutkimuslaitoksen samoin kuin muun luonnontieteellisen tutkimuksen osastoja on tarkoitettu sijoittaa ei vain Ouluun vaan myös eri puolille Pohjois-Suomen, minkä Oulun yliopistoa koskeva laki tekee mahdolliseksi. Niinpä yliopiston taholta on jo selvitetty mahdollisuuksia Pohjois-Suomen tutkimuslaitoksen vahvan osaston perustamiseksi Rovaniemelle johtamaan sellaisten kysymysten tutkimista, jotka Lapin läänille ovat luonteenomaisia ja keskeisimpiä. Samoin on alustavasti harkittu biologisen tutkimuskeskuksen perustamista Kuusamoon. Maakruunni-säätiön lahjoitus omistamallaan saarilla olevien rakennusten ja alueiden käytön luovuttamisesta yliopiston tarpeisiin luo edellytykset meriaseman perustamiseen sijainniltaan edulliseen paikkaan. Tässä on vain muutamia esimerkkejä siitä, miten eri suunnilla yliopistolle tarjoutuu aivan tulvimalla mahdollisuuksia ja tehtäviä.

Toinen seikka, jonka suhteen on esiintynyt kaksi linjaa Oulun yliopiston rakennetta suunniteltaessa, on ollut kysymys siitä, mikä paino on annettava opetukselle ja mikä tutkimukselle. Nyt on yliopisto aloittanut toimintansa lähinnä opetuksen merkeissä. Ne epäilykset, joita on esitetty riittävien oppilasmäärien tulemisesta Oulun yliopistoon, ovat jo tänä ensimmäisenä syksynä osoittautuneet aiheuttomiksi. Filosofiseen ja teknilliseen tiedekuntaan ilmoitettiin 303 opiskelijaa, eli huomattavasti enemmän kuin se, millä pohjalla Pohjois-Suomen korkeakoulukomitea suoritti arviolaskelman yliopiston rakennetta suunnitellessaan. Näistä ylioppilaista on tilojen puutteen ja pidettyjen valintakokeiden perusteella voitu ottaa noin kaksi kolmannesta. Pyrkijöitä oli Oulun ja Lapin läänneistä 58 %, Vaasan ja Kuopion läänneistä 18 % sekä etelämpää 24 %.

Pohjois-Suomen tutkimuslaitoksen liittäminen Oulun yliopiston yhteyteen merkitsee opetuksen ja tutkimuksen tasapainoittamista ja on omiaan antamaan yliopistolle sellaisia erikoispiirteitä, jotka tehostavat sen valtakunnallista merkitystä. Yliopiston toiminta on vain puolinaista niin kauan kuin Pohjois-Suomen tutkimuslaitosta ei ole saatu käyntiin. Kun aikanaan esitettiin epäilyksiä pätevien tutkijavaroimien saamisesta Oulun yliopistoon, niin siinäkin suhteessa

tämä muutaman kuukauden aika, jonka yliopisto on ollut toiminnassa, on jo ehtinyt poistaa epäilyksiä. Paitsi sellaisiin käytännöllisiin tarkoituksiin ja alueellisesti rajoitetuihin ongelmiin tähtäävässä tutkimuksessa, mihin Pohjois-Suomen tutkimuslaitoksen on tarkoitus lähinnä keskittyä, yliopiston sijainti viitoittaa yhteisiä tehtäviä myös tiedekuntien professoreille ja opettajille. Tämän lisäksi Oulun kulttuuriperintee ja riittävä etäisyys pääkaupungin hajoitavista voimista tarjoavat edullisen ja rauhallisen ympäristön sille vapaille tutkimustoiminnalle, mikä luonnostaan kuuluu yliopistojen tehtäviin. Toisaalta tämä sijainti tarjoaa yliopistolle mahdollisuudet päästä lähemmäksi yhteiskuntaa ja niitä osa-ongelmia, joista kehityksen yleissuunta koostuu. Akateemisen sivistyneistömme on väitetty jääneen liiaksi sivuun niistä asenista, joista maamme kehitystä suuressa määrässä ohjataan. Selvitettäessä syitä tähän on tuskin kiinnitetty riittävästi huomiota siihen, mikä vaikutus korkeakoulujemme yksipuolisella sijoittumisella pääkaupunkiin ja opiskelijoiden massakoulutuksella tähän on ollut.

Kuten edellä esittämästäni on käynyt ilmi, humanistisen opetuksen ja tutkimuksen tarve on Pohjois-Suomen korkeakoulusuunnitelmissa aina esiintynyt tasaveroisena matemaattis-luonnontieteellisen ja teknillis-taloudellisen suuntauksen rinnalla. Oulun yliopiston ohjelmaa suunniteltaessakin on ollut kysymys lähinnä ajankohtaisten tarpeiden määräämistä kiireellisyysjärjestyksestä. Se paine, joka sai selvän ilnauksen jo tämän vuoden oppilasvalinnassa, on tullut esille humanististen aineiden kohdalla lukuisissa tiedusteluissa, milloin niiden opetus aloitetaan. Tämähän kysymys vaatii ennen pitkää myönteisen ratkaisun, sillä Helsingin yliopiston historiallis-kielitieteellisessä osastossa tänä syksynä alkaneet karsinnat ja Turun yliopiston täytyminen oppilaita siihen määrään, mihin sen laitokset on suunniteltu, pakottavat järjestämään uusin paikkoja opiskelijamäärille, jotka vuosittain lisääntyvät 1 500—2 000 ylioppilaalla. Jyväskylän kasvatustieteellisen korkeakoulun opetuksen laajentaminen matemaattiselle puolelle ja Oulun yliopiston filosofisen tiedekunnan humanistisen osaston perustaminen tulevat täten varmaan jo lähivuosina välttämättömyydeksi. Helsingin yliopiston rehtori Edwin Linkomies on tajunnut oikein Oulun yliopiston tarpeet, kun hän tämän syksyn avajaisesityksessään mainitsi Oulun yliopistosta: „Yliopistosta puuttuu tärkeä osa perustusta, jolle siinä ole humanistista tiedekuntaa. Sillä pelkän luonnontieteellisen sivistyksen varassa ilmenevä on vailla sitä henkistä suunnanmäärääjää, jonka vain humanistiset tieteet voivat antaa”. Vaikka opettajainvalmistuslaitos omalla lohkollaan, kesäyliopisto toisaalta ja arkkitehtien opetus teknillisessä tiedekunnassa edustavat opetuksen humanistisia puolia, niin humanististen tieteiden edustajia tarvitaan yliopistossa kiireellisesti mm. monien sellaisten kulttuuriarvojen tavoittamiseksi, jotka nykyaika pyrkii nopeasti hävittämään. Mainittakoon vain murrettutkimus, saamenkielen ja kulttuuriin kohdistuva sanominkuin muikin kansatieteellinen tutkimus, millä aloilla Pohjois-Suomessa on vielä runsaasti tehtävää.

Mutta humanistinen tutkimus ei merkitse vain katseen suuntaamista menneeseen. Elämä käsittää kokonaisuuden, jossa henkiset arvot muodostavat tärkeän osan. Aineellistunut kulttuurimme on valitettavassa määrässä sekoittanut arvojen järjestyksen, mistä osaltaan johtuvat monet nykyajalle ominaiset ristiriidat. Kulttuurin aineellisen kehittämisen ohella tutkimuksen on palveltava elämää ja sen vaatimuksia koko laajuudessaan. „Elämä on korkein normi niin hyvin tieteelle kuin käytännölle”, lausui Vennola alussa mainitsemassani esitelmässään. Yhteiskunta kailkine sen ilmioon tulee olla nimenomaan yliopiston luonteisen korkeakoulun työkenttänä.

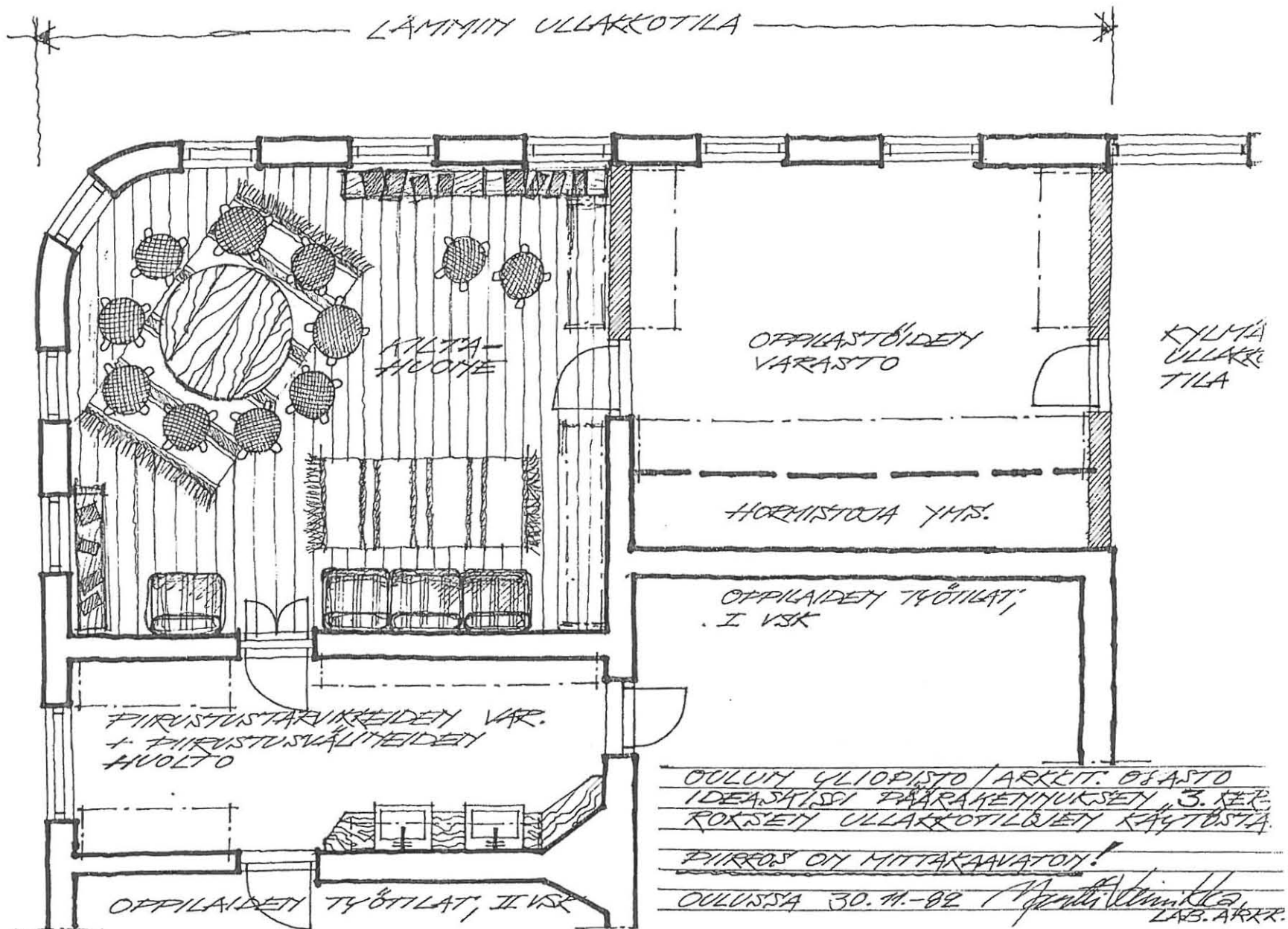
Yliopistolla laitoksena on ollut kriisikautensa, jolloin se on jäänyt sivuun ajan kehityksestä. Niinpä keskiajalla yliopistojen ensi kukoistuksen jälkeen ne jäykistyivät vähitellen skolastiikan kuolettaviin kalkeisiin tullen uscinkin ajan hengen pyrintöjä vastustavien aatteiden tyyssijaksi. Kun humanismi mursi auktoriteettiuskon ja avasi tien kriittiselle tutkimukselle, yliopistoilla ei aluksi ollut yhteyttä sen kanssa. Ja kun esim. Kopernikus esitti uuden oppinsa, tämä pysyi kauan yliopistoissa tuntemattomana ja vuosikymmeniä niissä esitettiin maailman rakennetta vanhan käsityksen mukaan. Oulun yliopiston suhteen on tärkeää, että tutkimus ja opetus on vapaata ja niiden periaatteiden mukaista, jotka tieteelliselle tutkimukselle asetetaan tinkimättömiksi vaatimuksiksi. Tutkimuksen tehtävänä on etsiä totuutta. Sen on kriittisesti selvitettävä tutkittavan kysymyksen perusmateriaali ja vältettävä ennakoitettujen ottamista. Nykyaikana, jolloin taloudellinen kilpailu eri aloilla on ankara, halutaan usein esittää vain yksi puoli asiasta ja peitetään sellainen osa, mikä tavoitteen kannalta on epäedullista. Tällaiset puolitodut, joita tieteenkin nimissä pyritään mainonnan ja propagandan keinoin levittämään, ovat vaarallisia ei vain tieteelle, vaan koko kulttuurimme kehitykselle. Yliopistojen ja korkeakoulujen tehtävänä on taistella totuuden puolesta kysymättä yleisiä mielipidettä tai sitä, sopiiko se sovinnaisuuden sääntöihin. Ellei näin tapahdu, yliopistot luovuttavat kulttuuria johtavan asemansa muille.

Tämän ohella yliopistossa tarvitaan uutta luovaan työhön kasvattavaa henkeä. Sen tulee kyetä osoittamaan tutkijoille ja opiskelijoille innoittavia tavoitteita, jotka viitoittavat heille elämäntehtäviä. Ne miehet, jotka kansamme keskuudessa ovat kohonneet elämäntyössään muuta korkeammalle, ovat saaneet innoituksensa oman kansamme taisteluista kohti itsenäisyyttä ja itsenäisyytemme säilyttämiseksi. On miehiä, jotka kohtalon ankarissa vaiheissa ovat jättäneet maamme etsiä helpompia teitä muualta. Suurin osa heistä on häipyneet näkymättömyyteen yleismaailmallisessa elämän kilvassa, kun heillä ei ole ollut tukenaan sitä taustaa, minkä vain kotiseutu ja kotimaa voivat antaa. Se ankara painiskelu olemassaolosta, joka täällä pohjoisessa on ollut jatkuvasti käynnissä, on pakottanut monien etenkin opintielle lähteneiden hakentumaan etelään, mistä käsin he ovat pyrkineet antamaan oman työpanoksensa myös kotiseudulleen. Mutta me elämme nyt sellaista kehityksen vaihetta, ja Oulun yliopiston perustaminen on siitä tärkeä osoitus, jolloin Pohjois-Suomi

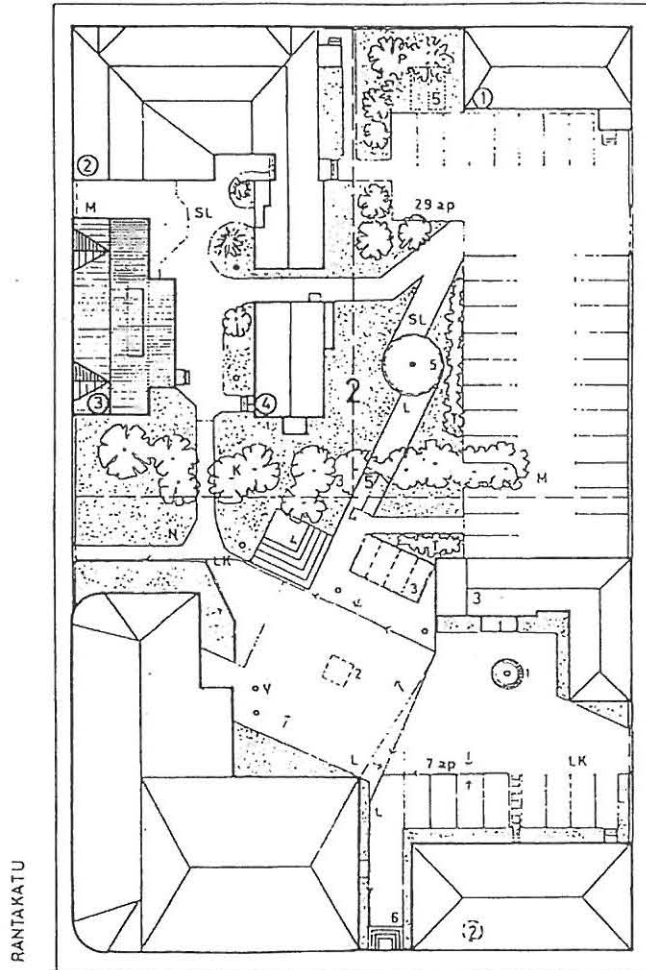
ei enää ole kohtalo, jota on paettava, vaan kutsumus, joka antaa ei vain paikallisia tai kansallisia vaan yleismaailmallisia ja yli vuosisatojen ulottuvia elämäntehtäviä.

Hyvät kuulijat.

Oulun yliopiston alkamisen yhteydessä on monesti vedetty esiin Turun akatemian perustaminen. Tuolloin, 319 vuotta sitten, tuskin ajateltiin miten käänteentekevä merkityksellinen oli maallemme tuo kulttuuritapahtuma, jonka juhliminen silloisissa oloissa oli poikkeuksellisen loisteliasa. Sittenkin Helsingin yliopistona tuo laitos on muodostanut maamme aineellisen ja henkisen kehityksen johtavan keskuksen. Sen asettamat perinteet ovat Oulun yliopistolle suorastaan pelottavan velvoittavat. Toisaalta Oulun yliopisto voi nyt lähtökellään ottaa oppia Helsingin yliopiston saavutuksista, kokemuksista ja akateemisista muodoista. Tämän lisäksi Oulun yliopistolla on se etu, että se voi lähteä kulkemaan uusia teitä vapaana niistä kehitystä rajoittavista kahleista, joita aina vanhoihin ja kunnianarvoisiin laitoksiin pyrkii muodostumaan. Vaikka tätä ensimmäisten avajaisten juhlapäivää vietetään jopa sellaisella kunnianosoituksella kuin kahdellatoista tykinlaukauksella, joka osoittaa, miten epätavallisen suuren merkityksen täkäläinen väestö tälle juhalle antaa, on syytä tuoda esille se toivomus, että yliopisto ei koskaan eksyisi pois nöyrän etsijän hengestä. Tätä varmaan on tahtonut sanoa se perhonen, joka on ollut tuomassa luonnon tervehdystä tähän juhlaamme. Nimenomaan tieteen piirissä ja myöskin meidän maassamme on ollut aikoja, jolloin saavutukset ovat nostattaneet ihmisen ylpeää mieltä näkemään kaiken ilunistekona. Runeberg on mahtavimmassa runokokoelmassaan tämän tulkinnut kuningas Rjalarin sanoilla, jotka O. Mannisen suomentamina kuuluvat: „Teidän voitto on ikivallat! Rangaistuna Teidät mä tannen nyt. Mit' on ihmisuhka teitä vastaan? Tänne, tähtää ylhennmät, usviin maisten vaiheiden hymyilette, joita johtaa tahtonne henkäys.” Nyky aika on kokenut suurina maailmanhistoriallisina onnettomuuksina seurauksia siitä, mihin ihmisyyden kadottaminen sekä yksilöiden ja kansakuntien kohottaminen yli-ihmiseksi on johtanut. Täällä kaukana pohjoisen suurilla selkosilla yksinkertaiset ihmiset ovat vaistonneet kestävimpien totuuksien sisältävän opettajista suurimman opetukseen, siihen, että nöyryä mieli ja rakkaus lähimmäistä kohtaan ovat ihmisyyden korkeimpia arvoja. Saakoon tämä ympäristön henkinen vaikutus sijansa myös yliopiston piirissä. Säilyttäkään se ensimmäinen suomenkielinen raamattu, jonka yliopisto on tänään saanut vastantotta, aina kunniapaikkansa yliopiston suojissa.

HALLITUSKATU

RANTAKATU

PAKKAHUONEENKATU

ALEKSANTERINKATU

P-A TONTTI NO 4 2 505 M²
 P-A TONTIT NO 3,5 2 503 M²
 P-A YHT. 5 008 M²

2 KORTTELIN NUMERO
 1,5 TONTIN NUMERO

RAKENNUKSET, TONTTI NO 4:

1	PAARAKENNUS (KOULURAKENNUS)
2	PIIRUSTUSSALIRAKENNUS
3	VARASTORAKENNUS

RAKENNUKSET, TONTIT NO 3,5:

1	PIIRUSTUSSALIRAKENNUS
2	PLASTISEN SOHMITTELUN LAITOS
3	YHDYSKUNTASUUNNITTELUN LAITOS
4	TOIMISTORAKENNUS

Oulun kaupungin rakennuslautakunta on myöntänyt rakennusluvan lupapäätöksessä määrättyin ehdoin sekä vahvistanut noudatettavaksi tämän piirustuksen.

10ka kuu 3 päivänä 1988
 Viran puolesta *[Signature]*

1:7

OULUN PIIRIRAKENNUSTOIMISTO

OSOITE PL 74 90101 OULU 10 - KAYNTIOSOITE ALBERTINKATU 8 OULU - PUHELIN 981-224633 - TELEX 37107 RAKO SF

K. Osa/Kylä	Korttelin/Tila	Tontin/Rno	Viranomaisen arviointimerkinnät varten	
1	2	3	Piirustuslup.	Juoksa n:o
Rakennuslupamäärä			L 2	1 (3)
Rakennuslaitoksen nimi ja osoite			Piirustuksen sisältö	Määskävyt
OULUN YLIOPISTO, ARKKITEHTUURIN OSASTO			ASEMAPIIRROS	1 / 500
Aleksanterink. 90100 OULU 10				
OULU	Suunnittelija	<i>[Signature]</i>	Paikannus	Piirustus
15.4.1988	Määräyspäivä		564001 - 2	ARK

CUMBERLAND DERWENT ARTISTS' CHROMES WHITE 19-12

CUMBERLAND DERWENT ARTISTS' CHROMES WHITE 19-12

83218

CUMBERLAND DERWENT ARTISTS' TURQUOISE GREEN 19-40

REXEL DERWENT WATERCOLOUR

DEEP CADMIUM 6

CUMBERLAND DERWENT ARTISTS' VAN DYKE BROWN 19-00

CUMBERLAND DERWENT ARTISTS' VAN DYKE BROWN 19-00